

T.C.
ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

NURDAN DAMLA’NIN DİNÎ İÇERİKLİ ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK
KİTAPLARINDA BULUNMASI GEREKEN TEMEL İLKELERE GÖRE
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma DELİBAŞ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Bekir KAYABAŞI

ADİYAMAN, 2022

T.C.
ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

NURDAN DAMLA’NIN DİNÎ İÇERİKLİ ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK
KİTAPLARINDA BULUNMASI GEREKEN TEMEL İLKELERE GÖRE
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma DELİBAŞ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Bekir KAYABAŞI

ADİYAMAN, 2022

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Bekir KAYABAŞI danışmanlığında, Fatma DELİBAŞ tarafından hazırlanan “Nurdan Damla’nın Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel İlkelerle Göre İncelenmesi” başlıklı çalışma 01 / 07 / 2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Mustafa Said KIYMAZ	İmza;
Danışman : Doç. Dr. Bekir KAYABAŞI	İmza:
Jüri Üyesi :Dr. Öğr. Üyesi Fatih TANRIKULU	İmza:
Jüri Üyesi :	İmza:
Jüri Üyesi :	İmza:

Prof. Dr. Tayfun SERVİ

Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

NURDAN DAMLA’NIN DİNÎ İÇERİKLİ ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK KİTAPLARINDA BULUNMASI GEREKEN TEMEL İLKELERE GÖRE İNCELENMESİ

Fatma DELİBAŞ

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Haziran / 2022

Danışman: Doç. Dr. Bekir KAYABAŞI

Din, bir toplumun en hassas konularından biridir. Toplumun bir kısmı çocuğunun dinî değerlerle yetişmesini ister. Bu amaçla dinî değerlerin aktarıldığı birçok vasıta vardır. Bunlardan biri çocuk edebiyatı adı altında yer alan çocuk kitaplarıdır. Çocuk kitapları bu bağlamda önemli bir etkiye sahiptir. Ancak çocuk kitapları sadece din konusunun öğretildiği bir araç değil; aynı zamanda edebî zevkin, yaşama dair bilgi sahibi olmanın ve okuma kültürünün oluşmasının da kaynağıdır.

Bu çalışmada Nurdan Damla’nın dinî içerikli çocuk kitapları, çocuk kitaplarında bulunması gereken temel ilkelere göre incelenmiştir. Bu bağlamda inceleme biçim bakımından ve içerik bakımından olmak üzere iki başlık halinde ele alınmıştır. Biçim bakımından boyut, kâğıt cinsi, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler; içerik bakımından ise konu-kurgu, izlek, karakterler, ileti, çevre, dil ve anlatım olmak üzere başlıklar halinde incelemeler yapılmıştır. İncelemede nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, Nurdan Damla’nın çocuk kitaplarından dinî içerikli on bir çocuk kitabını kapsamaktadır.

Araştırma sonucunda incelenen Nurdan Damla’nın dinî içerikli çocuk kitaplarının çocuk kitaplarında bulunması gereken temel ilkelere genelde uyduğu ancak öğreticiliğin edebiyatın önüne geçerek oluşturulduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk kitapları; Çocuk edebiyatı; Din; Dinî içerik; Nurdan Damla.

ABSTRACT

INVESTIGATION NURDAN DAMLA'S RELIGIOUS CHILDREN'S BOOKS ACCORDING TO THE BASIC PRINCIPLES THAT SHOULD BE IN KIDS' BOOKS

Fatma DELİBAŞ

Department of Turkish Education

Adiyaman University, Graduate Education Institute, June / 2022

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Bekir KAYABAŞI

Religion is one of the most sensitive issues of a society. Some of the society wants their children to grow up with religious values. For this purpose, there are many means of transferring religious values. One of them is children's books under the name of children's literature. Children's books have an important effect in this context. However, children's books are not just a tool to teach the subject of religion; It is also the source of literary pleasure, knowledge about life and the formation of reading culture.

In this study, Nurdan Damla's religious children's books were examined according to the basic principles that should be found in children's books. In this context, the study was handled under two headings, in terms of form and content. Size in terms of format, type of paper, cover-bound, page layout, letters and pictures; In terms of content, analyzes were made under the titles of subject-fiction, theme, characters, message, environment, language and expression. In the study, the document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. The research includes eleven children's books with religious content from Nurdan Damla's children's books.

As a result of the research, it was determined that the religious children's books of Nurdan Damla, which were examined, generally comply with the basic principles that should be found in children's books, but it was determined that teaching was created by getting ahead of literature.

Keywords: Children's books; Children's literature; Religion; Religious content; Nurdan Damla.

ÖN SÖZ

Çocuk kitapları; çocukları eğlendiren, düşünmelerine, sorgulamalarına fırsat veren, onların hayata farklı açılardan bakmasını sağlayan, onlara yeni dünyaların kapılarını aralayan kitaplar olarak çocukların hayatında önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle çocukların doğru kitaplarla doğru zamanda tanıştırılmaları gerekmektedir. Son dönemlerde birçok yazar, özellikle dinî konulara değinen çocuk kitaplarını kaleme alarak onlara hem bilgi vermek hem onları eğitmek hem de onların hayatına dokunmak için en etkili yollardan biri olan çocuk edebiyatını seçmişlerdir. Ancak hayatı yeni tanımaya başlayan çocuklar, okudukları kitaplardaki bilgileri çok fazla sorgulamadan kabullenirler. Bundan dolayı belli bir düşünceyi, çocuk kitapları aracılığıyla çocuk okura sunarken onların saf ve temiz zihinlerini, nitelikli çocuk kitaplarıyla beslemek gerekmektedir. Bu da ancak çocuk edebiyatının temel ilkelerini göz önünde bulunduran, çocuk gerçekliğini, çocuk bakışını ve çocuğa göreliği baz alarak oluşturulan eserlerle mümkündür.

Bu çalışmada, Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitapları, çocuk kitaplarında bulunması gereken temel ilkelere göre incelenmiştir. Her eser, içerik ve biçim özellikleri bakımından ayrı ayrı incelenmiştir.

İncelenme sonucunda Nurdan Damla'nın, çocuklar için kaleme aldığı dinî içerikli çocuk eserleri genel olarak çocuk kitaplarında bulunması gereken temel ilkelere göre yazıldığı ancak öğreticiliğin çok fazla öne çıktığı saptanmıştır.

Çalışmamın hazırlanması sırasında yanımda olan, desteğini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Bekir KAYABAŞI'na, her an yanımda olan bölüm hocalarıma ve bu süreçte beni yalnız bırakmayan aileme teşekkürlerimi sunarım.

Adıyaman, Haziran, 2022

Fatma DELİBAŞ

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Adıyaman Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Fatma DELİBAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
GÖRSELLER DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
--------------------	---

1. GİRİŞ.....	1
---------------	---

1.1 Problem Durumu	1
--------------------------	---

1.2. Alt Problemler.....	3
--------------------------	---

1.3. Araştırmanın Amacı	3
-------------------------------	---

1.4. Araştırmanın Önemi.....	4
------------------------------	---

1.5. Sınırlılıklar	5
--------------------------	---

1.6. Varsayımlar	5
------------------------	---

İKİNCİ BÖLÜM	6
--------------------	---

1. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
---------------------------	---

2.1. Çocuk Edebiyatı.....	6
---------------------------	---

2.1.1. Çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi	11
---	----

2.1.1.1. Dünyada çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi	11
---	----

2.1.1.2. Türkiye’de çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi.....	13
---	----

2.1.2. Çocuk kitaplarında bulunması gereken temel özellikler	16
--	----

2.1.2.1.Çocuk kitaplarının taşınması gereken biçim özellikleri	16
--	----

Kitap boyutu.....	16
-------------------	----

Kitap cinsi.....	16
------------------	----

Kapak cilt.....	17
-----------------	----

Sayfa düzeni.....	17
-------------------	----

Harfler.....	17
--------------	----

Resimler.....	18
---------------	----

2.1.2.2.Çocuk kitaplarının taşınması gereken içerik özellikleri	19
---	----

Konu.....	19
İzlek (Tema).....	20
Karakterler.....	20
Dil ve anlatım.....	21
İleti.....	22
Çevre.....	23
2.1.2.3. Yazınsal ve eğitsel özellikler	24
2.2. Din ve Din Eğitimi.....	24
2.2.1. Çocuğun zihinsel gelişim dönemleri.....	28
2.2.1.1. Sensori-motor döneminin düşünce özellikleri	28
2.2.1.2. İşlem öncesi döneminin düşünce özellikleri	28
2.2.1.3. Somut işlemler döneminin düşünce özellikleri	29
2.2.1.4. Soyut işlemler döneminin düşünce özellikleri	29
2.2.2. Çocuklarda dindarlığın gelişimi ve din eğitimi	29
2.2.2.1. Sensori-motor döneminde dindarlığın gelişimi ve din eğitimi	30
2.2.2.2. İşlem öncesi dönemde dindarlığın gelişimi ve din eğitimi	30
2.2.2.4. Soyut işlemler döneminde dindarlığın gelişimi ve din eğitimi	32
2.2.3. Çocuk edebiyatında din	33
2.2.4. İncelemeye konu olan kitapların yazarı Nurdan Damla hakkında bazı bilgiler	35
2.2.4.1. Eserleri	35
2.2.5. İlgili araştırmalar	36
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	39
1. YÖNTEM	39
3.1. Araştırmanın Deseni ve Yöntemi	39
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	39
3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	40
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	41
1. BULGULAR VE YORUMLAR.....	41
4.1. Bismele Hazinesi.....	41
4.1.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme	41
4.1.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi	44
4.2. Biricik Dinim İslam	56
4.2.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme	56
4.2.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilme.....	62
4.3. Bizim Evde Ramazan.....	68

4.3.1. Biçim Özellikleri Bakımından Değerlendirme	68
4.3.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi	71
4.4. Cennet Nasıl Bir Yer?	81
4.4.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme	81
4.4.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi	83
4.5. Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor	91
4.5.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme	91
4.5.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi	94
4.6. 40 Adımda Muhteşem Peygamberim	101
4.6.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme	101
4.6.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi	103
4.7. Peygamberlerin Mucizeleri / Mucizeler Tüneli	111
4.7.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme	111
4.7.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi	113
4.8. Peygamberimizin Mucizeleri / Işık Hızı Yolculuğu	119
4.8.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme	119
4.8.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi	121
4.9. Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk	127
4.9.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme	127
4.9.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi	129
4.10. 365 Günde Sevgili Peygamberim	137
4.10.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme	137
4.10.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi	139
4.11. 365 Günde Sevgili Kitabım Kur'an	144
4.11.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme	144
4.11.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi	147
BEŞİNCİ BÖLÜM	152
1. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	152
5.1. Sonuç	152
5.2. Tartışma	155
5.3. Öneriler	157
KAYNAKÇA	159
ÖZ GEÇMİŞ	

GÖRSELLER DİZİNİ

Resim 1. Besmele Hazinesi kitabının ön kapağı.....	42
Resim 2. Besmele Hazinesi sayfa 16.....	43
Resim 3. Biricik Dinim İslam kitabının ön kapağı.....	57
Resim 4. Biricik Dinim İslam sayfa 49.....	58
Resim 5. Bizim Evde Ramazan kitabının ön kapağı.....	69
Resim 6. Bizim Evde Ramazan kitabının sayfa 14.....	70
Resim 7. Cennet Nasıl Bir Yer? kitabının ön kapağı.....	81
Resim 8. Cennet Nasıl Bir Yer? sayfa 74.....	82
Resim 9. Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor kitabının ön kapağı.....	91
Resim 10. Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor sayfa 19.....	92
Resim 11. 40 Adımda Muhteşem Peygamberim kitabının ön kapağı.....	100
Resim 12. 40 Adımda Muhteşem Peygamberim sayfa 169.....	102
Resim 13. Peygamberlerin Mucizeleri kitabının ön kapağı.....	111
Resim 14. Peygamberlerin Mucizeleri sayfa 51.....	112
Resim 15. Peygamberimizin Mucizeleri kitabının ön kapağı.....	118
Resim 16. Peygamberimizin Mucizeleri sayfa 135.....	119
Resim 17. Yoldaki İpuçları kitabının ön kapağı.....	127
Resim 18. Yoldaki İpuçları sayfa 54-55.....	128
Resim 19. 365 Günde Sevgili Peygamberim kitabının ön kapağı.....	137
Resim 20. 365 Günde Sevgili Peygamberim sayfa 167.....	138
Resim 21. 365 Günde Sevgili Kitabım Kur'an kitabının ön kapağı.....	144
Resim 22. 365 Günde Sevgili Kitabım Kur'an sayfa 450.....	145

KISALTMALAR DİZİNİ

akt.	:Aktaran
Doç	:Doçent
cm	:Santimetre
Ed.	:Editör
Hz.	:Hazreti
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
s.	:Sayfa
sav	:Sallallahu Aleyhi ve Sellem
TRT	:Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
vb.	:Ve benzeri
vd.	:Ve diğerleri
vs.	:Ve saire

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, alt problemleri, amacı, önemi, sınırlılıkları ve varsayımları hakkında bilgi verilmektedir.

1.1 Problem Durumu

İnsanoğlunun bilgi kaynaklarına ulaşmasında ve bilgiyi kullanmasında en etkili yol olarak “okumak” ilk sırada yer almaktadır. Okumanın hava gibi, su gibi insan hayatının olmazsa olmazı olduğu günümüzde, okumanın da işlevi artık çağa uygun olarak değişmektedir. Geçen yüzyılda okuryazar seviyesinin gelişmişlik göstergesi kabul edildiği dönem geride kalarak okuduğuyla yetinmeyen, bilgi ve teknoloji üreten toplumlar artık baz alınmakta ve gelişmişlik seviyesinin göstergesi olarak kabul edilmektedir.

“Okumak, ilk başta (yazılan bir şeyi okuyarak, sayfaları aşarak) metni tüketmek anlamına gelse de okuyucunun anlamlandırması bakımından metnin anlamını yeniden oluşturması sonucu bir üretme etkinliğidir” (Günay, 2017: 21). Okuma için düşünce üretmeyi öğretebilme etkinliği de denilebilir. Bu nedenle okumak, okuyucuya yeni düşüncelerin kapılarını aralamalıdır. Okuyucuya, giriş kapsını gösterirken çıkış kapısını da öğretebilmelidir.

“Okuma insanın kavrama ve düşünme yönlerini geliştirir. Öğrenme kavrayışını, analiz ve sentez gücünü, yorumlama ve yeni hükümler verme yeteneğini arttırır” (Özbay, 2013: 2). “Okuma, bireyin dil, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimine doğrudan katkı sağlamakta, bilgi ve beceri düzeyini arttırmaktadır” (Güneş, 2012: 94). “Okuma becerisi gelişmemiş bir öğrencinin başarıya ulaşması zordur. Dolayısıyla büyük bir hızla gelişen dünyamızda geleceğe yön verecek toplumların okumayı önemseyen toplumlar olacağı unutulmamalıdır” (Akaydın ve Çeçen, 2015: 185). Ayrıca gelişmiş toplumların okumaya verdiği değerle çocuğa verdiği değer eş güdüm bir seyir izlediğinden, okuma seviyesiyle eğitim kalitesi paralel bir gelişme göstermektedir.

“Birey bir makine veya robot değildir. Onun zekâsı ve bedensel yetenekleri kadar değer veren, nefret eden, kıskanan, tutku ile bağlanan vb. bir yönü daha vardır ki bireyin bu yönünü de eğitmedikçe dengeli bir kişilikten söz etmek zordur” (Meydan, 2014:95).

“Çocuklar kitap sayesinde düşünme, problem çözme, yaratıcılıklarını ve yeteneklerini geliştirme fırsatlarına sahip olurken, doğaya, insanlara, doğada gördüğü diğer canlılara ve olaylara karşı da hassasiyet geliştirmektedirler. Bunun yanı sıra kitap, çocukların kişilik gelişimine katkı sağlamakta, duygusal ve ruhsal ihtiyaçlarının karşılanmasında da önemli ölçüde etki etmektedir” (Tanju, 2010: 31).

Yapılan araştırmalarda çocukların ilkokula başladıklarında okumayı hemen kavradıkları ancak daha sonraki yıllarda bunu alışkanlığa dönüştüremedikleri görülmektedir.

“Okuma eğitimi çalışmalarıyla öğrenciye, anlama, yeni bilgilere ulaşabilme ve sürekli kendini geliştirme becerileri kazandırılmaya çalışılır. Kişi, eğitimle kazandığı okuma becerisini, bir alışkanlık halinde ömür boyu sürdürebilmelidir. Çünkü alışkanlığını sürdürenler, gözlemci, araştırmacı ve eleştirici olurlar. Okumanın bir alışkanlık haline gelmesi, onun bir ihtiyaç olarak hissedilmesine bağlıdır” (Özbay, 2014: 37).

Bu ihtiyacın hissedilmesi noktasında nitelikli çocuk kitaplarının önemli bir rolü vardır. Çocuğun zevkle okuyacağı nitelikli bir kitap, okuma alışkanlığı kazandırmakla kalmayacak; aynı zamanda çocukta sanatçı bakış açısının oluşmasını sağlayacaktır.

Çocuk kitaplarının niteliği önemlidir. Çünkü yazarların çocuğa olan bakış açısını ve çocuk kitaplarında yer alan anlayışlarını yansıtmaktadır. Çocuk edebiyatı adı altında sunulan kitapların dönemsel olarak farklı anlayışlarda ortaya çıktığı görülmektedir. Çocuğun eğitilmesi gereken bir varlık olması düşüncesi çocuk edebiyatını da etkilemiş, çocuğun eğitilmesi rolünü üstlenenlere yazarlar da eklenerek eserlerini bu yönde oluşturmuş ve didaktik denilebilecek eserler yazmışlardır. Bu anlayış uzun bir zaman dilimini kapsar. Hatta bazı dönemlerde ideolojik düşüncelerin bile çocuk kitapları aracılığıyla çocuklara benimsetilmek istendiği olmuştur. Bu da çocuk kitaplarının eğitim aracı olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. “Çocuk edebiyatı genel edebiyatın içinde kendine bir yer bulamadığı, dahası bir edebiyat alanı olarak görülmediği için kendine yüklenen işlev bu anlayışla sınırlı tutulmuştur” (Neydim, 2003: 9). Ancak bu anlayışın gittikçe değiştiği, çocuk kitaplarında aranan niteliklerin sanatsal zemin üzerinde olduğu görülmektedir.

Çocuk kitapları şekil ve içerik olarak bazı ilkelere uymak zorundadır. Çocuklar yetişkinlerden bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olarak farklıdır. Bu farklılıktan dolayı

çocuğa has bir edebiyatın olması yetişkin edebiyatından farklı olarak bazı sorumlulukları da beraberinde getirmektedir. Çocuk yazarlarının çocuğun dünyasını anlayarak, onların hayatına güzel, doğru dokunuşlar yaparak ve edebî zevki aşılayarak eserlerini oluşturmaları gerekmektedir. Bu bağlamda yazarın dinî içerikli çocuk kitaplarının şekil olarak kitap boyutu, kâğıt cinsi, sayfa düzeni, harfler, resimler, kapak; içerik olarak ise konu, tema, kahramanlar, çevre, ileti, dil ve anlatım olmak üzere incelenmesi hedeflenmektedir. Bundan dolayı bu çalışmanın problem cümlesi şu şekilde belirlenmiştir: Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitaplarının çocuk kitaplarında bulunması gereken temel ilkelere göre özellikleri nelerdir?

1.2. Alt Problemler

1. Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitaplarının biçim özellikleri çocuk kitaplarının biçim özelliklerine uygun bir şekilde oluşturulmuş mudur?
2. Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitaplarının içerik özellikleri çocuk kitaplarının içerik özelliklerine uygun bir şekilde oluşturulmuş mudur?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitaplarının çocuk kitaplarında bulunması gereken temel ilkelere göre incelemektir. Bir toplumun en önemli varlığı çocuklardır. Çocuğun önemli bir değer olduğu Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989'da imzalanan “Çocuk Hakları Sözleşmesi”nin kabulüyle bir kez daha ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin de altına imza attığı sözleşme birçok ülke tarafından kabul edilmiştir. Çocuk haklarının güvenceye alınması çocuğun toplum içinde varlığının daha belirgin olmasını ve devletin şefkatli ellerini üzerinde daha çok hissetmesini sağlamıştır.

Çocuk, bir ülkenin geleceği, sermayesi ve yatırımdır. Çocuğa yapılan her türlü yatırım ülkenin geleceğinin inşasında örülen birer tuğladır. Devletler ve toplumlar geleceklerini sağlam temeller üzerinde inşa etmek mecburiyetindedir. Bundan dolayı çocuğu hem ruhsal hem zihinsel yönden geliştirmek ve millî manevî değerlerle yetiştirmek eğitimin temel amaçlarındanıdır. Ayrıca toplumun sahip olduğu bazı değerler vardır. Belki de bunların en önemlisi ve en hassası “din”dir. Çünkü yanlış verilen dinî eğitim,

çocuklarda geri dönüşü olmayan olumsuz sonuçlar meydana getirmektedir. Çocuklara dinî eğitim verilirken ya da dinî konularla ilgili telkinlerde bulunurken doğru kaynaktan yararlanmasına ve konuyu bilen doğru kişilerden öğrenmesine önem vermek gerekmektedir. Bu amaçları gerçekleştirmek için çeşitli materyaller kullanılmaktadır. Bu materyallerin en önemlilerinden biri herkesin ittifakla üzerinde uzlaştığı çocuk kitaplarıdır. Bundan dolayı dinî içerikli çocuk kitaplarının hem biçim hem de içerik olarak çocuk kitaplarının temel ilkeleriyle uyumlu olması ve çocuğun gelişimine uygun bir şekilde ve öğreticiliği esas almadan, sezdirme yoluna başvuru ve edebî zevki de ihmal etmeden oluşturulması önemlidir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Eğitim, toplumların çağdaş uygarlık düzeyinde yönünü bulmasını sağlayan en önemli araçtır. Bu aracın doğru bir şekilde kullanılması, eğitim hedeflerinin doğru bir şekilde oluşturulmasına, çağı ve geleceği doğru okumasına bağlıdır. Eğitim misyonunu ve vizyonunu çağa uygun olarak oluşturan ülkeler, hem bugününü hem de yarınını fetheden ülke olarak çağdaş uygarlık seviyesinde öncü konumunda olmaktadır. Teknolojinin ve bilimin hızla ilerlediği ve geliştiği 21. yüzyılda, ülkelerin eğitim hedefleri bu bağlamda yeniden oluşturulmakta ve bu yönde şekillenmektedir.

Toplumların ve devletlerin ortak noktası çocuğun en iyi şekilde yetişmesini sağlayan eğitim politikalarıdır. Kaliteli eğitim, bir ülkenin nitelikli insan gücünü yetiştireceğinden devletlerin ve toplumların işbirliğiyle gerçekleştireceği sosyal mutabakatla mümkündür. Toplumun isteklerine uygun ve çağı yakalayabilen bir eğitim sisteminin başarıyı yakalaması işten bile değildir.

Eğitim kalitesinin arttığı günümüz dünyasında gelişen teknolojiyle beraber eğitim araçları çeşitlense de çocuğun eğitiminde kitaplar hala önemli bir yer tutmaktadır. Çocuk sadece eğitilmesi gereken bir varlık değil, sanatsal yönünün de geliştirilmesi gereken bir bireydir. Özellikle edebî duyarlılığın oluşmasında çocuk kitapları önemli bir etkiye sahiptir. “Bu yüzden çocuk yazarlarının bu konuda, çocukların dünyasını anlaması ve bilmesi, yazarların kaleme alacakları eserlerin çocuklar için faydalı olmasını sağlayacaktır” (Kayabaşı, Yılmaz ve Doyumgaç, 2016: 327).

“Bireyin yaşam boyunca gelişime ve öğrenmeye açık olabilmesinin, hayata ve geleceğe yönelik bakış açısının oluşabilmesinin, toplumsal değerlerin

bilincine varmasının, ana dilinin inceliklerini sezmesinin ve kullanabilmesinin temel yolu kitaplardan geçmektedir” (Kıymaz ve Gürlek, 2021: 233).

Doğru bir şekilde seçilmiş nitelikli kitaplar; çocuklarda zihinsel, ruhsal ve ahlaki bir doyum sağlayacaktır. Birçok çocuk kitabının piyasada yer aldığı günümüz dünyasında öğretmenlerin, ebeveynlerin ve çocukların kitap seçiminde zorlandıkları görülmektedir. Oysa bilimsel çalışmaların nitelikli çocuk kitaplarını ortaya çıkarmada önemli bir rolü vardır. Alanyazında çocuk edebiyatına katkı sunan birçok çocuk yazarın çocuk kitapları, çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmiştir ancak Nurdan Damla’nın dinî içerikli çocuk kitaplarının çocuk kitaplarında bulunması gereken temel ilkelere göre incelenmediği anlaşılmıştır. Bu tarz çalışmalar nitelikli çocuk kitaplarını ortaya çıkarttığından, özellikle çocukların nitelikli kitaplarla buluşmasını sağlayacağı umulduğundan ve bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağından böyle bir çalışmanın yapılması uygun görülmüştür.

1.5. Sınırlılıklar

Nurdan Damla, birçok türde eser veren, çalışmalarını çocuklarla sınırlandırmayan, her yaştan insana seslenmeye çalışan ve halen üretmeye devam eden yazarlardandır. Bu çalışma, yazarın çocuklara yönelik yazmış olduğu kitaplardan seçilen, dinî içerikli on bir kitabıyla sınırlı tutulmuştur.

1.6. Varsayımlar

1. Nurdan Damla’nın dinî içerikli çocuk kitaplarının, çocukların düzeyine uygun yazıldığı varsayılmıştır.
2. Nurdan Damla’nın dinî içerikli çocuk kitaplarının, çocuk kitaplarında bulunması gereken biçim ve içerik ilkeleri göz önünde bulundurularak yazıldığı öngörülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

2.KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı kavramı, tartışmalarla günümüze kadar gelip edebiyat kavramı içinde varlığını zorlu bir mücadele sonucu kabul ettirmiştir. “Çocuk edebiyatının ortaya çıkışı çocuğun gerçeklerinin, alımlama biçiminin, dünyayı algılama biçiminin yetişkinlerden çok farklı olmasından kaynaklanmaktadır” (Dilidüzgün, 2018: 21). Bazı yazarların çocuk edebiyatına karşı çıkmaları, özellikle Cemal Süreya’nın bu konudaki ifadeleri dikkat çekmektedir.

Süreya (1987: 329) bu konuda, “edebiyattan ayrı bir çocuk edebiyatı olmaması gerektiği kanısındayım. Edebiyat bir bütündür. Çocuklar da oradan kendilerine göre koparabildiklerini alırlar. Biri diyecek ki, “Ama var böyle bir edebiyat!” Evet, var. Ama olması gerektiği için değil, kendisi var olmak için var. Çocukları küçümsememeliyiz. Bırakalım çocuk da yüzmeyi (okuma yazmayı) öğrendikten sonra bizim girdiğimiz denize girsin” der. Ona göre çocuklar için ayrı bir edebiyatın olması gereksizdir. Çocuk, zaten yetişkinlerin edebiyat dünyasında edebiyatın hazzını duyarak kendine uygun olanı seçecektir.

“Batı medeniyetinin Rönesans ve aydınlanma ile yakaladığı değişim rüzgârlarından çocukluk düşüncesi de payına düşeni almıştır” (Öztürk ve Karakuş, 2017: 255). “Batı’da XVI. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmaya başlayan çocuk fikri ile çocuk ve çocukluk üzerine eğilme, çocuk edebiyatını da gündeme getirmiş oldu. Bu edebiyatın yazılı hiçbir örneği yoktu ve çocuk gibi tanımsızdı” (Şirin, 2016: 16). Ancak çocuğun fark edilmesiyle çocuğa yeni dünyanın kapıları aralanır. Fark edilen çocuğun bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özelliklerine uygun olarak edebiyat dünyasında da adımlar atılmaya başlanır. Bu noktada ise Türkiye’deki serüven Tanzimat’la beraber ortaya çıkar ve edebiyatta yaşanan dönüşüm çocukları da etkiler. Yapılan çeviriler ve Avrupai tarzda eğitim anlayışı çocuğu ön plana çıkartır. Artık çocuk birey olarak toplum içinde vardır ve varlığına uygun olarak çocuğun istifadesine sunulmak üzere çocuk edebiyatının tohumları ekilmeye başlanır. Ekilen tohumlar özellikle Cumhuriyet Dönemi’nde meyvelerini vermeye başlar. Modernleşmenin

getirdiği birtakım kazanımlara uygun olarak ve önceliği çocuğun eğitimine ve Cumhuriyet'in kazanımlarına dayandırılarak oluşturulan eserler, çocuk edebiyatı adı altında Türk edebiyatına kazandırılır. Varlığı inkâr edilemez olan çocuk edebiyatının ne olduğu konusunda birçok düşünür ve yazar, çocuk edebiyatı kavramı üzerine açıklamalarda bulunur ve çocuk edebiyatının tanımını yapmaya çalışırlar. Bu bağlamda Sever (2019: 17) çocuk edebiyatını, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı olarak ifade eder.

Şirin (2019a: 26) çocuk edebiyatını, “temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönünden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır” der.

Yalçın ve Aytaş (2012: 17) ise çocuk edebiyatını, çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamı olduğunu belirtir. Şimşek (2018: 40) çocuk edebiyatının tanımını yaparken şu ifadeleri kullanır: “Gelişim düzeyindeki çocuğun anlama ve kavrama düzeyini dikkate alarak duygu ve düşünce dünyasına seslenen edebiyata çocuk edebiyatı denir.”

Çocuk edebiyatı; çocuk bakışı, çocuk gerçekliği ve çocuğa göre'lik ilkelerine dayanan, çocuğun alımlama ve dil evrenine uygun olarak oluşturulan, sanat ve edebiyat zevkini aşılayarak okuma kültürü oluşturmasını sağlayan bir geçiş edebiyatı olduğu da söylenebilir.

Şirin (2007: 42) çocuklar için edebiyatı, çocuğa özgü, çocuk bakışını yansıtan, çocuk gerçekliğine uygun ve çocuğa göre bir edebiyat olması gerektiğini söyler ve özellikle “çocuğa göre” kavramını merkeze alarak şöyle der: Çocuklar için yapılan edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram bilgisine, algılama düzeyine uygun bir duyarlılık biçimi anlaşılmalıdır. “Çocuğa görelik, onun ilgilerini, gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde tutmayı, hazırlanacak okuma metnini bunlarla örtüştürmeyi zorlar. Çocuksuluksa tam tersine, dilin acemice kullanımı,

daha doğrusu anlatımda ilkeliktir” (Sever, 2019: 17). Kısacası “çocuğa göre”lik, çocuğu ciddiye alma ve çocuğun kendine özgü yaratılışını kabul etmektir de denilebilir.

Şirin (2000: 10) çocuk edebiyatını, çocuklara çocukluğu ya da çocuğu anlatan bir edebiyat olmadığını söyler. Böyle bir edebiyatın kendini sınırlandırdığını ifade ederek, çocuğun, her şeyden önce iyi, nitelikli çocuk kitabından ve yazarından, kendisini dünyasına götürmesini beklediğini ve çocuğa çocuk olduğunu hatırlatan, onu küçümseyen bir edebiyatın çocuğun dünyasını yansıtamadığını ifade eder. Bunun içindir ki çocuk kendi dünyasıyla sınırlandırılmayacak kadar özgür ruhludur. Bu özgürlüğünü kendisi için oluşturulmuş edebiyatla da sınırlandırmaz ve gerektiğinde ruh dünyasına uygun olarak yetişkinler için yazılmış kitaplardan da istifade eder.

Dilidüzgün (2018: 103-104) ise bu konuda, çağdaş anlayışta yetişkinlerin çocuk kitaplarını okuyabildikleri gibi, çocukların da kendi alımlama koşullarını zorlamadığı ölçüde yetişkin kitaplarını okuyabildiklerini söyler. Eğitimci olarak, edebiyat eğitiminde dikkat edilmesi gereken noktanın, çocuk ve gençlik ürünlerinin sözü edilen alımlamayı zorlayıcı öğeler içermemesi gerektiğini ifade eder.

“Başlangıçta çocuğun ihtiyacı dar bir sınır içindedir ve tamamıyla kişiseldir ama çocuk geliştikçe bu ihtiyaçların alanı genişler ve genellikle toplumsal birer nitelik kazanır. İhtiyaçlarını karşılamaya çalışan çocuk, durmadan kişisel mutluluk ile toplumsal tasvip arasında nazik ve dikkatli dengeyi sürdürmenin yollarını arar ki bu kolay bir iş değildir. Kitaplar, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak çocuğa bu konuda yardım eder” (Oğuzkan, 2013: 9).

“Çocuk ve gençlik edebiyatının, okuma alışkanlığının kazanılmasından edebî duyarlığın gelişmesine ve bireyin kendi kimliğinin oluşmasına değin geniş bir etki alanı vardır. Bu nedenle, çocuğun gelişiminde çocuk edebiyatı ürünlerine büyük görevler düşmektedir” (Dilidüzgün, 2018: 26).

Bu noktada nitelikli çocuk kitaplarının önemi büyüktür. Çocuk, nitelikli çocuk kitaplarını okuduğu sürece hem bireysel hem de toplumsal kazanımlara sahip olarak kendini gerçekleştirme imkânı bulabilir.

“İyi bir çocuk kitabı; çocuğun düşünme, sorun çözme ve yaratıcılık gücünü artırır, çocukta doğa olaylarına karşı ilgi uyandırır. İnsanları ayırmaksızın sevmesine yardımcı olabilir. Ailesine karşı bağlılık duygularını güçlendirmesini sağlar. Gelişim düzeyine uygun davranışlar kazanmasına

katkıda bulunur. Dilin kurallarını erken yaşta öğrenmeyi ve dili geliştirmeyi sağlar” (MEB, 2013: 8).

“Çocuk, dili kullanmaya başladığı andan itibaren kendini ifade etmek ister. Bu ifade biçimi, doğru, güzel ve etkileyici olmalıdır” (Şimşek ve Yakar, 2018: 40). “Nitelikli, sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış çocuk kitapları; ana dilinin yapısının, kural ve anlatım olanaklarının çocuklara sezdirilmesi ve kavratılmasında başat bir sorumluluk üstlenir. Onlara ana dillerini doğru kullanma bilinci ve duyarlılığı kazandırır” (Sever, 2015: 91). Böylelikle ana dilin önemini kavrayan çocuk, dilinin yozlaşmasının ve doğru kullanılmamasının önüne geçecek ve ana dilini korumak, doğru kullanmak için bilinçli eylemlerde bulunacaktır. Hatta ana dilinin doğru bir şekilde kullanımı ikinci bir dilin öğrenilmesinde de çocuğa kolaylık sağlayacaktır.

Çocuk kitapları çocukların hayal ve düşünce dünyalarını beslerken zihinlerinin önüne ket vuracak söylemlerden uzak durmalıdır. “Kitaplarda çocuklar, neler yapması ya da yapmamasının söylenmesinden çok, neler yapması ya da yapmaması gerektiği düşündürülmelidir” (Sever, 2019: 22). “Çünkü çağdaş eğitimin gerekleri, çocuktan kitap ile edebi bir iletişim kurmasını, okuma alışkanlığı edinmesini, özgür ve eleştirel düşüncesini istemektedir” (Dilidüzün, 2018: 23).

“Çağdaş çocuk edebiyatı çocuğa uygun olmalı ancak çocukça olmamalı, çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün gelişimine, okuma alışkanlığı kazanmasına katkıda bulunacak nitelikleri içermelidir” (Dilidüzgün, 2018: 19).

“Çocuğa seslenen, sanatçılar tarafından yaratılan yapıtlar öğüt vermez; onların öncelikli amacı doğrudan öğretmek de değildir. Bu kitaplar, çocuklara duygu ve düşünce birikimlerini kullanarak kendilerini, yaşamı ve insanı tanıyabilmelerine, kavrayabilmelerine olanak sağlayan sezdirici birer uyarandır” (Sever, 2015: 98).

Bu nedenle öğreticiliğin esas alındığı, çocuğun bir öğrenci, kitabın ise bir öğretmen olduğu yayınlar çocuğa okuma zevki vermekten uzaklaştıracak ya da aralarına mesafe koyacaktır. Oysa çocuk, yapısı gereği keşfetmek ister, eğlenmek ister. Çocuk kitabı da onun hayal dünyasında yapacağı yolculukta onu anlayan en iyi arkadaşına dönüşebilmeli ve çocuk için vazgeçilmez olmalıdır.

Sever (2019: 198-199) çocuk edebiyatı ürünlerini; sorgulayan, tartışan, bilime, sanata saygı duyan, duygu ve düşünce boyutlarıyla dengeli, okuma kültürü edinmiş duyarlı bireylerin yetiştirilmesi sürecinde etkili birer uyarıcı olması gerektiğini ifade ederek, çocuk

edebiyat ilişkisi bağlamında kitapların bazı temel ilkelere dayandırılması gerektiğini söyler ve bu ilkeleri şu şekilde belirtir:

- Kitaplarda, çocuğun kendine özgü içtenliği ile anlatım dilinin doğallığı buluşturulmalıdır.
- Yazar, anlattığı ve kurguladığı olaylarda, çocuklarla arkadaşlık-dostluk kurabilmeyi başarabilmelidir.
- Kitaplar, çocuklara anlamlandıramayacağı ya da yaşama geçiremeyeceği sorumluluklar yüklememelidir.
- Kitaplarda çocukların kavramsal gelişimlerine katkı sağlayacak bir anlatım yeğlenmeli, çocuklara Türkçemizin anlatım olanakları ve kuralları sezdirilmelidir.
- Kitaplardaki resimler, çocukların beğeni ve algılama düzeyine uygun olmalı, metnin iletisine görsel bir zenginlik katmalı; estetik nitelikleriyle de görsel algılarını geliştirici özellikler taşımalıdır. Kahramanların fiziksel portreleri, metinde yansıtılan kişilik özelliklerine uygun biçimde çizilmeli; resimler kahramanların başat özelliklerini (şişman, zayıf, uzun saçlı, kısa boylu, sinirli, uysal vb.) yaşadıkları ruhsal durumları, geçirdikleri fiziksel değişimleri çocuklara duyumsatabilmelidir.
- Kitaplar, dilsel ve görsel özellikleriyle çocuğun hem sanat hem de düşünme eğitimi sürecini desteklemelidir.
- Kitaplar, çocuğun yaşına, ilgi ve gereksinmelerine uygun olarak insan ve yaşam gerçekliğini anlamasına katkı sağlamalı, her şeyden önemlisi de çocuk ile yaşam arasında güçlü bir bağ oluşturulmalıdır. Özellikle, çocuğun kendini özgürce gerçekleştirebilmesine (düşünmesine, düşlemesine, gülmesine, eğlenmesine, imge üretmesine vb.) olanak sağlayacak yaşam durumları, dilin anlatım ustalığı ile kurgulanarak çocuklara sunulmalıdır.
- Kitaplarda yazar tarafından kurgulanan gerçeklik, çocuklar tarafından, okuma eylemi sonrası kendi gerçekliklerine dönüştürülebilmeli; başka bir söyleyişle yazarın paylaşmak istedikleri çocukların yaşam-anlam gerçeğinden kopuk olmamalıdır.
- Kitaplar, çocukları okumaya isteklendirecek bir tasarım anlayışını yansıtmalı; çocuklar kendileri için üretilen bir araca verilen önemi, gösterilen saygıyı,

kitabın dış yapı (biçimsel) özellikleriyle bütünleşmiş olan tasarım özeninden anlayabilmelidir.

- Kitaplarda, yaşamın bir gerçeği olduğu düşüncesiyle, şiddet olgusuna da yer verilebilir. Ancak olay kurgusunda, çocukların yaş ve gelişim özellikleri de göz önünde bulundurularak yer verilen şiddet öğeleri, çocukları şiddete karşı neler yapılması gerektiği konusunda duyarlı kılmalı, onlarda şiddet ve kaba güce karşı bir anlayış oluşturabilmelidir. Özellikle, çocuklara demokratik yaşamın önemi ile bireysel ve toplumsal ilişkilerdeki sorunların çözümünde en etkili yöntemin “iletişim” olduğu gerçeği sezdirilmelidir.
- Çocuk edebiyatının temel sorumluluğu, çocuklara, dilin ve resmin olanaklarıyla kurgulanmış yeni yaşantılar sunmak olmalı, sunulan yaşantılardan çıkarsamalar yapma sorumluluğu ise çocuğa bırakılmalıdır.

2.1.1. Çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi

Çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi çok uzun yıllara dayanmamaktadır. Çocuğun toplumda değerli olmaması, birey olarak kabul edilmemesi ona verilen eğitimi etkilemekteydi. Dünyada yaşanan gelişmeler herkesi etkilediği gibi çocuğu da etkiledi. İnsanların hayata bakışı farklılaştıkça çocuğa olan bakışı da değişmeye başlamıştı. Bu nedenle “çocuk ancak sosyal hayatta değer kazandıktan sonra edebiyatta da bir değer kazanabilmiştir” (Neydim, 1998: 15). Çocuğun değer kazanmasıyla birçok yazar tarafından çocuklar için kitaplar yazılmaya başlandı. Bu kitaplar çocuk edebiyatının temellerinin atılmasını sağladı. Ancak çocuk edebiyatı dünyada eş zamanlı bir gelişim göstermedi. Ama buna rağmen bütün dünyada varlığını kabul ettirdi.

2.1.1.1. Dünyada çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi

Sözlü edebiyatın, çocuğun dünyasına hitap eden ninniler, masallar gibi türleri, çocuğun ilk tanıştığı ürünler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar için yazılı edebiyat oluşmadan önce, aslında çocuk kendi dünyasına hitap eden ürünlerden istifade etmekteydi. Bilinçli olarak oluşmayan bu kültür, çocuğun bilişsel ve duyuşsal olarak gelişimine büyük katkılar sunmuştur. Ancak 15. yüzyılda matbaanın insan hayatında bir dönüşüme vesile olduğu ve insanın kendini keşfetmesiyle sorgulamaya başladığı dönem, beraberinde birçok yeniliğin insan hayatına girmesini sağlamıştır. Orta Çağ’ın düşünce dünyasının iflas ettiği bu dönemde bilimden teknolojiye, sanattan felsefeye birçok alanda gelişmeler yaşanmıştır.

Bu gelişmeler çocuğa sunulan eğitimi de etkilemiştir. Kilisenin güdümünde verilen eğitim, çocuğa kalıp ifadeler ve sınırlı bir dünya sunmaktaydı. Oysa çocuk engin bir düş gücüne ve sınırsız bir meraka sahipti. 17. yüzyılda çocuklar için yazılmasa dahi çocuk, hislerine güvenerek o dönemde yazılmış kitapları okumaya başlayarak ayağındaki prangaları kırar.

“17. yüzyıl çocuk edebiyatının başlangıcı olarak kabul edilir. Charles Perrault (1628-1703), çocukluğunda annesinden dinlediği masalları kaleme alır. Perrault, doğrudan doğruya çocuklar için yazmadığı halde çocuklar tarafından da coşkuyla okunan bu masalları, *Geçmiş Günlerin Masalları* adıyla bir araya getirmiştir. Aynı yüzyılda Fransız edebiyatının fabl ustası La Fontaine (1621-1695), çocuk dünyasına hitap eden hikâyelerle yeni bir çığır açar” (Temizyürek, Şahbaz, Gürel, 2016: 203).

İngiltere, çocuk edebiyatına karşı çıkılsa dahi, bağımsız bir çocuk edebiyatı hareketinin zemin bulduğu ülke olarak karşımıza çıkmaktadır.

“İngiltere’de başlangıçta çocuk kitaplarına ve ders dışı okuma etkinliklerine karşı birtakım olumsuz tepkilerin görüldüğünü belirtmek gerekir. Örneğin, Hugh Rhodes 1545’te yayımlanan *Book of Nurture* (Eğitim Kitabı) adlı eserinde ana babaları çocuklarına yapmacık hayvan hikâyeleri, boş fantaziler ve sudan hikâyeler vb. eserleri okutmamalarını tavsiye ediyordu. Bundan dolayı birçok din adamı ve öğretmenin şiddetli eleştirilerine rağmen ülkede çocukları göz önünde tutarak hazırlanan heyecan verici kitapçıkların yayını giderek artmıştır” (Oğuzkan, 1987: 14).

İngiltere çocuk edebiyatına 17. yüzyılda adım atarken özellikle chapbooks adıyla ifade edilen kitaplar büyük ilgi görür. Hem ucuz olması hem de hikâye bölümlerinden oluşması okunurluğunu artıran etkenler olarak ortaya çıkar. Okumaya ve kitaba karşı oluşan istek bu kitapların dünyada yayılmasını sağlar.

“18. yüzyıldan itibaren macera ve seyahat ağırlıklı eserler çocuklar tarafından en çok okunan kitaplar arasına girer. Bu dönemde Daniel Defoe’nin (1660-1731) kaleme aldığı *Robinson Crusoe* adlı roman, yetişkinler kadar çocuklar tarafından ilgiyle okunur” (Şimşek, Aslan ve Yakar, 2018: 45). Aynı şekilde bir macera kitabı olan *Gulliver’in Gezileri* adlı eser de onlar için yazılmasa dahi bu dönemde çocuklar tarafından ilgiyle okunur.

Bu dönemde düşünceleriyle kitleleri etkileyen Jean-Jacques Rousseau'nun eğitim hakkındaki düşünceleri de önemli bulunur. Rousseau, Emile adlı eserinde Defoe'nin *Robinson Crusoe* adlı eserini çocuklara okutulması gereken eser olarak ifade eder.

19. yüzyılda çocukların dünyasına hitap eden kitaplar peş peşe edebiyat dünyasına kazandırılır. Büyük bir ilgiyle okunan bu kitaplar çocuklar için başyapıt olmaya başlar. Lewis Carroll'un (1832-1898) *Alice Harikalar Diyarında*, Charles Dickens (1812-1870) tarafından kaleme alınan *David Copperfield*, Grimm Kardeşler (1786-1859) ve Andersen (1805-1875) tarafından oluşturulan masal kitapları, Jules Verne'in (1828-1905) *Aya Seyahat*, *Denizler Altında Yirmi Bin Fersah*, *Seksen Günde Devriâlem*, Mark Twain'in (1835-1910) *Tom Sawyer'in Maceraları*, Carlo Collodi'nin (1826-1890) *Pinokyo*'su Johanna Spyri'nin (1827-1901) kaleme aldığı *Heidi*'si, Robert Louis Stevenson'un (1850-1894) *Define Adası*, Selma Lagerlöf'ün (1858-1940) *Nils Holgersson'un İlginç Seyahati* ve Elanor Porter'in (1868-1920) *Polyanna*'sı 19. yüzyılda çocuklar tarafından büyük bir ilgi ve beğeniyle okunur.

Şirin (2007: 33) çocuk dili, çocuk algılaması, çocuk gerçekliği, çocuk bakışı ve çocuğa göre'lik doğrultusunda yapılan edebiyatı 20. yüzyılın ikinci yarısında kendinden söz ettirdiğini söyleyerek çocuk dünyasına uygun eserlerin bu dönemde verilmeye başlandığını ifade eder.

Bu dönemde bir başyapıt kabul edilen Antoine de Saint-Exupéry (1900-1944) tarafından kaleme alınan *Küçük Prenses* hala çocuklar tarafından ilgi ve beğeniyle okunmaktadır. José Mauro de Vasconcelos'un (1920-1984) *Şeker Portakalı*, *Güneşi Uyandırırım*, *Delifışek* adlı eserleri, Michael Ende'nin (1929-1993) *Bitmeyecek Öykü*, *Momo* ve Christine Nostlinger'in (1936-) *Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk* adlı eserleri 20. yüzyılda öne çıkan eserler olarak yer almaktadır.

21. yüzyılın başlarında sinemaya da aktarılan J. K. Rowling (1965-) tarafından kaleme alınan *Harry Potter* serisi büyük bir ilgi görür. Nitelik olarak seviyesini yükselten çocuk edebiyatı artan ilgiyle beraber önemini koruyarak yoluna sağlam adımlarla devam etmektedir.

2.1.1.2. Türkiye'de çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi

Türk toplumunda güçlü bir sözlü edebî kültür geçmişinin olması, çocuğun ninnilerle, masallarla, efsanelerle, destanlarla, hikâyelerle buluşmasını sağlayarak, edebî kültürle yetişmesine olanak sağlamıştır. Kadim medeniyetlerde çocuğa verilen değer toplumdan

topluma değiştiğinden ve çocuk, bir nevi toplumun ürünü olduğundan toplumların kültürel seviyeleri çocuk bakışına da etki etmiştir. “Çocuğu gerçekleştiren de içine doğduğu kültürel ortamdır. Çocuk ve çocukluk medeniyet dairesinde sosyal bir varlık olarak yapılanır. Bu yapılanma kültürel temele dayanır” (şirin, 2015a: 85).

Tanzimat Fermanı’yla (1839) Osmanlı toplumunda siyasi, sosyal ve kültürel bir değişim yaşanır.

“Türk edebiyatı da yeni bir medeniyet dairesine, Batı medeniyetine girdiğimizi ilân eden bu değişimden etkilenir. Bu süreç içinde yabancı dil bilenlerin sayısı yavaş yavaş artar, Batı’dan çeviriler yapılmaya başlanır ve bu çeviriler sayesinde Avrupa’daki çocuk eğitimi ve psikolojisiyle ilgili çalışmalardan da haberdar olunur” (Sınar, 2006:178).

Özellikle eğitim alanındaki yapılanma toplumun çocuğa bakışını da etkiler. Eğitim alanındaki değişimle edebiyattaki dönüşüm adı konulmasa dahi çocuk edebiyatının temellerinin atılmasını sağlar.

“Tanzimat Dönemi’nde çocuklara yönelik ilk edebî metinler, gerek yabancı dil öğrenerek farklı ülkelerdeki yayınları takip eden aydınların gerekse eğitim için çeşitli Avrupa ülkelerine gönderilenlerin ülkeye dönmesiyle tercüme ağırlıklı bir görünümde-dir” (şimşek, Aslan ve Yakar, 2018: 52).

“şinasi (1826-1869), Recaizade M. Ekrem (1847-1914), Ahmet Mithat Efendi (1844-1912) ve Muallim Naci (1850-1893) gibi dönemin ünlü yazar ve şairlerinin Fransızcadan çevirdikleri bazı kısa manzumeler ile kendilerinin yazdıkları fabl türünden bazı şiirler çocuk edebiyatımızın ilk önemli ürünleri arasında yer alır” (Temizyürek, şahbaz, Gürel, 2016: 212).

Bu dönemde dikkat çeken eserler, dilimize Yusuf Kâmil Paça tarafından çevrilen *Telemak*, Kayserili Doktor Rüştü’nün kaleme aldığı *Nuhbetu’l-Etfal*, Ahmet Mithat Efendi’nin yazdığı *Hâce-i Evvel ve Kıssadan Hisse*, Muallim Naci’nin kaleme aldığı *Ömer’in Çocukluğu*’dur.

“Türkiye’de eğitim ve çocuk edebiyatı alanında en önemli gelişmeler, II. Meşrutiyet döneminde yaşanmıştır. II. Meşrutiyet Dönemi’nde gerek öğreten yetiştirme gerekse çocuk edebiyatının temelini atma konusunda önemli çalışmalar yapmış kişilerden en başta geleni Satı Bey’dir” (şimşek, Aslan ve Yakar, 2018: 54).

Satı Bey'in gayretleriyle çocuklara yönelik eser veren Ali Ulvi Elöve'nin *Çocuklarımıza Neşideler*, İbrahim Alâettin Gövsa tarafından kaleme alınan *Çocuk Şiirleri* adlı eserler o dönem için dikkat çekici eserlerdir. Aynı şekilde Tevfik Fikret tarafından yazılan *Şermin* adlı eser de çocuklar için yazılmış şiirlerden oluşmaktaydı. “Edebiyatın; çocukların eğitimi, olgunlaşması, sosyalleşmesi ve diğer ruhî ihtiyaçlarını karşılaması gibi konularda en büyük yardımcı olarak gören Ziya Gökalp edebiyat-çocuk ilişkisini çok önemli bulur” (Ateş, 2005: 103). Ziya Gökalp'ın halk masallarından derlediği *Kızıl Elma*, *Yeni Hayat*, *Altın Işık* adlı eserleri önemli çocuk edebiyatı eserleri arasında yer alır.

“Cumhuriyet Dönemi'nde bir yandan çeviriler devam ederken diğer yandan özgün çocuk edebiyatı örnekleri üretilir” (Şimşek, 2014: 36) “Cumhuriyet dönemi çocuk edebiyatı doğa ve yurt güzellikleri yanında Cumhuriyet devrimleri ideolojisine dayanır” (Şirin, 2015b: 24). “Özellikle bu dönemde çocuk daha çok önemsenir, çocuklara yönelik birçok etkinlik düzenlenerek, onların da toplum içinde çok özel ve önemli bir yere sahip oldukları vurgulanır” (Yalçın ve Aytaş, 2012: 25).

Şirin (2015b: 32) Cumhuriyet dönemi çocuk edebiyatını üç evreye ayırır: İlkini 1970'lere kadar geçen süreyi didaktik-otoriter anlayışa dayalı evre olarak ele alır. İkinci evre ise 1970'ten başlayan ve devam eden sosyal ve toplumsal ağırlıklı kitapların yazıldığı evre. Son olarak ise çocuk gerçekliğine dayalı ve ilk okuru çocuk olan örneklerin yazılmaya başlandığı 1980 sonrası ortaya çıkan yenilikçi çocuk edebiyatı evresi olarak tanımlar.

Şirin (2019a: 130) Cumhuriyet Dönemi'nde yazan yazarları geleneksel anlayışla yazarlar ve yenilikçi edebiyat anlayışına sahip olanlar olarak iki gruba ayırır. Geleneksel çocuk edebiyatçılarının çocuğa karşı kendilerini sorumlu hissetmeleri anlayışına sahip olduklarını söyler. Bu yazar grubunun biçimsel gerçeklikle eğitsel gerçeklik arasında bir yazarlık tutumu benimsediklerini ifade eder. Bu yazarlar: Mehmet Seyda, Hasan Latif Sarıyüce, Afet Ilgaz, Niyazi Birinci, Bestami Yazgan, Üzeyir Gündüz, Can Göknil, Süleyman Bulut, Nurdan Damla, Nur İçözü, Hasan Nail Canat olarak sıralanabilir. İkinci grubu ise çocuk gerçekliğine dayalı, yazarlık söylem ve tutumları kalıplaşıcılığa dayalı tek tipleştiricilikten, tek doğruculuktan ve onaylatıcılıktan uzak olan, edebiyatın sezinletici işlevini kavramış ve çocuğu da edebiyata dahil eden yenilikçi yazar grubunu temsil eden yazarlar olarak ifade eder. Bu yazarları: Fatih Erdoğan, Mavisel Yener, Behiç Ak, Mevlana İdris, Miyase Sertbarut olarak belirtir.

Şirin (2019a: 129) ayrıca çocuklar için özgün örnekler kaleme almış çocuk şiirimizin tartışmasız ilk şairi Fazıl Hüsnü Dağlarca olduğunu belirtir. Poetik cesaretle çocuklar için şiir yazanlar arasında Cahit Zarifoğlu, Sennur Sezer, Süreyya Berfe, Yalvaç Ural, Haydar Ergülen, Tacettin Şimşek gibi isimleri zikreder.

Tanzimat'tan günümüze kadar çocuklar için yazan ve çocuk edebiyatına emeği geçen bütün yazarlar ve şairler çocuk edebiyatının gelişmesinde önemli katkılarda bulunmuşlardır.

2.1.2. Çocuk kitaplarında bulunması gereken temel özellikler

Sever (2007: 45) “çocuk kitaplarının görsel ve dilsel nitelikleriyle, çocukların duygu ve düşünce dünyalarında istenilen etkiyi uyandırabilmesi için bazı temel özellikleri taşıması gerektiğini” belirtir. Alt başlıklarda ise Sever (2007: 45)'in tasnifi esas tutularak ve alanyazındaki kaynaklarla desteklenerek bu temel özellikler açıklanmıştır:

2.1.2.1. Çocuk kitaplarının taşıması gereken biçim özellikleri

“Çocuk edebiyatı metinleri, birçok özelliği içerdiğinde, yapıt niteliğine ulaşabilir. Çocukların görsel algılarının ve kitaba duydukları sevginin gelişiminde önemli etkileri olan tasarım (biçimsel düzenleniş ya da dış yapı) özellikleri ise şu başlıklar altında inceleme konusu yapılabilir" (Sever. 2007: 45).

Kitap boyutu

“Çocukların sürekli değişen ilgilerini kitaplara yöneltebilmek için, çocukluğun ilk yıllarında, değişik boyutlardaki kitaplardan yararlanılmalıdır” (Sever, 2007: 45).

“Çocuklar değişik büyüklükte kitapları karıştırmaktan ve okumaktan zevk duyarlar. Bununla birlikte, kitapların hacim ve ağırlık bakımından kolayca taşınmaya ve kullanmaya elverişli biçimde olmaları gerekir. Çocuk kitaplarının 16x23 cm büyüklüğünde olması normal sayılır” (Oğuzkan, 2013: 367).

Kâğıt cinsi

“Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın birinci hamur, mat renkli ve çok parlak olmayan türden olması gerekir. Kitap üçüncü hamura basılmış olmamalıdır.

Bu kâğıtlar, hem çabuk yırtılmakta hem de basılan resimler silik görülmekte, yazılar iyi okunamamaktadır. İkinci hamur kâğıdın kaliteli olanları da kullanılabilir” (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2016: 32).

Kapak-cilt

“Kapak çocuğun kitaba yönelmesini sağlayan ilk uyarandır. Kapağın tasarım özellikleri, kapak resminin görsel etkisi çocuğun kitabı izleme-okuma isteğini artırır” (Sever, 2007: 45). “Kitabın kapak tasarımında kullanılan resimler, kitapta işlenen konu, olay, ana düşünce ile ilgili çocuğa ipuçları vermeli, bunlarla ilgili çocukta ilgi, heyecan uyandırmalı, okuma sürecinde onun ön bilgilerini harekete geçirmelidir” (Karatay, 2018: 92).

“İyi bir cilt, çocukların kitabı uzun süre kullanabilmelerini sağlar. Ayrıca kitabın cildi kolay açılmalı, herhangi bir destek kullanılmadan, düz bir yüzeyde okunabilmelidir. Kitapların üç türlü ciltleme şekli vardır. Bunlardan birincisi sicimle ciltleme ince tel ya da iplikle dikilmesi, ikincisi tel zımba ile dikme, üçüncüsü kitap formalarının tutkallama tekniğiyle bir araya getirilerek ciltlenmesidir” (Karatay, 2018: 93).

Sayfa düzeni

“Kitabın sayfa düzeni, içindeki metnin okunmasını kolaylaştırabilecek şekilde hazırlanmalıdır. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakmak gerekmektedir. Çocuğun, yazıları iyi izleyebilmesi için yazı ve resim düzenlenmesinin iyi yapılmış olması önemlidir” (Temizyürek, Şahbaz, Gürel, 2016: 32).

Sayfaların görsel tasarımındaki özen, çocukların kitaba sevgi ve saygı oluşturmalarında önemli bir etkidir (Sever, 2007: 45).

Harfler

“Çocuk kitaplarında kullanılan harfler, sayfa düzeninin niteliğini etkileyen bir değişken olarak yaşlara göre uygun boyutlarda olmalı ve kolay okunabilir özellikler taşımalıdır” (Sever, 2007: 45). “Çocuk kitaplarında kullanılan harflerin büyüklükleri çocukların gelişim düzeylerine göre farklıdır. Harf büyüklükleri 12-36 punto arasında

değişebilir” (Karatay, 2018: 94). Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğine (2021: 4) göre, “ilköğretim 1’inci sınıflar için yirmi, 2’nci sınıflar için on sekiz, 3’üncü sınıflar için on dört, 4’üncü sınıflar için on iki, 5’inci sınıflar için on bir, daha üst sınıflar için ise on puntodan daha küçük harfler kullanılmamalıdır.”

Resimler

Çocuklarda, sanatçı bakış açısına sahip olmanın ilk adımı resimlerle oluşmaktadır. Resimler çocuklarda bilişsel, duyuşsal ve devinişsel bir doygunluk kazandırmasının yanında hayal dünyasını besleyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Resimler, bu yönüyle düşünce, duygu ve hayal dünyasını beraber tamamlayan iletiler olarak insanı bütünleyen bir araç olarak yer alır.

“Çocuk kitaplarındaki sanatçı duyarlılığıyla yapılmış resimler, çocukların görme duyularının eğitilmesine olanak sağlayan etkili araçlardır. Kitaplarda karşılaşılan düzeye uygun resimler, çocuklar için, bir sanat eğitimi ortamı yaratır. Küçük yaşlarda, görsel eğitimini doğru kaynaklardan almaya başlayan çocukların, ilköğretim süreciyle birlikte duyularıyla düşünme becerisi de gittikçe yetkinleşmeye başlar. Bu yetkinleşme, çağdaş eğitimin en önemli araçlardan biri olan, düşünen duyarlı insanın yetiştirilmesine de katkı sağlayacak bir süreci işletir” (Sever, 2019: 167).

“Çocuk kitaplarını, her yazar yazamayacağı gibi her ressam da resimleyemez. Çocuk kitapları resimleyicisi de en az yazar kadar kültürlü ve çok iyi bir yorumcu olmalıdır. Resimler yorumlanmaya elverişli ve çocuğun seviyesi gözetilerek çizilmelidir” (Temizyürek, Şahbaz, Gürel, 2016: 28).

“Çocuk kitaplarındaki resimlerin ve nesne ve varlıkları ya da bir yaşam durumunu gerçeği gibi aynen yansıtmadığından (fotoğraf gerçekçiliğinden) çok, çizerin öznel yorumunu da katarak çocuğa uygun yeni bir gerçeklik yaratması beklenir” (Sever, 2007: 46).

“Okuyarak öğrenmek, başkalarının yaşamlarına konuk olmak, deneyimlerinden yararlanmak çocuklar için keyiflidir. Bu yönüyle çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan görseller hem konunun, olayın ve iletinin algılanması, kavranması hem de okuma için ayrılan zamanın eğlenceli olması için önemlidir” (Karatay, 2018: 82).

“Çocuk yayınlarında resimlerin sade, açık ve konuya uygun olmaları şartı aranır. Kitap veya dergilerde çıkan resimler eğlendirici, neşe verici, güldürücü ve her şeyden önce sevimli olmalıdır. Resimler metnin veya sayfanın en uygun yerine konulmalıdır. Resim ile metin, sayfa düzeni bakımından, bir bütün oluşturmalıdır” (Oğuzkan, 2013: 368).

2.1.2.2.Çocuk kitaplarının taşıması gereken içerik özellikleri

“Çocuk edebiyatı yapıtı, tasarım ve içerik özelliklerinin birbirini bütünlemedeki başarısıyla nitelik kazanır. Çocukların görsel algılarının geliştirilmesinde kitapların tasarım özelliklerinin; yaşama, insana ve dile ilişkin duyarlık edinmelerinde de içerik özelliklerinin önemli bir işlevi vardır. Çocuk edebiyatı yapıtlarında, bu işlevin gerçekleştirebilmesi için içerik (iç yapı) özellikleri şu başlıklar altında inceleme konusu yapılabilir” (Sever, 2007: 47).

Konu

“Çocuk edebiyatında, yazar tarafından seçilen konu ile çocukların gelişim özellikleri ve gereksinimleri arasında bir koşutluk bulunmalıdır. Konu, sanatçının duygu ve düşüncelerini, tasarımlarını çocuklarla paylaşmak için bir araçtır” (Sever, 2007: 47). “Konu, bir yazıyı oluşturan öğelerin başında gelir. Yazının bir tür hammaddesi durumundadır ancak bir yazının değeri, seçtiği konudan gelmez. Bu nedenle konular iyi, kötü, güzel, çirkin, değerli ya da değersiz diye nitelendirilemez” (Sever, 2019: 119).

Oğuzkan (2013: 371) çocuk yayınlarında konunun önemine değinerek, konu seçiminde, çocukların evrensel nitelik taşıyan ruhsal özellikleri yanında, onların dünyasına ayrı bir renk ve kişilik kazandıran ulusal kültür değerlerinin, içinde yaşadıkları toplumun benimsediği ahlâk kurallarının, gelenek ve göreneklerinin de göz önünde tutulması gerektiğini ifade eder.

Yalçın ve Aytaş (2012: 46-47) ise yazarın konuyu işlerken dikkat etmesi gereken hususları şu şekilde izah ederler:

- a) Çocukların ilgilerini, beğenilerini, okuma eğilimlerini tespit ederek, konularını bu tespit etrafında işlemelidirler. Bu yüzden çocuk kitaplarında tema ile konu arasındaki ilişki çok güçlü olmalıdır.

- b) Çocuk kitaplarında konuların ele alınışında onların güvenlerini artırıcı, geleceğe ümitle bakmalarını sağlayıcı, insan ve tabiat sevgisi gibi değerleri pekiştirici inançlara yer verilmelidir.
- c) Çocuk kitaplarında, millî değerlere önem verilmeli, onların demokratik anlayışa ve saygın bir kişiliğe sahip olmasına özen gösterilmelidir. Seçilen temalarda onları eğlendirip dinlendirirken yeni duygu ve düşüncelerin kazandırılması da ihmal edilmemelidir.

İzlek (Tema)

“Yazarın eserinde (veya yazısında) sürekli olarak belirtmeye çalıştığı temel düşünce ve görüşlere, gösterdiği ana yönelimlere “tema” denir (Oğuzkan, 2013: 370). Çocuk edebiyatı yapıtlarında, konu ve izlek arasında güçlü bir ilişkinin olması, metnin çocuk üzerindeki yazınsal etkisini artırır” (Sever, 2007: 48-49). “Çocuklar için yazılmış kitaplardaki temaların çocuklara yaşama sevinci ve iyilik duygusu aşılması, yurt, tabiat, insan, aile ve ulus sevgisi kazandırması, kahramanlık, dürüstlük, yardımseverlik gibi erdemleri aşılması gerekmektedir” (Temizyürek, Şahbaz, Gürel, 2016: 33).

Karakterler

Çocuklara seslenen roman, öykü, oyun ve anlatılarda başından olay / olaylar geçen kişi / kişiler (kahraman / kahramanlar), yazar tarafından duygu, düşünce ve tutkularıyla geliştirilir. Karakter / karakterler yapıtta yazar tarafından geliştirilmiş, biçimlendirilmiş olan kahramanın / kahramanların bütün kişilik özelliklerini somutlayan bir addır. Bir yapıtta, olayı yönlendiren en önemli kişi, “kahraman”, “başkişi” ya da “temel kişi”; anlatılanlarla dolaylı ilgisi olan kişiler ise “yan kişiler” olarak adlandırılır. (Sever, 2007: 49).

Özdemir (2018: 131-132), bir öyküde, bir romanda ya da oyunda birden çok kişi bulunabileceğini söyleyerek, bunların hepsinin işlevinin farklı olduğunu ve kimilerinin doğrudan doğruya anlatılarla ilgili olduğunu belirtir. Anlatımı onların yönlendirdiğini ya da anlatımın onların omuzları üzerinde kurulu olduğunu belirterek bu kişilerin temel kişiler olduğunu söyler. Ayrıca öykü, roman, oyun akışı içinde ikinci derecede kişiler olduğunu ve bunların yazıdaki yerlerinin de doğrudan değil, dolaylı olduğu ve bundan dolayı bunlara da yan kişiler denildiğini ifade eder.

“Çocuk kitaplarında yer alan kahramanların çok iyi düşünülerek anlatılması gerekmektedir. Çünkü çocuklar, kitaplarda karşılaştıkları kahramanlarla kendileri arasında özdeşlik kurarlar ve bu kahramanları kendileri için bir model olarak seçerler” (Temizyürek, Şahbaz, Gürel, 2016: 33). Bu rol modeller çocuğun kişiliğine etki ederek karakterinin oluşmasında önemli bir uyarıcı görevi görmektedir. Millî ve ahlaki değerlerle donatılmış karakterler, çocuğun kişiliğine yansiyarak olumlu bir kişilik geliştirirken, bencil, zorba ve ahlaki değerlerden yoksun karakterler, çocukta olumsuz bir kişilik gelişmesine sebep olacaktır.

“Okur tarafından model alınan kahramanların yaptıkları ve söyledikleri okurlar tarafından benimsenmektedir” (Kıymaz, 2019: 634). “Çocuğun kitaptaki olumlu karakterle / kahramanla özdeşleşmesi, bütünleşmesi, anlatının içine girebilmesi için, yazarın eserde betimlediği karakterin inandırıcı, güvenilir, günlük yaşamdaki kadar gerçekçi ve çocukla aynı yaş düzeyinden olması gerekir” (Karatay, 2018: 101). “Çocuk yayınlarında çok sayıda kahraman yerine az sayıda kahraman bulunması uygun olur. Hele küçük çocuklar için yazılan eserlerde bir iki kahraman yetebilir” (Oğuzkan, 2013: 372).

Dil ve anlatım

Dil, kitapla çocuk arasında bir köprü görevi görmektedir. Kullanılan dilin kalitesi kitabın niteliğini artırarak çocukta okuma isteğinin oluşmasında önemli bir uyarandır. Etkileyici bir anlatımla ve estetik bir dil kullanımıyla çocuğun anlam evrenine uygun olarak oluşturulmuş bir çocuk kitabı, çocuğun düş ve düşünce dünyasında istenilen etkiyi yapacaktır. Bundan dolayı çocuk kitaplarında dilin renklerini, anlatımın dokusunu ve Türkçenin güzelliklerini sezdirtecek şekilde işlenmesi önemlidir.

“Kitaplar, ilk yıllarda çevresindeki nesneleri, canlıları görsel kimlikleriyle tanıtarak çocuğun kavramsal gelişimini destekler. Kitaplar, gittikçe, çocuğun düş kurma, düşünme ve eğlenmesine olanak sağlayan kurgularıyla ana dilinin anlatım gücünü, inceliğini sezdirir. Çocuk kitapları, çocukların anlama ve anlatma becerilerinin gelişmesi, dil bilinci ve duyarlılığının oluşması için doğal bir öğrenme ortamı yaratır” (Sever, 2007: 50).

Bu doğal öğrenme ortamında ana dilinin güzelliklerini, inceliklerini duyumsayabilmesini sağlayacak eserlerin çocukla buluşması önemlidir. Oysa nitelik olarak zayıf bir kitabın çocuğun dil gelişimine katkı sağlamayacağı, düş ve düşünce dünyasını da

olumsuz etkileyeceği aşikârdır. Bu nedenle dilin ve anlatımın en güzel örneklerini çocuk kitaplarından beklemek elzem bir durumdur.

“Dil sorunlarının yaşanması ana dil zevkini yaşatmayacağı gibi çocuğu okumadan soğutabilir” (Tanrıkulu, 2021: 131).

“Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran belki de en önemli özellik, anlatımın hedef kitlenin anlayacağı biçimde sunulmasıdır. Çocuk kitaplarında anlatımın sadeliğine dikkat edilmeli; gereksiz ve bayağı sözcükler yer almamalı, duruluk, akıcılık, açıklık gibi yer ve kahramanların anlatım açısından daha etkili ve anlaşılır olmasını sağlayacaktır” (Yalçın ve Aytaş, 2012: 47).

Çocuk kitapları yazılırken yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat edilmesi gerekir. Dilin kurallarına göre oluşturulmuş bir çocuk kitabı, yazarın amacına ve çocuğun kitabı alımlamasına hizmet edecektir. Bu sayede çocuk dilin inceliklerini öğrenirken, dilin kurallarını da sezecektir.

Oğuzkan (2013: 373) çocuk yayınlarında üslubun ve dilin öneminden bahsederken, yapmacık, zevksiz ve bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesinin düşünülmeceğini, yaşama şansını yitirmiş, eski ve anlaşılması güç sözcük ve deyimlerle de çocuklarda okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılmasının mümkün olmadığını da belirtir.

Karatay (2018: 116) okuduğu cümleden bir şey anlamayan çocuğun, kitabı okumaya ve anlamaya çalışmayacağını belirtir. Çocuk kitaplarında cümle uzunlukları kadar kelime uzunluklarının da okuma hızını ve okuduğunu kavrama düzeyini etkilediğini söyler. Bundan dolayı çocukların gelişim düzeylerine göre cümle uzunluklarının ve cümlede kullanılan kelimelerin karakter sayısının şu özellikte olmasını söyler:

1. Birinci aşama, 2-7 yaşlar arası gelişim özellikleri gösteren çocuklar için hazırlanan kitaplarda kullanılan cümlelerin 3-5 kelimededen (20-30 karakter);
2. İkinci aşama, 7-9 yaşlar arası gelişim özellikleri gösteren çocuklar için bir cümlede “1-3. sınıf”, 6 kelimededen (35-40 karakter);
3. Üçüncü aşama ve sonrası 9-12 yaşlar arası gelişim özellikleri gösteren çocuklar için de bir cümlede “4-5. sınıf”, en fazla 10 kelimededen (60-70 karakter) oluşmasına dikkat edilmesi gerektiğini ifade eder.

İleti

“İleti, sanatçının, yapıtı oluşturmaya neden olan, çocuklarla paylaşmak istediği duygu ve düşüncedir. Çocuklarda oluşturmak istediği temel duyarlık, onlara iletme istediği asıl düşüncedir. Sanatçının ele aldığı konuyu işlerken, çocuklara ulaştırmak için tasarladığı, sözcüklerle metnin dokusuna işlediği, duygu ve düşünce örüntüsü olarak da adlandırılabilir” (Sever, 2007: 50). “Yazar iletisini okuyucuya aktarmada konuyu bir araç olarak kullanır. Asıl amaçsa duyurulmak istenen, verilmek istenen iletidir” (Özdemir, 2018: 71). “İleti, eserlerde gizli veya açıkça bulunabilir. Daha çok dolaylı anlatıma sahip duygu yoğunluklu roman, hikâye, şiir, tiyatro gibi eserlerde gizli olabilir. Araştırma yazıları, bilimsel eserler, düşünce ağırlıklı gazete ve dergi yazıları gibi eserlerde ana fikir açıkça ortaya konabilir” (Yalçın ve Aytaş, 2012: 45).

Özellikle çocuk kitaplarında iletinin açık bir şekilde ortaya konması çocuğun zihinsel olarak edilgen olmasına neden olacaktır. Çocuk, kitap okurken zihinsel olarak aktif olması gerekir çünkü aktif bir zihinsel süreç, farklı düşüncelerin doğmasını sağlayacak ve çocuğu üretken yapacaktır.

Karatay (2018: 109) çocuk kitaplarının, vermeye çalıştıkları iletilerle çocukların yaratıcı düşünme, problem çözme ile ilgili bilişsel becerileri kadar ahlaki ve kişilik gelişimlerine olumlu katkılar sağlayarak onların sosyalleşmesine yardımcı olması gerektiğini belirtir. Bundan dolayıdır ki edebî eserlerde konudan ziyade verilmek istenen iletinin çocuğun alımlama koşullarına uygun olarak oluşturulması ve anlam evrenine uygun olması gerekmektedir.

Çevre

Sever (2007: 51) her insanın bir toplumsal çevrede yaşamını sürdürdüğünü, o çevrede yaşamını biçimlendirdiğini ve insanı tüm boyutlarıyla anlamaya çalışan edebiyat yapıtlarının değerlendirilmesinde, insanı var eden toplumsal çevrenin de bir değişken olarak inceleme konusu yapılması gerektiğini ifade eder. Özellikle çocuk edebiyatında, kahramanın / kahramanların çevresiyle / dış etmenlerle yaşadıkları etkileşim ve bu etkileşimin onların yaşamındaki önemi, çocuk okurlar için de önemli birer yaşantı kaynağı olduğunu da belirtir.

2.1.2.3. Yazınsal ve eğitsel özellikler

Sever (2007: 52), tasarım ve içerik özellikleriyle bir bütün olarak çocuk edebiyatının ilkelerine uygunluk gösteren yapıtların, bazı temel ilkelerin kılavuzluğunda, çocuğun gelişim özelliklerine ve evrensel değerlere uygunluğu açısından sınanması gerektiğini söyler ve bu eğitim ilkelerini şöyle sıralar:

- Kitapta mantık yanlışlığına düşül mü? Kitap, çocuğun sağlıklı bir değerler sistemi oluşturmaya engel oluyor mu?
- Kitapta kadına ve erkeğe yüklenen anlam arasında bir ayrım var mı? Kitap, toplumdaki cinsel kimliklere yönelik geleneksel yargıları destekliyor mu?
- Kitap çocukların kendi cinsel kimlikleri içinde kişiliklerini geliştirmelerine engel olabilecek kurgusal özellikler, iletiler taşıyor mu?
- Kitapta kurgulanan olay dizisinde, denetimci ve baskıcı anlayışları onaylayan bir yaklaşım söz konusu mu?
- Kitapta yazgıcılığı, boş inançları onaylayan, onları önemli kılmaya çalışan bir yaklaşım var mı? Kitap siyasal ya da dinsel telkinlerde bulunuyor mu?
- Kitapta çocuğun girişimciliğini, deneme ve araştırma isteğini körelten anlayışlar olumlanıyor mu?
- Kitapta çocuğun düşünmesini, düş kurmasını, eğlenmesini, yaratıcılığını baskılayan bir yaklaşım seziliyor mu? vb. gibi soruların incelenen yapıt için sorulması gerektiğini ve yanıtın hayır olması durumunda kitabın eğitim ilkelerine uygunluğu açısından önemli dönütler vereceğini kaydetmektedir.

2.2. Din ve Din Eğitimi

Hayata anlam veren kavramlardan biri “din”dir. Din insanların bireysel olarak hayatını etkilemekle kalmaz, toplumsal kuralların oluşmasında önemli bir etken ve kültürlerin şekillenmesinde de önemli bir uyarandır. Dinin bu öneminden dolayı insanoğlu dini anlamaya çalışmış ve bu konuda çeşitli sorular sormuştur: Din nedir? Din bir ihtiyaç mıdır? İnsanlar neden inanma ihtiyacı hisseder? Bir dine inanmak yaratılıştan gelen bir özellik midir yoksa sosyal faktörlerin etkisiyle oluşan bir olgu mudur? Bu sorulara birçok din adamı, psikolog ve sosyolog ise kendi perspektifleri doğrultusunda cevap bulmaya çalışmıştır.

“Bergson’a göre din, zekânın dağınıklığı ve çaresizliği karşısında doğanın koruyucu tepkisidir, ileride hayatın bütününe bağlanmadır ve hayat hamlesinin en derinidir. Edward Sapir’e göre din, günlük yaşantının anlaşılabilir ve tehlikeli ortamı içinde iç huzuruna götürecek bir yolun bulunmasıdır. Parsons’a göre ise din, kâinatta insanın yeri, insanın diğerleriyle ilişkisi, çevresi ve diğer insanlarla ilişkilerine bağlı olarak, arzu edilir olan ve olmayan şeyler hakkında geliştirilen ve gerçekleştirilen bir anlayıştır” (Altaş ve Arıcı, 2018: 62).

“Din kavramı; “d-y-n” kökünden türeyen bir isimdir. Arap dilinde çok geniş bir anlamı vardır. Aynı zamanda bu kelime zıt anlamlı kelimelerdendir. Sözlükte “ceza / mükâfat, âdet / durum, itaat / isyan, hesap, zül, inkıyad, hüküm / kaza, galebe, kahr, isti’la, mülk, ferman tevhit, ibâdet, millet, şariat, vera’, takva, hizmet, ihsan, ikrah” gibi anlamlara gelir. Hamdi Yazır, “din” kelimesini tanımlarken siyaset anlamını da zikretmiştir. Terim olarak “din”; akıl sahiplerini kendi arzuları ile bizzat hayırlara sevk eden ilâhî bir nizam, Allah tarafından konulmuş ve insanları O’na ulaştıran bir yoldur. İman ve amel konusu olarak akıl ve ihtiyara (iradeye), teklif olunacak hak ve hayır kanunlarının bütününe denir” (Karaman, vd. 2009: 108-109).

Bilgin (2001: 4) “din” kavramının bütün özellikleriyle kuşatacak bir tarifi henüz yapılmadığını belirtir ve dini; insanın kayıtsız şartsız var olan mutlak varlığa yönelişi ve O’nun tarafından kuşatışı olarak tarif eder. İnsanın doğuştan dindar olduğunu belirten Bilgin, antropoloji araştırmalarının bu sonuca vardığını belirtir. İnsanın, kendini fark ettiği en küçük yaşlardan itibaren kendisinin, başkalarının ve var olan her şeyin nereden geldiğini, niçin var olduğunu sorduğunu, bu soruların insanlığın henüz çözülmemiş, açık soruları olduğunu belirtir. Hayatın menşeyinin, manasının ve geleceğinin sırrını koruduğunu ve insanın cevapsız bırakarak yaşamak istemediği bu soruların, bu sırrın, cevabını ve çözümünü Allah’ta bulduğunu ifade eder.

İnsanın aciz bir varlık olduğu üzerinde hemfikir olan birçok psikolog, insanların neden bir dine, bir yaratıcıya ihtiyaç duyduklarını çeşitli argümanlar ileri sürerek ifade ederken kendi dünya görüşleri doğrultusunda açıklama yaparlar.

“*Bir Yanılsamanın Geleceği* isimli eserinde Freud (1991), dinin yanılsama olduğunu iddia eder. Ona göre insanın doğal felaketler karşısında çaresiz kalması, onda çocukluk çağlarında aciz kaldığı zaman kendisine yardım

eden güçlü bir baba imajının devamı niteliğinde bir Tanrı arzusunu oluşturmuştur. Bu yüzden din, çocukluktaki çaresizlik duygusunu gideren güçlü bir baba imgesinin yetişkinlikte bir yanılsama olarak devam ettirilmesinden ibarettir. Ona göre, din gibi bir güce tutunmak hayatın tehlikelerine karşı insanın korkularını dindirmektedir. İnsanın çaresizliği bitmediği için insan Tanrılara hala ihtiyaç duymaktadır. Ancak bu yanılsamadan bilim vasıtasıyla kurtulacaktır” (Akt.:Köse ve Ayten, 2014: 31-32). Freud gibi düşünmeyen Jung (1998), “insanların gerek motive etme gerekse sıkıntılı anlarında onlara destek olma bakımından dinlerin iyi bir psikoterapi sistemi sunduğunu söylemektedir. Ona göre din, bireysel ve toplumsal sağlık açısından büyük önem arz eder; dinin yokluğu ruhsal rahatsızlıklara sebep olur. Çünkü din, insan hayatına anlam ve yön kazandırır. Tanrıya bağlanmayan birey, dünyanın fiziksel ve ahlaki kısırtıcılığına kendi gücü ile direnemez. Din, zor zamanlarda sığınılacak bir güven kapısıdır” (Akt. Köse ve Ayten, 2014: 37).

Birey, fitraten sahip olduğu inanç eğilimini sosyalleşmeyle sağlam bir temele dayandırır. Kurt (2016: 83) dinî sosyalleşmeyi bireyin kendi toplumuna ait dinî kültür unsurlarını, sembol ve değerlerini alıp kendi kişiliğine mal ederek dinî kişiliğinin ya da kimliğinin oluşum süreci olduğunu söyler.

Çocuğun ilk sosyalleştiği ve ilk dinî bilgilerini aldığı kurum aile olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailenin dine bakışı ve algılayışı çocuğun dinî bir kimlik edinmesinde önemli bir rol oynar.

“Aile ile birlikte akraba grupları, okul arkadaşları, kitap ve din eğitim merkezleri, cami vb. dinî kurumlar kitle iletişim araçları ve diğer pek çok kişinin yer aldığı küçük çemberler ve ilişkiler, kimliğin oluşumunda pay sahibi olarak, ona nasıl bir iyi çocuk olunacağını göstermede etkili olurlar” (Fichter, 1996:2, Akt. Kurt, 2016: 83-84).

Bütün ilahî ve beşerî dinlere bakıldığında bütün dinler, dinî öğretilerini insanlara bildirmek ve dinî inançlarını sağlıklı bir şekilde öğretilmesini sağlamak için din eğitimine büyük önem vermişlerdir. İlk peygamber Hz. Âdem’den bu yana bütün peygamberler bir öğretmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Görünürde dinî bir eğitim almadan ama ilahî lütuflara mazhar olarak seçilmiş bu özel kişiler, yüce Yaratıcı tarafından insanlara ilahî mesajları tebliğ etmekle vazifelendirilmiş dinin ilk öğretmenleri olarak yer almaktadır.

Özellikle İslam dininin eğitime verdiği önem Hz. Muhammed (sav) döneminde açıkça görülmektedir. “Medine’ye hicretten sonra inşa edilen mescidin kuzey tarafında bulunan ve bazı sahabilerin barındığı *Suffa* da eğitim yapılan önemli bir yerdir” (Zengin, 2018: 27).

“*Suffa* ilk İslam üniversitesidir. Bizzat Resulullah burada dersler veriyordu fakat henüz başlangıçta bulunanlara okuma yazmayı ve Kur’an’ı vs.yi öğretmek üzere diğer bazı öğretmenler de vazife görüyorlardı. Hz. Muhammed’in (sav) okuma ve yazmaya verdiği ehemmiyet, Bedir Savaşı’nda esir düşen müşrik düşman askerleri için necat olarak adam başına 4.000 dirhem biçildiği halde, bunlar arasında okuma yazması olanların Medineli on Müslüman çocuğa bunu öğretmek suretiyle serbest bırakılmasını emretmesinde görülür” (Hamidullah, 2003: 768).

“Allah insanlara akıl ve sorumluluk vermiştir. Onları kendi yollarını seçmekte hür bırakmıştır. Yapılacak şey, insana iyiyi- kötüyü, doğruyu-yanlışı, güzeli-çirkini ayırt edebileceği bilgiyi vermek, imkânları sağlamaktır. Bu sebeple İslam dininin tarihinde din, başlangıçtan itibaren bir eğitim meselesi, bir eğitim görevi olmuştur” (Bilgin, 2003: 9).

İslam dininin ve Hz. Peygamber’in eğitime verdiği önem, sonrasında da çeşitli eğitim ortamlarının oluşturulmasıyla devam etmiştir. Özellikle örgün ve yaygın eğitim şeklinde devam eden din eğitimi, günümüze kadar devam ederek çocuklarda sağlıklı ve bilinçli bir din eğitiminin oluşturulmasını amaçlamıştır. Gelişen bilimsel çalışmalar ışığında çocukların algılarına uygun olarak nasıl bir din eğitimi verilmesi gerektiği ve çağa uygun olarak din alanında yeni öğreti şekilleri üzerinde durulmuştur.

Bilgiye ulaşmanın çok kolay olduğu günümüzde farklı ortamlar oluşturarak çocuğun dikkatini çekecek ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir din eğitimi istenen sonuca ulaşılmasını sağlayacaktır. Din eğitimi verilirken bireyin özgür düşünmesini engelleyecek tutum ve davranışlardan uzak durulması gerekmektedir. Din, birtakım kalıp ritüellerden ibaret değildir. Aklın ve kalbin uzlaşmasıyla varlığını hissettiren bir olgudur. Özellikle çocukların dinle ilgili soru sormalarına, düşünmelerine fırsat verilmelidir. Çünkü baskılanan çocuk ileriki yaşamında dine karşı olumsuz tutum içinde olacaktır. Ancak çocuklara özgür bir ortam sağlandığında gerçek eğilimleri ortaya çıkacaktır. Dine karşı çocukların sağlıklı bir tutum içinde olması isteniyorsa çocukların algıları dikkate alınarak ve eğitim bilimlerinden de faydalanarak din eğitimi verilmelidir.

2.2.1. Çocuğun zihinsel gelişim dönemleri

“Piaget’ye göre zekâ, çevreye uyum yapabilme yeteneğidir. Burada uyum yapabilmeyi başa çıkabilme olarak da ele almak mümkündür. Çünkü insan çevresine uyum yaparken, aynı zamanda onunla başa çıkmaktadır” (Bacanlı, 2011: 83). Bundan dolayı çocuğun zihinsel evreleri bilindikçe verilen eğitim çocuğun düzeyine uygun olarak verilecek ve çocuk, hem çevreye uyum sağlayarak hem de yeteneğini keşfederek sağlıklı bir gelişim gösterecektir. Piaget’nin zihinsel gelişim kuramı dört başlık halinde özetle şu şekildedir:

2.2.1.1. *Sensori-motor döneminin düşünce özellikleri*

Sensori-motor dönem doğum ile 2 yaş arasını kapsar. Bu dönemde çocuklarda görülen zihinsel özellikler şu şekildedir:

- Düşünme öncelikle motor ve duyuşal işlemlerle meydana gelir.
- Duyusal etkinliklerin koordinasyonu düzelir.
- Motor etkinliklerin koordinasyonu düzelir.
- Nesneler ve insanlar, kendisi dahil, birbirinden farklılaşır ve sürekli olduğu anlaşılır.
- Konuşma ve sembolik düşünme başlar (Bacanlı, 2011: 97).

2.2.1.2. *İşlem öncesi döneminin düşünce özellikleri*

İşlem öncesi dönem 2 ile 7 yaşlar arasını kapsar. Bu dönemde çocuklarda görülen zihinsel özellikler şu şekildedir:

- “Dil ve sembolik düşünce önemli ölçüde artar.
- Benmerkezci konuşma ve düşünme baskındır.
- Algıyı ve düşünceyi, dağılma ve tersinebilirlikten ziyade, odaklanma ve tersinemezlik niteler.
- Korunumda başarısızlık dönem boyunca bulunur.
- Bazı nesneler bir kurala göre gruplanır ve sınıflanır ama başka bir kurala göre sınıflanamazlar” (Bacanlı, 2011: 97).

2.2.1.3. Somut işlemler döneminin düşünce özellikleri

İşlem öncesi dönem 7 ile 12 yaşlar arasını kapsar. Bu dönemde çocuklarda görülen zihinsel özellikler şu şekildedir:

- Sadece şeylerin yüzeysel özelliklerine dayalı davranışın yerini çıkarsama alır.
- Dağılma ve tersinebilir işlemler yapılır.
- Sembolik düşünme sayıları kullanma dahil, hızla gelişir.
- Sayılarla niceliksel akıl yürütme artar.
- Kavramlar oluşur; iki veya daha fazla grup üst bir gruba birleştirilir, üst sınıflar iki veya daha fazla alt sınıfa ayrılabilir.
- Sosyal davranış benmerkezciliğin yerini alır (Bacanlı, 2011: 97).

2.2.1.4. Soyut işlemler döneminin düşünce özellikleri

Soyut işlemler dönemi 12 yaş ve üstünü kapsar. Bu dönemde çocuklarda görülen zihinsel özellikler şu şekildedir:

- “Nesne ve olayların yokluğunda soyut düşünme meydana gelir.
- Tüm ihtimaller ve hipotezler düşünülebilir.
- Soyut fikirler analiz, sentez yapılır ve değerlendirilir.
- Somut bağlamlardan tamamen sıyrılmış kavramlar oluşturulur; örneğin: oran, enerji, atom kavramları öğrenilir” (Bacanlı, 2011: 97).

2.2.2. Çocuklarda dindarlığın gelişimi ve din eğitimi

“Çocuğun kapasitesinin öğretileni alabilmesi için belli bir gelişim düzeyinde olması gerekir. Öğretilecek konu ne olursa olsun fikren, bedenlen ve ruhen ona hazır hale gelmelidir” (Selçuk, 1990: 39). “Dinsel öğretilerin öğrenilebilmesi de belirli bir gelişim düzeyini gerektirir ve bir olgunluğa ulaşıncı çocuk için mümkün olabilir” (Selçuk, 1990: 42).

“Çocuklarda dini uyanmanın ne zaman belirdiği konusunda değişik fikirler bulunmaktadır. Bazı iyi gelişmiş çocuklar bu duygu basamağına geldiklerini, sordukları sorularla göstermektedirler. Çocukların çoğunluğu ise ana dillerinde öğrendikleri kelimeleri ve ifadeleri anlamaya çalışırken bu

duygulara ulaşmaktadırlar. Bazı ruhbilimciler ve eğitimciler, erken çağda din ile ilgili bir eğitimi gereksiz görürler. Bazıları ise din ile ilgili eğitim vermenin gıda vermeye benzemesi gerektiğini, onun doğumdan itibaren başlayabileceğini ancak dozunun iyi ayarlanması gerektiğini söylerler” (Bilgin, 2003: 98).

Din eğitimi verilirken çocuğun zihinsel özelliklerini dikkate alarak vermek önemlidir. Çocuk, doğumundan yetişkinliğe kadar çeşitli zihinsel aşamalardan geçerek zihinsel olgunluğa ulaşır. Bundan dolayı her zihinsel aşamanın kendine ait özellikleri dikkate alınarak verilen din eğitimi, çocuğu zihinsel olarak bir doygunluğa ulaştıracaktır. İslâm dinine de bakıldığında çocuğun dinî sorumluluğu üstlenme yaşının ergenlikle başladığı ifade edilir. Öncesinde ise çocuğun gelişim aşamalarına uygun olarak dinî konuların öğretilmesi tavsiye edilir.

2.2.2.1. Sensori-motor dönemde dindarlığın gelişimi ve din eğitimi

“Birey doğduğunda herhangi bir dini kabul edebilecek, içerisinde yaşadığı kültürü içselleştirerek kendisine öğretilenleri öğrenecek bir istidatla / potansiyelle doğar. Zamanla dinî ilkeleri öğrenerek ve yaşantısına aktararak dindarlığını şekillendirir. Üç yaşlarına kadar çocuklarda herhangi bir bilinçli dinî tutum ve davranış gözlenmez. Bu yaşlardan itibaren çocuklar kendisinin ve anne babasının ötesinde üstün bir gücün varlığına dair hisler taşımaya başlar. Çocuk bu dönemde güven duygusu kazanır. Genelde inanç, özelde Yaratıcıya inanç da bu dönemde kazanılan güven duygusu ile yakından ilişkilidir. Bu dönemde bebekler anneye veya kendisine bakan kimselerle olan ilişkilerinden hareketle, gelecekte Allah ile olacak ilişkilerine dair modeller edinirler” (Köse ve Ayten, 2014: 116-117).

2.2.2.2. İşlem öncesi dönemde dindarlığın gelişimi ve din eğitimi

“Dil yeteneğinin gelişmesiyle birlikte çocuklar, öncelikle kullandıkları kelimelerin içerisine ailelerinden ve yakın çevrelerinden edindikleri dinî kavramları da dâhil ederler. Kendilerine öğretilenleri itiraz etmeden ve onların doğruluğuna içtenlikle inanırlar. Bu dönem, çok sorunun sorulduğu “filozofik bir dönem” olduğundan çocuklar, Allah ve din konusunda da pek çok soru

sorarak dinî hayatın unsurlarını anlamaya çalışırlar. Bu dönem taklit dönemidir. Çocuklar dinî hayat adına gördüklerini taklit ederler. Anne babaları gibi namaz kılar ve dua ederler. Bu dönemde soyut zekâ gelişmediğinden, *insan biçimli (antropomorfist)* bir Allah anlayışına sahiptirler. Allah'ı insana benzeterek anlamaya çalışırlar. Bu yaşlardaki çocuk için, Allah bazen dağlardan daha yüksek, herkesten daha güçlü bazen de Ferrari'den daha hızlı bir varlıktır" (Köse ve Ayten, 2014:117).

Selçuk (1990: 75) okul öncesi çocuğun din eğitimi ve öğretiminde dikkatli olunması gerektiğini ifade eder. Her şeyi istekle kabul eden, her söylenene inanan, her söyleneni algılayan görünen çocuğun zihnine yüklenmenin tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini vurgular. Dinî metinleri lafzen algıladığı için zihninde bazı karışıklıkların meydana gelebileceğini ve onun tabii inanırlığının kolayca tahrip edilebileceğini belirtir. Bundan dolayı yetişkinlerin, çocuğun sözü edilen "tabii dindarlığı"nı bozmadan köreltmeden, saptırmadan dinî gelişimlerine yardımcı olabilmelerini söyler.

Bilgin (2001: 102) ise, din eğitimi verilirken dikkat edilmesi gereken noktaları şu şekilde açıklar: "Çocuğa sorduğu kadar cevap verilecektir. O sordu diye bilgi yağmuruna tutulmayacaktır. Çok bilgi ile veya anlamayacakları ifadelerle çocuğa yüklenmek, ona cevap vermemek veya yalan yanlış cevaplarla geçiştirmek gibi tutumlar olumsuz etki yapmaktadır. Kısa ve ince geçişlerle çocuğun tabii gelişmesine yardımcı olmak esastır. Soruların yerinde tespit edilmesi, cevapların ne ve nasıl olası gerektiği ile ilgili teorilerin geliştirilmesi bir ihtiyaçtır."

2.2.2.3. Somut işlemler döneminde dindarlığın gelişimi ve din eğitimi

"Bu dönemde ailenin yanı sıra okul ve arkadaş gruplarının çocuk üzerindeki etkisi artmaya başlar. Bu dönemde çocuklar korunum özelliği kazanırlar; sınıflama, tersine çevirme ve somut problemleri çözebilme yeteneğini elde ederler. Üç dört yaşlarından itibaren öğrenegeldikleri dinî ilkeleri hayatlarında yaşamayı ve bu yaşantıya yavaş yavaş süreklilik kazandırmayı öğrenirler. Ancak bu dönemin sonlarına kadar da hala taklit etmeyi sürdürürler. Ailede dinin yaşanma şekli çocuğun dinî gelişiminde tesirlidir. Anne babayla kılınan namazlar, camiye cemaate katılmalar, birlikte dua etmeler ve bayram kutlamalar çocuk için çok önemlidir. Bu dönemde çocuğun kendine has, bir ahlaki yargı anlayışı gelişmez. Ailenin ve çevrenin

şekillendirmesine açıktır. Çocuk bu dönemin sonlarına doğru soyut zekânın da gelişmesiyle, yetişkin bir insanın Allah tasavvuruna sahip olmaya başlar. İnsan biçimci düşünme tarzı, yerini soyut düşünmeye bırakır. Allah'ın sıfatları daha soyut bir şekilde kavranır” (Köse ve Ayten, 2014: 119).

“Çocukluk çağında kişinin çevresine karşı şaşırtıcı bir ilgisi ve merakı vardır. Yıllar geçtikçe bu duyguların azalacağını eski canlılığını ve tazeliğini kaybedeceğini dikkate alarak, ona bu yaşlarda doyurucu bilgiler verebilmeliyiz. Bu dönemde çocuğa, içinde yaşadığımız dünya Allah'a aittir, her şeyi O yaratmıştır, varlıklar O'na aittir duygusunu kazandırmış olması din eğitiminin amacına ulaşması demektir” (Selçuk, 1990: 111).

Bilgin (2001: 106-107) ilköğretimdeki din eğitimi ve öğretiminin daha sonraki gelişmeler açısından önemli olduğunu belirterek göz önünde bulundurulması gereken ilkeleri şu şekilde belirtmiştir:

1-Çocuklarda hayata bakış geliştirme, onlara insan olmanın temel tecrübelerini yaşatma, bu tecrübeleri anlatma ve ifade etme yeteneğini kazandırma.

2-Dinle ilgili yaşantıları fark etme, sorma ve ifade etme yeteneğini teşvik etme ve geliştirme. Müslüman inancına ve davranış biçimine, özüne uygun olarak, basitleştirmeden ve mübalağaya kaçmadan yaklaşabilme, girebilme. Bu konularda konuşma eğitimi verme.

3-Günlük olaylar üzerinde düşünmeyi, onlarla dinî tecrübeler arasında ilişki kurarak sonuçlar çıkarabilmeyi, sorular sorup cevaplar alarak konuşabilmeyi teşvik etme.

4-Toplum yaşayışına, dinî-millî-ahlâkî bütün değerleri kavramaya ve yaşamaya, taklit ve temsil ederek, konuşarak ve soru sorarak hazırlama.

2.2.2.4. Soyut işlemler döneminde dindarlığın gelişimi ve din eğitimi

“Dindarlık açısından bir tür çocukluk döneminde öğrenilenleri kendine mâl etme dönemidir. Bu dönemde birey, çocukluk döneminde sorgulamadan kabullendiği ve doğruluğuna inandığı ilkeleri içselleştirir. Bu dönem bireyin pek çok yönden seçimler yaptığı, yetişkinliğe hazırlandığı bir geçiş dönemidir. Bu nedenle oldukça sorunlu bir dönemdir. Birey, meslek, ideoloji ve din konusundaki ilk bilinçli kararlarını bu dönemde verir. Kimliğini büyük oranda bu dönemde şekillendirir. Din konusundaki kararları da kimliğinin önemli bir

parçasıdır. Hayatın anlamına dair varoluşsal sorular da ilk olarak bu dönemde sorulur. Şüphencilik artar ve o döneme kadar öğrenilene kadar şüpheli bir tavır geliştirilir. Dine karşı olan tutumlarında da bunun etkisi görülür. Allah'ın varlığı ve bazı dinî ilkelerle ilgili şüpheler oluşabilir. Bu dönemde cinselliğin de gelişmesiyle birlikte ergenler fiziksel ihtiyaçları ile dinin ilkeleri ve isyankârlık duyguları ile dinin itaat çağrısı arasında kalarak çatışma ve bunalım dönemi yaşarlar. Din, bu dönemde çatışmanın sebebi olabildiği gibi, ergenin varoluşsal sorularına cevap vererek ve kimliğinin oluşmasına katkıda bulunarak sorularla başa çıkmasına destek olabilir. Bu dönemin sonlarına doğru ergenlerin pek çoğu dini yaşama konusunda kararlarını verme eğilimindedir” (Köse ve Ayten, 2014: 119-120).

“Dinin gençlere duygu, bilgi ve fikir olarak, gerçeklere, ideal olarak duydukları heyecanlara uygun seviyede verebilmesi lâzımdır. Ancak böyle olursa din eğitimi, değerleri gencin ruhuna sarsılmayacak sağlamlıkta yerleştirilebilir ve onu zararlı eğilimlere karşı koruyabilir” (Bilgin, 2001: 112).

2.2.3. Çocuk edebiyatında din

Edebiyat, sanatçı bakışıyla estetik hazzın duyumsatılmasını sağlayan, dimağı ve ruhu besleyen bir araç olduğu için; dinî değerlerin aktarımında çocuk kitapları önemli bir yer tutmaktadır. “Nitekim, bu dönemde okunan kitaplar çocukların hayal kurma ve düşünme becerilerini geliştirmesinin yanı sıra, kişilik gelişimi ile dini ve ahlaki gelişimleri açısından da önemli birer araç olmaktadır” (Turan, 2010: 172).

“Çocukların dünya görüşlerini ve ruhlarını etkileme, onlara anlatı ve drama sevgilerine hitap ederek bu dünyada veya ahirette esenlikleri için neyin gerekli olduğunu öğretme çabası, tüm çocuk edebiyatını olmasa da her zaman çok şey ifade etmiştir. On dokuzuncu yüzyılda, Charlotte Yonge, Loisa May Alcott, Charles Kingsley ve George Mac Donald gibi birbirinden farklı yazarların tümü, okuyucuları dinî inançla aşlamak için hikâyeyi kullandılar” (Ahşap, 1999: 1).

Aslında dinin kendisi hikâye etme tekniğini kullanarak insanları bilgilendirme ve etkileme yolunu seçmiş, kadim zamanlardan bu yana hikâyenin etkileyciliği başta tasavvuf olmak üzere dinî öğretilerin aktarımında önemli bir araç olmuştur. Ancak çocuk kitapları çocuklara sadece birtakım değerleri, bilgileri vermek için bir araç olmamalıdır.

“Çocuk kitabı yazarı, bir düşüncenin, inancın peşinde koşan, o düşüncenin ya da inancın doğruluğuna çocukları inandırmaya çalışan bir söylevci değildir. Yazarın öncelikli sorumluluğu, çocukları kendi deneyimleriyle bilgilendirme ve yetiştirme anlayışından çok, dilin anlatım olanaklarıyla kurgulanmış; çocuğun kendini, insanı ve yaşamı tanımaya olanak sağlayacak yaşam durumları yaratmak olmalıdır” (Sever, 2019: 30).

Çer (2019: 6), çocuğa düşünce, inanç ya da ideolojilerin çocuk kitaplarıyla öğretilmemesi gerektiğini söyler. Çünkü çocuğun herhangi bir görüşe bağlanmasını sağlamak çocuk yazınının amaçladığı bir şey olmadığını, çocuk kitapları aracılığıyla erken dönemde çocuğa biçim vermek amacıyla ideolojik söylemlerin öncelenmemesi gerektiğini ifade eder. Bu nedenle çocuk kitapları, çocuğun bilişsel düzeyinin alımlayamayacağı bu söylemlerin taşıyıcılığını yapmamalıdır, der.

“Dinî içerikli çocuk kitapları arasında edebiyat katına yükselmiş nitelikli örnek çok azdır. Dinî içerikli çocuk kitapları 1970’li yıllarda yaygınlaşmaya başlar. Bu kitaplar “çocuk gerçekliği”nden uzak ve kalıplı söylemlerle yazılmıştır. Bunun temel nedeni çocuklar için dinî içerikli edebiyat geleneğinin olmayışıdır. Yetişkin bilinci ve algısına dayalı bir din anlayışını çocuklara anlatan bu yazarların çoğunluğu çocuk dil dizgesi ve “çocuk gerçekliği”ne göre edebiyat yapmaktan uzaktırlar. Bu tür dinî içerikli kitaplar pedagojik ve estetik kabul ölçütlerinden de çok uzaktır” (Şirin, 2019a: 129).

Çocuk kitaplarında hedef, edebî kültür oluşturmak ve çocuğun yaşama dair bilgi sahibi olmasını, toplumun sahip olduğu değerleri bilmesini sağlayarak gelişimine uygun bir kişilik oluşturmaya sağlamaktır. Çocuk kitaplarında dinî değerlerle ilgili bilgi verilirken öncelik edebî zevk olmalıdır. Çocuk dinî değerleri, toplumun sahip olduğu hassasiyetleri sezebilmesidir. Çocuğa özgürce düşüneceği alan bırakılmalıdır ve onun kendi değerlerini oluşturabilmesine fırsat verilmelidir.

Din hayatın bir gerçeğidir. Bundan dolayı, çocuk edebiyatının çocuğun hayatına dokunduğu, onları eğlendirdikleri kadar eğittiği kitapların yanında, dinî değerlerin aktarıldığı çocuk kitapları da yer almaktadır. Ancak din eğitiminin kazandırılması amacıyla okutulacak çocuk kitaplarının niteliği çok önemlidir. Kitabın seçiminde öğreticiliğin çok fazla olması, çocuğun kitapta kendini bulamaması, çocuğun kitaptan soğumasına neden olabileceği gibi dinî değerlerin aktarımında da istenilen hedefe ulaşılmasını engelleyecektir. Bu nedenle kitap seçiminde çocuğun hayal dünyasını zenginleştirecek,

kişiliklerini olgunlaştıracak, dinî değerleri duyumsatan, çocuk bakışına ve çocuk gerçekliğine uygun şekilde oluşturulmuş kitaplar tercih edilmelidir.

2.2.4. İncelemeye konu olan kitapların yazarı Nurdan Damla hakkında bazı bilgiler

Aslen Iğdırlı olup 1963 yılında Erzurum’da doğmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini tamamladıktan sonra Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesinde eğitim görmüştür. Küçük yaşlardan itibaren şiir, roman, hikâye ve denemeleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmıştır. Özellikle şiir ve hikâye dallarında çeşitli ödüller kazanan yazarın “365 Günde Sevgili Peygamberim” isimli kitabı 2007 yılında “Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı” ödülü almış, 18 dile çevrilmiştir. Yazdığı birçok tiyatro oyunu sahnelenmiş ve TRT’de metin yazarlığı yapmıştır.

Değişik dünya dillerine çevrilen kitapları Rusya’dan Amerika’ya, Endonezya’dan Avrupa’ya pek çok ülkede yayınlanmaya devam etmektedir. Çocuk ve yetişkin yazarlığının tanınmış yazarlarından olan Nurdan Damla, birçok farklı esere imza atmıştır. Yurt içi ve yurt dışında çeşitli konferanslar vermektedir.

2.2.4.1. Eserleri

Şiir: Erguvan Renkli Gönüm

Deneme: Kırmızı Mineler Sokağı, Ahir Zaman İlişkileri

Masal: Kardan Prenses, Mutlu Düşler Ülkesi, Modern Masallar Serisi

Roman: Aşka Adanmış Bir Ömür / Hz. Hatice, Sabır ve Vefa Timsali / Hz. Zeyneb, Sebe Kraliçesi Belkıs, Sevgili’nin Gül Goncası / Hz. Fatıma, Aşkın Gül Bahçesi / Sev Dedi Mevlâ, Masumiyetin İncisi Hz. Meryem.

Tiyatro: Bir Katre Serap, Hayat Sadece Eğlence mi?

Çocuk Siyeri: 365 Günde Sevgili Peygamberim, 40 Adımda Muhteşem Peygamberim.

Çocuk Tefsiri: Canım Kitabım Kur’an, 365 Günde Sevgili Kitabım Kur’an.

Okul Öncesi Setler: Laliş Serisi (6 kitap), Merviş ile Maviş (6 kitap), Eren ile Ceren (11 kitap), Dostluk Seti (5 kitap).

Çocuk Hikâyeleri: Besmele Hazinesi, Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor, İlk Gün Sevinci, Merve Sonsuzluk Ülkesinde, Cennet Nasıl Bir Yer?

Çocuk Romanı: Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk, Bizim Evde Ramazan, Mucizeler Tüneli, Peygamberimizin Mucizeleri / Işık Hızı Yolculuğu, Peygamberlerin Mucizeleri / Mucizeler Tüneli.

2.2.5. İlgili araştırmalar

Bu bölümde bazı yazarların, çocuk kitaplarının incelendiği araştırmalara yer verilecektir.

Akyüz (2014), “Muzaffer İzgü’nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” başlığı adı altında Muzaffer İzgü’nün eserlerini çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelemiştir. Doktora tezi olarak yapılan çalışma beş bölüm halinde oluşturulmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden belge inceleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma, çocuklar için yazılan eserlerden rastlantısal yöntemle seçilen on beş hikâye ve on beş tane de romandan oluşmaktadır. Akyüz, tasarım ve resim özellikleri bakımından incelediği eserleri çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre yetersiz olduğunu ve kitapta yer alan resimlerin çocukta sanatsal duyarlılığı oluşurmaktan uzak olan klişe resimler olduğunu belirtir. İçerik bakımından incelediğinde ise toplumcu gerçekçi bir yazar olan İzgü’nün bunu, konu-kurgu ve ileti olarak eserlerinde yansıttığını ve eserlerinin edebî niteliğini olumsuz etkilediğini söyler. Dil ve anlatım olarak İzgü’nün eserlerini başarılı bulan Akyüz, karakterlerinin tip düzeyinde kaldığını belirtir. Özellikle İzgü’nün eserlerinde gülmece unsurlarının çocuk okurun ilgisini çeken önemli bir unsur olduğunu vurgular.

Al-Dulaimi’nin (2018), “Nurdan Damla’nın Romanları” konulu tez çalışması, üç konu başlığı halinde ele alınmıştır. İlk bölümde yazarın yaşam öyküsü yazarın katkılarıyla ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve çocuk hikâyeleriyle ilgili genel bir bilgi verilerek yazarın çocuk hikâyelerinden biri incelenmiştir. İkinci bölümde ise Türk edebiyatındaki çocuk romanlarının tarihi gelişmeleri incelenerek yazarın (9- 12) yaş gurubuna yazdığı romanları ele alınmış; eğitim, ahlaki, dini motiflerini çıkartılıp, dil özellikleri bakımından incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise, Türk edebiyatında tarihi romanlarla ilgili genel bilgiler verilmiş ve yazarın tarihi romanları ele alınıp romanın temel ögeleri açısından incelenmiştir. Al-Dulaimi sonuç olarak Nurdan Damla’nın roman sanatını, derinlikli bir tasarım ile inceleyerek romanlarında gerçekleştirdiğini belirtir.

Anaz’ın (2018), doktora tezi olarak hazırladığı “Mavisel Yener’in Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Dil Özellikleri, Söz Varlığı, Anlatım Teknikleri ve Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi” adlı tez çalışması, yazar Mavisel Yener’in öykü, roman, masal ve şiir türündeki çocuk kitaplarını, çocuk edebiyatının temel ilkelerinden hareketle incelemiş ve değerlendirmiştir. Mavisel Yener’in toplam yetmiş yedi eseriyle sınırlandırılan çalışmada kitaplar; dil ve anlatım özellikleri bakımından nitel araştırma

yönteminden yararlanılarak kapsamlı bir şekilde irdelenmiştir. İncelemede; detaylı bir şekilde okuma yapılarak, fişleme, doküman incelemesi ve sınıflandırmayla beraber kelime çeşitliliği boyutuna ilişkin verilerin analizinde Simple Concordance 4.07 yazılımı kullanılmıştır. İnceleme sonucunda Mavisel Yener'in eserlerinin dış ve iç yapı özellikleri bakımından çocuk edebiyatı kriterlerine genel olarak uyduğu, ayrıca kitaplarının çocuklar için zengin bir dil ve anlatım ile eğitsel içeriğe sahip olduğu saptanmıştır. Buradan hareketle de Mavisel Yener'in kitaplarının Türkçe eğitiminde hem bir ana malzeme hem de yardımcı okuma materyali olarak kullanılabileceği sonucuna varılmış olduğu belirtilmiştir.

Doğan (2015), bu çalışmada Sevim Ak'ın çocuk kitaplarını, çocuk edebiyatının temel öğeleri yönünden inceleyerek bu kitapların Türkçe eğitimine katkısını araştırmıştır. Araştırma doküman incelemesi tekniğiyle oluşturulmuştur. Doğan, Sevim Ak'ın çocuk kitaplarının biçim ve içerik olarak bir bütün oluşturduğunu ve çocuk edebiyatının ölçütlerine uygun olarak yazıldığını belirtmiştir. Türkçe eğitimine katkısını da dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak ele almış ve çocuğun bu becerilerini geliştirmesi açısından olumlu katkılar sağlayacağı vurgulanmıştır.

İpek (2019), bu çalışmada Nur İçözü'nün çocuk romanlarını, çocuk edebiyatı temel öğeleri ve ilkelerine göre incelemiş, öğrenci görüşlerinden yola çıkarak değerlendirmiştir. Romanlar konu, ileti (mesaj), kahramanlar, çevre, dil ve anlatım öğeleri açısından ele alınmıştır. İkinci aşamada, ilköğretim ikinci kademedeki 72 öğrenciyle görüşülmüş ve görüşme sonucu elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda Nur İçözü'nün romanlarının genel itibarıyla, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin seviyesine uygun olduğu, çocuk edebiyatının temel öğelerine ve ilkelerine dayandığı, öğrencilere tavsiye edilebileceği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Mertaş (2019), Seza Kutlar Aksoy'un çocuklar için kaleme aldığı altı romanını inceleme konusu yaparak, çocuk edebiyatının temel ölçütlerine göre incelemiştir. Nitel araştırma olarak doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Mertaş, Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının biçimsel olarak istenilen özellikte olduğunu ancak resimlerin istenilen özellikte olmadığını vurgulamıştır. İçerik bakımından genel olarak çocuk edebiyatının ölçütlerine uygun olarak oluşturulduğu ifade edilmiştir.

Tekin (2017), Süleyman Bulut'un yazdığı bütün çocuk kitaplarını araştırma konusu yaparak çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelemiştir. Araştırma nitel araştırma olarak tarama modeli esas alınarak yapılmıştır. Süleyman Bulut'un kitapları tasarım ve resim özellikleri bakımından bir bütün olarak ele alınmış; içerik özelliklerinde ise her bir

kitap konu, karakter, dil-anlatım, ileti ve çevre özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Sonuç olarak yazarın, çocukların ilgisini çekebilen üslubu ve sürükleyici anlatımıyla çocukları okumaya isteklendireceği ve onların okumayı bir alışkanlığa dönüştürmelerine katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

Tıgılı (2014), bu çalışmada Miyase Sertbarut'un çocuk edebiyatı alanında verdiği 25 kitabını, çocuk edebiyatı temel öğeleri ve ilkelerine göre inceleyip değerlendirmiştir. Çocuk edebiyatı öğeleri olan konu, ileti (mesaj), kişiler, çevre, dil ve anlatım unsurları temel alınmıştır. Yazarın çocuk edebiyatı alanında verdiği eserleri çocuk edebiyatı temel öğeleri çerçevesinde betimsel analiz yöntemiyle incelemiştir. İncelenen masal kitaplarının, öykü kitaplarının ve romanların seslenilen çocuk ve genç okurların yaş grupları dikkate alınarak konu ve iletilerinin seçildiği, olayların okurun bilişsel gelişimine uygun kurgulandığı ve başarılı bir dil ve anlatımla eserlerin çocuk edebiyatı temel öğeleri açısından gerekli niteliklere sahip olduğu ve okurun okuma alışkanlığına olumlu yönde katkılar sağlayabileceği düşüncesine ulaşıldığı belirtilmiştir.

Yanık (2019), Ayla Kutlu'nun çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelemiştir. İncelenen eserlerin biçimsel açıdan hitap ettiği yaş seviyesine uygun olduğu; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni, harfler ve resimleme özellikleri açısından çocuk okuyucunun ilgisini çekecek, onlarda okuma isteği uyandıracak nitelikte olduğu tespit edilmiştir. İçerik yönünden değerlendirildiğinde ise; incelenen eserlerin konu, ileti, tema, kahraman, plan, dil ve anlatım özellikleri açısından hitap ettiği seviyeye uygun olduğu eserlerin edebi zevk ve estetiğe sahip olduğu saptanmıştır.

Yasa (2012), bu çalışmada Mevlâna İdris Zengin'in 23 kitapta yer alan 42 masalını, çocuk edebiyatının temel öğeleri olarak belirlenen biçimsel olarak "büyüklük, kâğıt, kapak, cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler"; içerikle ilgili olarak ise "konu, karakterler, dil, anlatım ve iletiler" açısından inceleme konusu yapmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Mevlâna İdris Zengin'in eserlerinin çocuklarda edebî zevk oluşturabilecek nitelikler taşıdığı, nitelikli ve yetkin olduğu sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın deseni ve yöntemi, araştırmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve çözülmesi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni ve Yöntemi

Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitaplarının çocuk kitaplarında bulunması gereken temel ilkeler açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışma, var olan bir durumu olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçladığından tarama türünde bir araştırmadır. “Tarama araştırmaları, geniş kitlelerin görüşlerini, özelliklerini betimlemeyi hedefleyen araştırmalardır. Bu tür araştırmalar, daha çok “ne, nerede, ne zaman, hangi sıklıkta, hangi düzeyde, nasıl gibi soruların cevaplandırılmasına olanak tanır” (Büyüköztürk vd., 2014:177).

Araştırma yazılı metinlerin çocuk kitaplarının temel ilkeleri çerçevesinde çözümlemeyi içerdiğinden nitel araştırma olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

“Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 189-190).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini “365 Günde Sevgili Peygamberim” adlı kitabıyla 2007 yılında “Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı” ödülünü alan Nurdan Damla'nın çocuklar için kaleme aldığı çocuk kitapları oluşturmaktadır. Yazarın farklı yaş grubunda olan çocuklar için kaleme aldığı kırk sekiz tane çocuk kitabı bulunmaktadır. İncelemeye yazarın bütün kitapları dâhil edilmemiştir. Örnekleme gidilerek dinî içerikli on bir eseriyle sınırlandırılmıştır. Bu kitapların seçilmesinde içeriklerinin dinî olması etkili olmuştur.

İncelenen eserler; Besmele Hazinesi, Cennet Nasıl Bir Yer, Bizim Evde Ramazan, Peygamberimizin Mucizeleri / Işık Hızı Yolculuğu, Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor, Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk, 365 Günde Sevgili Kitabım Kur'an, 40 Adımda Muhteşem Peygamberim, Peygamberlerin Mucizeleri / Mucizeler Tüneli, 365 Günde Sevgili Peygamberim, Biricik Dinim İslâm isimli kitaplardan oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Çalışmaya alanyazın taraması yapılarak başlanmıştır. Konunun uzmanı çeşitli akademisyenler ve yazarlar tarafından yazılmış çocuk edebiyatı, çocuk gelişimi, din eğitimi, din psikolojisi, din sosyolojisiyle ilgili kitaplar, makaleler ve konuyla ilgili diğer kaynaklara başvurulmuştur.

Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk eserleri çevrim içi satış yapan sitelerden temin edilmiştir.

Araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

“Betimsel analiz yöntemine göre elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 239-240).

Bu bağlamda betimsel analiz, çocuk edebiyatına büyük katkıları olan Sedat Sever'in (2007) II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda yaptığı “Çocuk Edebiyatı Nasıl Olmalıdır?” adlı bildirisi baz alınarak yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk eserleri çocuk kitaplarında bulunması gereken temel ilkelere göre incelenerek değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular sunulmuştur. Çocuk kitaplarının temel ilkelerine göre biçim ve içerik özelliklerine göre her eserin değerlendirilmesi ayrıntılı bir şekilde yapılmıştır.

4.1. Besmele Hazinesi

Kitapta beş tane hikâye yer almaktadır ve biçim özellikleri bakımından bütün olarak, içerik özellikleri bakımından her hikâye ayrı ayrı değerlendirilecektir.

4.1.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme

Boyut

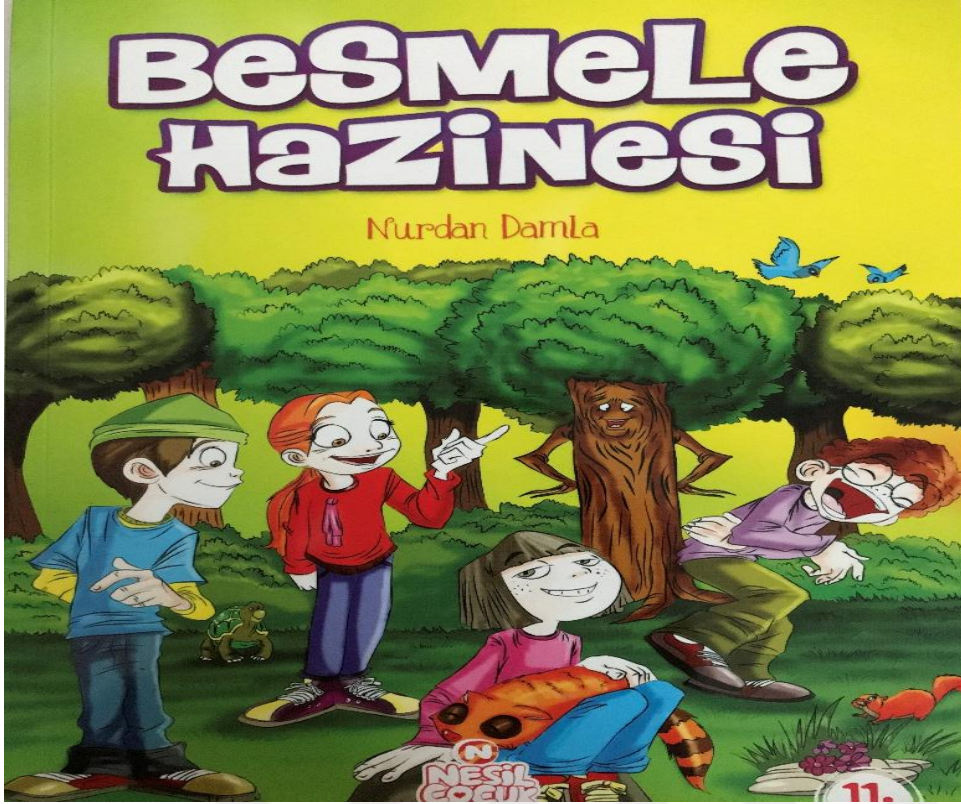
Kitapların hacim ve ağırlık bakımından kolayca taşınmaya ve kullanmaya elverişli olması gerekmektedir. Kitap 16 x 23,5 cm ölçülerine göre oluşturulmuştur. 10 yaş ve üzeri için uygun olan kitap, çocuğun rahatça taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır.

Kâğıt cinsi

Kitap sayfaları 1. hamur kâğıttandır. Kâğıdın kalitesi göze de hitap ettiği için kitap bu yönüyle büyük bir avantaja sahiptir. Ayrıca kâğıdın kalitesi resimlerin daha canlı görünmesini sağlamıştır.

Kapak-cilt

Kitapta karton kapak kullanılmıştır. Karton kapak uzun süre dayanıklı kalamadığından ve kolay yırtıldığından bu yönüyle dezavantaja sahiptir. Beş hikâyenin yer aldığı “Besmele Hazinesi” adlı hikâyenin kapağında ilk hikâyeye ait resme yer verilmiştir. Arka kapakta kitaba ait bilgilere yer verilirken özellikle ilk hikâyeye ait merak uyandıracak şekilde kısa bir bilgi verilmiş, devamında diğer hikâyelerin isimleri sadece zikredilmiştir. Arka kapakta hangi yaş grubuna uygun olduğu bilgisi de yer almaktadır

Resim 1. *Besmele Hazinesi* kitabının ön kapağı

Kitap, tutkallama tekniğı kullanılarak ciltlenmiştir. Kitap uzun süre kullanıldığında kitap sayfaları dağılmaktadır. Bu da kitabın uzun süre dayanıklı kalamayacağını göstermektedir.

Sayfa düzeni

Kitap yetmiş bir sayfadır. Sayfa düzeni oluşturulurken okuyucunun zorlanmayacağı ve göz hareketlerinin rahat bir şekilde satırları takip edeceği bir şekilde oluşturulmuştur. Harfler ve resimlerin bir arada bulunduğu sayfalarda, iç içe geçmesini önleyecek bir düzen takip edilmiştir. Sayfalardaki kenar boşluklarına da dikkat edilmiştir. Sayfalar okuyucuların rahat bir şekilde okumalarını sağlayacak niteliktedir.

Harfler

Kitapta harfler on üç punto kullanılarak yazılmıştır. Çocukların yaş seviyesi düşünüldüğünde kullanılan punto ve harfler çocukların rahat bir şekilde okuyacağı niteliktedir. Satır aralığı, satırların belirginliğini ortaya koyacak şekilde oluşturulmuştur.

Resimler

Resim 2. *Besmele Hazinesi* sayfa 16

Nurdan Damla'nın "Besmele Hazinesi" adlı kitabını, Murat Bingöl resimlemiştir. Kapakta kullanılan resim, dört kuzenin ormanda eğlenceli saatlerine ait olan resim oluşturmaktadır. Bu dört kuzene hayvanlar ve doğa da eşlik etmektedir. Kitabın adıyla resim ilk etapta bağlantısız bir ilişki arz etmektedir. Hikâye anlatılmaya başlandıktan sonra kullanılan resimler ise hikâyeyi bazen tamamlayan bazen betimleyen resimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Resimlerin çoğu bütün sayfayı kaplayacak şekilde oluşturulmuş ve canlı renklerin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Bu da hikâyeyi okurken okuyucunun algısını arttırmaktadır. Bazı hikâyelerde özellikle insan dışındaki varlıklara bir yüz çizilmesi okurun olayları hayalinde farklı canlandırmasına katkı sunarken yeni hayallerin kapısını aralamaktadır.

4.1.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi

Besmele Hazinesi; Besmele Hazinesi, Yeryüzü ve Gökyüzü Yarışıyor, Bal Getiren Uzaylı, Dünyanın En Güzel Bebekleri ve Sebze Halinin Sakinleri adlı beş hikâyeden oluşmaktadır.

Konu-kurgu

İlk hikâye “Besmele Hazinesi” adlı hikâyedir. Hikâyede bismelenin önemi anlatılmaktadır. Besmele Hazinesi’nde dört kuzenin yaz tatilini geçirdikleri Çiçek Dağı eteklerinde kovan kuran dedelerinin yanında yaşadıkları macera anlatılır. Dört kuzen Furkan, Selin, Osman ve Reyhan dedelerinin isteği üzerine kışın kullanmak için kozalak toplamaya çıkarlar. Kozalak toplarken doğanın güzelliklerini de keşfederler.

“Hep beraber şarkılar söyleyerek ilerledik. Kâh dallara uzanıp meyve topluyor, kâh çuvala kozalak atıyorduk. Yaban erikleri, üvezler, böğürtlenler hepsi birbirinden nefisti.” (s.12)

Kozalak topladıktan sonra eve dönerken ormanda yollarını kaybederler. Çaresiz bir şekilde ormanın derinliklerinde gece vakti ne yapacaklarını şaşırان kuzenler, bu durumdan kurtulmak için Reyhan’ın yönlendirmesi ve teskin edici sözleriyle Allah’a sığınıp besmele hazinesini keşfederler.

“Yeryüzü ve Gökyüzü Yarışıyor” adlı hikâye “Besmele Hazinesi” çocuk kitabında yer alan ikinci hikâyedir. Yeryüzü ve Gökyüzü bir gün güzellik yarışmasına katılırlar. Her ikisi de birinci olmak ister ve yarışmayı kazanmak için güzelliklerini sergilerler. Güzelliğini ilk sergileyen Yeryüzü olur. Kış elbisesini giyerek insanları kendine hayran bırakır. Gökyüzü bu durum karşısında boş durmaz ve yarışmayı kazanmak için lacivert kadifeden bir gece elbisesi giyer. Yarışma bu şekilde devam eder. Ancak insanlar her seferinde ayrı ayrı Yeryüzü ve Gökyüzü’nün güzellikleri karşısında büyülenirler ve yarışmanın kazananı olmaz. Gökyüzü ve Yeryüzü bu bencil sürtüşmenin anlamsızlığını anlayarak ve kendi aralarında anlaşarak bu güzelliklerin kendilerinden olmadıklarını, yüce Allah’ın bu güzellikleri kendilerine bahsettiklerini söylerler. Yüce Allah’ın sanatını göstermek her şeyden daha güzel, derler.

Üçüncü hikâye “Bal Getiren Uzaylı” adlı hikâyedir. Bir gün bal yerken açık pencereden bal kokusuna gelen arı Ali’nin burnunu sokar. Canı yanan Ali arılardan nefret eder. Arıların neden yaşadığını sorgular. Annesi o çok sevdiği balın ancak arılar tarafından

yapılabileceğini söyler. Ali buna itiraz eder ve fabrikaların da bal yapabileceğini ifade eder. Annesi buna karşılık bütün fabrikaların bir araya gelse de arının yaptığı balın bir gramını dahi yapamayacağını belirtir. Ali yine arıların neden yaşadığını sorgularken arılar konusunda bilgi sahibi olan dedesi ona arılar hakkında bilgi verir. Dedesi arılar hakkında bilgi verdikçe Ali ve kız kardeşi arıları ve onun yaratılışını ilginç bulurlar. Arıları insanüstü bir varlık olan uzaylılara benzetirler. Bal ve zehrin bir arada bulunduğu bu eşsiz varlığa hayran kalırlar.

“Dünyanın En Güzel Bebekleri” adlı hikâye dördüncü hikâyedir. Aylin bir gün bebeklerini arkadaşlarına gösterir. İçlerinden biri “Bebeklerimiz canlı olsa ne güzel olurdu değil mi?” der. Bunun üzerine Aylin, iki tane canlı bebeğinin olduğunu söyler. Arkadaşları bu canlı bebekleri merak eder. Ama Aylin onların ne olduğunu söylemez. Arkadaşları daha çok meraklanırlar. Bu canlı bebekleri bulma oyun şeklinde devam eder, Aylin ve İrem’in verdikleri ipuçlarından onların insanların gözbebekleri olduğunu bulurlar.

Beşinci hikâye “Sebze Halinin Sakinleri” adlı hikâyedir. İnsanlar halden ayrıldıktan sonra baş başa kalan sebze ve meyveler arasında rekabet başlar. Orada bulunan sebze ve meyveler kendilerinin en iyi yiyecek olduklarını söyleyerek diğerlerini küçümserler. İlk atışma karpuzla patates arasında olur. Patatesin neden sinirli bir şekilde karpuzla karşı diklenip bağırdığı hakkında bilgi verilmez. Patates:

Ben vitamin küpüyüm.

Her yemeğe konulurum.

Her sofrada bulunurum.

Şimdi sana soruyorum:

Karpuz kızartması olur muymuş?

Ha ha hay... (s.63)

Patatesin bu çıkışına karşı karpuz onu küçümser ve şöyle der:

Boyun kadar konuş cüce. Bir göbek atarsam dışarıyı boylarsın. (s.63)

Bu kendini beğenme atışmasına soğan, elma, pırasa, muz, şeftali, ıspanak, çilek, kavun da katılır. Herkes kendinin en iyisi olduğunu söyler. Onları sessizce dinleyen buğday, olan bitene çok üzülür ve kendini beğenmişlere şöyle seslenir:

“Arkadaşlar! Bir dakika, beni dinleyin! Bu yaptığınız hiç hoş değil. Elbette hepiniz çok güzel ve çok hünerlisiniz. Ama bu kadar böbürlenmeyin. Bizler birer görevliyiz.” (s.68)

Sebze halinin sakinleri sarı buğdayı dinlemeye devam ederler. Buğday konuşmasını şu şekilde sürdürür:

“Hepimizde değişik vitaminler var. Bizi insanlar için böylesine süsleyip gönderen yüce Allah asla gururlanmayı sevmez. Bizler ancak O’nun emri ile insanların gıdasını hep birlikte tamamlarız. Unutmayalım ki bizleri bu hale getiren böylesine güzel çizen, şekil veren, boyayan, lezzet, koku ve güzelliklerle süsleyen yaratıcımız bir olan Allah’tır. Sahip olduğumuz bu güzellikler bizim değil onun marifet eserleridir.” (s.70)

Buğdayın konuşmasından etkilenen sebze halinin sakinleri minik buğdaya hak verirler. Artık eskisi gibi kendilerini diğerlerinden üstün görmezler. Birlik ve beraberlik içinde hayatlarına devam ederler.

İzlek

“Besmele Hazinesi” adlı hikâyede korku ve Allah’a sığınma izleğine yer verilmiştir. Korkuların yersiz olduğu ve Allah’a sığındıkça korkunun yok olacağı ifade edilmiştir.

Selin’in ormanda kuzenleriyle beraber olmasına rağmen çok korkması ve korkusunu yenecek hiçbir tesellinin olmaması kendini çok yalnız hissetmesine neden olur. Reyhan ve Selin arasındaki konuşma, zor durumlarda kalındığı zaman nereye sığınılacağı ve kimden güç alınacağını ifade etmesi bakımından anlamlıdır.

“Senin, benim, Osman’ın, Furkan’ın hepimizin sahibi var. Şu karanlık gecede O bizi görüyor. Bizi gören ve halimizi bilen Allah’a güvenip O’na yalvaralım. O bizi kurtaracaktır, dedi.

Peki güvenmezsek ne olur?

Allah’a güvenip O’nu tanımazsak her bir varlık, bizi korku içinde titretir. Gökteki yıldız başımıza düşecek gibi oluverir. Kanımızdaki mikrop bizi yutacak gibi olur. Ve biz bu dünyada sefil, korkak ve zavallı varlıklar olarak dolaşırız.” (s.18)

Doğa sevgisi izleğine de yer verilen hikâyede doğal yaşamın güzellikleri de aktarılmıştır.

“Yeryüzü ve Gökyüzü Yarışıyor” hikâyesinde kıskançlık, gurur izleklerine ve sahip olunan güzelliklerin Allah’ın bir lütfu olduğu izleğine yer verilmiştir.

“Yeryüzü kardeş Yeryüzü kardeş! Unuttun mu? Bu güzelliklerin hiçbiri bizden değil. Onları bize yüce Allah verdi. Bize gurur ve kıskançlık yakışmaz. Yüce Allah’ın sanatını göstermek her şeyden çok daha güzel.” (s.42)

“Bal Getiren Uzaylı” adlı hikâyesinde Allah’ın küçük bir varlık olan arıyı müthiş bir donanımla yarattığı izleğine, hayranlık ve hayret izleklerine yer verilmiştir.

“Abi ne kadar ilginç değil mi? Tıpkı uzaylı gibi. Antenleri var, üç gözlü, ışınlarla çalışıyor. Üstelik dünyanın en küçük silahı olan bir de iğnesi var.” (s.51)

“Dünyanın En Güzel Bebekleri” hikâyesinde merak, gözbebeklerinin mükemmel yaratılışı izleğine yer verilmiştir.

“Onlar olmadan bir an duramam ben. Onlar bana neler neler gösterir. Minicik olmalarına rağmen ne işler becerirler. Anlatsam şaşarsınız, dedi.

(...)

Çok merak etmiştim. Nasıl bebektir bunlar böyle. İçimden “Keşke benimde canlı bebeklerim olsaydı” dedim.” (s.56)

“Sebze Halinin Sakinleri” adlı hikâyede kendini beğenmişlik, gurur, mütevazılık ve varlıklara bahşedilen meziyetleri Allah’tan bilme izleklerine yer verilmiştir. Meyve ve sebzeler kendilerini üstün görerek diğer meyve ve sebzeleri küçümserler. Ancak onların bu yanlış tutumuna cevabı minik bir buğday verir. Buğdayın cüsse olarak küçük olması, bir meyve ve sebze olmaması doğru bilginin kimden, nasıl geleceği hakkında farkındalık oluşturması bakımından anlamlıdır. Böylece gerçek hayatta da doğru bilgi ve tutumun umulmadık insanlardan gelebileceği düşüncesine de yer verilmiştir.

“Aralarında, kendisinden başka hiç kimsenin güzel ve lezzetli olmasına tahammül edemeyen birisi vardı. Onların kendisinden daha tatlı olmaları asla mümkün olamazdı. Sinirden kızarmış, yanakları alev alev yanıyordu. Çilli kız çilekti bu.” (s.66)

“Karnabahar pek alaylı gülümsedi. Gururundan pat pat kabarmıştı. Ondan daha güzel kim vardı ki?” (s.66)

“Bütün gıdalar minik buğdaycığa hak verdiler. Doğrusu ondan çok iyi bir ders almışlardı. O günden sonra sebze halinden hoş bir şarkı sesi yükseldi.” (s.71)

Karakterler

“Besmele Hazinesi” adlı hikâyede dört ana karakter yer almaktadır. Furkan, Selin, Osman ve Reyhan’dır. Bu dört karakter kuzendirler. Hikâye Furkan’ın ağzından anlatılır ve Furkan karakterleri şu şekilde tanıtır:

“Osman çok hareketlidir. Hiç yerinde durmaz. Gün boyu ağaç tepesinde dolanır, durur. Ben futbol meraklısıyım. Sayemde kız kuzenlerim bile top oynamayı öğrendiler. En çok göl kıyısında top oynamaktan hoşlanırım. Reyhan teyzemin kızıdır. Ağaçların altında sürekli kitap okur ve gün boyu elinden düşürmez. Hakkını da yememek lazım, çok

bilgilidir. Daha önce hiç duymadığımız, bilmediğimiz şeyler anlatır. Kardeşim Selin çok nazlıdır.” (s.10)

Hikâyenin kurgusuna uygun olarak oluşturulan karakterler, yaşanan olaylar sırasında rollerine uygun olarak çocuk okurun karşısına çıkmaktadır. Hareketli bir yapısı olan Osman ve futbol meraklısı Furkan ormanda kaybolmaları sırasında sahip oldukları karakter özelliklerini sergilerler ve yaşadıkları olaylarda birbirlerine takılarak eğlenmeye çalışırlar.

“Furkan, hala aklın topta. İstersen kirpiyle maç yapalım. Ayaklarımız biraz acır ama belki senin gönlün olur hiç değilse. Ha, ne dersin, dedi.” (s.17)

Nazlı olarak tanıtılan Selin, sürekli mızızılanan, korkan ve panikleyen biri olarak yer alırken ortamın gerilmesinin önlenmesinde ve yol gösterilmesinde bilgili bir karakter olarak tanıtılan Reyhan yer alır. Reyhan’ın anlattıklarından etkilenen Selin’de bir dönüşüm meydana gelir. Selin artık eskisi gibi korkmaz.

“Hepimiz susmuştuk ama Selin hala ağlıyordu. Ne demek istediğini anlamıyorum. Nasıl sakin olabilirim ki? Burada her an ölebiliriz. Koskoca ormanın içinde kimsesiz ve güçsüzüz.” (s.18)

“Selin iyiden iyiye rahatlamıştı. O, benden önce atıldı: O halde biz de “Bismillah” dersek dayanırız, değil mi?” (s.27)

“Yeryüzü ve Gökyüzü Yarışıyor” hikâyesinde Yeryüzü ve Gökyüzü güzelliklerine güvenen ve her ikisi de kendilerinin güzel olduğuna inanan karakterlerdir. Birbirlerinin güzelliklerini çekemeyen karakterler olarak yer almaktalar. Yarışma sonunda kazanan olmaz ve karakterler de anlamsız sürtüşmenin farkına vararak bir değişim yaşarlar. Sahip olunan güzelliklerin asıl sahibinin Allah olduğunu anlarlar ve hayatlarını bu doğrultuda yaşamaya başlarlar.

“O günden sonra da insanoğluna hep güzellik ve iyilik sundular. Allah’ın sanat eserlerini çok güzel yansıttılar. Kavganın, kıskançlığın ve çekişmenin bir şey kazandırmayacağını artık anlamışlardı. Bunun için yüzyıllar boyunca hep kardeş kaldılar. Birbirlerinin yardımına hep seve seve koştular.” (s.42)

“Bal Getiren Uzaylı” adlı hikâyede karakterler; Ali, annesi, babası, dedesi ve kız kardeşidir.

Hikâyenin başkarakteri Ali’dir. Bir gün dedesinin getirdiği balı yerken burnunu arı ısıtır. Avazı çıktığı kadar bağırır. Erkek karakter olmasına rağmen nazlı bir kişiliği vardır.

“Ne var oğlum, duyan da kurşun yarası sanacak. Erkek adam bu kadar yaygara eder mi, demez mi? Dayanamadım:

Seni soksa sen de ağıldın babacığım. Canımın nasıl yandığını bir bilsen, dedim.”
(s.46)

Ali ayrıca sorgulayan bir karaktere de sahiptir.

“Nefret ediyorum şu arılardan. Neden yaşarlar ki sanki bu dünyada?” (s.47)

“Peki neden sokuyorlar bizi?” (s.48)

Ali’nin annesi ve babası anlayışlı ve olaylar karşısında soğukkanlı davranan karakterler olarak yer almaktalar.

“Ne için yaşarlar sanki, dedim. Annem gülerek, şişmiş burnuma öpücük kondurdu. Minik prens, eğer arılar olmasaydı o çok sevdiğin balı kim yapacaktı?” (s.46)

Kız kardeşi ise Ali’nin yaşadığı olaya muzipçe yaklaşan bir karakter olarak yer almaktadır.

“Kardeşim Büşra dalgasını geçmeden durur mu hiç:

Daha iyi ya, sen de palyaço olursun.” (s.46)

Arıcılıkla uğraşan dede, arılar hakkında bilgi sahibidir. Çocukların aklındaki sorulara cevap verirken arılar hakkında detaylı bilgi vermektedir.

“Babam yanıma geldi. Koltukta oturan dedemi göstererek:

Bak Ali, bu işin uzmanı orada oturuyor. Git, o sana anlatsın her şeyi.” (s.47)

“Antenleriyle dokunur, koklar ve yönünü belirler. Kilometrelerce uzakta olsa bile, antenleri sayesinde polarize ışınları hisseder. Hiç şaşırmadan gelir ve bal yaptığı peteği bulur.” (s.51)

“Dünyanın En Güzel Bebekleri” adlı hikâyede karakterler; anlatıcı, Aylin, Orhan, Sema, Buse, İrem ve Zekican’dır.

Aylin’in canlı bebeklerim var demesiyle anlatıcı bu canlı bebekleri merak eder ve bu canlı bebeklerin ne olduğunu öğrenmek ister. Bu yönüyle anlatıcı meraklı ve bu meraklı yönünü çeşitli sorularla ve akıl yürütmeye gidermeye çalışan biri olarak yer almaktadır.

“Büsbütün meraklanmışım.” (s.46)

“Çok merak etmişim. Nasıl bebektir bunlar böyle.” (s.46)

“Parmak bebek, dedim.” (s.47)

“Akvaryum balığı, dedim.” (s.47)

Aylin ortaya attığı canlı bebekler hikâyesiyle etrafındakileri meraklandıran, muzip bir karakterdir. Şakacı bir karakter olan Aylin aynı zamanda yalandan nefret eden biridir.

Orhan:

“Hadi canım, şaka yapıyorsun, öyle şey mi olur? Bizi kandırıyorsun, dedi.”

“Aylin çok ciddi idi. Yalandan nefret ederdi.” (s.57)

Orhan, Sema, Buse ise çeşitli sorularla merak unsurunu canlı tutan ve hikâyesinin akışını sağlayan karakterlerdir. Zekican sabırsız, İrem zeki bir kız olarak yer alır.

“Sebze Halinin Sakinleri” hikâyesinin karakterleri; patates, karpuz, soğan, elma, pırasa, muz, şeftali, ıspanak, karnabahar, kavun, buğday, lahana, domates ve yeşilbiberdir.

Patates, karpuz, soğan, elma, pırasa, muz, şeftali, ıspanak, karnabahar, kavun, lahana kendini beğenmiş sebze ve meyve olarak yer alan karakterlerdir. Kendilerinin üstün yönlerini görüp karşıdakinin özelliklerini görmezden gelirler. Kibirlidirler. Her şeyin kendilerinden var olduklarını sanarak yüce Allah’ın sanatını, kudretini görmezler.

“Kavun, herkesin konuşmasını bir bir dinledi ve güldü. Bütün sebze ve meyvelerin ne kadar yanlış düşündüğünü onlara göstermeliydi. Böbürlenerek çıktı ortaya. Çünkü kendisine çok güveniyordu:

Sarı sarı sapsarıyım.

Lokum gibi pek tatlıyım.

Mis kokulu bir güzelim.

Kaymak gibi yayılırım.” (s.67-68)

Buğday aklıselim bir karakter olarak yer alır. Kendini beğenmiş sebze ve meyvelerin haline üzülür. Onların kendileri hakkında sahip oldukları düşüncelerinin yanlışlığını gösterir. Doğru düşünmelerini sağlar.

“Hepimizden ufaksın ama becerin büyük. Sen ekmeksin, bizse katık.

Herkes böbürlendiği için utanmıştı. Buğdayın boyu ufak, aklı kocamandı.” (s.70)

“Bütün gıdalar minik buğdaycığa hak verdiler. Doğrusu ondan çok iyi bir ders almışlardı.” (s.71)

Buğdayın anlattıklarından etkilenen ve düşüncelerinin yanlış olduğunu anlayan ve dile getiren karakterler olarak domates ve yeşilbiber yer alır.

“Domates, hepsinin yerine utancından kızarmıştı. Bu kez o sözü aldı.” (s.69)

“Yeşilbiber hak verdi.” (s.70)

Ayrıca buğdayın söylediklerinden soğan ve çilek de etkilenir. Yazar onların değişimlerini sadece sözleriyle değil davranışlarıyla da hissettirir.

“Soğan utanarak önüne baktı.” (s.69)

“Çilek mahcuptu.” (s.69)

İleti

“Besmele Hazinesi”nde açık iletilere yer verilmiştir. “Bismillah gizli bir hazinedir. Her güzel işin başıdır.” iletisine yer verilerek “Bismillah” kelimesi, varlıkların oluş sebebi olarak gösterilmiş ve insanoğlunun “Bismillah” kelimesinin anlamını ve ruhunu kavradıklarında büyük bir hazineye sahip olacakları ifade edilmiştir.

“Bismillah, öyle bir hazinedir ki çocuklar, onu bulan her şeyi bulur. Bulamayanlar ise her olay karşısında korkar, herkese maskara olur.” (s.26)

“Atom ordusu ‘Bismillah’ diyerek hücreleri, hücrelerde varlıkları meydana getirir. O minicik varlıklar ‘Bismillah’ diyerek iş görür.” (s.23)

“Yeryüzü ve Gökyüzü Yarışıyor” hikâyesinde “Hiçbir güzelliğin sahibi biz değiliz, güzelliklerin asıl sahibi onları bize lütfeden Allah’tır.” iletisine yer verilmiştir. Ayrıca kıskançlık ve kavganın kimseye bir şey kazandırmayacağı anlatılarak her varlık kendi içinde güzelliklere sahiptir ve bu güzellikleriyle var olurlar, iletisi de yer almaktadır.

“Yüce Allah sanatını bizim üstümüzde gösteriyor. Biz ise işi tuhaf bir yarışmaya sokmuşuz. Oysa kavga etmek ve kıskanmak hoş bir şey değil. Her birimiz çok farklı güzelliklere sahibiz. Bunun için çekişmeyi bırakıp şükretmeliyiz, dediler.” (s.42)

“Bal Getiren Uzaylı” adlı hikâyede, “Bir gramı fabrikalarda dahi üretilmeyen balın Allah’ın kudretiyle müthiş bir şekilde yaratılan küçücük bir sarı böcek yapmaktadır.” iletisine yer verilmiştir. İnsanoğlunun üretme becerisi sınırlıdır. Oysa yüce Allah kudretiyle hayvanları, bitkileri, doğayı insanın emrine vererek ondan faydalanmalarını sağlamıştır. Hiçbir şey sebepsiz yaratılmamıştır. Her varlığın bir görevi vardır. “Bal Getiren Uzaylı” hikâyesinde de verilen görevi en iyi şekilde yerine getiren arının bir makineye ve bir uzaylıya benzetilerek somutlamaya gidilmiş ve Allah’ın sanatı, kudreti sezdirilmeye çalışılmıştır.

“Dünyanın bütün fabrikaları bir araya gelse yine de beğenmediğin o sarı böceğin yaptığı balın bir gramını bile yapamazlar.” (s.47)

“Bir bilsen onlar bizim için nasıl çalışıp çabalyorlar. Minicik bir bal makinesidir onlar. Uçan, çalışan, bal yapan bir makine.” (s.48)

“Tıpkı uzaylı gibi. Antenleri var, üç gözlü, ışınlarla çalışıyor. Üstelik dünyanın en küçük silahı olan bir de iğnesi var.” (s.51)

“Dünyanın En Güzel Bebekleri” adlı hikâyede “Dünyanın en küçük canlı bebekleri gözbebekleridir.” iletisine yer verilmiştir. İnsanoğlu çok özel yaratılmıştır. Her bir uzvu çok farklı donanımlara sahiptir. Ancak insan, yaratılış özelliklerinin çok farkında değildir.

Oysa insan yaratılışındaki güzelliği görebilse her bir uzvunun da değerini daha çok anlayacaktır.

“Hepimiz, birbirimizin minik bebeklerine sevgiyle baktık. Doğrusu, dünyanın en güzel bebeği gözbebekleriydi. Onları çok seviyor, canımız gibi koruyorduk. Çünkü onlardan değerli bebek hiçbir mağazada yoktu.” (s.60)

“Sebze Halinin Sakinleri” adlı hikâyede yüce Allah her varlığı özel ve farklı yaratarak hem sanatını göstermekte hem de onlara farklı görevler yüklemektedir. Bundan dolayı “Yüce Allah’ın bahsettiği meziyetleri kendimizden değil, O’ndan bilerek gururlanmamalıyız.” iletisine yer verilmiştir. Kendini beğenmenin kötü bir davranış olduğu herkesin birbirini tamamlayan birer varlık olduğu iletisi de yer almaktadır.

“Unutmayalım ki bizleri bu hale getiren böylesine güzel çizen, şekil veren, boyayan, lezzet, koku ve güzelliklerle süsleyen yaratıcımız bir olan Allah’tır. Sahip olduğumuz bu güzellikler bizim değil onun marifet eserleridir.” (s.70)

“Kendini beğenmek, arkadaşlarını küçük görmek, çok çirkin bir davranış. Hepimiz birbirimizi tamamlayan gıdalarız.” (s.68)

Çevre

“Besmele Hazinesi” adlı hikâyede olay, Çiçek Dağı’nda geçer ve anlatıcı olarak yer alan karakterlerden Furkan Çiçek Dağı’nı şu şekilde betimler:

“Çiçek Dağı gür bir ormanla kaplıydı. Ormanın az ilerisinde şirin bir gölet vardı. Göl, sanki mavi bir elmas gibi bize gülümsüyordu. Her yerde renk renk açmış olan çiçekler, ormanın temiz havasına güzel kokular katıyor.” (s.8)

Çevre, olayların gelişmesinde önemli rol oynar. Yollarını kaybeden kahramanlar ormanın ıssızlığı ve ürperticiliğiyle baş başa kalırlar.

“Ormanın derinliklerinde dört çocuk çaresizdik. Ay’ın sahibi Allah’a bizi kurtarması için dualar ettik.” (s.19)

“Yeryüzü ve Gökyüzü Yarışıyor” adlı hikâyede çevreyi yeryüzü ve gökyüzünün mevsimsel değişimleri oluşturur.

“Bal Getiren Uzaylı” hikâyesinde çevreyi Ali’nin yaşadığı ev oluşturmaktadır. Ali’nin evi olayların gelişiminde önemli bir faktör oluşturmamaktadır. Ancak açık pencereden arının gelip Ali’nin burnunu sokması olayların başlangıcını oluşturmaktadır.

“Yine böyle bir günde, tam bal dolu parmağımı lolipop gibi yalıyordum ki olan oldu. Açık pencereden bal kokusunu alıp içeri süzülen arı, bir müddet tepemde dolaştı. Sonra da

nasıl olduğunu anlayamadığım bir çabuklukla, burnumun tam ucuna, iğnesini öyle bir batırdı ki avazım çıktığı kadar bağırdım.” (s.45)

“Dünyanın En Güzel Bebekleri” hikâyesinde çevre arkadaşların bir araya geldiği alandır. Olaylar üzerinde hiçbir etkisi yoktur.

“Sebze Halinin Sakinleri” adlı hikâyede çevreyi sebze hali oluşturmaktadır. Olup biten olaylar sebze halinde yaşanır.

Dil ve Anlatım

“Besmele Hazinesi” adlı hikâyede olaylar birinci kişi ağzından, dört kuzenden biri olan Furkan tarafından anlatılmıştır. “Yeryüzü ve Gökyüzü Yarışıyor” hikâyesinde olaylar yazar anlatıcı tarafından, “Bal Getiren Uzaylı” hikâyesinde olayların başkışisi olan Ali tarafından, “Dünyanın En Güzel Bebekleri” adlı hikâyede birinci kişi ağzından, “Sebze Halinin Sakinleri” hikâyesinde ise yazar anlatıcı tarafından anlatılmaktadır. Anlatımda yalın, akıcı, doğal bir dil kullanılmıştır. Kısa cümlelerin tercih edildiği anlatımda bilinmeyen kelimeler çok fazla yer almamaktadır.

Yazarın hikâyelerinde kullandığı ve çocuk okurun kelime hazinesinde olmadığı düşünülen kelimeler şunlardır:

*Yaban erikleri, **üvezler**, böğürtlenler hepsi birbirinden nefisti. (s.12)*

*Şu tepemizde duran iri gövdeli çam, **katran**, kestane ağaçlarına bakın. (s.25)*

*Işıl ışıl parıldayan elbisesinin yakasına, hilal aydan bir de **broş** takmıştı. (s.32)*

*Mor **yakamozlar** bir yanıp bir söniyordu. (s.37)*

*Çiçekleri **pörsüdü**, meyveli boncukları döküldü. (s.39)*

*Kiminin elinde **amonyak**, kiminin elinde sirkeli pamuklar burnuma masaj yaptılar. (s.45)*

*Kilometrelerce uzakta olsa bile antenleri sayesinde **polarize** ışınları hisseder. (51)*

*Sen ekmeksin, bizse **katık**. (s.70)*

Besmele Hazinesi adlı hikâyede dinî terimlere de yer verilmiştir:

***Fatiha**, **Nas**, **Felak** surelerini ve bildiğimiz bütün duaları okuduk. (s.19)*

*Dillerinde tek bir hece vardı: **Bismillah**, **Bismillah**! (s.26)*

***Musavvir** ismiyle bizi çizdi*

***Mülevvin** ismiyle boyadı*

***Mükerrim** ismiyle bize sundu*

Marifeti seyrederez (s.71)

Anlatımda çeşitli benzetmeler kullanılarak çocuk okurda farklı çağrışımlar oluşmasını sağlamıştır. Kullanılan benzetmeler şu şekildedir:

Göl, sanki mavi bir elmas gibi bize gülümsüyordu. (s.8)

Dedem sözünü bitirir bitirmez çil yavrusu gibi dağıldık ormana. (s.11)

Top gibi yuvarlaktı. (s.17)

Şu bizim kuzen, filozof gibi kız, dedim, kendi kendime. (s.25)

Etekleri pamuk gibi yumuşacıktı. (s.31)

Gökyüzü, birbirinden güzel renkleriyle şimdi bir masal perisi gibiydi. (s.37)

Sonbaharın ortalarına doğru mis gibi dağ çiçeği kokan bal petekleriyle şehre iner. (s.45)

Yine böyle bir günde, tam bal dolu parmağımı lolipop gibi yalıyordum ki olan oldu. (s.45)

Üstelik muşmula gibi kızarmıştı. (s.46)

Yazar, Türkçenin güzelliğini hissettirecek deyimlere çok sık yer vermiştir. Kullanılan deyimler:

*Yaz tatilinin gelmesini **dört gözle bekledik.** (s.7)*

*Amcam **şafak sökmeden** bizi uyandırdı. (s.7)*

*Köy yaşantısına **ayak uyduramadığımız** anlarda, bize hep böyle söyler. (s.8)*

***Hakkını da yememek** lazım, çok bilgilidir. (s.10)*

*Dedem sözünü bitirir bitirmez **çil yavrusu gibi dağıldık** ormana. (s.11)*

*Selin kısık bir **çığlık attı.** (s.20)*

*Bulamayanlar ise her olay karşısında korkar, herkese **maskara olurlar.** (s.26)*

*Ay ışığı altında dördümüz **göz göze geldik** ve gülüştük. (s.28)*

*Öylesine parlıyordu ki ona bakanların **gözleri kamaşıyordu.** (s.39)*

*Gökyüzü **çığına dönmüştü.** (s.39)*

*Sonra da nasıl olduğunu anlayamadığım bir çabuklukla, burnumun tam ucuna, iğnesini öyle bir batırdı ki **avazım çıktığı kadar bağırdım.** (s.45)*

*Kardeşim Büşra **dalgasını geçmeden** durur mu hiç. (s.46)*

*Kalabalığı gören diğer çocuklar **başımıza üşüştüler.** (s.57)*

*Bir prenses edasıyla sağa sola **çalım attı.** (s.65)*

*Boş bir tezgâhın üzerine çarçabuk atlayıp bütün **dikkatleri üstüne çekti.** (s.68)*

Hikâyede Türkçenin zenginliğini yansıtan yansıma kelimeler ve ikilemeler de kullanılmıştır. Bunlar:

Kuuuuuuggg!

Bugugggu! (s.14)

*Işınlarla iş gören ve **vinlayarak** konuşan minik bir uzaylı, dedim. (s.49)*

*Hepimizin gözleri **ışıl ışıldı**. (s.28)*

*Renkli ışıltıları onu seyredenlerin gözünde **yaldız yaldız** parladı. (s.37)*

*Yaprak şeklindeki desenleri eteklerine **nakış nakış** işledi. (s.39)*

*Bu kez **ballandıra ballandıra** anlatmaya başladı. (s.56)*

*İrem'in gözleri **çakmak çakmak** ışıldadı. (s.58)*

*Sinirden kızarmış yanakları **alev alev** yanıyordu. (s.66)*

Hikâyelerinde anlatımı güçlendiren şiirlere de yer veren yazar, özellikle meyve ve sebzelerin atışmalarında dörtlüklerden yararlanmıştır.

Meyve ve sebzelerin atışmasından örnekler:

Soğanın söylediği dörtlük:

Sen de bensiz olamazsın.

Ne hünerlerim var, bilemezsin.

Beni sevmeyenleri ağılatırım.

Sevenlerimin yanaklarını parlatırım. (s.63-64)

Muzun söylediği dörtlük:

Beni her çocuk sever

Yer, bitirir, yine ister.

İnsanlar hep beni över.

Haydi hünerini göster. (s.65)

“Besmele Hazinesi”nde yer alan yazım ve noktalama yanlışlıkları:

*Bize gurur **ver** kıskançlık yakışmaz. (s.42)*

*Dünyanın bütün fabrikaları bir araya **gelse**, yine de beğenmediğin o sarı böceğin yaptığı balın bir gramını bile yapamazlar. (s.47)*

*Çünkü onlardan değerli bebek **hiç bir** mağazada yoktu. (s.60)*

Eğitsel ve yazınsal özellikler

“Besmele Hazinesi” adlı hikâye kitabı, çocuğun bazı kavramlar hakkında bilgi sahibi olması ve çeşitli konularda eğitilmesi amaçlı oluşturulmuş bir çocuk kitabı izlenimini vermektedir. İlk hikâyede besmelenin önemi anlatılırken besmelenin anlamı verilmeden onun kâinattaki etkisinden söz edilerek besmelenin kavratılması amaçlanmıştır.

Bir çocuk karakterin aracılığıyla besmele hakkında bilgi verilmesi, çocuk karakterin sahip olacağı bilgi seviyesinin çok üzerindedir. Ancak yazar bunu onun çok kitap okumasına bağlayarak vurgulamaktadır. Yine de dinî konulardaki hâkimiyeti diğer karakterler arasında bilgi farkının çok derin olmasına neden olmuştur. Çünkü bunlar kardeş ve kuzendirler, aynı ya da benzer yapıdaki ailelerde büyümüşlerdir. Oysa “Bal Getiren Uzaylı” adlı hikâyede, arı hakkında verilen bilgiler arıcılıkla uğraşan bir dedenin aracılığıyla anlatılmakta ve anlattıkları daha inandırıcı olmaktadır. Bilginin kimin tarafından verildiği önemlidir çünkü bu hikâyeyi daha inandırıcı kılmaktadır.

“Yeryüzü ve Gökyüzü Yarışıyor” ve “Sebze Halinin Sakinleri” adlı hikâyelerde kendini beğenmişlik, kıskançlık, çekememezlik gibi kavramların yanlışlığı anlatılırken açık iletilerle çocuk okurun çıkarım yapılmasının engellenmesi öğreticiliğin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca “Sebze Halinin Sakinleri” hikâyesinde sebze ve meyvelerin satıldığı sebze halinde bir tahıl olan buğdayın olması pek anlamlı olmamıştır.

4.2. Biricik Dinim İslam

4.2.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme

Boyut

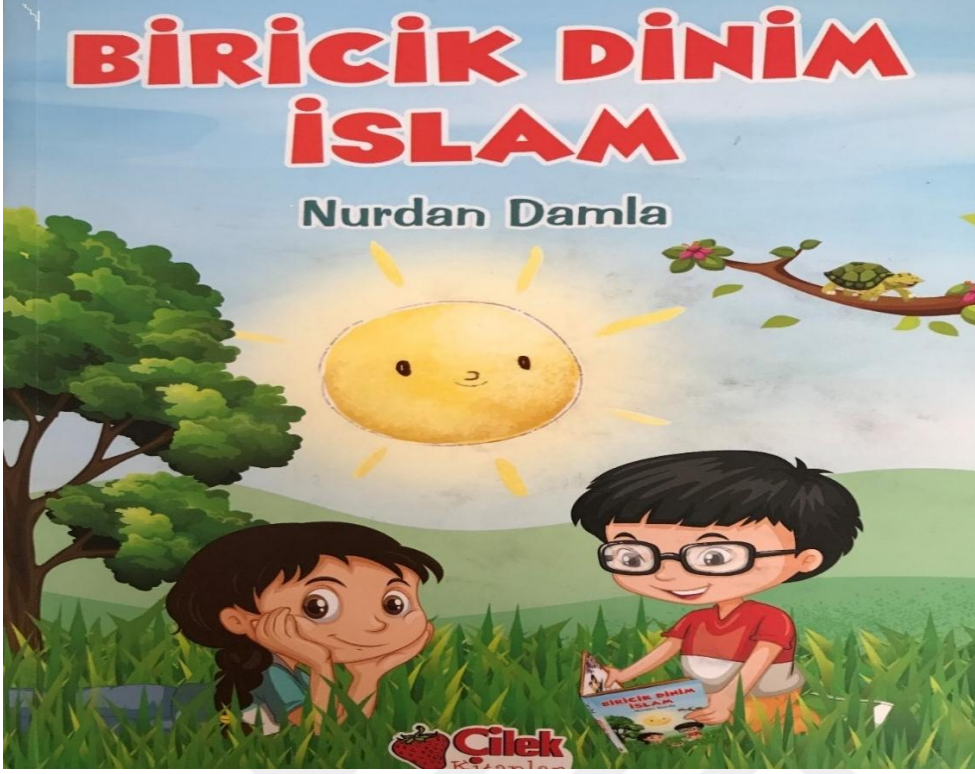
Kitap 17 x 24 cm ölçülerine göre oluşturulmuştur. 10 - 12 yaş için yazılmış olan kitap, kullanabilirlik açısından çocuğun rahatça taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır.

Kâğıt Cinsi

Kitap sayfaları kitap kâğıdı kullanılarak oluşturulmuştur. Kitap kâğıdı yazılarda ve resimlerde kullanılan renkleri olumsuz etkilememiştir.

Kapak-Cilt

Kitapta karton kapak kullanılmıştır. “Biricik Dinim İslam” adlı çocuk eserin kapağında doğada mutlu bir şekilde kitap okuyan bir erkek çocuk ve onu dinleyen bir kız çocuğuna ait resimlere yer verilerek İslam dinini öğrendikçe hayat daha anlamlı olur, mesajı verilmek istenmiştir.

Resim 3. *Biricik Dinim İslam kitabının ön kapağı*

Arka kapakta kitaba ait şöyle bir açıklama yapılmıştır:

“Sevgili Çocuklar!

Bu kitaptaki “Altı Pırıltılı İman Güneşi”yle ruhunuz aydınlanacak, kalbiniz ısınacak; “Beş Işıltılı İslam Yıldızı”na tutunarak göklere çıkacaksınız. Peygamberleri kimlik kartlarıyla tanıyacak; namazı, ezanı ve daha birçok şeyi öğreneceksiniz. “Biricik Dinim İslam” kitabını merakla ve ilgiyle okuyacaksınız. Haydi! Tutunun kitabın ilk sayfasına, uçalım Biricik Dinimiz “İslam”la!”

Sözleri, çocukların İslam diniyle ilgili merakını ve ilgisini artıracak ifadeler olarak yer alırken “göklere çıkacaksınız”, “uçalım” ifadeleri ise çocuğun hayal dünyasına da seslenen ifadeler olarak yer almaktadır.

Kitap, tutkallama tekniği kullanılarak ciltlenmiştir.

Sayfa düzeni

Kitap yüz elli iki sayfadır. Sayfa düzeni oluşturulurken çocuk okuyucunun rahat bir şekilde okumasını sağlayacak niteliktedir. Çok fazla konunun yer aldığı kitapta düzenleme

konuların iç içe geçmesini önleyecek şekildedir. Resimler, çoğunlukla yazıların bulunduğu sayfalara yerleştirilmiştir. Sayfalardaki kenar boşluklarına da dikkat edilmiştir.

Harfler

Kitapta harfler on üç punto kullanılarak yazılmıştır. Başlıklarda ise daha farklı puntolar kullanılarak farklı renklerde yazılmıştır. Küçük harflerin kullanıldığı metinlerde dikkat çekmek amacıyla bazı kelimeler büyük harflerle yazılmıştır. Arapça kelimeler Türkçe yazılırken yazılışlarına dikkat edilerek doğru seslendirilmesini sağlayacak şekilde yazılmıştır.

Resimler

Nurdan Damla'nın "Biricik Dinim İslam" adlı kitabında, kitabı kimin resimlediği hakkında bilgi verilmemiştir. Resimler konuyla bağlantılı olup çocuk düzeyine uygundur. Canlı renklerin kullanıldığı resimlerde daha çok dinî değerlerle ilgili resimler göze çarparken kuş ve kelebek resimleri de çok fazla yer almaktadır.

Resim 4. *Biricik Dinim İslam sayfa 49*

Konu ve özet

“Biricik Dinim İslam” adlı çocuk kitabında imanın ve İslam’ın şartları ayrıntılı bir şekilde anlatılarak İslam dini hakkında bilgi verilir.

Kitap, evrenin büyük bir patlama sonucunda oluştuğunu söyleyerek başlamaktadır. Bu patlama sonucu gökyüzü, galaksiler, meteorlar ve yıldızlar muhteşem bir düzende dizilerek sistemin mükemmel bir işleyişe geçtiğini söyler. Tüm bunların tek bir emirle, tek bir sözcükle oluverdiğini belirterek Allah’ın “OL” emriyle, der.

Sonsuz güç sahibi Allah’ın hiçbir şey yokken de var olduğunu O’nun ezeli ve ebedi bir varlık olduğunu, başlangıcı ve sonu olmadığını belirtir.

Kitapta insanın bu dünyada neden var olduğu hakkında kısaca bilgi verildikten sonra “Altı Pırlıtlı İman Güneşim” başlığı altında imanın şartları anlatılmaya başlanır.

“Allah’ımı Seviyorum, Ona İman Ediyorum” bölümünde Allah’a iman konusu yemek tarifinden yola çıkılarak anlatılırken somutlamaya gidilir.

“O hâlde basit bir yemek bile kendi kendine pişemiyorsa evrendeki mükemmel yapıların, vücudumuzdaki harika sistemlerin sahipsiz, ustasız olması imkânsızdır. Bunların tümü ancak mükemmel bir sanatkâr olan Allah’ın yapıtları olabilir.” (s.20)

“Melekleri Biliyorum, Onlara İman Ediyorum” bölümünde Allah’ın varlığına ve büyüklüğüne inanan insanların meleklerin varlığına da inandığı belirtilir. Meleklerle iman konusu anlatılırken meleklerin nasıl varlıklar olduğu şu şekilde ifade edilir:

“Melekler nurdan yani ışıktan yaratılmıştır. Cismanî yani fiziksel anlamda bir bedenleri yoktur. Cinsiyetleri de yoktur. Kız da değildirler, erkek de... Yemek, içmek, yorulmak, susamak ve uyumak gibi ihtiyaçları yoktur.” (s.43)

Meleklerin görevleri anlatılırken yüce Allah’ın evrendeki işlerini meleklerle yaptırdığı anlatılır:

“Yüce Allah evrendeki tüm işlerini meleklerle yaptırır. Her bir yağmur damlasını bir melek indirir yeryüzüne. Bulutları gürül gürül melekler yürütür. Havayı melekler taşır. Sesi melekler ulaştırır. Onlar Allah’ın emirlerini hiç şaşırmadan ve neşeyle yerine getirir.” (s.45)

Dört büyük melek tanıtılırken Cebrail’in vahiy meleği olduğu, Mikail’in tabiat olaylarını düzenlemekle görevli olduğu, Azrail’in bu dünyadan ayrılan insanları diğer aleme götürmekle görevli olduğu, İsrail’in ise kıyamet kopacağı zaman sûra üflemekle görevli olduğu belirtilir.

“Peygamberleri Tanıyorum, Onları Örnek Alıyorum” başlığı altında, insanların Allah’a kullukla görevli olduğu ve bu görevlerinin de peygamber aracılığıyla insanlara bildirildiği ifade edilerek:

“Peygamberlerin görevi Allah’ı insanlara anlatmak, Allah’tan öğrendikleri ibadet ve dua şekillerini insanlara öğretmek ve onlara güzel davranışlar aşılamaktır. Peygamberler Allah’ın kullarına olan sevgisinin ve rahmetinin bir göstergesidir.” (s.52-53)

Ayrıca dört büyük peygamberin hayatı da anlatılır.

“Kitaplara İnanıyorum, Onları Okuyorum” bölümünde, kitaplara imanı, Allah’ın bazı peygamberlere kitap gönderdiğini kabul etmek olarak tarif eder. Kitaplara iman eden bir Müslüman sadece kendi kitabı Kuran’a inanmaz. Bundan önce de gönderilen bütün kitaplara inanır.

“Tarih boyunca insanlar kimi zaman Allah’ın bildirdiği yoldan ayrılıp yanlış inanışlar içine girmişlerdir. Allah yarattıklarını sever ve onların kötü yolda ilerlemesini istemez. Böyle durumlarda kulları arasından bir peygamber seçer. Onun aracılığıyla insanları uyarmaya çalışır. İşte bu uyarıları da vahiyler yoluyla yapar.

(...)

Vahiylerin yazılıp toplanmasıyla kitaplar oluşur. Bunlara kutsal kitaplar veya ilahi kitaplar denir.” (s.100)

Allah dört büyük kitap göndermiştir. Bunlar: Zebur, Tevrat, İncil ve Kuran-ı Kerim’dir. Hz. Muhammet (sav) aracılığıyla tüm insanlara gönderilen Kuran-ı Kerim kelime anlamı olarak toplamak, okumak anlamına gelir. Yaklaşık yirmi üç yılda kısım kısım indirilmiştir. 114 sureden, 6666 ayetten ve 30 cüzdan oluşmaktadır.

“Ahirete İnanıyorum, Dikkatli Yaşıyorum” bölümünde her şeyin sonu olduğu gibi dünyanın da bir sonu olduğu belirtilerek dünyanın sonu geldiğinde Allah’ın emriyle İsrail’in sura üflemesiyle evrenin düzeninin bozulacağı ve yeni bir düzenin kurulacağı anlatılır. Bu yeni düzen kurulurken yeryüzünde hiçbir canlının kalmayacağı ve yeni bir dünyada yeniden dirilecekleri ifade edilir.

“Bu yeniden diriliş ile başlayan ve sonsuza kadar sürüp gidecek olan zamana ahiret denir. Her Müslüman bu dünyada yaşadığına inandığı gibi öleceğine ve öbür dünyada tekrar dirileceğine de inanmalıdır. Buna ahirete inanmak denir.” (s.107)

“Kadere İnanıyorum, Geleceği Bekliyorum” başlığı altında kadere iman konusu “kader” ve “kaza”nın tanımı yapılarak anlatılmaktadır.

“Allah’ın her şeyi belirli bir ölçü, düzen ve uyum içerisinde yaratmasına ve yaratılmış olan her şeyi programlamasına kader denir. Kaza ise ‘kesin kara vermek, düzenlemek, gerçekleştirmek’ anlamına gelir. Allah’ın ezeli olan her şeyi kuşatan bilgisi ile çizdiği plan ve programa, ortaya koyduğu ölçüye kader, zamanı gelince de bu programın bütün ayrıntıları ile gerçekleşmesine de kaza denir.” (s.116)

İmanın şartları anlatıldıktan sonra “Beş Işıklı İslam Yıldızı” başlığı altında İslam’ın beş şartı anlatılmaktadır.

“Şahitlik Ediyorum, İmanımı Güçlendiriyorum” bölümünde kelime-i şahadeti İslam’a girmenin ilk adımı olduğu belirtilerek bu cümlenin insana bazı sorumluluklar yüklediği anlatılır. Bunlar:

“Allah’ı bildiğini, Hz. Muhammet’in (sav) de O’nun peygamberi olduğunu, tüm yaşantısı boyunca Hz. Muhammet’i (sav) örnek alacağını, Allah’ın emirlerine yani Kuran’a uyacağını, Allah’a ibadet edeceğini bildirmiş olur.” (s.125)

“Ezanı Duyuyorum, Namazımı Kılıyorum” ezanın tanımı yapılarak başlanılan bu bölümde namazın imandan sonraki en önemli emir olduğu, İslam’ın temel görevlerinden biri olduğu ve günde beş defa yapılan bir ibadet olduğu anlatılır. Dünyanın neresinde olunursa olunsun tüm Müslümanların Kâbe’ye yönelerek namaz kıldığı belirtilir.

“Orucumu Tutuyorum, Rabbime Yakınlaşıyorum” bu bölümde İslam’ın temel ibadetlerinden birinin Ramazan ayında oruç tutmak olduğu belirtilir. Oruç, Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak amacıyla tan yerinin ağarmasından, güneşin batmasına kadar yeme, içme ve benzeri bedeni isteklerden uzak durmak olarak tarif edilir. Orucun Allah’ın emrini yerine getirme, O’na yakınlaşmak ve O’nun hoşnutluğunu kazanmak için tutulduğu anlatılırken Allah’ın bize ve ibadetlerimize değer verdiği belirtilmektedir.

“Paramı Biriktiriyorum, Zekâtımı Veriyorum” başlığı altında İslam dininin yardımlaşma ve dayanışmaya önem verdiği belirtilerek zengin olanların yoksullara, düşkünlere, kimsesizlere yardım etmesi için bazı emir ve tavsiyelerde bulunulmuştur. Fitre, sadaka, zekât bunlardandır.

“İslam’ın beş şartından birisi olan zekât sözlükte, ‘temizlik, çoğalma, artırma ve bereket’ gibi anlamlara gelir. Dini terim olarak zekât; ‘dinen zengin sayılan bir Müslüman’ın, Allah rızası için, malının kırkta birini Müslüman olan fakir ve muhtaçlara vermesi’ demektir.” (s.142)

“Hacca Gidiyorum, Diğer Kardeşlerimi Tanıyorum” bölümünde haccın hem mal hem de bedenlen yapılan bir ibadet olduğu ve belirli şartları taşıyan Müslümanların ömründe bir defa hacca gitmesinin farz olduğu anlatılır.

“Biricik Dinim İslam” kitabında bazı bölümlerde konuyla ilgili dört hikâye ve Peygamber kıssaları yer almaktadır. Konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için Allah’a iman konusu anlatılırken “Sonsuz Teşekkürler” adlı hikâye, meleklerle iman konusuyla ilgili “Yardım Melekleri” adlı Peygamber kıssası, peygamberlere iman konusuyla ilgili “Kabe’nin Hakemi” ve “Çoşku, Sevinç, ve Neşe” adlı kıssalar, ahirete iman konusuyla ilgili “Büyük Dedem Bekliyor” adlı hikâye, İslam’ın şartlarından namaz anlatılırken “Yirmi Dört Altın” adlı hikâye ve oruç bölümü anlatılırken de “Oruç Çok Güzel” adlı hikâye yer almaktadır. Yazarın kurguladığı hikâyeler içerik ve biçim bakımından değerlendirilecektir. Dil ve anlatım bakımından ise kitabın geneli değerlendirilecektir.

4.2.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilme

Konu-kurgu

İlk hikâye imanın şartlarından Allah’a iman konusunun anlatıldığı bölümde yer alır ve “Sonsuz Teşekkürler” adlı hikâyedir. Sinan ve Sinem yaz tatillerini babaannelerinin çiftliğinde geçirirler. Bahçede çeşit çeşit meyve ve sebze vardır. Günün birinde Sinem’in canı erik yemek ister ve kardeşi Sinan’dan ağaca tırmanıp erik koparmasını söyler. Sinan ağaca tırmanıp erikleri toplar ve bunun karşılığında Sinem’den para ister. Bunun üzerine Sinem babaannesinden yardım ister. Babaanneleri onların bu tartışmalarına karşılık, bahçede bulunan meyve ve sebzelerin Allah tarafından kullarına bedava verildiğini ve hiç para istemediğini söyler. Allah sadece karşılık olarak O’nu bilmemizi ve teşekkür etmemizi ister, der.

İkinci hikâye imanın şartlarından ahirete iman konusunun anlatıldığı bölümde yer alır ve “Büyük Dedem Bekliyor” adlı hikâyedir. Cenk ve Ece’nin dedesi bir gün vefat eder. Cenk ve Ece bu duruma çok üzülürler. Onsuz nasıl yaşayacaklarını bilemezler. Ölümün ne olduğunu anlamayan bu iki kardeşten Cenk, ölümü sevmediğini, sevdiklerini alıp götürdüğünü söyler. Bunun üzerine babaları, sonsuz dünyada dedelerini göreceklerini onlara söyler. Bunun nasıl olacağını soran çocuklarına kupkuru ağaçları bahar gelince yeniden yeşillendiren, canlandıran yüce Allah’ın insanları da ahiret yurdunda yeniden var edeceğini ve bunun O’nun için çok kolay olduğunu söyleyerek açıklamaya çalışır.

Üçüncü hikâye İslam'ın şartlarından namazın anlatıldığı bölümde yer alır ve “Yirmi Dört Altın” adlı hikâyedir. Zamanın birinde bir padişah kimin kimden üstün olduğunu bilmek için kendine yakın iki adamı olan Hasan ve Cihan'ı denemek ister. Adamları yanlarına çağırıp yolda harcamaları için yirmi dört altın verir ve çiftliğine gitmelerini ister. Hasan yolda parasını değerlendirip güzel bir ticaret yapar. Cihan ise eğlenceye düşkün biri olduğu için paraların büyümesine kapılıp eğlence hayatında parasını tüketir. Cihan; aç, perişan bir şekilde padişahın huzuruna çıkartılır ve padişah ona şöyle der:

“Size verdiğim o yirmi dört altın, yirmi dört saatlik güne benzer. O çiftlik cennettir. O istasyon ise kabirdir. O seyahat ise kabre, haşre, sonsuzluğa gidecek yolculuktur. Kişi aklını kullanırsa çok kolay gidebilir. O bilet ise namaz gibidir.” (s.134)

Hasan ise bu oyunu kazanır ve padişahın takdirini alır. Padişah onu müdür olarak görevlendirir.

Dördüncü hikâye İslam'ın şartlarından orucun anlatıldığı bölümde yer alır ve “Oruç Çok Güzel” adlı hikâyedir. Ramazan tüm neşesiyle gelir. Ömer ve Ayşegül de ilk gün oruç tutarlar ve sabırla akşam ezanını beklerler. Ayşegül çok acıkır ve iştahlı bir çocuk olmamasına rağmen her şeye karşı büyük bir istek duyar. Bir yudum suyun, bir dilim ekmeğin kıymetini daha iyi anlar. Ömer fakirlerin durumunu oruçluyken daha iyi anladığını söyler. Akşam olur ve ezan okunur okunmaz besmeleyle oruçlarını açarlar. Allah'a şükrederek yiyeceklerin ne kadar lezzetli olduğunun farkına varırlar.

İzlek

“Sonsuz Teşekkürler” adlı hikâyesinde Allah sevgisi ve Allah'a şükür izleklerine yer verilmiştir.

“Onca güzelliği kendilerine sunan yaratıcıya karşı sonsuz bir sevgi ve teşekkürle doluydular.” (s.30)

“Büyük Dedem Bekliyor” adlı hikâyenin izleği, Allah sevgisi ve Allah'ın yaratma kudretidir.

“Bir baharı getirmek, bir çiçek kadar O'na kolay gelir. Bütün hayvanları yaratmak bir sineği yaratmak kadar O'na kolay gelir.” (s.113)

“Yirmi Dört Altın” adlı hikâyenin izleği aklını doğru kullanmaktır. Allah'ın emirlerine uygun bir şekilde davrandığımızda kazançlı çıkarız.

“Yirmi dört saatin bir saatini namaz kılarak değerlendiren adam sonsuz bir sermayenin sahibi olur. (...) hem namaz kılanın diğer işleri ibadet hükmünü alır. Bütün hayatını kârlı ve kazançlı kılabilir.” (s.135)

“Oruç Çok Güzel” adlı hikâyenin izleği oruç tutmanın lezzeti, faziletidir.

Karakterler

“Sonsuz Teşekkürler” adlı hikâyenin karakterleri; Sinem, Sinan ve babaanneleridir. Sinan ve Sinem çocuk karakterler olarak yer alan ve derinliği olmayan karakterlerdir. Sinan, topladığı eriklerin parasını isteyecek kadar uyanık bir çocuktur. Sinem ise karşılaştığı haksızlık karşısında susmayan ve gücü yetmediğinde başkasından yardım isteyen akıllı bir kız çocuğudur. Sinan ve Sinem tartışma sırasında babaannelerinin anlattıklarından hemen etkilenen ve doğru sonuca varan çocuklar olarak yer alırlar. Babaanneleri ise din hakkında bilgili, olaylara doğru müdahale eden bir kişidir.

“Büyük Dedem Bekliyor” adlı hikâyenin karakterleri; Cenk, Ece ve babalarıdır. Cenk ve Ece dedelerinin ölümüne üzülen iki çocuk olarak yer alırlar. Dedelerinin ölümünü sorgulayan ve ölümü anlamaya çalışan karakterlerdir. Babası ise Cenk ve Ece’nin sorularına cevap veren, onları ikna edebilen, dinî bilgiye sahip karakter olarak bulunur.

“Yirmi Dört Altın” adlı hikâyenin karakterleri; padişah, Hasan ve Cihan’dır. Padişah dinî bilgiye sahip ve bilge denebilecek bir karakterdir. Kimin kimden üstün olduğunu tasarladığı bir oyunla denemek ister. Bu oyun sonucunda hak edene hak ettiğini vererek adil bir padişah olduğunu gösterir. Hasan, aklını kullanan ve elindekini en iyi şekilde değerlendiren karakter iken, Cihan ise eğlenceye düşkün, sunulan imkânları kullanamayan karakter olarak yer alır.

“Oruç Çok Güzel” adlı hikâyenin karakterleri; Ömer, Ayşegül, anne ve babalarıdır. Ömer oruç tutarak fakirlerin durumunu anlayan ve onlara acıyan duyarlı bir çocuktur. Ayşegül iştahlı olmamasına rağmen oruçlu olduğu için her şeye karşı isteklidir. İki çocuk da oruç tutarak Allah’ın verdiği nimetlerin daha çok farkına varan karakterlerdir. Anne ve baba karakterleri ise dini yaşayan karakterler olarak yer alır.

İleti

“Sonsuz Teşekkürler” adlı hikâyesinde “Karşılıksız çeşitli nimetler veren yüce Yaratıcıya sonsuz teşekkür etmeliyiz.” iletilisine yer verilmiştir.

“Büyük Dedem Bekliyor” adlı hikâyesinde “Yüce Allah’ın nasıl kuru ağaçları yeşillendirip canlandırıyor, insanları da sonsuz dünyada yeniden diriltecektir.” iletisine yer verilmiştir.

“Yirmi Dört Altın” adlı hikâyesinde “Akıllı kişi günün yirmi dört saatini iyi kullanarak hem bu dünyada hem sonsuz dünyada mutlu olur.” iletisine yer verilmiştir.

“Oruç Çok Güzel” adlı hikâyesinde ise “Oruç tutarak Allah’ın verdiği nimetin lezzetinin farkına varırız ve fakirlerin durumunu daha iyi anlarız.” iletisine yer verilmiştir.

Çevre

“Sonsuz Teşekkürler” adlı hikâyede çevre, Sinan ve Sinem’in tatillerini geçirmek için geldikleri babaannelerinin çiftliğidir. Çiftlik olayların gelişiminin yaşandığı yerdir.

“Büyük Dedem Bekliyor” adlı hikâyede çevre hakkında bilgi yoktur.

“Yirmi Dört Altın” adlı hikâyede çevre hakkında bilgi yoktur.

“Oruç Çok Güzel” adlı hikâyede çevre hakkında bilgi yoktur.

Dil ve anlatım

Çocuklara dinî bilgi verilmek amacıyla yazılan ve imanın ve İslam’ın şartlarının anlatıldığı “Biricik Dinim İslam” adlı kitapta sade ve kısa cümleler yer alır, bunun yanında terim anlamlı sözcüklere anlamlarıyla beraber sıkça yer verilir. Türkçenin güzelliğini duyumsatan deyimlere ve benzetmelerin de kullanıldığı eserde, yazarın kurguladığı hikâyelerde sade bir anlatım tercih edilmiştir. Konu anlatılırken ayetlere, “Peygamberimizden İnci Sözler” başlığı altında hadislerle, “Dua Hazinesi” başlığı altında dualara, ayrıca Fatiha, İhlas surelerine ve Amentu duasına da yer verilmiştir. “Akıllalmaz Sorular” adı altında çocuk okurun düşünmesini de sağlayacak şekilde çeşitli sorular sorularak konuya açıklık getiren bölümler yer almaktadır.

Kitapta yer alan deyimlerden örnekler:

*Ona karşı uyanık olup “Eûzu” sözünü **dilimizden düşürmemeliyiz.** (s.33)*

***Kendinden geçmiş** gibiydi. (s.50)*

*Allah tarafından gelebilecek bir haber olduğunu düşünerek hafifçe **uykuya daldı.** (s.50)*

*Cebrail, **tozu dumana katarak** geldi. (s.50)*

*Bazen de en büyük düşmanı şeytan, onu kandırıp **aklını çelebilir.** (s.52)*

Kitapta yer alan benzetmelerden örnekler:

İnsan şu dünyaya gönderilmiş nazlı bir misafirdir. (s.11)

Değerli bir elmas gibi yontulmaya ve işlenmeye muhtaçtır. (s.13)

İşte aynen bunun gibi inanmak yani iman da insanın ruhunu aydınlatan, kalbini ısıtan bir güneştir. (s.18)

Çünkü bu söz bütün hayırlı ve iyi kapıları açan bir anahtar gibidir. (s.32)

Hz. Musa'nın (as) mübarek elleri bir güneş parçası gibi ısıldıyordu. (s.61)

Dünya bir okul gibidir. (s.107)

Kitapta yer alan ikilemelerden örnekler:

Ah vah etti, sıcak derisini büzdü (s.19)

*Allah da tüm canlılara sunduğu **çeşit çeşit** nimetlerle ve yarattığı güzelliklerle hep onlara olan sevgisini gösterir. (s.26)*

*Mevsimler sırasını hiç şaşırmadan **ardı ardına** gelirler. (s.45)*

Yalvar yakar Allah'tan yardım istiyordu. (s.49)

*Firavun ise ilah olduğunu iddia edip halka **türlü türlü** işler yaptırıyordu. (s.57)*

Kitapta anlamlarıyla beraber yer alan terim anlamlı sözcüklere örnekler:

“Esma” Arapçada “isimler”, **“Hüsna”** ise “güzel” anlamına gelmektedir. (s.25)

Sûr kıyamet kopacağı zaman İsrâfil'in üfleyeceği bir araçtır. Kelime; sözlükte “düdük, boru” anlamını taşır. (s.46)

Kelime anlamı olarak **miraç** “yukarı çıkmak, yükselmek anlamlarına gelir. (s.94)

Vahiy, kesin olarak Allah'tan gelen ve peygamberler aracılığıyla insanlara iletilen bilgi ve emirlerdir. (s.100)

Haşır, kelime anlamı olarak “toplanma, bir araya gelmek” demektir. (s.107)

Şehadet, bir şeyin gerçek olduğunu doğrulamaktır. (s.125)

Ezan okuyan kişiye **müezzin** denir. (s.126)

Kitapta yer alan ayetlerden örnekler:

Biz gerçekten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. [İsra Suresi, 70 (s.12)]

O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ama siz onların teşbihini anlamazsınız. (İsra Suresi, 44 [s.31])

İki melek (insanın) sağında ve solunda oturarak yaptıklarını yazmaktadırlar. [Kâf Suresi, 17 (s.47)]

O, hanginizin daha güzel iş yapacağınızı denemek için ölümü ve hayatı yarattı. O, üstündür, bağışlayandır. [Mülk Suresi, 2 (s.52)]

Şüphesiz, Allah ve melekleri peygambere salat ederler. Ey iman edenler, siz de ona salat edin ve tam bir teslimiyetle ona selam verin. [Ahzab Suresi, 56 (s.98)]

“Peygamberimizden İnci Sözler” başlığı altında yer alan hadislerden örnekler:

Allah’ın 99 ismi vardır. Her kim bu isimleri sayarsa, anlarsa, ezberlerse cennete girer. (s.25)

Eğer ona sarılmasaydım, benim ayrılığımın kıyamete kadar ağlardı. (s.93)

Kim Kur’an okumaya başlamadan önce bu duayı okursa Allah okunan Kur’an’ın her harfine 50 bin sevap yazar. (s.104)

Namaz dinin direğidir. (s.128)

“Dua Hazinesi” başlığı altında yer alan dualardan örnekler:

Allah’ım beni başka bir canlı olarak yaratmayıp insan kıldığın ve çeşit çeşit gıdaları bana sunduğun için sana çok teşekkür ederim. (s.14)

Ey Rabbim, göğsümü aç, genişlet. İşimi kolaylaştır. Dilimde bulunan düğümü çöz de anlasınlar beni. (s.64)

Allah’ım! Senden; seni sevmeyi, seni sevenleri sevmeyi ve senin sevgine ulaştıracak amelleri sevmeyi dilerim. Allah’ım! Senin sevgini bana canımdan, ailemden ve soğuk sudan daha sevimli kıl. (s.68)

“Biricik Dinim İslam” adlı çocuk kitabında yer alan yazım ve noktalama yanlışları:

*Acaba Allah **ne**, istiyor? Dedi Sinem. (s.30)*

*O’na teşekkür **edersek**, o bize daha güzel nimetler verir. (s.30)*

*Melek onu **yeninden** kucakladı. (s.83)*

*Minik sevimli kızlar süslü elbiseler içinde **ellerinde ki** teflerle şöyle diyorlardı: (s.91)*

*Bu **zaman** kadar Allah’ın insanlara gönderdiği dört büyük kitap şöyledir: (s.101)*

***Kular** ise bu okuldaki birer öğrencidir. (s.107)*

*Mizandan **Sırat’a** Köprüsüne. (s.110)*

*Bu iş bu kadar kolay mı **Babacığım?** Dedi Cenk. (s.113)*

*Zekâtın **toplamsal** yararları. (s.143)*

*Sevgili Hz. Muhammed’in (sav) doğup büyüdüğü, İslam **Dini’nin** cihana yayılmaya başladığı kutsal yerleri görmek ruhlara manevi bir heyecan verir, dini duyguları kuvvetlendirir. (s.146)*

Eğitsel ve yazınsal özellikler

“Biricik Dinim İslam” adlı çocuk kitabı birçok dinî bilginin yer aldığı bir kitap olma özelliğini taşımaktadır. Yazar, kitapta imanın ve İslam’ın şartlarını anlatırken bunun yanında bazı detaylı bilgilere de yer vermiştir. Bu nedenle kitap bu yönüyle karışık bir içerik görüntüsü sunmaktadır.

Çocuklar tek seferde birçok konuyu öğrenmeyi hazmedemezler. Böyle konular çocuğun yaş seviyesine göre belli aylar içinde ya da yıllara bölünerek anlatılır. Bundan dolayı eğitim amaçlı yazılan kitaplarda ailenin çocuğu doğru bir şekilde yönlendirmesi gerekir. Yazarın kurguladığı hikâyeler konun daha iyi kavranması için oluşturulduğu için birer araç olarak yer almaktadır.

4.3. Bizim Evde Ramazan

4.3.1. Biçim Özellikleri Bakımından Değerlendirme

Boyut

Kitap 15 x 19,5 cm ölçülerine göre oluşturulmuştur. Kitabın bu boyutlarda olması günlük defteri izlenimini vermektedir. 9 yaş ve üzeri için yazılmış olan kitap, çocuğun rahatça taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır.

Kâğıt cinsi

Kitap sayfaları kitap kâğıdı kullanılarak oluşturulmuştur. Kitap kâğıdında resimlerin renkleri pek canlı olmasa da renkler belirginliklerini korumaktadır.

Kapak-cilt

Resim 5. *Bizim Evde Ramazan kitabının ön kapağı*

Kitapta karton kapak kullanılmıştır. “Bizim Evde Ramazan” adlı çocuk eserde beş kardeşe ait resimler, mahyanın asılı olduğu cami ve kaldırımda uyumuş bir kedi, üç çiçek resmi yer almaktadır. Kitapta kullanılan figürler, semboller Ramazan ayını çağrıştırmaktadır. Arka kapakta ise “Merhaba Arkadaşlar” diye başlayan ve çocuk okura seslenen kitabı tanıtıcı bir yazı, iki kardeşin resmi ve ön kapakta olduğu gibi kaldırımda uyuyan kedi, üç çiçek resmi yer almaktadır. Ayrıca hangi yaş grubuna uygun olduğu bilgisi de bulunmaktadır.

Kitap, tutkallama tekniği kullanılarak ciltlenmiştir.

Sayfa düzeni

Kitap yüz yetmiş iki sayfadır. Sayfa düzeni oluşturulurken çocuk okuyucunun rahat bir şekilde okumasını sağlayacak nitelikte hazırlanmıştır. Kitap, Ramazan ayı boyunca oluşturulan günlükten oluştuğu için tarih yerine Ramazan’ın 1., 2., 3... günü şeklinde günler belirtilerek yazılmıştır. Günlükteki günlerin ilk sayfaları çizgili ve açık yeşil, devamı ise beyaz çizgisiz sayfalar şeklinde oluşturulmuştur. “Bizim Evde Dua” bölümü

her günün sonunda yer alırken başkarakterin yazdığı günlükten bağımsız olarak yer almaktadır.

Harfler

On dört puntonun ve farklı yazı karakterlerinin kullanıldığı “Bizim Evde Ramazan” adlı kitapta çocuk okurun rahat bir şekilde okuyacağı niteliktedir. Kitapta uygun satır aralığı kullanılmış, satırların ve harflerin iç içe geçmesi engellenmiştir.

Resimler

Resim 6. *Bizim Evde Ramazan* sayfa 14

Nurdan Damla'nın “Bizim Evde Ramazan” adlı kitabında, kitabı resimleyen Bilal Karaca'dır. Kitapta anlatılanlarla resimler uyum içindedir. Resimlerde özellikle yeşil ve kırmızı tonları çok fazla kullanılmıştır. Resimler bazen bir sayfayı dolduracak şekilde çizilmiş bazen de sayfa kenarlarına yerleştirilmiştir. Dindar bir aileyi anlatan kitapta, resimler de buna uygun şekilde dindar bir aileyi ve ortamı çağrıştıracak şekilde oluşturulmuştur.

4.3.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi

Konu-kurgu

“Bizim Evde Ramazan” adlı hikâyede Reyhan ve ailesinin Ramazan ayı boyunca yaşadıkları anlatılır. Ramazan ayının önemi ve oruç hakkında önemli bilgiler verilir. Ramazan ayı boyunca günlük tutmaya karar veren Reyhan, Ramazan ayının önemini ve bir ay boyunca yaşadıklarını günlüğünde anlatırken Reyhan’ın yaşadıklarından ve anlattıklarından Ramazan ayının nasıl geçirilmesi gerektiği, nasıl ibadet edilmesi gerektiği öğrenilir. Reyhan günlüğünde Ramazan ayında tutulan oruçların insan sağlığına etkisini, ibadetlerin insan ruhunu onardığını, yardımlaşmanın diğergamlık duygusunu pekiştirdiğini, güzel ahlakın insan doğasına nasıl yakıştığını, mutlu bir ailenin etrafına da mutluluklar aşıladığını bilgisini de verir.

Reyhan, beş kardeşin en büyüğüdür ve mutlu bir ailede yaşar. Küçük problemler yaşansa da bunları kolayca aşarlar. Babası mühendis olan Reyhan’ın annesi ev hanımıdır. Anne ve baba din konusunda bilgili kişilerdir. Ramazan boyunca en küçük kardeşleri Zeynep dışında diğerleri Ramazan ayında oruç tutmaya çalışırlar. Ramazan ayına has ibadetleri yerine getirmeye çalışan ailede, her akşam teraviye gidilir ve annesi komşularıyla mukabele yapar. Reyhan da Kur’an’ın indirildiği bu ayda Kur’an’ı hatmetmeye çalışır. İftar sofralarında misafir ağırlanmasına özen gösterilir. Maddi durumu yetersiz olanlar unutulmaz, onlara da gerekli yardım yapılır. Oruç tutmanın beden sağlığına etkisi anlatılırken oruçlu bir şekilde okulda olmanın dersleri olumsuz etkilemediği, hatta sınavda en yüksek not alanların oruç tutanlar olduğu belirtilir. Duanın önemine de değinilir. Reyhan’ın duaların kabul olduğu bu ayda bol bol dua edişi ve dua gibi bir ibadetin nasıl yapılması gerektiği günlüğünde anlatılır. İnsanların yanlış davranışları değerlendirilirken büyüklere saygı, küçüklere sevgi ve anlayışın Reyhan’ın anlattıklarından ve davranışlarından nasıl olması gerektiği sezdirilir.

İzlek

“Bizim Evde Ramazan” adlı hikâyede huzur, mutluluk, ibadetlerin insanı maddi ve manevi bir olgunluğa ulaştırdığı izleklerine yer verilir. Yazar, bilinçli Müslümanların Ramazan ayı boyunca yaptığı ibadetlerin ahlaklarını güzelleştirdiğinden bahsetmekte ve insanın fitrat gereği inanma eğiliminde olduğunu ve inancın ibadetlerle taçlandırılırsa gerçek mutluluk ve huzurun insan yaşamında kendini gösterdiğini belirtmektedir. Yapılan

ibadetin de insanın yanlışlarını düzeltmesi gerektirdiğini anlatırken Reyhan'ın Ramazan ayında yaptığı hatanın farkına vararak arkadaşıyla barışması bu noktada önemlidir. Bu nedenle iman ve ibadet ahlakı güzelleştirdikçe gerçek anlamda yapılmış olur, izleği oluşturulmuştur. Reyhan'ın ve çevresindekilerinin ibadetlerini bilinçli bir şekilde yaptığı ve ahlaklarına da yansıdığı da hikâyenin akışında görülmektedir.

“Çünkü Ramazan barış ayıdır. Darginlar barışırlar. İnsanlar sevgiyle kaynaşırlar. Bu güzel sevgi ayının anlamı o zaman çıkar. Tuttuğunuz oruçlar daha da değer kazanır, dedi.” (s.134)

“Oruç tutan kişi dilini yalandan, çirkin söz söylemekten temizlemedikçe orucu değer kazanmaz. Bu konuda Peygamberimiz ne demiş biliyor musunuz: Kim yalan söylemeyi bırakmazsa Allah onun yemesini, içmesini bırakmasına değer vermez.” (s.126)

Karakterler

Reyhan, mutlu bir ailede yaşayan beş kardeşin en büyüğüdür. Babası mühendis annesi ev hanımıdır. Mutlu ve huzurlu bir ailede yaşar. Bu da Reyhan'ın olumlu kişiliğine yansır. Reyhan'ın anlatımıyla ailesindeki fertler şu şekildedir:

“Ailenin en büyük kızı benim. Adım Reyhan. Benim küçüğüm Feyza, onun küçüğü Osman, ondan sonra Halenur, en küçüğümüz kıvrıcık saçlı, şeker mi şeker Zeynep. Bizim evde herkes arkadaş gibidir. Annemle ve babamla her şeyi konuşur ve paylaşıyoruz. Babam bize hep ‘arkadaşlar’ diye hitap eder. Annem ise bize ‘kuzularım’ der.” (s.5)

Reyhan'ın anne ve babası bilinçli Müslümanlardır. Dindar bir aileye sahip olan Reyhan'ın da dine karşı eğilimi vardır. Sadece anne babası değil, amcasının, babaannesinin, etrafındaki diğer insanların da dindar ve dinî bilgilere sahip olması Reyhan'ın kişiliğini, dini öğrenme ve uygulama bakımından olumlu bir şekilde etkilemektedir. Çocuk olmasına rağmen dinini yaşamaya ve ibadetlerini yapmaya çalışır:

“Hem biliyor musunuz ben bu sene ilk kez hatim indiriyorum. Her gün bir cüz okuyarak bir ayda Kur'an'ı bitirmeyi planlıyorum. Kur'an okurken o kadar huzur doluyorum ki. Hele Ramazan'ın ve orucun güzelliğini anlayarak bu ibadeti yapmak insanı çok rahatlatıyor.” (s.116-117)

Reyhan, uykuya düşkünlüğünü anlatırken ve bazen sahura zor kalktığını söylerken çocuk okur burada Reyhan'la özdeşleşir.

“Bu gece sahura kalkmakta biraz zorlandım. İlk annem geldi. Ne kadar uğraştıysa bir türlü kalkamadım. Sonra gidip babamı gönderdi beni kaldırması için.” (s.32)

Etrafındakilere karşı duyarlı bir kişiliği vardır. Büyüklerine saygıda kusur etmeyen Reyhan, kardeşlerini düşünen, arkadaşlarını ihmal etmeyen ve derslerinde başarılı bir öğrencidir.

Kitap okuyan, zamanını iyi bir şekilde değerlendiren Reyhan bunu şöyle ifade eder:

“Ben çokça kitap okurum. (...) laf aramızda arada bir şiir yazarım. Çok iyi bilgisayar kullanırım. Övünmek gibi olmasın, on parmakta hızlı olduğumu söylerler.” (s.24)

Reyhan’ın babası mühendistir. Ailesine karşı şefkatlidir. Eşine saygı duyan, çocuklarını ihmal etmeyen, çevresine karşı duyarlı, dinî bilgiye sahip ve dini hayatına uygulayan bir karakterdir. Çocuklarına “arkadaşlar” diye hitap ederek onlara bir yetişkin gibi davranır. Çocukların her sorusuna cevap verir. Onlara değerli olduklarını hissettirir. Onların eğitimine önem verir:

“Ben uyurken babam içli ve yanık sesiyle Kur’an okuyordu. Ohh! Ne güzel dinini bilen, bilgili bir ailede yaşamak.” (s.62)

“Ceren bana sık sık şöyle diyor:

Keşke benim de babam seninki gibi namaz kılsaydı. O zaman Allah’tan korkar anneme de bana da iyi davranırdı.” (s.35)

“Babam bize hiç kaba davranmaz. Anneme çok iyi davranır. Bizi mutlu etmek için elinden geleni yapar.” (s.35)

Reyhan’ın annesi becerikli bir ev hanımıdır. Eğitimi hakkında bilgi verilmesi de kitap okuyan, araştıran ve din bilgisi olan birisidir. Sevgi dolu ve dindar bir annedir. Çocuklarına “kuzularım” diye hitap eder. Çocuklarının yanlışlarını onları azarlamadan, kalplerini kırmadan söyleyen biridir:

“Eve döndüğümde bir de ne göreyim? Annem çeşit çeşit yemekleri döktürmüş de döktürmüş. Ispanaklı börekler. Analıkızlı köfteler, sarmalar, dolmalar, tulumbar, şambabalar...” (s.20)

“Canım annem her birimizin ayrı ayrı gönlünü alıyor. Herkesi memnun ediyor. Herkesten dua alıyor. Büyüyünce ben de annem gibi becerikli, iyi huylu, sevgi dolu bir anne olacağım. Çocuklarıma çok iyi davranacağım.” (s.90-91)

“Annem, Cemile teyzelerle her sabah okudukları mukabeleyi bugün bitirdiler.” (s.151)

Reyhan'ın babaannesi torunlarına karşı şefkat doludur. Dindar ve bilgili bir kadındır. İbadetlerine dikkat eder ve ibadetlerini büyük bir mutlulukla yapar. Dinin insan hayatındaki önemini kavramış birisidir:

“Babaannem bir süre bizde kalacak. O kadar tatlı birisidir ki... Hem tatlı hem de mutlu. Hiçbir şeye üzülmez. Hiçbir şeye canını sıkamaz. Kimseye kızmaz. Hep hoşgörülü, dili dualıdır. Bize ne fıkralar, ne masallar anlatır da yorulmaz. O kadar nurludur ki yüzü... Elleri, bakışı, gülüşü dua yüklüdür babaannemin.” (s.70)

Reyhan'ın kardeşleri de Reyhan gibi ibadetlerini yapmaya çalışan, boş vakitlerini verimli bir şekilde geçiren, anlayışlı karakterlerdir:

“Şimdiye kadar Feyza bir, Osman iki fire verdi.” (s.145)

“Kardeşim Feyza çok güzel resim yapar. Osman mucittir. Değişik oyuncakları bir araya getirir, yeni tüfekler, tanklar icat eder. Halenur gün boyu kitap okur. Masal delisi bir kızdır. Zeynep elinde renkli hamurlarla değişik şekiller çıkarır durur...” (s.24)

Bizim Evde Ramazan adlı hikâyede diğer karakterler; Reyhan'ın şeker hastası olan ve iyileşen kuzeni Emre, amcası, komşuları Furkan, Ahmet Yasin, annesi Cemile teyze, babaları Sami amca, Zeynep teyze, Kübra ve Reyhan'ın okul arkadaşlarıdır.

İleti

“Ramazan ayı; huzurun, mutluluğun, bereketin, arınmanın, sabrın, birliğin, beraberliğin olduğu ve Allah'ın kullarına verdiği nimetlerinin daha fazla anlaşıldığı, güzelliklerin doya doya yaşandığı ibadet ayıdır.” iletisine yer verilerek Ramazan ayının önemi hissettirilmeye çalışılmıştır. Ramazan ayı sadece oruç tutularak aç kalınan bir ay değildir, iletisi açık bir şekilde şu şekilde verilmiştir:

“Oruç bizi kötülüklerden korur. Peygamberimiz, “Oruç bir kalkandır” diyor. Oruçluyken yalan söylemeyiz, çirkin söz ve davranıştan uzak dururuz. Sabırlı olmayı öğreniriz. Önümüzde bulunan yiyeceklerin asıl sahibinin Allah olduğunu anlarız. Bunun için Allah'tan izin bekleriz. Bir kuru ekmeğin bile baldan tatlı olduğu anlar yaşarız. Şükretmeyi ve ümitli olmayı öğreniriz. Fakirlere yardım etmeyi öğreniriz. Vücudumuz dinlenir. Açlığa, susuzluğa dayanıklı hale geliriz. Böyle güzel bir ibadeti yaptığımız için çok mutlu oluruz.” (s.169)

Sadece oruçla ilgili değil, başka ibadetlerle ilgili de çeşitli iletiler verilerek çocuk okurun dikkati çekilmeye çalışılmıştır:

“Ben dinç oluşumu ibadetlerimi vaktinde ve sürekli yapmaya borçluyum.” (s.78)

“İlacım abdest almaktır. Günde beş defa kullanın bakın. Sizin de yüzünüz parlayacak benim gibi, dedi.” (s.79)

“Onun adı misvaktır. Peygamberimin sünnetidir. Onu bir ömür kullandım. Sevap kazanayım diye. Bir de baktım ki dişlerim sağlamlaşmış.” (s.79)

“O, Kur’an’dır. Allah’ın kelamıdır. İçime huzur verir. Herkese müjde getirir. Ya ben mutlu olmayayım da kim mutlu olsun, dedi.” (s.83)

“Benim bir ilacım var, o beni mikroplardan korur. Her yemeğe onunla başlarım. Yemekten önce ve sonra tuza parmak banarım. Peygamberim de öyle yapmış. Sevap kazanayım diye yaparken bir de baktım ki, vücudum sıhhat kazanmış.” (s.83-84)

Bazı konularda da özellikle ibadetlerle ilgili çocuk okurun bilgi sahibi olmasını sağlayacak iletiler verilmiştir:

“Beyinlerimiz bilgilenererek, nasıl terbiyeden geçiyorsa vücudumuz da oruç eğitiminden geçerek direnç kazanmaktadır. Bir yıl boyunca sürekli çalışan vücut fabrikamız Ramazan’da bakım ve onarıma girer. Biriken toksin maddelerden arınır. Dinlenir, temizlenir. Yeniden faaliyet kazanır. Bunu da bize ancak oruç sağlar.” (s.60)

“ Namazımız bozuldu. Abdestimiz de tabii. Namazda kendin duyacağın kadar gülünce namazın bozuluyor, yanındakilerin duyacağı kadar gülünce de abdestinle beraber namazın bozuluyor.” (s.153)

Televizyon gibi bir eğlence aracının anlamsız ve faydasız oluşu Reyhan’ın anlatımıyla sunulurken onun yerine zamanlarının nasıl verimli bir şekilde geçirdiklerini çocuk okura ileten ifadeler şu şekildedir:

“Biz televizyon izlemeyiz. Babam televizyona “Aptal kutusu” der. Peki ne mi yaparsınız? Ben çokça kitap okurum. Kardeşim Feyza çok güzel resim yapar. Osman mucittir. Değişik oyuncakları bir araya getirir, yeni tüfekler, tanklar icat eder. Halenur gün boyu masal okur. Masal delisi bir kızdır. Zeynep elinde renkli hamurlarla değişik şekiller çıkarır durur, laf aramızda arada bir şiir yazarım. Çok iyi bilgisayar kullanırım.” (s.24)

“Bizim evde televizyon olmayınca haliyle okumaktan başka çare kalmıyor. İyi ki de televizyonumuz yok. Çünkü okumanın ne kadar güzel bir şey olduğunu televizyon olmayınca insan daha iyi hissediyor.

Bazen babaanneme gittiğimizde televizyon karşısında nasıl uyuştüğümüzü düşünüyorum. Zaman su gibi akıp gidiyor ve biz öyle kıpırdamadan saatlerce bir noktaya takılıp kalıyoruz. İnsanın beyni uyuşuyor sanki. Annem defalarca seslendiği halde duymuyoruz bile. Ancak eve geldiğimizde kendimize geliyoruz.” (s.120-121)

Çevre

“Bizim Evde Ramazan” adlı hikâyede çevre, Reyhan’ın yaşadığı apartman ve okul olarak yer almaktadır. Özellikle ev ortamı ve apartmandaki komşuluk ilişkileri olumlu bir çevre ortamı sunmaktadır.

“Bugün okuldan geldiğimizde çok sevinçliydik. Çünkü bu gece sahura kalkacağız. Eve geldik, evde tatlı bir telaş. Apartmandaki anneler bize toplanmış. Herkese sırayla mantılar yapılıyor. Yufkalar açılıyor. Sarmalar sarılıyor. Bütün bu hazırlıklar koca bir ay için tabii.” (s.6)

“Sana bir şey söyleyeyim mi sevgili günlük? Hani o eski Ramazan muhabbetleri var ya. Bizim burada onlara özlem yok. Biz zaten en güzel Ramazanları evimizde ve komşularımızla yaşıyoruz.” (s.67)

Apartmanda yaşamasına rağmen Reyhan’ın arkadaşlarıyla rahat bir şekilde oyun oynadığı şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

“Arkadaşlarımızla oynamak için sokağa çıktık. Evimizin önündeki parkta oynadık. İp atladık, bisiklet sürdük. Salıncakta sallandık.” (s.7)

Okul ortamında öğrencilerin ders başarısının düştüğü gerekçesiyle oruç tutmaları çok fazla tavsiye edilmez. Ancak oruç bir ibadettir. Bu ibadet yapılırken insan bedeni zayıf düşebilir. Reyhan okuldaki Ramazan günlerini anlatırken kimin oruç tuttuğunu, kimin dayanıp dayanmadığını ve okulda oruçlu olmanın etkisini şu şekilde belirtir:

“Sınıftan Ayhan ile Buse sınav bahanesiyle oruç tutmamışlar. Bana göre sıkı bir sahur yemeğinden sonra orucun hiçbir kötü etkisi olmuyor. Hatta zihnimin daha dinç olduğunu söyleyebilirim. Çünkü Türkçe sınavından beş alan üç kişinin tamamı oruçlulardan çıktı. Bu duruma öğretmenimiz de şaşırdı. Sedat kahvaltayı çok iyi yapmış olmasına rağmen iki aldı. O da şaşkın. Oysa arkadaşımız ders başarısı düşer diye oruç tutmuyordu.” (s.85)

Ayrıca okul ortamında oruçlu olmayan öğrencilerin oruçlu olanlara karşı nasıl davranması gerektiği de Reyhan’ın yaşadığı olayla sunulur:

“Öğlen arası ise hiç de hoş olmayan bir olay yaşadık. Oruç tutmayanlar, ellerinde sıcak lahmacunlarla sınıfa girdiler. Bir anda her tarafı mis gibi kokular sardı. Oruçlu arkadaşlar bir iki yutkunduk. Sonunda İrem dayanamadı:

Bu yapılır mı arkadaşlar? Oruçlunun gözü önünde lahmacun yenir mi hiç! Bizden uzakta bir yerde yesenize, dedi.” (s.45)

Dil ve anlatım

Günlük tarzında yazılan “Bizim Evde Ramazan” adlı hikâye, Reyhan’ın anlatımıyla sunulmaktadır. Samimi bir dille oluşturularak yazılan günlükte, tarih bulunmamaktadır. Onun yerine 1. Gün, 2. Gün, 3. Gün... şeklinde yazılmıştır. Hikâyede oruçla ilgili birçok hadise yer verilmiştir. Günün sonunda “Bizim Evde Dua” başlığı altında her gün bir dua ve bunun yanında yedi tane fıkra da bulunmaktadır. Konuyla ilgili terim anlamlı sözcüklere de yer veren yazar, Türkçenin zenginliğini duyumsatan deyimlere, benzetmelere ve ikilemelere de bolca yer vermiştir.

Kullanılan terim anlamlı sözcüklere örnekler:

*Çünkü bu gece **sahura** kalkacağız. (s.6)*

*Minarelere **mahyalar** asılır. (s.10)*

***Teravihleri** kıldık. (s.10)*

***İftar** sofrası muhteşemdi. (s.20)*

*Bu da sizin **iftariyeniz**. (s.23)*

*Hemen kitaptan **ilmihale** baktım. (s.56)*

*Annem, Cemile teyzelerle her sabah okudukları **mukabeleyi** bugün bitirdiler. (s.151)*

Kullanılan deyimlerden örnekler:

*Son teneffüste **midelerimiz zil çaldıysa** da umursamadık. (s.18)*

*Biz de ailecek bu mübarek ayı en verimli şekilde geçirebilmek için **elimizden geleni yapıyoruz**. (s.31)*

*Deminden beri su ve sulu şeyler **gözümün önünden geçiyordu**. (s.42)*

*Osman **gözlerini dört açmıştı**. (s.53)*

*Furkan’la **göz göze geldik**. (s.66)*

*Oruç tutmayı o kadar seviyor ki Ramazan geldiğinde **içi içine sığmıyor**, mutluluktan **gözleri parlıyor**. (s.76)*

*Canım annem her birimizin ayrı ayrı **gönlünü alıyor**. (s.90)*

*Hemen **kolları sıvadık**. (s.107)*

*Orucunu bozmaması için ona ne **diller döktüm**. (s.110)*

*Aşağılanan taraf arkadaşlarını toplayıp karşı tarafın **üstüne yürüdü**. (s.124)*

*Babam duruma hemen **el koydu**. (s.144)*

Kullanılan benzetmelerden örnekler:

Cin gibi gözlerini açmış. (s.32)

Ramazan bizler için fırsat yüklü bir kervan gibidir. (s.61)

Yetmiş yaşında olmasına rağmen dişleri hala inci gibi sapasağlam duruyor. (s.78)

Pamuk elleriyle saçımızı okşuyor. (s.81)

Zaman su gibi akıp gidiyor ve biz öyle kıpırdamadan saatlerce bir noktaya takılıp kalıyoruz. (s.121)

Yıl boyu beklenen kıymetli bir misafir gibidir. (s.158)

Kullanılan ikilemelerden örnekler:

*Cami **tıklım tıklım** doluydu. (s.10)*

*Kahvaltı yapacağım saatte **doya doya** uyumuşum, dedi.(s.17)*

*Kardeşimin gözleri **yıldız yıldız** parladı. (s.28)*

*Ah bir de iftar vakti **ıvır zıvırla** doldurmasak vücut denen fabrikayı. (s.61)*

*Karnımdan **lıkırlıkır** su sesi geliyor. (s.71)*

*Her yer **buram buram** huzur kokuyor. (s.90)*

Bizim Evde Ramazan adlı hikâyede yer alan hadislerden örnekler:

Sahurda yemek yiyiniz. Çünkü sahur yemeğinde bereket vardır. (s.13)

En iyi sofrası, üzerine çok ellerin uzandığı sofradır. (s.50)

Bir yudum suyla bile olsa sahura mutlaka kalkın. (s.87)

Ayakkabınızın bağını bile Allah'tan isteyiniz. (s.102)

Komşusu aç iken tok uyuyan bizden değildir. (s.106)

Kim yalan söylemeyi bırakmazsa Allah onun yemesini, içmesini bırakmasına değer vermez. (s.126)

Oruç benim içindir, onun mükâfatını ben veririm. (s.132)

Cennette Reyhan denilen bir kapı vardır. O kapıdan sadece oruç tutanlar girecektir. (s.144)

Oruç tutunuz, sıhhat bulursunuz. (s.148)

Oruç bir kalkandır. (s.169)

Bizim Evde Dua başlığı altında yer alan dualardan örnekler:

Allah'ım bizi Ramazan'a erdirdiğin için sana şükürler olsun. Onu bize hayırlı kıl. Allah'ım bizi seni sevenlerden et. Bizi sevdiklerinden et. Bizi rızana erdirt. Ahlakımızı güzelleştir. Her işimizi kolaylaştır. Amin (s.16)

Allah'ım bizi cahil ve cimri insanlardan etme. Çirkin söz söyletme. Bize ya hayır söylet ya da sustur. Amin (s.44)

Allah'ım beni güvenilir, sözü dinlenir, elinden ve dilinden emin olunan kullarından eyle. Amin (s.48)

Allah'ım içimize ibadet sevgisi ver. Gönlümüze hoşnutluğunu yay. Bizi ve dinimizi her türlü afetten sakındır. Amin (s.69)

Allah'ım, ömrümüzü hayırlı ve uzun eyle. Rızığımızı bol eyle. Bizi cömert ve sevecen kıl. Sana layık kul eyle. Şu Ramazan hürmetine dünyanın her yanında açlık, kıtlık, sefillik, zulüm gören Müslüman kardeşlerimize ve tüm insanlara yardımını eriştir. Amin (s.80)

Allah'ım bu güzel Ramazan'ı bize yaşattığın için sana sonsuz şükürler olsun. Seneye yeni bir Ramazan'ı Kur'an, oruç, namazla bize yeniden yaşat. Bedenlerimize sıhhat ver. Akıllarımıza ilim ver. Ruhlarımıza kuvvet ver. İmanlarımıza selamet ver. Ve bütün çocukları ve kullarını iman üzere yaşat. Kalplerimizde hep sevgini yeşert. Nice güzel Ramazanlarda hep beraber olalım. Amin (s.172)

“Bizim Evde Ramazan” adlı hikâyede yer alan yazım ve noktalama yanlışlıklarından örnekler:

*Yatmadan **an nemle** babama söyledik. (s.12)*

*Onu da Allah, **Hepsini** Allah verdi bize. (s.29)*

***Soğuksuyu** şöyle bir çarpınca yüzüme hemen kendime geldim. (s.33)*

***RadyodaRadyoda** da güzel bir ilahi var. (s.34)*

*Adamın adı **Ramazanmış**. (s.36)*

Arkadaşlarda bize katıldılar. (s.47)

*Altta Arif **Amcayla** Süreyya **Teyze** oturuyor. (s.50)*

***içimizden** en dayanıklımız Furkan çıktı. (s.57)*

*Ve ben de üç gündür bütün **Ayşe'lere** özellikle dua ediyordum. (s.66)*

*Bu arada bizim minik Zeynep'in **Komik**, soruları da bizi **Katıla** katıla güldürdü. (s.68)*

*Bu espri **Temeldin** çok koşuna gitmiş. (s.71)*

***Sağolun**, siz olmasaydınız içimdeki yaramaz çocuk daha çok şımaracaktı. (s.114)*

*Ramazan için Kur'an **Ayı** diyorlar. (s.117)*

*Cenneti güzelliklerini düşündükçe **biran** önce oraya gitmek istiyorum. (s.118)*

*Ne oldu kızım? **iyi** değilsin galiba, dedi. (s.124)*

Bir insan eğer dinin emirlerini yerine getiriyorsa, tam yerine getirmeli. (s.126)

*Aslında Ceyda'nın bu davranışı aklıma **gelmiş**i bir keresinde. (s.132)*

*Tuğçe, hani geçen **gür**, seni kırmıştım ya. (s.136)*

*Bir baklavacı dükkânında **çatışmak** üzere eleman aranıyormuş (s.143)*

*Annemin Ramazan boyu neden bu **Radar** dinç ve sağlıklı olduğunu şimdi anlamıştım.*
(s.149)

*Ömründe bir defa olsun **teşbih** namazı kılanın bütün günahları affolur, dediler.*
(s.154)

*Ne olur bu kadar güzel bir dünyada **yaşamalarken**, insanlar mutsuz olmasın. (s.164)*

“Bizim Evde Ramazan” adlı hikâyede birbiriyle çelişen günler:

16. Gün:

Türkçe hocası derse girdiğinde biz hala bu meseleyi tartışıyorduk. (s.92)

17. Gün:

Pazar günü olduğu için hepimiz evdeydik. (s.97)

18. Gün

Hafta sonu olduğu için geç saatlere kadar balkonda fıkra, bilmece yarışı yaptık.
(s.104)

Eğitsel ve yazınsal özellikler

Günlük şeklinde oluşturulan “Bizim Evde Ramazan” adlı çocuk kitabı, çocuk karakterlerinin aracılığıyla Ramazan ayının anlamı ve önemi hakkında bilgi vermektedir. Hikâyenin başkahramanı olan Reyhan ve hikâyenin diğer dindar kişileri çok fazla idealize edilmiş karakterler olarak yer almaktadır. Ceren’in içki içen babasının ailesine kötü davranması ve oruç tutmalarına izin vermemesi, buna karşılık Reyhan’ın babasının örnek dindar bir baba olması ve karşılaştırılması, Ceren’in keşke benim de babam namaz kılsaydı diyerek babasının kötü davranışlarının sebebini dindar olmamasına ve Allah’tan korkmamasına bağlaması vereceği ileti açısından biraz sakıncalı durmaktadır. Çünkü içki içen ve dindar olmayan insanların hepsinin kötü olacağını ve görünürde dinî ibadetlerini yapan insanların da iyi olacağını kabul etmek gerçek hayatla bağdaşmayacaktır. Bundan dolayı Ceren’in babasının kötü davranmasının sebebini ahlaki çürümüşlük olduğunu göstermek daha doğru olacaktır. Aynı şekilde Türkçe sınavının olduğu gün bir kısım öğrencilerin sınav başarısının düşeceği korkusuyla oruç tutmaması ve sınav sonucunda iyi not alanların oruç tutan öğrencilerden olması verilen ileti açısından doğru gözükmemektedir. Sınavdaki başarının sebebi sınava çalışmaktır. Burada çocuklar çalışsa dahi oruç tutmadıkları için Allah’ın cezasına uğramış izlenimini vermektedir. Bu yaklaşım Allah’ın adaletini gölgelemektedir. Doğru olan yaklaşım sınava çalışanların hepsinin

yüksek not almasıydı. Ayrıca “Bizim Evde Dua” başlığı altında verilen dua örnekleri yine kitabın öğreticiliğini ön plana çıkaran unsur olarak yer almaktadır.

4.4. Cennet Nasıl Bir Yer?

4.4.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme

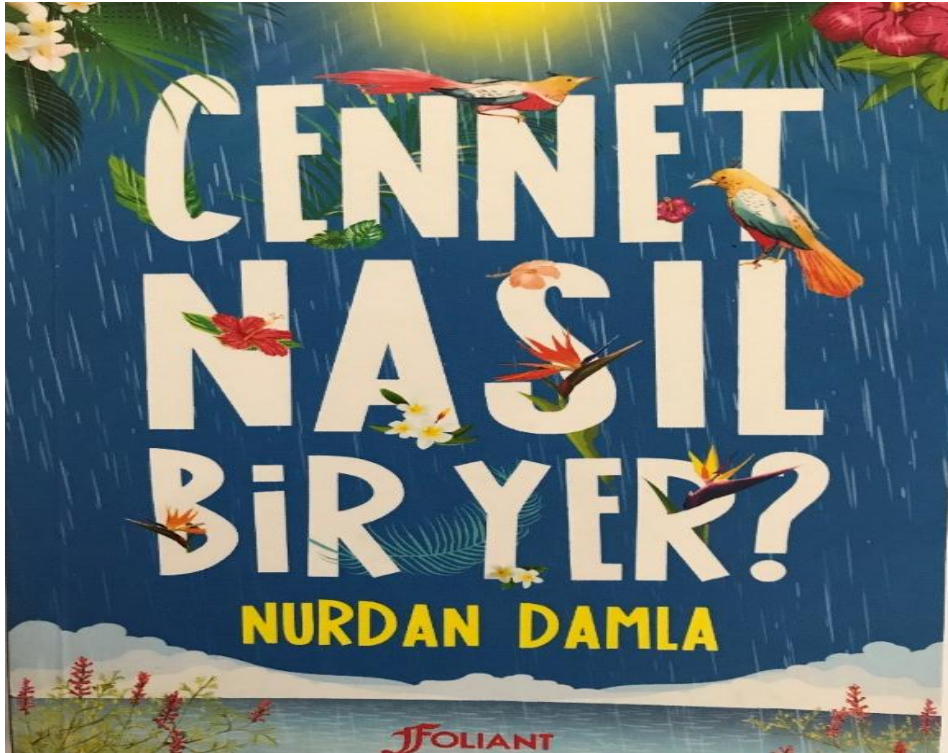
Boyut

Kitap 13,5 x 19,5 cm ölçülerine göre oluşturulmuştur. 10 yaş ve üzeri için yazılan eser, çocuk okurun rahatça taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır.

Kâğıt cinsi

Kitap sayfaları kitap kâğıdı kullanılarak oluşturulmuştur. Kâğıt kalitesi kitabın biçimsel kalitesini artıran unsurlardan biridir. Ancak hem kâğıt kalitesinin düşük olması hem de resimlerde renklendirmenin olmaması biçim bakımından kitabı olumsuz etkilemiştir.

Kapak-cilt

Resim 7. *Cennet Nasıl Bir Yer?* kitabının ön kapağı

Kitapta karton kapak kullanılmıştır. Kapak, sade bir şekilde tasarlanmıştır. Kapak tasarımı kitabın içeriğini ifade etmekte yetersizdir. Arka kapağında cennetin var olup olmadığını sorgulayan başkarakterin “Evet, varmış!...” diyerek ve bunun ispatı olarak Cennet Nasıl Bir Yer? adlı kitabı göstermesi, çocuk okurun ilgisini çekmesini sağlayacak kitabı tanıtıcı bir bölüm olarak yer almaktadır.

Kitap, tutkallama tekniği kullanılarak ciltlenmiştir.

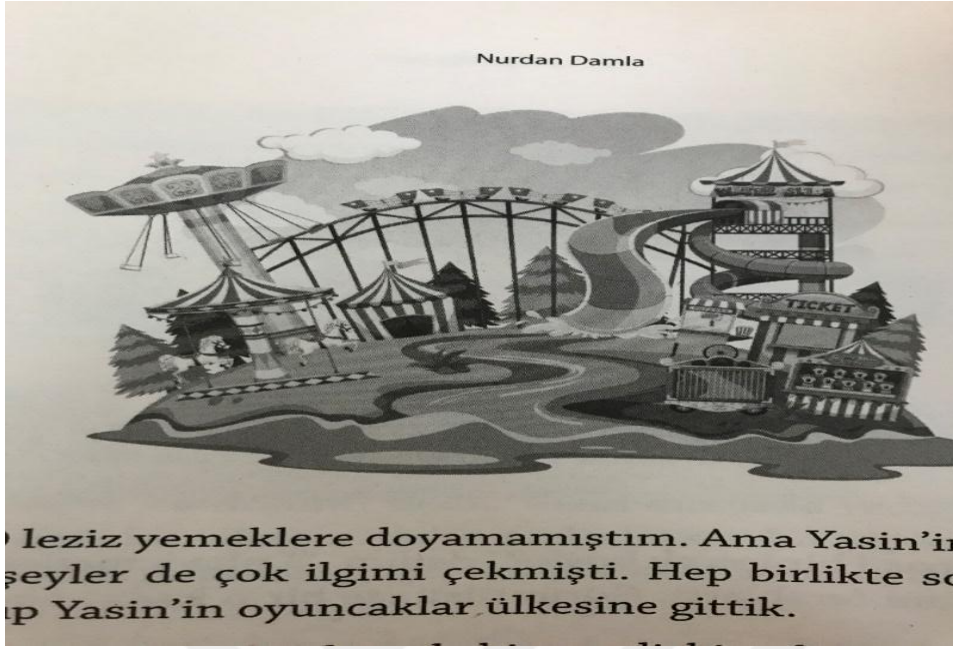
Sayfa düzeni

Kitap doksan altı sayfadır. Sayfa düzeni oluşturulurken çocuk okuyucunun rahat bir şekilde okumasını sağlayacak şekilde oluşturulmuştur. Kenar boşluklarının bırakılmasına dikkat edilmiştir. Resimlerin renksiz olması ve ikinci hamur kâğıdın kullanılması kitap sayfalarını çok cansız göstermektedir.

Harfler

On iki punto kullanılarak yazılmıştır. Bazı ifadeler farklı yazı karakterleri kullanılarak yazılmış ve çocuk okurun dikkati çekilmeye çalışılmıştır. Satır aralığına dikkat edilmiştir.

Resimler

Resim 8. *Cennet Nasıl Bir Yer?* sayfa 74

Nurdan Damla'nın "Cennet Nasıl Bir Yer?" adlı kitabında, kitabı resimleyenin bilgisi yer almamaktadır. Kitaptaki resimlerde renkler kullanılmamış ve resimler özensizdir. Cennet gibi muazzam bir mekânın anlatıldığı kitapta resimlerin çok yetersiz kalması çocuk okurların hayal dünyasını beslemekten çok uzak kalacaktır. Kitabın bazı bölümlerinde emoji kullanılmıştır. Yukarıdaki resimde görüldüğü gibi water slide, ticket gibi ifadelerin de yer aldığı resim "Walt Disney" çizgi filmlerinin görsellerini çağrıştırmakta ve kitaptaki resimlerde Amerikan çizgi film kültürünün etkisi hissedilmektedir.

4.4.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi

Konu-kurgu

"Cennet Nasıl Bir Yer?" adlı hikâyede bir kız çocuğunun gözüyle cennet anlatılır. Kitapta "Dünyalı" diye hitap edilen bir kız çocuğuna tatil dönüşünden birkaç gün sonra dedesinin öldüğü söylenir. Bu ölümü kabullenmekte zorlanan kız çocuğu, dedesinin şimdi nerede olduğunu sorar. Aldığı cevap "O cennettedir." Ancak bu cevap onu tatmin etmez ve cennetin nasıl bir yer olduğunu merak eder. "Buradan daha güzel bir yer." denilerek merakı giderilmeye çalışılır. Bu cevaplardan tatmin olmayan kız çocuğu günlerce ölümü ve cennetin nasıl bir yer olduğunu sorgular. Bir gün rüyasında melekleri görür ve onlarla

birlikte cennete yolculuk yapar. Özellikle dedesinin ve kuzeninin nerede olduğunu ve ne yaptıklarını merak eder. Onun bu merakını ona eşlik eden melekler gidermeye çalışır ve çocukların bulunduğu cennete götürürler. İyi bir çocuk olması dolayısıyla bu ziyareti hak etmiştir. Gördükleri karşısında çok şaşırır ve gördüklerine hayran kalır. Bu ziyaretinde kuzeni ve cennetteki diğer çocuklarla da vakit geçirir. Kuzeni Hilal ve diğer çocuklar cennette çok mutlular ve bu mutluluğu Kur'an okumaya ve iyi bir çocuk olmaya borçlu olduklarını söylerler. Dünyalı diye hitap edilen kız çocuğuna çeşitli nasihatler vererek buraya gelmek için acele etmemesini, dünyada ne kadar çok kalırsa ne kadar çok ibadet ederse ve ne kadar çok iyi bir insan olursa buradan daha güzel yerleri hak edeceğini söyleyerek veda ederler.

İzlek

“Cennet Nasıl Bir Yer?” adlı hikâyede; merak, heyecan, hayranlık ve iyi bir insan olma izleklerine yer verilmiştir. Merak, çocukluk döneminde çocukların öğrenmesini sağlayan en önemli unsurdur. Burada da kız çocuğunun merakı sayesinde bu yolculuğun gerçekleştiği ve merakın öğrenmek için önemli bir unsur olduğu belirtilmiştir.

“Merak öğrenmenin hocasıdır, derler. Bizde merakını gidermek istedik.” (s.17)

“Şimdi, dediler, sana o merak ettiğin cenneti göstereceğiz.” (s.17)

Cennet inanalar için bu dünyada yapılanların öte dünyadaki karşılığıdır. Bu nedenle iyi bir insan olmak, iyi bir kul olmak sadece bu dünyada değil, sonsuz hayatta karşılığı olan özelliklerdir. İşte bu nedenle cenneti hak etmek gerektiği sezdirilmiştir.

“Cenneti hak etmek öyle kolay değil.” dedi içlerinden biri. “Burada yaşayabilmek için uzun bir ömürde güzel işler yapman gerekir.”

“Yapacağım.” dedim. “Söz veriyorum. Büyüyüp çok iyi bir insan olacağım. Çok uzun yıllar mücadele vereceğim. Ömrüm boyunca hep doğruluk üzerinde kalıp iyi insan olacağım.”

“İşte o zaman burayı hak edersin. Yoksa her gelen giremez bu yerlere!” (s.35-36)

Karakterler

Hikâyenin başkarakteri kendisine “Dünyalı” diye hitap edilen bir kız çocuğudur. Bu kız çocuğu dedesini çok seven ve dedesinin ölümüne üzülen, ölümü ve cennetin nasıl bir yer olduğunu sorgulayan bir karakterdir.

“İyi de nerede bu cennet, nasıl bir yer?” dedim anneme. (s.8)

“Babacığım, insanlar neden ölür? Peki, biz neden ölüyoruz? Bir daha onu hiç göremeyecek miyim? Yeryüzünde neden ölüm var?” (s.8)

Aldığı cevaplardan tatmin olmaz. Meraklı bir kişiliği vardır. Özellikle cenneti çok merak eder. İçindeki merak bilinçaltına yansır ve rüyasında cenneti görmesini sağlar.

“Merak, öğrenmenin hocasıdır.” derler. “Biz de merakını gidermek istedik.” (s.17)

Rüyasında sorgulamalarına ve sorularına devam eder:

“Peki, bu uçsuz bucaksız masmavi göklerde niçin uçuruyorsunuz beni?” (s.17)

Melekler onun bu sorularına kişiliğinin önemli bir etken olduğunu söyleyerek onun hakkında şöyle derler:

“Sen iyilik yapmayı seven bir çocuksun.” dedi sağımdaki. Büyüklerine saygılısın. Meraklısın. Duyarlı ve merhametlisin. Akıllı ve çalışkansın, dedi solumdaki.” (s.17)

Cenneti gezdikçe cennette hayranlığı ve şaşkınlığı artan kız çocuğuna meyvelerden biri, her istediğini hemen yerine getireceklerini söyler. Bu duruma şaşırان kız çocuğu sorgular ve *“İyi ama ben sizi hak edecek ne yaptım ki?” (s.26)* der. Meyvelerden biri kız çocuğu hakkında şöyle der:

“Sen büyüklerine çok saygılısın. Küçüklerini çok seversin. Hayvanları, yeşillikleri, güzel olan her şeyi korur, gözetirsin.” (s.26)

Yine cennetteki çiçeklerden ve diğer varlıklardan kız çocuğu hakkında şu bilgiler verilmekte:

“Sen annene, babana çok saygılısın.” (s.30)

“Haline şükredersin, kimseye özenmezsin.” (s.30)

“Çirkin ve günah şeylere bakmazsın. Allah’ın koymuş olduğu yasaklara uyarısın.

Her şeyde ve her işte Allah’ın büyüklüğünü düşünür, onu anarsın. Dedi yanımdaki melekler. Yakut melekler çınlayarak güldüler.

Namaz kılarırsın. Kur’an okursun. Oruç tutarsın.

Duvar taşları altı, gümüş ve kehribar taşlarla örülü köşkler misk kokularıyla seslendiler:

Yalan söylemezsin. Dosdoğrusun.” (s.31)

Cennetteki varlıkların şahitliğinde, kız çocuğunun mükemmel karakterde, örnek bir şahsiyet olduğu ifade edilmektedir. Ancak bu kadar mükemmel bir karakterin imanın şartlarını bilmiyorum demesi ve uyanır uyanmaz imanın şartlarını ezberlemesi tarif edilen bu karakterle pek uyuşmamaktadır.

“Cennet ne kadar farklı bir yer! Üstelik hepsi eşsiz kitabımız Kur’an’da yazılmış. Oysa ben henüz imanın şartlarını bile ezberlemiş değilim.” (s.25)

“O günün sabahında ben imanın altı şartını ezberlemiş olarak güne başladım.” (s.90)

Diğer karakterler ise annesi, babası, cennette ziyaret ettiği kuzeni Hilal, orada tanıştığı Asude, Hilal, Yasin ve Tuba’dır. Cenneti ziyaret sırasında kuzeni Hilal’i merak eder ve Hilal’le karşılaşır. Hilal’i burada çok mutlu, pespembe kanatları, kat kat tülde ve ışıktan elbisesi içinde görür. Hilal’in burayı nasıl hak ettiğini sorar:

“Sen Kur’an’ı çok erken yaşta öğrenmiştin ve çok okuyordun. O yüzden mi böyle güzelliklere kavuştun?

Sen de biliyorsun ki ben dünyadayken Kur’an okumaya çok hevesliydim. Bütün gün elimde Kur’an’ım, annemin peşinden koşup dururdum.” (s.51)

“Ben annemle ve babamla birlikte namaz kılar, Kur’an okurdum hatırlasana!” (s.53)

“Ben daha küçük yaşlardan itibaren hiç yalan söylemedim. Hep doğru konuştum ve yalandan uzak durdum.” (s.54)

Cennette ismi Hilal olan başka biriyle de karşılaşır. Ona da buraya nasıl geldiğini sorar:

“Ben Allah’ı çok seven bir kızdım. Her anım O’nu düşünmekle geçerdi. Büyüyüp Kur’an kursu öğretmenini olmak istiyordum. Bir gün annemle karşıdan karşıya geçerken alkollü bir sürücü arabasıyla bize çarptı.” (s.51)

Yasin’in de cenneti nasıl hak ettiği şu şekilde izah edilmiştir:

“Dünyadayken sürekli Kur’an okuyup ezberlemiş. Kur’an’ın bütün ayetlerini ezberliyor. Bu sebeple onun ‘hafızlık’ gibi bir tacı ve unvanı var.” (s.78)

Cenneti hak eden karakterler, küçük yaşlarına rağmen İslam dininin gereklerini yerine getirmiş, güzel ahlak sahibi kişiler olarak yer almaktadır.

Başkarakterin annesi ve babası ise çocuğunun sorduğu sorulara cevap vermeye çalışan, anlayışlı kişilerdir.

İleti

“Cennet Nasıl Bir Yer?” adlı hikâyede, “Cenneti hak etmek için İslam dininin emirlerini yerine getirip iyi bir Müslüman olmalıyız.” iletilisine yer verilmiştir. Yazar, dünyanın bir imtihan yeri olduğunu ve bu imtihanı geçenlerin cennetle

mükâfatlandırılacağını söylerken bu imtihanı kazanabilmek için insanların yapması gerekenler şöyle ifade etmiştir:

“Çok oruç tut, çokça sadaka ver, yetimlere yardım et, insanları sev, onlara iyilik yap, kin tutma, affetmeyi bil, israf etme, şükret, sabırlı ol, başına gelen musibetlere isyan etme, dayanıklı ol, güzel düşün, çevreyi temiz tut, hayvanlara eziyet etme, annene ve babana saygı duy, kardeşine iyilik yap, çok çalış, çok oku, çok sev.” (s.85-86)

Cennetteki güzelliklere sahip olma ise yapılan ibadetlerle doğru orantılıdır. Ne kadar çok ibadet edilirse cennetteki mükâfat ona göre artacaktır, iletisi çocuk okura şu şekilde verilmiştir:

“Ne kadar çok ibadet edersen buradaki güzellikler o kadar çok artıyor.” (s.53)

“Buraları görmeden yapılan ibadetler çok daha kıymetlidir. Dünyada kılınan namaz, çekilen tesbih ve yapılan iyilikler gibi her ibadet, burada akıl almaz güzelliklere dönüşür.” (s.53)

“Ne kadar çok ibadet edilirse ve iyi insan olma süresi ne kadar uzun yıllara yayılırsa mükâfat o kadar büyük oluyor.” (s.68)

İnanlar için cennet öldükten sonra herkesin gitmek istediği yerdir. Ancak cenneti hak etmek için birtakım sorumlulukları yerine getirmek gerekmektedir. Yazar, “Dünyalı” diye hitap edilen çocuğun cenneti rüyada dahi olsa görebilmesini ve rüyada da olsa oradaki nimetlerden faydalanmasını şöyle bir iletiyle açıklamaktadır:

“Bir kış günüydü hani. Yırtık elbiselerle sokakta dolaşan bir çocuğa, pantolonlarını, kazaklarını vermiş; onunla ilgilenmiştin. İşte ben o yaptığın iyiliğim.” (s.26)

“Çünkü sen dünyadayken besmele çekmeden hiçbir yemeği yemezsin. Üzerine okuduğun besmeleler burada bu meyvelere dönüştü.” dedi meleklerden biri.

“Çektiğin besmeleler, ettiğin şükürler ve dualar burada akıl almaz güzellikler olarak seni bekler.” diye devam etti öteki melek. (s.29)

Yazar, “Dünyalı” diye hitap edilen kız çocuğunun gözüyle cennetteki çocuklardan bahsederken onların çok mutlu olduğunu söyler. Onların her istedikleri olmakta ve dünyaya özlem duymamaktalar. İmrenilecek bir hayatları vardır. Ancak yazar burada devreye girer. Çünkü anlatılanlar ne kadar kurgu da olsa inançlı çocuklar cennetin varlığına inanmaktadır. Yazar, çocukların bir an önce cennete gidelim; yargısının oluşmaması için cennetteki çocukların ağzıyla sık sık verdiği iletilerle onları uyarmaktadır:

“Cennetin g z ll klerini görüp de hemen buraya geleyim diye bir d    nceye kapılırsan anla mayı bozarız. Unutmaman gereken en önemli konu, cenneti hak etmen için her saniyesini dolu dolu ya ayabilmen gerekiyor.” (s.18)

“Cenneti hak etmek öyle kolay değil.” dedi içlerinden biri. “Burada yaşayabilmek için uzun bir  m rde güzel i ler yapman gerekir.” (s.35)

“Bence, dedi Hilal, dünyada yaşayıp güzel i ler yapmak çok daha önemlidir. Büyük yaşta buraya gelenler  ocuk yaşta buraya gelenlerden daha k rlıdır.” (s.52)

“Biz de sana  zendik.” dedi küçük kız. “Daha büyük mutlulukları hak etmen için bizden daha çok ibadet etme  ansın var. O  ansı kaçırma ve çok  alı  ve sakın erken gelmeye özenme!” (s.52)

“Dünyaya döndüğünde çocuklara burasının ne kadar güzel olduğunu söylemelisin. Onlar büyüyüp ya lanana kadar çok çalışıp ibadet etsinler. Çok iyi olsunlar ki buradan daha güzel cennetlere layık olsunlar.” (s.68)

 evre

 evre, cennetin kendisidir. Cennet “Dünyalı” diye hitap edilen kız çocuğunun gözüyle anlatılır. Cennet anlatılırken özellikle betimlemelerden ve benzetmelerden faydalanılmıştır. Cennetin farklı yerlerini gezen kız çocuğu gördüğü yerleri  u şekilde betimler:

“Yeşil gökler altındaki o ihti am beni b y lemi ti. Gece olmadığı halde gökler ye ilin çok başka tonunda g ne ler, yıldızlar ve adını bilmediğim bir sürü muhteşem cisimle donatılmıştı. Her yer düzenli, her yer i  açıcı ve her yer muhte emdi.” (s.20)

“Bir anda bambaşka bir renk halesinin içinde buldum kendimi. De i ik g z ll kler, değişik kokular, değişik sesler vardı burada. Güneşin yedi renginden yedi, belki yetmiş değişik renkte  el le akıyordu. Fakat bu nehirler görünmez yüksekliklerden akıyor, yine görünmez derinliklere gidiyordu.” (s.33)

“Saf inciden oyulmu  yüksek çadırlara hayran kalmı tım. Kar ımda yekpare inciden oyulmu  çadırlar vardı. Yanı ba ımda baldan, sütten, şekerden akan ırmaklar tatlı ritimler içindeydi. Saf zümrütten yapılmış k  klerden içlerinden dı ları dı larından ise i leri ı ıl ı ıl gözüküyordu.” (s.38)

Dil ve anlatım

“Cennet Nasıl Bir Yer?” adlı hikâye, cenneti rüyasında gören ve kendisine “Dünyalı” diye hitap edilen bir kız çocuğu tarafından anlatılmaktadır. Anlatımda somutlamaya gidilmiştir. Cennet gibi bilinmeyen bir mekân anlatılırken betimlemelerden ve benzetmelerden faydalanılmıştır. Çocuk okurun hayal dünyasına seslenilmeye ve rahat bir şekilde anlayabileceği bir seviyede anlatılmaya çalışılmıştır. Anlatımda deyimler, ikilemeler ve terim anlamalı sözcükler de kullanılmıştır.

Cennet nasıl Bir Yer? Adlı hikâyede kullanılan terim anlamalı sözcüklere örnekler:

*Bu cennetteki **Tuba ağacıdır.** (s.24)*

***Selsebil Irmağı’nın** suyundan içenlere Rabbimiz akıl almaz bir ihtişam ve güzellik verir. (s.36)*

*Onun adı **şurb-u tahur’dur.**(s.73)*

*Biz buna **Refref** deriz. (s.82)*

***Firdevs cennetidir** orası. (s.84)*

*Peygamberleri sevenler için **Kevser Irmağı** hazırlandı. (s.85)*

***Adn cennetinin** olduğu bölgeye baktım. (s.89)*

Kullanılan deyimlerden örnekler:

***Tadı damağımda kalan** o yaz tatili dönüşünden birkaç gün sonra pek de **iç açıcı olmayan** bir haberi aldım. (s.7)*

*Şaşkınlıktan **küçük dilimi yutacaktım** neredeyse. (s.13)*

***Gözlerimi alamadım.** (s.21)*

*Bizim en güzel renklerimiz, en pahalı kokularımız bunların yanında çok **sönük kalır.** (s.21)*

*Dünya deyince içime **hüzün çöktü.** (s.35)*

*En çok da kıymetli incilerle süslü kanatlarım **göze çarpıyordu.** (s.38)*

*Sakin **kendini kaybetme.** (s.43)*

*Hepsinin **gözü yollarda...** dedi. (s.59)*

*Senin **yolunu gözlüyorduk.** (s.62)*

*Onun tadına varmadan çikolatalı bademde **gözüm kaldı.** (s.65)*

*Bir anda **gözlerim yerinden fırlayacakmış gibi oldu.** (s.66)*

*Uzaklardan **göz alıcı** bir parıltı görmüştüm. (s.66)*

Kullanılan benzetmelerden örnekler:

Dedemle anılarımız bir film karesi gibi gözümün önünden akıp gidiyordu. (s.7)

Dönüp baktım, güneş çok aşağılarda, ışıklı bir bilye gibi küçücük kalmıştı. (s.10)

Uzayın derin mavilikleri sonsuz bir deniz gibi çekiyordu beni kendine. (s.15)

Senin her bir iyiliğin bu cennet toprağına atılan bir tohum gibidir. (s.26)

Camdan kırmızı bir kristal gibi ısl ısl parlayan narı aldım elime. (s.28)

Başında güneş gibi bir taç olan, nur yüzlü, prenses edalı bir kız karşıladı bizi. (s.49)

Gülerken dişleri inci gibi ısl ısl parlıyordu. (s.59)

Hatta dünyada Kur'an okunan evler buradan yıldız gibi parıldar. (s.64)

Şatonun sedef kakmalı kapısı yüksek bir kubbe gibiydi. (s.69)

Tıpkı açılmış bir kalemin ucu gibi kat kat cennetler var. (s.88)

Kullanılan ikilemelerden örnekler:

*Yüreğim **pır pır** etti. (s.15)*

*Bu fevkalade güzellik karşısında **için için** kızdım kendime: (s.24)*

*Kırmızı yakut kaplı semalar **ısl ıslıdı**. (s.39)*

***Mutlu mutlu** gülümsedi kuzenim. (s.49)*

*Hilal'in başındaki yakut işlemeli taca **hayran hayran** baktım. (s.54)*

*İçlerinde gümüş bir beşikte **mışıl mışıl** uyuyan bir bebek gördüm. (s.58)*

*Ben **şaşkın şaşkın** hangisinden yiyeceğimi düşünürken de devam etti: (s.72)*

“Cennet Nasıl Bir Yer?” adlı hikâyede yer alan yazım ve noktalama yanlışlıklarından örnekler:

*Tıpkı **filmlerde ki** uzay gemilerine benziyorlar. (s.42)*

*O kadar güzeldi ki, başındaki bu tacı **Dünya'dan** sarkıtabilseydik eğer eminim **Güneş** sönük kalırdı. (s.54)*

Çikolata, ama kaymak gibi. (s.78)

*Yaylı ipek **kottuk** bir gidiyor, bir geliyor, tatlı seslerle beni eğlendiriyordu. (s.82)*

Eğitsel ve yazınsal özellikler

“Cennet Nasıl Bir Yer?” hikâyesinde anlatılan cennet, çocukların gideceği cennet olarak yer almakta ve bunun için çocukların orayı hak etmeleri için neler yapması gerektiği anlatılmaktadır. Bütün çocuklar masum ve günahsızdırlar. Onların cennete gitmemeleri için hiçbir neden yoktur. Ancak yazar, İslam dinine göre yetişkin Müslümanların cennete girmeleri için yapması gerekenleri çocuk karakterlerin yapması gerektiğini belirtecek şekilde konuyu işlemektedir. İslam dinine göre buluş çağına ermiş olan insanlar

ibadetlerden sorumludur ve cennet-cehennem kavramları onlar için yer almaktadır. Cennetteki çocukların ibadetlerini yapan çocuklar olarak yer alması ve “Dünyalı” denilen başkarakterin de aynı şekilde ibadetlerini yapan ve örnek gösterilecek şekilde idealize edilerek yer alması çocukların özdeşim kurmasını zorlaştıracaktır. Cennetteki çocukların ibadetlerini yerine getiren çocuklardan seçilmesi ki, çocuklar ibadetlerden sorumlu değil, ibadetlerini yapmayan çocukların korkmalarına ve hatta ibadetlerini yerine getiren çocuklar cennete gidiyorsa ibadetlerini yapmayan çocuklar cehenneme gidecektir yargısının oluşmasına neden olacaktır.

4.5. Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor

4.5.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme

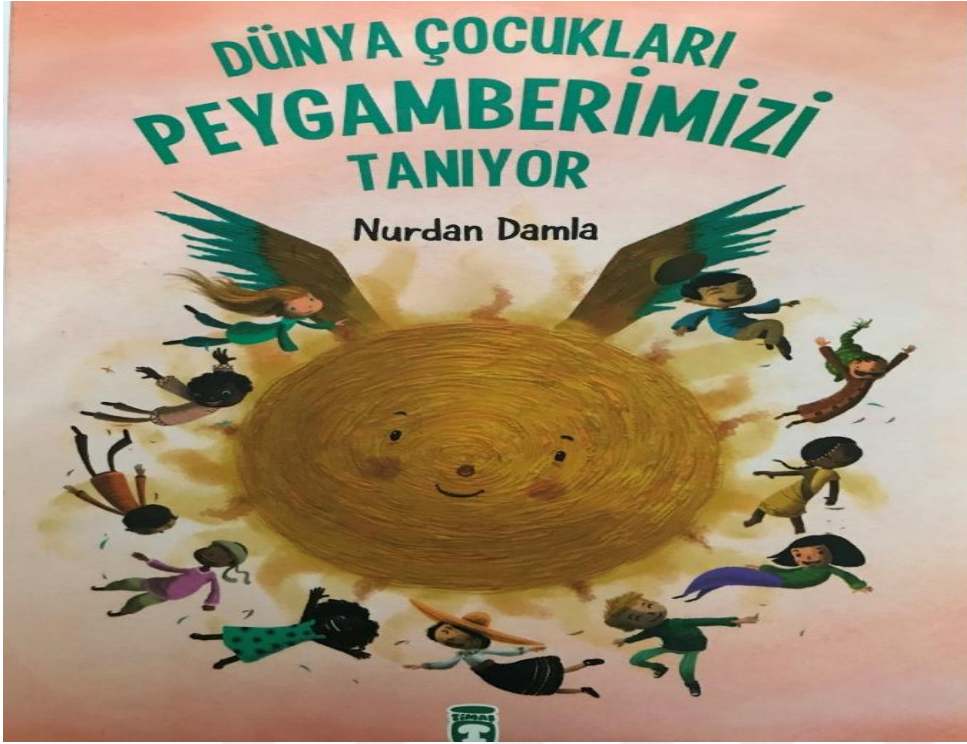
Boyut

Kitap 16 x 23,5 cm ölçülerine göre oluşturulmuştur. 9 yaş ve üzeri için yazılmış olan kitap, çocuğun rahatça taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır.

Kâğıt cinsi

Kitap sayfaları kitap kâğıdı kullanılarak oluşturulmuştur. Kullanılan kitap kâğıdı resimlerdeki renkleri, renkler çok canlı olmasa da, olumsuz etkilememiştir.

Kapak-cilt

Resim 9. *Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor kitabının ön kapağı*

Kitapta karton kapak kullanılmıştır. “Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor” adlı çocuk eserin kapağında kanatları olan bir güneş ve etrafında uçan, mutlu olan dünya çocukları resmi yer almaktadır. Kapaktaki resim anlatılanlarla uyum içindedir. Arka kapakta ise “Merhaba Dünyalı Çocuklar” diye başlayan kitabı tanıtıcı bir yazı bulunmaktadır.

Kitap, tutkallama tekniği kullanılarak ciltlenmiştir.

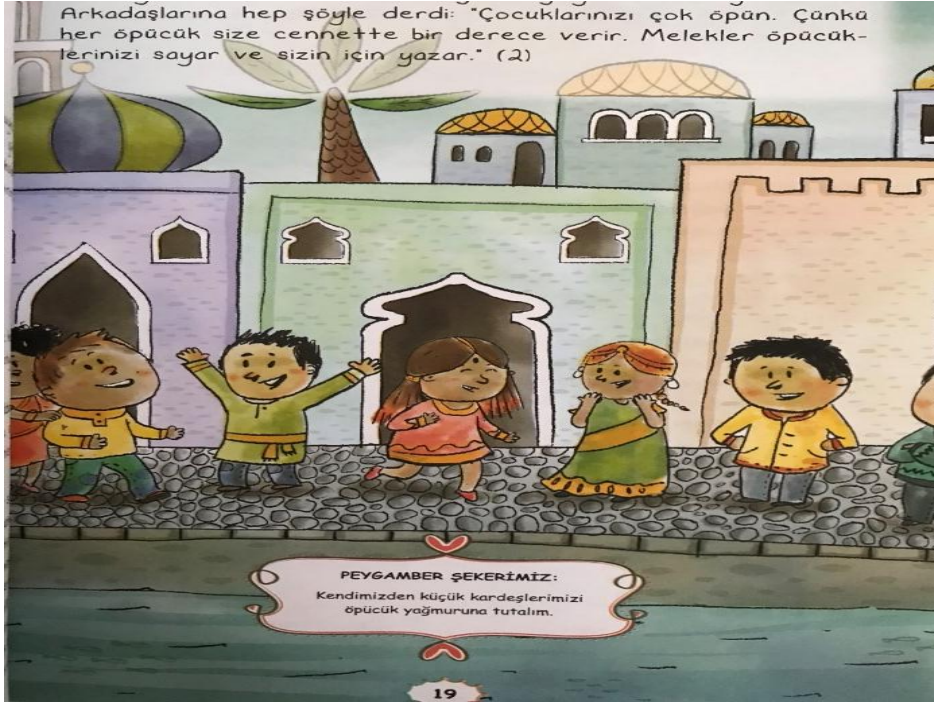
Sayfa düzeni

Kitap yüz kırk dört sayfadır. Sayfa düzeni çocuk okuyucunun rahat bir şekilde okumasını sağlayacak niteliktedir. Sayfalar renklendirilerek oluşturulmuştur. Sayfaların renklendirilmesinde içeriğe dikkat edilmiştir. Özellikle gecenin anlatıldığı bölümlerde lacivert renk kullanılarak çocuk okurun algısı artırılmaya çalışılmıştır. Bazı sayfaların zemininde resim kullanılmıştır. Bu da okumayı olumsuz etkilemiştir.

Harfler

On üç puntunun kullanıldığı kitap, çocuk okurun rahat bir şekilde okuyacağı niteliktedir. “Peygamber Şekerimiz” adlı bölümde harf puntosu biraz daha küçültülmüştür. Satır aralığına dikkat edilmiştir.

Resimler

Resim 10. Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor sayfa 19

Nurdan Damla'nın “Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor” adlı kitabında, kitabı resimleyen Murat Acar'dır. Kitapta anlatılanlarla resimler uyumludur. Resimler, bazen bir sayfayı dolduracak şekilde çizilmiş; bazen de sayfa kenarlarına yerleştirilmiştir. Ayrıca bazı sayfaların zemininde resimler kullanılmış ve üzerine yazı yazılmıştır. Resimlerin bir kısmı ülkelerin özelliklerini yansıtacak şekilde çizilmiştir. Böylelikle bahsi geçen ülke bölümünde resimler ülkeleri tanıtıcı olmuştur.

4.5.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi

Konu-kurgu

“Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor” adlı hikâyede dünyanın dört bir yanında yaşayan dünya çocuklarına Peygamberin güzel ahlakı anlatılır. Düştenkanat; düşle, fikirle, hisle uçan bir varlıktır. Düştenkanat’la dünya çocukları bir gün Güneş’i ziyaret ederler. Dünya çocukları Güneş’e çeşitli sorular sorarlar ve yeryüzünde izlediğin, en çok beğendiğin insanı bize anlatır mısın, derler. Güneş “Ne ondan önce ne de ondan sonra onun gibisini görmedim. Her varlık onu çok sevdi.” der. Onun Hz. Muhammed (sav) olduğunu söyler ve onun gibi yaşarlarsa ömür boyu mutlu olacaklarını ifade eder. Çocuklar onu hiç görmediklerini, onun hakkında çok az şey bildiklerini söylerler. Düştenkanat aracılığıyla Peygamberi onlara tanıtacağını, onu tanıdıkça çok seveceklerini, sünnet sevabı alacaklarını ve hayatlarının şekerden daha tatlı olacaklarını ve ayrıca her bir peygamber sünnetine peygamber şekeri diyeceğini belirtir. Ancak onlardan bir söz vermelerini ister. Onu tanıdıktan sonra onun gibi olma sözü. Çocuklarla Güneş anlaşır ve Düştenkanat her gün Güneş’ten dinlediği peygamber şekerlerini çocuklara iletir. Düştenkanat bu serüven boyunca Güneş’le beraber doksan dokuz ülke gezer ve bu ülkelerde çocuklarla buluşarak Güneş’ten dinlediği peygamber şekerlerini iletir. Çocuklarla buluştukları ilk ülke Türkiye’dir. Bu buluşmalar sırasında bazen çocuklar Peygamber hakkında bilmedikleri konularda sorular sorarlar, bazen de çocuklar o günkü peygamber şekerini beklerler. Güneş bir gün Çinli çocuklarla buluşur ve Peygamberin okumaya verdiği önemden bahseder “İlim Çin’de dahi olsa öğreniniz” diyerek Çinli çocuklara peygamber şekeri olarak: “Bilimin ardına düşelim. İlim öğrenmek için gayret edelim.” olur. Başka bir gün İngiltereli çocuklarla buluşur ve çocuklar Hz. Muhammed’in (sav) nasıl su içtiğini sorarlar. Güneş’in gönderdiği peygamber şekeri: “Suyu oturarak üç nefeste ve besmeleyle içerdi.” şeklindedir. Bu şekilde Güneş Düştenkanat aracılığıyla çeşitli ülkelerde çocuklara peygamber şekeri dağıtırken Peygamber hakkında çeşitli bilgiler verir. Onun örnek kişiliğini anlatır ve onun insanlara, hayvanlara, doğaya nasıl davrandığından, temizliğe verdiği önemden, kinden, öfkeden, kıskançlıktan uzak durduğundan, ibadetlere gereken hassasiyeti gösterdiğinden, barışsever bir insan olduğundan, ailesine gereken önemi verdiğinden, sofrada adabından, yardıma muhtaçlara yaptığı yardımlardan bahsederek onun güzel ahlakını dünya çocuklarına anlatır. Macaristanlı ve Azerbaycanlı çocuklar peygamber şekerini Güneş’ten değil, Süreyya yıldızından dinlerler. En son yine Türkiyeli

çocuklarla buluşur ve serüven burada biter. Düştenkanat bu serüven boyunca bütün bu peygamber şekerlerini bir kitapta toplayarak dünya çocuklarına iletecektir.

İzlek

“Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor” adlı hikâyede izlek Peygamberimizin sevgisi ve onun güzel ahlakıdır. Çocuklara Peygamberimiz tanıtılırken onun nasıl bir kişiliğe ve nasıl bir ahlak sahip olduğu çeşitli sorular eşliğinde çocuklara sunulmaktadır. Aslında Hazreti Muhammed (sav) İslam dinini tebliğ ederken kendi çağındaki insanlara ahlakın en güzelini yaşayarak göstermiştir. Bu nedenle hadisler aracılığıyla Peygamberimiz çocuklara anlatılırken güzel ahlakı örnek gösterilmekte ve çocuk okura nasıl davranması gerektiği duyumsatılmaktadır.

“Ben ancak güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.” (s.70)

Karakterler

Karakterler; Düştenkanat, Güneş ve dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan dünya çocuklarıdır. Düştenkanat, dünya çocuklarıyla Güneş arasında aracılık yapan bir varlıktır. Güneş’ten dinlediği peygamber hikâyelerini dünya çocuklarına iletir. Çocukları çok sever ve onlara “şekerboncuklar” diye hitap eder. Düştenkanat kendini şöyle tanıtır:

“Binbir renkli düşten kanatlarım var. Düşle, fikirle, hisle uçururlar beni. Sonsuz ufuklarda gezerim. (...) Uzay boşluğunda bir tüy gibi uçarım. İstedğim her yere anında giderim. Her varlığın dili çözülür sessizce. Hepsile tek tek konuşur, uzun uzun dertleşirim.” (s.6)

Düştenkanat ile Güneş çok iyi dostlardır. Her gün Güneş’in ardına düşer ve Güneş’le beraber dünyayı baştanbaşa dolaşırlar. Dünyayı dolaşırken nerede bir çocuk görseler onunla tanışırlar.

Güneş, dünyanın bütün geçmişine şahitlik etmiş bir varlık olarak yer alır. Savaşlara, barışlara, göçlere, kahramanlara, kavuşmalara, güzellere, çirkinlere... Onun bu tanıklığı çoğu şey hakkında bilgi sahibi olduğunu göstermektedir. Bilgilidir, çocukları çok sever ve kendini dünya çocuklarına şu şekilde tanıtır:

“Sizler benden uzak olsanız bile ben, size göz bebeğinizden daha yakınım. Her gün teninizi okşar, ısıtırım sevgiyle. Altın renkli ışıklarımı sererim önünüze. En güzel meyveleri

sizin için pişiririm. Işıksız kalmayasınız diye sürekli çalışırım. Kısacası ben sizin hem aşçınız hem işçiniz hem sobanız hem avizeniz hem dadınız sayılırım.” (s.7)

Dünya çocukları ya da Düştenkanat’ın tabiriyle şekerboncuklar ise Peygamberin hayatını merak edip öğrenmek isteyen ve öğrendikçe hayatlarına uygulamaya çalışan çocuklardır. Dünyanın farklı ülkelerinde yaşamaktalar. Dilleri, renkleri, ırkları, yaşadıkları coğrafya birbirinden farklıdır. Bu farklılık hayatlarına renk katmakla beraber bazı büyüklerin yaptığı mücadeleler onların hayatını olumsuz etkilemektedir. Bu durum Düştenkanat’la çocukların diyaloglarına yansımaktadır.

Suriyeli şekerboncuk:

“Aslında diğer arkadaşlarımız da seni çok merak ediyordu. Fakat şimdi bazıları o en sevgili Peygamberin yanına uçtu, bazıları uzak ülkelere gitti.” (s.29)

Filistinli şekerboncuk:

“Düştenkanat, her yerde savaş var, açlık var, nefret var, acı var... Bazen bütün bu üzücü durumlar karşısında sabırlı kalmak zor olabiliyor. Böyle durumlarda ne yapmalıyız?” (s.62)

Iraklı şekerboncuk:

“O, bugün yaşasaydı bunca savaş olmazdı. Haksızlıklara karşı çıkar, kimseyi ezdirmezdi. Bizim de canımız yanmazdı.” (s.72)

“Meraklı bakışlarla Etiyopyalı çocukların arasına indim. (...) Çocuklar açlıktan ve sağlıksız hayat şartlarından bir deri bir kemik kalmış.” (s.100)

Ancak hayatın güzelliklerini yaşayan ve bunu sordukları sorulardan da anlaşılan çocuklar da var:

İtalyan şekerboncuk:

“Bizim için Güneş’e sorar mısın, Peygamber dişlerini fırçalar mıymış?” (s.77)

Amerikalı şekerboncuk:

“Biz Peygamberimizin nasıl uyuduğunu merak ediyoruz. Bize anlatsın ki onun gibi yatalım.” (s.87)

Norveçli şekerboncuk:

“Düştenkanat bize söyler misin, Peygamberimiz çevreyi korur muydu?” (s.110)

İleti

“Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor” adlı hikâyede “Peygamberi tanıdıkça onu daha çok severiz ve onun gibi güzel bir ahlaka sahip oldukça, onun gibi yaşadıkça

gerçek anlamda huzurlu ve mutlu oluruz.” iletisine yer verilmiştir. İnsan, hayatı Allah’ın koyduğu kanunlara göre yaşarsa yaratılış amacına uygun davranmış olur. Bu nedenle nasıl yaşanması gerektiğini ise hem gönderdiği kitaplarda hem de peygamberlerin hayatlarında insanlara göstermiştir. Bu konuda özellikle Hz. Muhammed’in (sav) hayatı, ahlakı insanlar için örnek teşkil etmektedir, mesajı çocuk okura şu şekilde verilmiştir:

“Karanlıkta kalanlar ona uyarak ışığa kavuşur. Mutluluk arayanlar ona uyunca mutlu olurlar. Onun yaptığı her şey güzeldir.” (s.13)

İnsanların günlük hayatında nasıl davranması gerektiği, neler yapması gerektiği hadisler aracılığıyla aktarılarak İslam dininin sadece ibadetlerden ibaret olmadığı mesajı şu şekilde verilmiştir:

“Ey oğulcuğum, ailenin yanına girdiğin zaman selam ver ki selamın hem senin hem de ailenin halkına bereket olsun.” (s.32)

“Bir kötülük yaptığında arkasından hemen bir iyilik yap.” (s.26)

“Allah’a en sevimli olan yemek, başına çok kişinin oturduğu yemektir.” (s.59)

“Ok yarışı yapın. Vücutça sertleşin. Yalın ayak yürüyün.” (s.69)

“Yolda taş, kemik, diken gibi şeyleri kaldırıp atman senin için sadakadır.” (s.80)

“Bir Müslüman üç günden fazla din kardeşine küs durmasın.” (s.96)

“Güzelce giyinip kuşanınız. Kılık kıyafetinizi düzeltiniz. Öyle ki insanlar arasında siyah üstündeki beyaz gibi fark edilesiniz.” (s.129)

Çevre

Çevre dünya çocuklarının yaşadığı ülkelerdir. Bu ülkeler: Türkiye, Çin, Letonya, Hindistan, İngiltere, Fiji, Güney Afrika, Japonya, Almanya, Peru, Afganistan, Suriye, Avusturalya, Bulgaristan, Zambiya, Bahama, Dominik, Kolombiya, Arjantin, Bolivya, Bermuda, Eritre, Brezilya, Burma, Danimarka, Burundi, Çekya, Bahreyn, Ekvador, Cezayir, Vietnam, Lübnan, Endonezya, Madagaskar, Fransa, Filistin, Kıbrıs, Sri Lanka, Gabon, Gana, Hong Kong, Hollanda, Irak, İran, Monako, İspanya, İtalya, İsveç, Çad, Kenya, İzlanda, Uganda, Moğalistan, Gürcistan, Filipinler, Amerika, Litvanya, Arnavut, Kanada, Yunanistan, Kazakistan, İsviçre, Katar, Finlandiya, Kamerun, Kamboçya, Kore, Belçika, Etiyopya, Libya, Macaristan, Tayland, Mısır, Uruguay, İrlanda, Norveç, Papua Yeni Gine, Angola, San Marino, Senegal, Singapur, Rus, Gambiya, Cibuti, Tanzanya, Suudi Arabistan, Togo, Moritanya, Ürdün, El Salvador, Yemen, Yeni Zelanda, Nijerya, Lesotho, Fas, Bangladeş, Azerbaycan, Kosta Rika, ve Tacikistan’dır.

Düştenkanat, Güneş’le ülkeleri ziyaret ettiklerinde bazen o ülkeyi tanıtıcı ifadelerle ziyaretlerini anlatmaktadır:

“Güneş, Dominik göklerindeydi. Burası, etrafı sıcak sularla çevrili birçok adacıktan oluşan, sıcacık bir ülkedi.” (s.35)

“Burası, dünyanın en iyi kahve ağaçlarının dallarını göğe uzattığı ülke olan Kolombiya’ydı.” (s.36)

“Yeşiller içinde bir ada olan Sri Lanka göklerinde sobeledim Güneş’i.” (s.66)

“Birçok nehrin topraklarını sardığı, bereketlendirdiği Gabon ülkesi göklerinde Güneş’le karşılaştık.” (s.67)

Dil ve anlatım

“Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor” adlı hikâye, çocuk seviyesi dikkate alınarak oluşturulmuş, sade bir anlatıma sahiptir. Düştenkanat’ın samimi anlatımıyla dünya çocuklarının okuduğu şiirler, şarkılar, sordukları bilmeceler anlatımı renklendirmiştir. Dünya çocukları Düştenkanat’a kendi dillerinde selam vererek her dilin ve her çocuğun değerli olduğunu hissettirmiştir.

Farklı dillerdeki selamlama ifadeleri:

Ni hao (Çin), laipni (Letonya), nameste (Hindistan), hello (İngiltere), moshimoshi (Japonya), hallo (Almanya), welcome (Avusturalya), zdrasti (Bulgaristan), Buenos dias (Kolombiya), ola (Brezilya), mingalarba (Burma), selamat datang (Endonezya), salut (Fransa), maakye (Gana), nimen hao (Hong Kong), durud (İran), ciao (İtalya), sain baina uu (Moğalistan), yah sahs (Yunanistan), salem (Kazakistan), sua s’dei (Kamboçya), annyeonghaseyo (Kore), sah-wahd-dee (Tayland), god morgen (Norveç), wakolapo (Angola), privet (Rus), hamjambo (Tanzanya), hola (El Salvador), shagotom (Bangladeş).

Okunan şiirlerden, şarkılardan örnekler:

Anlat Güneş bilelim

Tek ona benzeyelim

Onu tanımak isteriz

Onu sevmek isteriz... (s.16)

Düştenkanat gelsene

Bize haber versene

Peygamber devesini

Bizlere göstersene! (s.32)

*Akıp giden mutlu günler
Uçup giden göçmen kuşlar
Birbirini çok sevenler,
Güler mutlu, gezer mutlu
Müminler neşeli umutlu. (s.50)*

Dünya çocuklarının sorduğu bilmecelerden örnekler:

*Nar çiçeği narine çiçeği
Mor dağların has çiçeği
Şeftali badem çiçeği
Celle Celain bahçesinde
Sunmadık Erbaa çiçeği (s.27)*

*Kat katmerim
Balla dolu peteğim
Açsam kimseler görmez
Örtsem ışığı sönmez (s.40)
Az gitti, uz gitti
Dere tepe düz gitti
Altı ay, bir güz gitti
Uyanınca hepsi bitti (s.89)*

Kullanılan deyimlerden örnekler:

*Güneş'in şekerlerini **dört gözle bekliyoruz.** (s.12)
Yer gök, bütün varlıklar **gözünü ona dikmişti.** (s.16)
Onu rahat ettirmek için **elinden geleni yapardı.** (s.21)
Başkasının çöpüne dahi **göz dikmezdi.** (s.74)
Tok gözlüydü. (s.74)
Bizim çözülemez sandığımız problemleri çözmek onun için **işten bile değildi.** (s.78)
Bize geleceğiniz günü **iple çekiyoorduk.** (s.110)
Biz senin **yollarını gözledik.** (131)*

Kullanılan benzetmelerden örnekler:

*Güneş, Fiji göklerine pırlanta bir gerdanlık gibi asılmıştı. (s.21)
Afganistan'da Güneş, elmas bir boncuk gibi parladıkça her yeri ışığa boyuyordu.*

(s.27)

Burundi'nin gökleri mavi bir çarşaf gibi tertemizdi. (s.48)

Dişleri her zaman inci gibi ıslıl ıslıl parlardı. (s.77)

Güneş pırlanta bir taş gibi ülkenin başına takılmıştı. (s.84)

Güneş, elmas bir boncuk gibiydi. (s.95)

Kullanılan ikilemelerden örnekler:

*Güneş onlara **mutlu mutlu** gülümsedi. (s.18)*

*Zaman içinde **nakış nakış** işlendi. (s.18)*

*Güneş, sımsıcak Güney Afrika üstüne **nazlı nazlı** doğuyordu. (s.22)*

*Bir gün yine onu minik Enes 'le **tatlı tatlı** konuşurken bulmuştum. (s.32)*

*Yazdığın öyküleri **gün gün** takip ediyoruz. (s.33)*

***Cıvı cıvı** konuşan çocuklara hemen görünüverdim. (s.99)*

“Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor” adlı hikâyede yer alan yazım ve noktalama yanlışlıklarından örnekler:

*Yaşadığımız **Dünya’da** kimler yaşamış, neler olmuş, bilmek istiyoruz. (s.7)*

*İnsanlar **git gide** çoğaldı. (s.18)*

*Peygamberimiz bir çocuk gördüğünde başını okşar, **kuacağın** alır, sever, öperdi. (s.18)*

*Her çocuk onun getirdiği din üzerine **doğrar**. (s.31)*

***Umayr’cığım**, küçük kuşuna ne oldu? (s.39)*

*Onun kimseye zahmet vermeyişi ne kadar iyi yürekli ve asil bir **insana** olduğunun göstergesiydi. (s.47)*

Yoldan taş, kemik. Diken gibi şeyleri kaldırıp atman senin için sadakadır. (s.80)

Canım benim, ne oldu neden ağlıyorsun böyle! (s.85)

*Kim, kardeşinin bir ihtiyacını **giderse** Allah da onun ihtiyacını giderir, derdi. (s.98)*

*Çok güzel konuştun **Gökler Güzeli**. (s.51) Merhaba **gök güzeli**! (s.129)*

Eğitsel ve yazınsal özellikler

“Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor” adlı hikâye, hadisler aracılığıyla Peygamberin çocuklara tanıtıldığı bir çocuk kitabıdır. Kitap bir anlaşmayla başlar. Peygamberi tanıdıktan sonra çocuklar onun gibi olacaklardır. Bu anlaşmadan anlaşılıyor ki amaç çocukları eğitmektir. Özellikle davranışlar üzerinde durulan hadisler seçilmiş, böylece çocukların neler yapması gerektiği anlatılmıştır. Hikâyenin en güzel yanı ise her ülkenin kendi dillerinde selam vermeleri olmuştur, bu da çocukların farklı olduğunu hissettirmiştir. Her çocuk özünde aynıdır ancak her çocuğu diğerinden farklı yapan

özellikler de vardır. Yazar; çocukların özelliklerine, kültürlerine değinmeden çocukların hemen soru sormalarını, akabinde hadislerin aktarılmasını sağlayarak kitabın öğreticiliğini ön plana çıkartmış ve ülke çocuklarının birer aracı olduğu izlenimini vermiştir.

4.6. 40 Adımda Muhteşem Peygamberim

4.6.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme

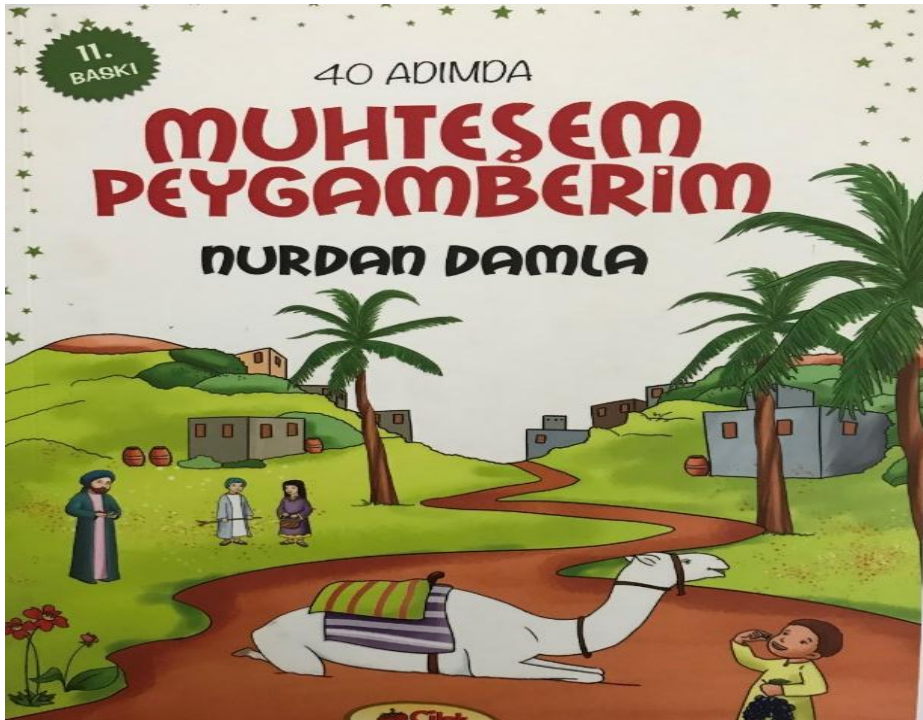
Boyut

Kitap 16,5 x 23,5 cm ölçülerinde ve 459 sayfa olarak oluşturulmuştur. 9 yaş ve üzeri için yazılan kitap, çocukların yaş seviyesine göre hacimli bir kitaptır.

Kâğıt cinsi

Kitap sayfaları kitap kâğıdı kullanılarak oluşturulmuştur. Hem kâğıt kalitesinin düşük olması hem de resimlerde renklendirmenin olmaması biçim bakımından kitabı olumsuz etkilemiştir.

Kapak-cilt

Resim 11. 40 Adımda Muhteşem Peygamberim kitabının ön kapağı

Kitapta karton kapak kullanılmıştır. “40 Adımda Muhteşem Peygamberim” hikâyesinin kapağında yeşil zemin üzerinde Arap Yarımadası’na özgü bir hayatı yansıtacak şekilde evler, bir deve figürü ve insanların yer aldığı bir görsel bulunmaktadır. Ancak çöllerle kaplı bir yarımadaanın yeşillikler içinde gösterilmesi bir tezat oluşturmaktadır.

Kitap, tutkallama tekniği kullanılarak ciltlenmiştir.

Sayfa düzeni

Kitap dört yüz elli dokuz sayfadır. Sayfa düzeni çocuk okuyucunun rahat bir şekilde okumasını sağlayacak niteliktedir. Kenar boşluklarına dikkat edilmiştir. Ancak kâğıt kalitesinin düşük olması ve resimlerde renklerin kullanılmaması kitabın sayfalarını göze hitap etmesi bakımında olumsuz etkilemiştir.

Harfler

On dört puntonun kullanıldığı kitap, çocuk okurun rahat bir şekilde okuyacağı niteliktedir. Satır aralığına dikkat edilmiştir. Ancak bazı yerlerde puntoların değiştiği görülmektedir. Bazı bölümlerde italik yazı kullanılmıştır.

Resimler

Nurdan Damla’nın “40 Adımda Muhteşem Peygamberim” adlı kitabında, kitabı resimleyen Murat Tanhu Yılmaz’dır. Kitapta anlatılanlarla resimlerin uyumlu olduğu söylenebilir. Resimlerde renklendirme yapılmamıştır. Özellikle insan figürleri çok sık çizilmiş ve insan figürleri genelde birbirine benzemektedir. Çoğu resimlerin altında ise açıklamalar yer almaktadır. Yanlış anlamaların önüne geçmek için bu açıklamalara ihtiyaç duyulmuş olabilir. Resimler bazen bir sayfayı dolduracak şekilde çizilmiş bazen de sayfa kenarlarına yerleştirilmiştir.

Resim 12. 40 Adımda Muhteşem Peygamberim sayfa 169

4.6.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi

Konu-kurgu

“40 Adımda Muhteşem Peygamberim” adlı çocuk kitabında Hz. Muhammed’in (sav) hayatı anlatılmaktadır. Peygamber’in hayatı kırk başlık altında sunulmakta ve her bir başlık altında hayatının dönemleri ve kişiliği hakkında bilgi verilmektedir. Peygamber’in doğumundan önce Arap Yarımadası’nda olan olaylar hakkında kısa bir bilgi verilir. 571 yılının Nisan ayında kutsal kitaplarda bahsedilen ve insanların büyük bir umutla beklediği Peygamber doğar. Babasız dünyaya gelir. Daha iyi koşullarda büyümesi için sütanneye verilir. Altı yaşında annesini, sekiz yaşında dedesini kaybeder ve amcasının yanında himaye edilir. Yirmi beş yaşında Hz. Hatice ile evlenir. Kırk yaşında peygamberlikle müjdelenir. Hazreti Muhammed’in (sav) peygamber olmasıyla Arap Yarımadası farklı bir kimliğe bürünmeye başlar. Artık insanlar eskisi gibi davranamazlar. Yanlışların önünde duran, doğruları gösteren biri vardır. Mücadele zorludur. Peygamberle beraber Müslüman olanlar türlü eziyetler görürler. Ancak onun varlığıyla sıkıntıların üstesinden gelirler. Peygamber sadece söyledikleriyle değil, örnek kişiliğiyle bir Müslüman’ın nasıl bir karaktere sahip olması gerektiğini gösterir. O, rahmet peygamberidir. Sadece çaresizlere,

sıkıntıda olanlara yardım etmez. Hayvana da doğaya da sahip çıkar. Çocukların en büyük kahramanıdır. Zorlu görevi sırasında dahi onları ihmal etmez. İyi bir eş, mükemmel bir baba, muhteşem bir dededir. Vefalıdır, adildir, cömerttir, sabırlıdır, çalışkandır. Şefkat doludur. Tüm varlığa sevgisini gösterir. Saygıya büyük önem verir. Kimsenin ezilmesine izin vermez. İnsanları korumak için savaşı ve muhteşem bir komutandır. Onun varlığıyla insanlar artık daha güvencedir. O, evrensel mesajıyla insanlığı doğru yola çağırırken Müslüman kimliğinin örneğini de insanlara sunmaktadır.

İzlek

“40 Adımda Muhteşem Peygamberim” adlı çocuk kitabında izlek “Peygamber sevgisi”dir. Kitapta insani özellikleri ön plana çıkan bir peygamber vardır. Dinin en büyük uygulayıcıları olan peygamberler anlatılırken üstün özellikleri ön plana çıkartılarak anlatılır ve onların diğer insanlardan çok farklı olduğu hissi uyandırılır. Bu his de peygamberlerle özdeşim kurmayı zorlaştırır. Oysa peygamberler de diğer insanlar gibi bir zamanlar evlattı, çocuktu, kardeşi, eşi, babaydı, dedeydi. Ancak peygamberler tanıtılırken bu yönleri bazen ihmal edilmekte ve farklı bir karakter çizilerek biraz da insani özelliklerinden soyutlanarak anlatılmaktadır. Yazar çocuklara Peygamber’i tanıtırken çocukluğuna değinerek aslında onun da kendileri gibi bir çocukluk yaşadığını göstermektedir. Çocuk okurlar aynı şekilde Peygamber’i bir evlat, bir torun, bir yeğen, bir kuzen, bir eş, bir baba, bir dede, bir arkadaş olarak tanırken diğer insanlardan çok da farklı özelliklere sahip olmadığını görmektedir. Bu da Peygamberi anlamak, ona benzemek ve onu örnek almak adına özdeşim kurmayı kolaylaştıracaktır. Peygamberi tanıdıkça ve onu anladıkça Peygamber daha çok sevilecektir. Çocuk okurlar da Peygamber’in hayatını öğrendikçe, onu tanıdıkça ve sevdikçe onun gibi olmak isteyecektir.

Karakterler

“40 Adımda Muhteşem Peygamberim” adlı çocuk kitabında Hz. Muhammed’in (sav) örnek kişiliği anlatılmıştır. Yazar, Peygamber’in kişiliğini anlatırken fiziksel görünümü hakkında da bilgi vermektedir. Çünkü bin dört yüz yıl önce yaşamış bir Peygamber’in hayatı merak edildiği kadar fiziksel görünümü de merak edilmiştir. Yazar, Peygamber’in fiziksel görünümünü şu ifadelerle aktarmaktadır:

“Boyu ne uzun ne de kısadır. Ne zenciler gibi siyah ne de sarı ırk taşıyanlar gibi sarışındı. Esmer de değildir. Hafif kırmızıyla karışık beyazlıkta bir teni vardı. Ne şişman ne de zayıftır. Vücut ölçüleri normaldir. Saçları hafif dalgalı ve siyahtır. Onları kestirmedeği zaman omuzlarına kadar iner. Kestirdiği zamanlarda ise bazen kulaklarına kadar bazen de kulak memelerine kadar uzar. Saçını çok yemiz tutar. Onları yağlar, ortadan ikiye ayırır. Bazen sağ, bazen sol tarafa tarar. Saçları misk gibi güzel kokular saçır. İki omzunun arası açık ve geniştir. Omuz, diz ve bilek kemikleri iridir. İki kürek arasında peygamberlik mührü vardır. Yüzü yuvarlaktır. Kaşları gür ve mükemmeldir. Gözleri siyah, kirpikleri upuzundur. Gözlerinin beyazında hafif kırmızılık vardır. Bir şeye bakmak istediğinde yalnızca başını değil bütün vücudunu çevirir öyle bakar. Birisiyle konuşunca da öyle yapar. Alnı yüksek ve geniştir. Sakalı gür ve düzgündür. Sürekli tebessüm eder. Dişleri inci gibidir.” (s.246-247)

Peygamber her haliyle her davranışıyla insanlara örnek olmuştur. Peygamber’in hayatına bakıldığında adaba ve sağlığa önem verdiği görülmekte ve bu konularda çocuk okurların nasıl davranması gerektiği hissettirilmektedir:

“Yemekten önce ve sonra ellerini ve dişlerini tertemiz yıkardı. Sevgili Peygamberimiz (sav) yemek seçmezdi. Önüne konuları geri çevirmezdi. İyice acıkmadan sofraya oturmaz, midesini tıka basa doyurmazdı. En önemlisi de sofradan tastamam doymadan kalkardı. (...) Sevgili Peygamberimiz (sav) balı çok severdi. Elma, üzüm, yaş hurma, salatalık, karpuz ve ayva da en sevdiği meyvelerdendi. Özellikle de hurmayla kavunu ve karpuzu birlikte yemekten çok hoşlanırdı. İçeceklerden sütü ve bal şerbetini severdi. Kuru hurmayla sütü birlikte yer ve içerdi. Ağaç kavununa ve kırmızı elmaya bakmaktan hoşlanırdı. Tencerenin dibinde kalan yemeği severdi. Yemeğe hiçbir zaman üflemezdi. Sol eliyle yemezdi.” (s.250-251)

Peygamber tüm inananlar için örnek alınması gereken kişidir. Onun yaptığı davranışların hepsinde önemli mesajlar vardır. O, özel hayatı da dahil olmak üzere her şeyiyle insanları iyiliğe, doğruluğa, güzele yönlendirmeye çalışmıştır:

“O ev işlerinde de eşlerine yardım eden bir aile reisiydi. Gerekğinde süt sağlar, ayakkabısını onarır, bazen de yemeğe yardım ederdi.” (s.251)

“O, çocuklarla oyunlar oynardı. Onlarla koşu yarışı yapardı. Onlarla şakalaşırdı. Onları üzen, inciten bir şey olursa hemen yanlarına gider onları rahatlatırdı.” (s.242)

“Sevgili Peygamberimiz (sav) mükemmel bir aile reisiydi. O her işini kendi görürdü. Sürekli gülümserdi. Elbisesindeki söküğü kendisi dikerdi. Evi süpürür, develeri bağlardı.

Alışverişi kendi yapar, aldıklarını kimseye taşıtmazdı. Aldıklarını kendi eliyle yerleştirir, kimi zaman da süt sağardı. O, kadınlara da çok ince davranırdı. Onları hiç incitmez, asla üzmezdi. Son derece kibar, nazik ve anlayışlıydı.” (s.411)

Peygamber kişisel temizliğiyle de insanlara örnek olmuştur. Suyun çok fazla olmadığı bir yerde dahi temizliğin en güzel temsilcisi olmuş ve sosyal ilişkilerde insan hassasiyetini düşünerek insanları rahatsız edici davranışlardan uzak durmuştur:

“Sıkça yıkanır, her vakit abdest alırdı. Kişisel bakım onun için çok önemliydi. Bıyıklarını kısaltırken sakalını da kararında uzatırdı. Yanında devamlı ayna ve tarak bulundururdu. Daima güzel kokular sürerdi. Çünkü o, güzel kokuyu çok severdi. Geçip gittiği yollarda güzel kokusu hemen fark edilirdi. Soğan, sarımsak gibi koku veren şeyleri yemekten kaçınır, dişlerini sıkça misvakla fırçalardı. Dağınıklıktan hiç hoşlanmazdı. Her cuma günü mutlaka yıkanır, özel elbiseler giyinirdi.” (s.426)

“Kendisine bir şey soranı can kulağıyla dinler, soruyu soran yanından ayrılmadıkça onu terk etmezdi. Birisiyle tokalaşmak için elini uzatınca karşısındaki elini çekmeden o elini çekmezdi. Eğer önünde birisi oturmuşsa ona karşı ayaklarını uzatmazdı. Birisiyle karşılaşınca ilk o selam verirdi.” (s.308)

Hiz. Muhammed (sav) İslam dinini ilk Mekkelilere anlatmış ve onların doğru yolu bulmasını istemiştir. Çünkü Mekke halkının içinde bulundukları durum insanlık değerlerinin yozlaştığını, karakterlerinin çürüdüğünü ve cahilce hareketlerle içlerindeki masum insanları bezdirmekte olduğunu göstermektedir. “40 Adımda Muhteşem Peygamberim” adlı eserde Mekkelilerin karakterleri hakkında şu bilgiler yer almaktadır:

“Peygamberimiz (sav) yaşadığı devirde insanlar her şeyden habersizdiler. Utanma ve çekinme duygusu ortadan kalkmıştı. Araplar herkesin gözü önünde çıplak olarak yıkanırldı. Bazen Kâbe’yi bile çırılçıplak tavaf ederlerdi.” (s.310)

“Mekke halkı eğlenceye düşkündü.” (s.78)

“İnsanlar uzak yerlerden Kâbe’yi ziyarette geliyorlardı. Ancak başlarına gelmedik kalmıyordu. Mekke halkı onlara çok acımasız davranıyordu. Mallarını ellerinden alıyorlardı. Canları tehlikedeydi. Onlara kimse yardım etmiyordu.” (s.96)

“Fakat Mekkelilerin ne kadar inatçı ve katı yürekli olduğunu biliyordu.” (s.158)

İleti

“40 Adımda Muhteşem Peygamberim” adlı çocuk kitabında “Peygamber hayatıyla ve ahlakıyla insanların en güzel örneğidir.” iletilisine yer verilerek İslam dininin sadece ibadetlere önem vermediği, insanın bütün davranışlarına dikkat etmesi gerektiği bildirilmektedir. Eşref-i mahlûk olarak yaratılan insanın Peygamber’le beraber değerinin arttığı ve kız çocuğunun, kadınların, kölelerin insanca muamele görmesi onunla başladığı mesajı çocuk okurlara verilerek insana gereken saygının ve sevginin gösterilmesi istenmektedir:

“Onlar sizin kardeşlerinizdir!” dedi. “Kimin kardeşi kendi eli altında köle olarak kalmışsa kendi yemeğinden ona da yedirsin. Kendi giydiğinden ona da giydirsin. Gücünü aşan işleri on yüklemesin. Gücünü aşan işlerde ona yardımcı olsun. Onları dövmek üzere elini kaldırırsa hemen Allah’ı hatırlasın ve derhal elini çeksin.” (s.219)

“Efendimizin (sav) hayatından ibret tabloları şeklindeki bu tür örnekler gösteriyor ki o güne dek çocuklara fazla ilgi göstermeyen insanlar Peygamberin çocuğa verdiği önemi ve sevgiyi görünce çocuklarını daha çok sevdiler. O güne dek horlayıp toplum içine çıkarmadıkları kız çocuklarını erkek çocuklarıyla eşit tuttular.” (s.266)

Peygamber’in hayatında önemli kavramlar vardır. Bunlar: adalet, çalışkanlık, vefa, barış, yenilikçilik, yardımseverlik, nezaket gibi sosyal ilişkileri de güçlendiren ve insanın kendini güvende hissetmesini sağlayan ifadelerdir. Ancak bunlar bir Müslüman’ın sadece dilinde değil, hayatının kendisi olması gereken kavramlar olarak Peygamber’in hayatında yer etmiştir. Bundan dolayı Müslüman’ın kalitesi yaptığı ibadetlerden çok davranışlarından anlaşılmaktadır, mesajı da verilerek gerçek Müslüman’ın nasıl olması gerektiği çocuk okurlara şu şekilde bildirilmektedir:

“Çocuklarınızın sizlere itaatli olmalarını istediğiniz gibi siz de onların aralarında adaletle davranınız.” (s.232)

“Sizden öncekileri şu davranışlar mahvetmiştir. Onlar soylu birisi hırsızlık yaptığında onu affederlerdi. Zayıf ve güçsüz birisi hırsızlık yaptığında ise onu cezalandırırlardı.”

(...)

“Muhammed’in varlığını elinde tutan Allah’a yemin ederim ki kızım Fatıma bile bu hırsızlığı yapmış olsaydı aynı cezayı ona da verirdim.” (s.235)

“Güzel söz sadakadır.” diyordu. “Allah’ın kullarına selam vermeniz sadakadır. Kardeşinizin yüzüne gülümsemeniz sadakadır. İnsanlara sıkıntı veren bir şeyi yoldan kaldırıp atmanız bile sadakadır.” (s.398)

Peygamber’in hayatında her varlığa karşı hassasiyet gösterilmiştir. Hayvan, çevre, doğa gibi her varlığa gereken değer verilmelidir, iletisi de şu şekildedir:

“Çocuklara dokunmayın! diyordu. Kadınlara dokunmayın. Yaşlılara dokunmayın. Yeşillığe dokunmayın. Ağaçları kesmeyin!” (s.348)

“Müslümanların tarafını temizlediler. Ardından karşı tarafa geçtiler. Onların cesetleri için çukur kazıp gömdüler. Yaralıları sardılar. Hayvanları toparladılar. Çöpleri kaldırdılar.” (s.350)

“Elinizde bir fide varsa siz kıyametin kopacağını bilseniz dahi onu dikiş.” (s.352)

“Üsâme! Baktığın hayvanlara karşı çok dikkatli ol! Yoksa kıyamet günü onlar seni Allah’a şikâyet ederler.” (s.365)

“Peygamberimiz her varlığa karşı nazik ve yumuşak huyluydu. Diğer insanların da öyle olmasını istiyordu. Ağaçlara, taşlara, hayvanlara, insanlara kısacası her şeye karşı sevgi doluydu. Sirtına bindiği hayvanlara çok nazik davranırdı. Yolculuk sırasında otlu bir yerden geçince hemen deveden iner, onun otlamasına izin verirdi. Bazen aç bırakılan hayvanlara rastlardı. Bir gün açlıktan kaburgaları çıkmış bir deve gördü. Ona o kadar acıdı ki gözleri dolmuştu: Bu hayvanlar hakkında Allah’tan korkun! diyordu. Ağızları var ama dilleri yok!” (s.368)

“Hayvanlarınıza şefkatle davranınız! Yüce Allah, evladına, ağaca, varlığa sert değil yumuşaklıkla davrananları seviyor; onları cennetle müjdeliyor.” diyordu. (s.372)

Hiz. Muhammed (sav) çocukların eğitimine de önem vermektedir. Özellikle torunları Hasan ve Hüseyin’in eğitimine dikkat etmiş ve bir Müslüman çocuğu nasıl yetiştirilmelidir, sorusunun cevabını yaşayarak vermiştir:

“Onların iyi yetişmesini istiyordu. Hayatın zorluklarına karşı dayanıklı olmaları için elinden geleni yapıyordu. Onları sık sık güreştiriyordu. Sıhhatli, çevik ve güçlü olmalarını için spora teşvik ediyordu. Ok atmalarını, ata binmelerini, yüzmeyi öğrenmelerini istiyordu.” (s.232)

Çevre

Hiz. Muhammed’in (sav) hayatı Mekke ve Medine’de geçmiştir. Mekke’de bebekler, daha iyi şartlarda büyümeleri için sütanneye verilirdi. Bu sütanneler özellikle Badiye

Yaylası’ndan seçilirdi. İklim koşullarının Mekke’ye göre daha iyi olması burada büyüyen çocukların daha sağlıklı olmasını sağlamaktaydı. Ayrıca Arapçayı düzgün konuşmaları ve Mekke halkının bunu önemsemesi Arapların dile önem verdiklerini de göstermekteydi.

“Mekke yakınlarında Badiye Yaylası vardı. Havası temiz, suyu tatlıydı. Yaylada yaşayanlar iyi insanlardı. Oraya giden bebekler sağlıklı büyüyorlardı. Arapçayı iyi konuşurlar.” (s.28)

“Sütannesi ona çok iyi bakmış, hiç hasta etmeden büyüttü. Ona tane tane ve güzel konuşmayı öğretmişti.” (s.44)

Medine Mekke’ye göre daha yeşil ve iklimi daha yumuşaktır. Bunun karaktere etkisinin olduğu da bilinmektedir. Mekke insanın daha sert, Medine halkının ise daha yumuşak olduğu Peygamber’in İslam’ı tebliğ ederken göstermiş olduğu davranışlarından anlaşılmaktadır.

“Medine yemyeşildi. Hurma ağaçlarıyla kaplıydı. Ferah bir esinti vardı.” (s.57)

“Mekke’nin sert kayalıklarını aşarak düz ovalıklarına erişiyordu. Uçsuz bucaksız kırlarda Yaratıcıyı düşünüyordu.” (s.77)

“Siz bana karşı şöyle diyebilirdiniz: Sen bize yalanlanmış olarak geldin. Biz seni doğruladık. Sen bize terk edilmiş olarak geldin. Biz senden hiçbir yardımı esirgemedik. Sen yurdundan kovulmuşsun. Biz seni barındırdık. Sen bize yoksul olarak geldin. Biz sana kendimiz gibi baktık. Eğer böyle deseydiniz size hak verirdim. Bu insanlar elde ettikleri develer, koyunlar ve mallarla çıkıp giderken siz Allah’ın Peygamberi ile birlikte yurdunuza dönmek ister misiniz?” (s.317)

Dil ve anlatım

Sade bir anlatımı tercih eden yazar, yaş grubuna uygun, kısa cümleler kurarak anlatımın çocuk seviyesinde olmasını sağlamıştır. Bir siyer kitabı olan “40 Adımda Muhteşem Peygamberim” adlı kitapta yazar, çocukların kelime hazinesinde olmayan terim anlamlı kelimelere çok fazla yer vermeyerek çocuk okurun anlayacağı biçimde yazmıştır. Eser, kırk bölüm halinde ve her bölüm de farklı başlıklarla oluşturulmuş; sıkmadan, hikâyeler halinde çocuk okura sunulmuştur. Dilin inceliklerini sezdiren deyimlere, benzetmelere ve ikilemelere de yer verilmiştir.

Kullanılan deyimlerden örnekler:

Ebrehe neye uğradığını şaşırıldı. (s.22)

Bütün gözler üstünde. (s.51)

*Kalabalık bir kervana karışarak **gözden kayboldular.** (s.82)*

*Yemenli adamın malına **el koymuştu.** (s.96)*

*Genç Muhammed (sav) **gözünün önünden hiç gitmiyordu.** (s.108)*

*Sevinçten **göz göze geldiler.** (s.170)*

*Nefise **sevinçten uçuyordu.** (s.110)*

*Peygamberle **dalga geçti.** (s.159)*

***Gözleri dönmüştü.** (s.178)*

*Sabahın gelmesini **dört gözle bekliyordu.** (s.179)*

*Enes'in gözlerinden **zekâ fışkırıyordu.** (s.207)*

*Bu unutulmaz olay **dilden dile yayıldı.** (s.221)*

*Yüzünün rengi morarmış, **gözleri kan çanağına dönmüştü.** (s.252)*

*Onu **can kulağıyla dinlemeye** koyuldular. (s.313)*

Kullanılan benzetmelerden örnekler:

Dünya süslü bir saraya benzerdi. (s.12)

Sonra arkasına döndü, siyah bir elmas gibi duran Kâbe'ye baktı ve şöyle dedi: (s.18)

Onları bir cennet çiçeği gibi öpüp kokluyordu. (s.126)

Gözlerinden sicim gibi yaşlar akıyordu. (s.130)

Sarı kanatlı bir kelebek gibi mutlu gülücüklerle oradan ayrıldı. (s.213)

Her bir sözü çocuğa ilaç gibi gelmişti. (s.264)

Uçuşan kuşlar gibi neşeyle cıvıldaşıyorlardı. (s.346)

Kullanılan ikilemelerden örnekler:

*Bebek **doya doya** emdi. (s.31)*

*Minikler **bol bol** süt içmeliydiler. (s.32)*

*Elindeki kap **köpük köpük** sütle dolup taşı. (s.33)*

*Eli, yüzü saçları her an **pırıl pırıldır.** (s.46)*

*Kervan **ağır ağır** ilerliyordu. (s.106)*

*Yıldızlar **salkım salkımdı.** (s.172)*

*Çil sürüsü gibi **sağa sola** koşuşuyorlardı. (s.380)*

*Abdullah'ın kalbi **güm güm** atıyordu. (s.389)*

***Hüngür hüngür** ağlıyordu. (s.410)*

“40 Adımda Muhteşem Peygamberim” adlı hikâyede yer alan yazım ve noktalama yanlışlıklarından örnekler:

*Badiye **yaylasına** bir damla yağmur düşmemişti. (s.36)*

*Onun başka çocukları da vardı ama **hiç biri** aç değildi. (s.36)*

*Oğluma karışmayın, **rahatın** bozmayın. (s.66)*

*Bir **Pazartesi** sabahıydı. (s.140)*

*İslam **Dini’ni** tanıttı. (s.154)*

*Acıyla geçen yılların sonunda bir de **Hatice’siz** kalmıştı. (s.175)*

*Doğ artık ey **Güneş**, acelemiz var. (s.179)*

*İstersen seni **Cennet’e** dikeyim. (s.192)*

*Sonra da eline **ibrikte ki** sudan aldı. (s.196)*

*Kötülüğe karşı **kötü lük** yapmazdı. (s.309)*

*Köleler **özür** kılındı. (s.442)*

Eğitsel ve yazınsal özellikler

“40 Adımda Muhteşem Peygamberim” adlı çocuk kitabı bir çocuk siyeridir. Peygamber’in hayatı anlatılırken çocukları olumsuz etkileyecek olaylar anlatılmamış, savaş sahnelerinden kaçınılmıştır. Peygamber’in hayatı anlatılırken ahlaki davranışlar üzerinde durulması, bir insanın kişiliğinde bulunması gereken kavramların başlıklar halinde yer alması ve bu başlıklar altında Peygamber’in hayatının anlatılması çocukların dikkatini çekecektir. Kişilik oluşumunu olumlu etkileyecek bu kavramların Peygamber hayatıyla özdeşleşerek anlatılması dinin ahlaka önem verdiğinin kanıtı olarak çocukların belleğinde yer edinecektir. Dindar insan ibadet eden insandırdan ziyade dindar insan ahlaklı insandır kavramının oluşması açısından bu önemlidir. Çünkü din ibadet boyutuna indirgenmediği zaman gerçek anlamda din anlatılmamış olacaktır.

4.7. Peygamberlerin Mucizeleri / Mucizeler Tüneli

4.7.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme

Boyut

Kitap 13,5 x 21 cm ölçülerine göre oluşturulmuştur. 9 yaş ve üzeri için yazılmıştır. Çocukların rahatça taşıyabileceği hacimde ve ağırlıktadır. Kitap hacimlerinin çocuklara uygunluğu kitaplık oluşturmak için önemlidir. Bu bağlamda “Peygamberin Mucizeleri / Mucizeler Tüneli” kitabı, kitaplık oluşturmak için uygundur.

Kâğıt cinsi

Kitap sayfaları kitap kâğıdı kullanılarak oluşturulmuştur. Kâğıt kalitesi resimlerin renklerini biraz soluk göstermiştir.

Kapak-cilt

Resim 13. *Peygamberlerin Mucizeleri kitabının ön kapağı*

Kitapta karton kapak kullanılmıştır. Karton kapak uzun süre dayanıklı kalamayacağından yıpranmaya açıktır. “Peygamberlerin Mucizeleri” adlı çocuk kitabında Nuh peygamberin mucizesini anlatan gemi ve Yunus peygamberi hatırlatan balık resmi ve bu balığın üzerinde hikâyenin kahramanı olan Fatih’in resmi yer almaktadır. İçerikle kapak uyumludur. Arka kapakta ise kitabı tanıtıcı bir yazı bulunmaktadır.

Kitap, tutkallama tekniği kullanılarak ciltlenmiştir.

Sayfa düzeni

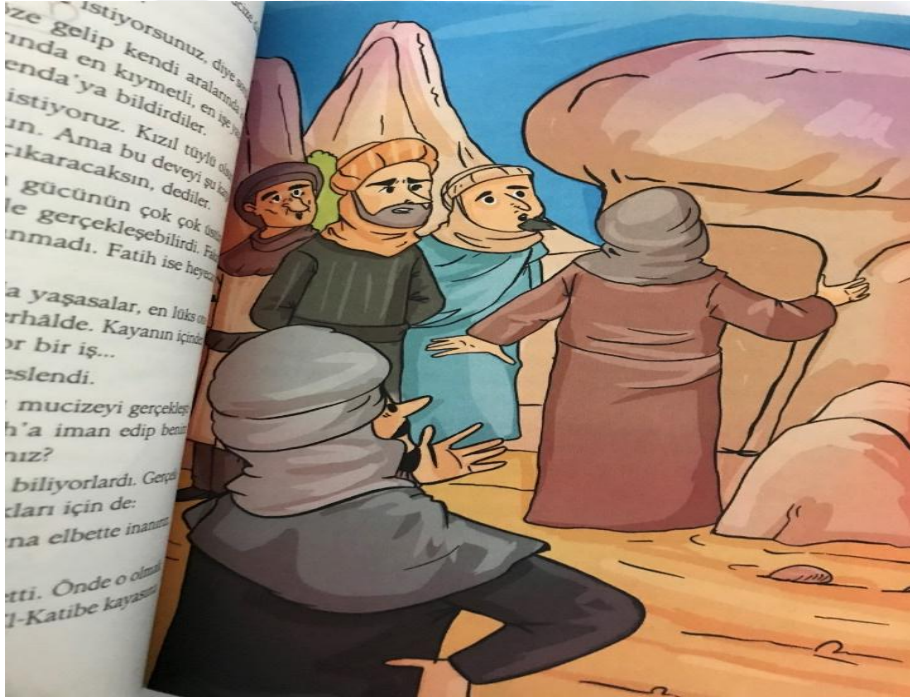
Kitap yüz altmış sayfadır. Sayfa düzeni çocuk okuyucunun rahat bir şekilde okumasını sağlayacak niteliktedir. Kenar boşluklarına dikkat edilmiştir.

Harfler

Farklı puntoların (on iki ve on beş punto) kullanıldığı kitap, satır aralığına dikkat edilerek oluşturulmuş, çocuk okurun rahat bir şekilde okuyacağı niteliktedir. Bazı bölümler farklı renkler kullanılıp yazılarak çocuk okurun dikkati çekilmeye çalışılmıştır.

Resimler

Nurdan Damla'nın "Peygamberlerin Mucizeleri" adlı çocuk kitabını resimleyen Erkan Bastem'dir. Kitapta anlatılanla resimler uyumlu ve çocukların düzeyine uygun çizilmiştir. Dinî hassasiyetlere dikkat edilmiş, peygamberlerin yüzleri gösterilmeyerek arkadan gösterecek şekilde resmedilmiştir. Hz. Musa'nın mucizelerinin anlatıldığı bölümde zaman aralığına dikkat edilerek aynı resim kullanılmayıp Firavun'un genç ve yaşlı halleri çizilmiştir.

Resim 14. Peygamberlerin Mucizeleri sayfa 51

4.7.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi

Konu-kurgu

Olağanüstü olaylara meraklı olan Fatih, peygamberlerin mucizelerini merak eder. Yakın bir arkadaşının ona "Medeniyetin ilk mimarları peygamberlerdir." sözünü

söylemesiyle merakı daha çok artar ve babası bir gün ona bu merakını giderecek bir kitap armağan eder. Hayal gücüyle zamanlar arasında yolculuk yapar. Hayal Atı'yla birçok peygamberin yaşadığı çağa yolculuk yaparak onların mucizelerine şahit olur. Bu yolculukta Hz. Adem'i, Hz. İdris'i, Hz. Nuh'u, Hz. Hud'u, Hz. Salih'i, Hz. İbrahim'i ve Hz. İsmail'i Hz. Yusuf'u, Hz. Yakup'u, Hz. Musa'yı, Hz. Davut'u, Hz. Süleyman'ı, Hz. İlyas'ı, Hz. Eyüp'ü, Hz. Yunus'u, Hz. Zekeriya'yı ve oğlu Hz. Yahya'yı, Hz. İsa'yı ziyaret eder. Bu ziyaretleri esnasında onları daha yakından tanıma fırsatı bulurken mucizelerini de görür. Bu yolculukta Hz. Âdem'in yakarışlarına ve tevbesinin kabul edilmesine, Hz. İdris'in insanları putlara tapmaktan vazgeçirmek ve bir olan Allah'a inanmaya davet edilmesine, Hz. Nuh'un gemiyi yapışına, tufana, insanların bir olan Allah'a inanmama konusunda dirençlerine, Hz. Hud'un zamanında İrem şehrinin Sarsar'la nasıl yok olduğuna, Hz. Salih'in insanların tarifine uygun olarak kayanın içinden çıkardığı deveyi görmelerine rağmen çok az bir kısmının iman edilmesine, Hz. İbrahim'in putları nasıl parça parça ettiğine, Nemrut'la mücadelesine, oğlu İsmail'i Allah için kurban etmekten asla tereddüte düşmediğine ve Hz. İsmail'in teslimiyetine, Hz. Yusuf'un kuyuya atılışına, Mısır'a hazinedar oluşuna, Hz. Yakup ile buluşmasına, Hz. Musa'nın Firavun'la mücadelesine, Kızıldeniz'in onlara nasıl yol verdiğine, Hz. Davut'un demiri nasıl yumuşattığına, Hz. Süleyman'ın hayvanlarla konuşmalarına, Hz. İlyas'ın halkından umudunu kesip birden yok oluşuna ve ölümünün kayıtlarda olmamasına, Hz. Eyüp'ün yaşadıkları karşısında gösterdiği sabra, Hz. Yunus'un balığın karnında nasıl yaşadığına, Hz. Zekeriya'nın duasının kabul edilmesine ve çok yaşlı olmasına rağmen bir evlatla müjdelenmesine, Hz. Yahya'nın insanların zulmünden kaçarken bir taşın içinde saklanmasına, Hz. İsa'nın bebekken konuşmasına şahit olur. Fatih bütün bunlardan çok etkilenir. Çok doğru konuşan ve yaşayan peygamberlerin insanlara yol gösteren bilim adamları olduklarını düşünür ve büyüyünce bu mucizeleri çizgi film yapmak ister.

İzlek

“Peygamberlerin Mucizeleri” adlı çocuk kitabında, Allah sevgisi, peygamber sevgisi, hayranlık, hayret izleklerine yer verilmiştir. Fatih, peygamberlerin hayatını okuduğunda onlara olan hayranlığı ve sevgisi artar. Çünkü peygamberler sadece dini tebliğ etmemişler, medeniyetin şekillenmesinde ve insanlığın gelişmesinde öncü rolü üstlenmişler. Bunun yanında onlar insanları doğru yola iletirken ve Allah'ın emirlerini insanlara bildirirken onların inanmaları için Allah'ın yardımıyla çeşitli mucizeler göstermişlerdir. Mucizeler

karşısında bazıları inanmış, bazıları ise inanmamakta ısrar etmişlerdir. Mucizeler Allah'ın varlığını kanıtlarken inananların da Allah ve Peygamber sevgisini artırmıştır. Peygamberlerin mucizelerini öğrendikçe ve peygamberleri tanıdıkça Allah'ın peygamberleri neden gönderdiğini kavrayan Fatih'in de Allah'a ve peygamberlere olan sevgisi ve bağlılığı artığı görülmektedir.

“Allah inanmaları için insanlara ne çok işaretler göndermiş, diye düşündü.” (s.152)

Karakterler

Fatih olağanüstü olaylara, insanüstü güçlere meraklı bir çocuktur. Araştırmayı, okumayı sever. Okurken hayal gücünü ve merakını birleştirerek zamanlar arasında yolculuk yapar. Bu yetenek sadece Fatih'e özgü bir yetenek değildir. Okumayı seven, hayal gücünü kullanan her çocukta vardır. Fatih de bu yeteneğini kullanarak peygamberlerin mucizelerine tanık olurken bazen çok mutlu olur, bazen de yaşadıkları karşısında üzülür. Bazen de insanların peygamberlere ve mucizelere karşı gösterdikleri tavırlara bir anlam veremez:

“Fatih ise şöyle düşündü:

Zamanımızda olduğu gibi o zamanlarda da insanlar inanmamak için bin dereden su getiriyorlar.” (s.154)

Fatih dindar bir çocuktur. Yaşadığı macerada yaşananları sorgularken Allah'ı bildiği ve Müslüman olduğu için çok mutludur. Olaylara inançlı bir çocuk gözüyle bakmaktadır:

“Allah'ım, iyi ki ben de gemiye binenler gibi sana iman edenlerden oldum. Sana teşekkür ederim, dedi.” (s.31)

“Sana kul olduğum için sonsuz teşekkürler olsun!” (s.52)

Fatih, bu hayal gücüyle yaptığı yolculuktan kendince bir ders çıkarır. Bu derste geçmişini sorgularken geleceği hakkında önemli bir karar alır:

“Neden şimdiye kadar bu kadar güzel şeyleri öğrenmeden yaşamışım. Boş, faydasız bilgilerle kendimi avutmuşum. Oysa bütün bu harika olaylar ne muhteşem bir çizgi film olurdu, diye düşündü.

O kararını vermişti. Büyüyünce bu harika olayları çizgi film yapacaktı.” (s.158)

İleti

“Peygamberlerin Mucizeleri” adlı çocuk kitabında “Peygamberler, insanları doğru yola iletirken yeryüzünün imarında, bilim ve teknolojinin gelişmesinde öncü olmuşlardır.” iletilisine yer verilmiştir. Allah, bir topluma peygamber gönderirken onların toplumsal olarak da ilerlemesini sağlayacak şekilde peygamberlerini görevlendirmiştir. Çünkü din, insanların sadece ahiret saadetini değil, dünya saadetini de önemsemektedir. Peygamberlerin hiçbir eğitim almadan çok yönlü oluşu ve bu yöndeki çalışmaları dünyanın da inanalar için önemli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle daha yaşanılır bir dünyada inananlar daha mutludur. Peygamberlerin insanlığa yaptığı katkılar sadece din alanında değil; bilimde, teknolojiye ve medeniyetin ilerlemesinde önemli katkıların olduğu mesajı çocuk okura şu şekilde verilmektedir:

“Zamanı, aya ve güneşe bakarak anlıyor. Hastaları tedavi ediyor. Yani gök bilimi ve tıp alanında çok şey biliyor.” (s.15)

“Hz. İdris bir an boş durmuyordu. Sürekli yeni buluşlar yapıyor, insanlara yardımcı oluyordu. Hatta o, kalemle kitap yazan ilk insandı. Okumayı çok severdi. İlk kez tahlil ölçme aletini o kullanmıştır. İnsanlar böylece daha kolay alışveriş yapabilirlerdi. Daha ilginç olanı ise Hz. İdris, geçimini terzilikle sürdürüyordu. O güne dek hayvan derileriyle örtünen insanlar, onun sayesinde elbise dikip giymeyi öğrenmişlerdi.” (s.20)

“İlk binayı bir peygamber yaptığı gibi ilk gemiyi de bir peygamber yapmış.” (s.28)

“İnsanlık, onun eliyle saat denilen alete kavuştu. Yusuf’un bu harika keşfi dilden dile, ilden ile duyuldu.” (s.79)

“Demek ki Hz. Davut, insanlığa teknolojinin demirin işlenmesi ve inceltilmesiyle olacağını bildirmiş.” (s.107)

İnsanların dinden ve peygamberlerden uzaklaşmasıyla medeniyetin de gerilediği mesajı şöyle verilmektedir:

“Fakat bu insanların medeniyet harikalarından, dinden ve peygamberden haberleri yok gibiydi. Dinden uzaklaştıkça bilimden de kopmuşlardı. Oysa Allah’ın emri olan din, insanları araştırmaya, çalışmaya ve güzelliğe yönlendiriyordu. Yerine göre eğlenmeyi, yerine göre çalışmayı emrediyordu.” (s.124)

Anlatılan mucizelerin gerçek olduğu mesajı verilerek çocuk okurun şüpheye düşmesinin önüne geçilmek istenmektedir:

“Fatih, karşılaştığı dehşetten şaşkına dönmüştü. Bunlar ne film ne de masaldı. Hepsi yüce kitap Kur’an’da yazılmış peygamber mucizeleriydi.” (s.44)

Çevre

Fatih, peygamberlerin yaşadığı çağlara giderken çevre hakkında da bilgi vermektedir. Onların nasıl bir dünyada, çevrede yaşadığını ve medeniyetlerin gelişmesinde, ülkelerin imarında peygamberlerin yaptığı katkıları görürken inananların ve inanmayanların yaşadıkları olaylar neticesinde hayatlarındaki değişimle beraber çevrelerinin de etkilendiğine şahit olmaktadır:

“Bir anda kendini Yemen ülkesinin güneyinde, sahile yakın, etrafı kum tepeleriyle çevrelenmiş harikulade güzel bir yerde buldu. Yüksek kayalar oyulmuş, sütunlar halinde işlenmişti. Bu şahane sarayların avlularından dışarıya üzüm, nar, muz ağaçlarının dalları sarkıyordu.” (s.32)

“Yedi gece sekiz gün süren bu azap fırtınasından geriye oyulmuş birkaç kayadan başka bir şey kalmamıştı.” (s.45)

Fatih, Semud kavminin yaşadığı yer hakkında bilgi verirken, Allah’ın onlara verdiği sanatı çok iyi kullanarak çevrelerini nasıl güzelleştirdiklerine de şahit olur:

“Oyulan kayalara kurulmuş köşkler birbirinden alımlıydı. Ovalar, türlü güzellikteki bahçeler ve yapılarla süslüydü. Semud kavmi taş oymacılığında çok ileriye.” (s.46)

Dil ve anlatım

Olaylar Fatih’in anlatımıyla ve şahitliğinde sunulur. Peygamberlerin mucizelerinin anlatımında, Fatih’in merakı ve olaylar karşısındaki tutumu eşlik eder. Kısa cümlelerin daha çok tercih edildiği ve bilinmeyen kelimelere çok az yer verilen kitapta, çocuk okurun rahat bir şekilde anlayacağı bir dil kullanılmıştır.

Kullanılan deyimlerden örnekler:

*Hepsinin **gözü dönmüştü.** (s.24)*

*Onunla **dalga geçtiler.** (s.37)*

*Hayretten **küçük dilini yutacak** gibiydi. (s.43)*

*Fatih karşılaştığı dehşetten **şaşkına dönmüştü.** (s.44)*

*Artı **iş işten geçmişti.** (s.44)*

*İnanmayanlar **göz göze gelip** kendi aralarında konuşular. (s.50)*

*Bir anda Fatih’in **gözleri fal taşı gibi açıldı.** (s.60)*

*Öyle ki Yusuf’un güzelliği **dillere destan oldu.** (s.78)*

Hz. Yakup yeniden doğmuş gibiydi. (s.86)

Kullanılan benzetmelerden örnekler:

İşlenen kötülükler karşısında boğulacak gibi olmuştu. (s.23)

Sarsar, çığına dönmüş bir fırtınaydı sanki. (s.42)

Yüreği heyecan içinde kuş gibi çarpıyordu. (s.73)

Sandıkta nur topu gibi bir bebek vardı. (s.88)

O el, güneş gibi parlak bir ışık saçacaktır. (s.92)

Hava, bir uçan at gibi ona dünyayı gezdiriyor. (s.117)

Kullanılan ikilemelerden örnekler:

*Secdeye kapanmış, **hüngür hüngür** ağlıyordu.* (s.9)

*İnsanlar **şaşkın şaşkın** birbirlerine baktılar.* (s.37)

*Kapılarını **sıkı sıkı** kilitlemeyi de ihmal etmediler.* (s.44)

*Bir süre **sus pus** olup ne yapacağını planladı.* (s.57)

*Harika, diyerek **zıp zıp** zıpladı.* (s.86)

“Peygamberlerin Mucizeleri” adlı çocuk kitabında yer alan yazım ve noktalama yanlışlıklarından örnekler:

*O haliyle bile ay yüzü **ışık ışıldı.*** (s.10)

*Yalan **söylemeyi**, kötülük yapmamayı **öğütledi.*** (s.20)

*Yüce Allah o görevi nerede **verdiyse**, orada yerine getirmek gerekirdi.* (s.40)

*Önce ağaçları kökünden **sokup** havalara savurdu.* (s.43)

*Fatih nefes nefese onu **izlerken**, Yusuf geç de olsa her şeyi anlamıştı.* (s.75)

*İsteddiği zaman yer **içer**, **fakat** bizim gibi mecbur değil.* (s.128)

Eğitsel ve yazınsal özellikler

“Peygamberlerin Mucizeleri” adlı çocuk kitabı basit bir kurguyla oluşturulmuş, başkarakterin edilgen olduğu ve Fatih’in hikâyesinin olmadığı ve bu nedenle sürükleyiciliği olmayan, peygamberlerin kıssalarının anlatıldığı bir hikâye kitabıdır. Kitabın başında Fatih’in zamanlar arasında yolculuk yapacağı ve hayal gücü güçlü olan çocukların da bu yolculuğu yapabileceği söylenir. Kitabın başında yer alan bu ifadeler kitabı okurken çok da inandırıcı olmaz. Başkarakter olan Fatih, peygamberlerin yaşadığı çağa gider, peygamberleri ve olayları görür ancak müdahil olmaz. Fatih’in olayların içinde yer almaması Fatih’in sadece bir anlatıcı olduğunu gösterir. Anlatıcı olan Fatih burada aynı zamanda bir araçtır da.

4.8. Peygamberimizin Mucizeleri / Işık Hızı Yolculuğu

4.8.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme

Boyut

Kitap 16,5 x 23,5 cm ölçülerine göre oluşturulmuştur. 9 yaş ve üzeri için yazılmıştır. Çocukların rahatça taşıyabilecekleri hacimde ve ağırlıktadır. Kitaplık oluşturmak için uygundur.

Kâğıt Cinsi

Kitap sayfaları birinci hamur kâğıdı kullanılarak oluşturulmuştur. Kâğıt kalitesi kitabın biçim kalitesini artırmış ve resimlerin renklerini canlı görünmesini sağlamıştır.

Kapak-cilt

Resim 15. *Peygamberimizin Mucizeleri* kitabının ön kapağı

Kitapta karton kapak kullanılmıştır. “Peygamberimizin Mucizeleri” adlı kitabın kapağında lacivert zemin üzerinde beyaz bir ata binmiş olan Fatih ve Merve kardeşler yer almaktadır. Kapak içerikle uyumludur. Arka kapakta ise “İki kardeş Fatih ve Merve harika

bir yolculuğa çıktılar”. diyerek başlayan kitabı tanıtıcı bir yazı bulunmaktadır. Yalnız ön kapaktaki beyaz renkte olan at arka kapakta farklı renklerde çizilmiştir. Ayrıca hangi yaş grubuna yönelik olduğu bilgisi de yer almaktadır.

Kitap, tutkallama tekniği kullanılarak ciltlenmiştir.

Sayfa düzeni

Kitap yüz doksan iki sayfadır. Sayfa düzeni çocuk okuyucunun rahat bir şekilde okumasını sağlayacak niteliktedir. Kenar boşluklarına dikkat edilmiştir.

Harfler

Kitapta on dört punto kullanılmış, satır aralığına dikkat edilmiş ve çocuk okurun rahat bir şekilde okuyacağı nitelikte yazılmıştır.

Resimler

Resim 16. *Peygamberimizin Mucizeleri* sayfa 135

Nurdan Damla'nın “Peygamberimizin Mucizeleri” adlı çocuk kitabının resimleri Nuri Can Kafılı tarafından resimlenmiştir. Canlı renklerin kullanıldığı resimler, hem içerikle uyumlu hem de genel olarak çocuk düzeyine uygundur. Resimlerde ellerinde kılıç olan insanların çizilmesi şiddet unsuru olarak görünse de şiddet unsuru olarak

kullanılmamış, içeriği anlamada tamamlayıcı ve betimleyici unsur olarak yer almaktadır. Resimler bazen sayfanın tamamına bazen de metnin üst ya da alt bölümüne yerleştirilmiştir. Kitapta mucizeler ayrı başlıklar altında anlatılırken başlığın hemen üstünde içeriği tanıtıcı küçük resimler bulunmaktadır.

4.8.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi

Konu-kurgu

Fatih ile Merve macera meraklısı iki kardeşirler. Fatih, daha önce yaptığı “Mucizeler Tüneli” yolculuğunda Hayal Atı’yla peygamberlerin yaşadığı zamana giderek peygamberlerin mucizelerine tanık olmuştur. Bu seferki yolculuğuna kardeşi Merve de eşlik etmek istemektedir. Ancak Fatih, bu yolculukta okumayı ve macerayı sevmesi gerektiğini belirtir.

Fatih ile Merve ilk önce Arap Yarımadası’nda neler olduğunu merak ettikleri için ışık hızıyla o devre giderler. Eşkıyalığın kol gezdiği bu devirde insanlar çok çaresizdirler. Bu duruma Fatih ve Merve çok üzülürler. Ancak Peygamber doğduktan sonra herkesin hayatına güzellikler katar, onun çevresindeki insanlar bundan nasiplenirler. Zamanlar arasında yolculuk yapan iki kardeş, Peygamber’in ilk vahyine, Peygamber’in Safa Tepesi’ndeki İslam dininin anlatışına, bir olan Allah’a inanmaya ve Hz. Muhammed’in (sav) onun elçisi olduğunu kabul etmek için yaptığı daveti görürler. Daha sonra Fatih ile Merve ayın bölünmesi olayını merak ederler ve Hayal At’larıyla o geceye giderler. Peygamber Allah’ın izniyle ayı ikiye ayırır. O mucize gecesine şahit olanların bir kısmı bu olay karşısında iman eder, bir kısmı ise inanmamak konusunda ısrarcı olurlar. Fatih ile Merve Peygamber’in yanında bulunan bir bardak süttten yüz kişinin doyduğuna, susuz kalan ordunun su ihtiyacının Peygamber’in parmaklarından akan suyla karşılandığına şahit olurken mucizeler savaş meydanında da devam eder. Sapanın kılıca dönüşmesi, çıkan gözün tekrar yerine konulması, kopan elin yerine takılıp eskisi gibi olması... Fatih ile Merve hayret ve hayranlıkla yaptıkları yolculuklarda Peygamber’in Mîraç mucizesine de şahit olurlar. Bu büyük mucizenin iman edenlerin imanını arttırdığını, inanmayanların ise inatlarında direndiklerini görürler. Peygamber’i öldürmek için gelenlerin nasıl komik duruma düştüklerini görüp Allah’ın onu koruduğuna şahit olurlar. Fatih ve Merve, güneşin batıp Peygamber’in duasıyla tekrar doğmasına da şahit olurken gördükleri mucizeler

karşısında Peygamber’e bir kez daha hayran olurlar. Kardeşler, onun ümmeti oldukları için de çok mutludurlar.

İzlek

“Peygamberimizin Mucizeleri” adlı çocuk kitabında Allah ve peygamber sevgisi izleği yer almaktadır. Bunun yanında hayret ve hayranlık izlekleri de bulunmaktadır. İki kardeş yaptıkları yolculukta Peygamber’i yakından tanıma fırsatı bulurlar. Peygamber’in mucizelerini gördükçe imanları artan kardeşlerin Peygamber’e olan sevgi ve bağlılıkları da artar.

“Gözlerinde derin ışıltılar, kalbinde ise sevinç vardı. Çünkü o varlıkları ve koca gök cisimlerini sonsuz güç ve kudretiyle çekip çeviren Allah’ı ve onun elçisi Hz. Muhammed’i daha iyi tanıyor ve onları çok seviyordu.” (s.114)

“Allah’ım, seni bilmek, tanımak, Peygamberine inanmak ne kadar güzel bir duygu.” (s.124)

“Merve ile Fatih’in hayretli bakışları hayranlığa dönüştü. Onun ne kadar büyük bir insan olduğunu düşündüler.” (s.69)

Karakterler

“Peygamberimizin Mucizeleri” adlı çocuk kitabında karakterler, Fatih ve Merve’dir. Fatih daha önce diğer peygamberlerin mucizelerini görmek için “Peygamberlerin Mucizeleri” yolcuğunu yapmıştır. Fatih Hayal Atı’yla ve ışık hızıyla yaptığı bu yolculukta tek başınadır. Ancak bu seferki yolculukta yalnız değildir. Kardeşi Merve de ona eşlik eder. İki kardeş okumayı, macerayı seven karakterlerdir.

“Yalnız bu yolculuğa çıkabilmen için hızı, macerayı ve okumayı çok seviyor olman gerek.” (s.7)

İki kardeş Peygamber’in mucizelerini öğrendikçe Peygamber’e olan hayranlıkları ve sevgileri artar.

“Abi, bu güzel yolculukta ona olan sevgim ve bağlılığım kat kat arttı. Biliyor musun, şimdi onu daha iyi tanıyor ve daha çok seviyorum...” (s.192)

Fatih’in bu yolculukta tecrübeli ve bilgili olması, Merve’nin sorularını yanıtlaması gururunu okşamaktadır:

“Yeni keşifler yaptıkça heyecanı artıyor, meraklı bir yolculuğun zevkini yaşıyordu. Merve’nin ardı arkası gelmez soruları hoşuna gidiyor, cevapladıkça bazen kendini bir dâhi gibi hissettiği oluyordu.” (s.51)

Kendilerini Peygamber’in çocukluğuyla kıyaslayan kardeşler, kendileri hakkında şöyle derler:

“Babam evden birkaç gün uzaklaşsa biz anneme bir yığın kapris yapıyoruz. Ya da annem hasta olduğunda evin altını üstüne getiriyoruz. Sıkıntıdan birbirimize dalaşıyoruz.” (s.41)

Merve araştırmayı seven, merakını gidermek için kaynakları taramasını bilen bilinçli bir çocuktur:

“Merve’nin akli sorularla doluydu. Ağabeyinden, hocalarından, ansiklopedilerden, internetten bilgi topluyordu.” (s.79)

Merve hayvansever bir çocuktur ve Peygamber’in hayatında hayvanların yerini merak eder. Yaptığı yolculukta Merve’yi duygulandıran olaylar olur:

“Merve’yi en çok heyecanlandıran olay ise hayvanların Peygamberimize olan düşkünlüğüydü. Çünkü Merve hayvan meraklısı bir kızdı.” (s.163)

Etrafındaki insanları eğlendirmekten hoşlanan Merve, bu yolculukta da bu özelliğini göstermektedir:

“Merve şakacı bir kızdı. Ağabeyini güldürmekten duramıyordu. Ona espriler yapmak, onunla şakalaşmak çok hoşuna gidiyordu.” (s.167)

İleti

“Peygamberimizin Mucizeleri” adlı çocuk kitabında “Peygamber, insanları İslam dinine davet ederken birçok mucizeler göstermiş ve bu mucizeler öğrenildikçe insanların Peygamber’e olan sevgisi ve bağlılığı artmaktadır.” iletisine yer verilmiştir. Allah, bilinmek için insanları yaratır. Ancak onları başıboş bir şekilde dünyaya göndermez. Bu nedenle peygamberleri insanlara kılavuz olarak gönderir. Peygamberler insanların hayatını kolaylaştırmak ve ahiret saadetine ulaşılmasını sağlamak için yol göstericidirler, mesajı şöyledir:

“Onu tanıyıp ona uyana dünyada rahat bir hayat, ahirette sonsuz mutluluk vardı.” (s.166)

“İnsan dünyaya Yaratıcısını tanımak ve ebedi cennete layık olmak için gönderilmişti. Bunun için çok çalışmak, iyi insan olmak gerekiyordu. Günahlardan uzak durmak, dürüst

olmak, okumak Peygamberimizin yaptığı ve insanlara da tavsiye ettiği güzel davranışlardan birkaçıydı.” (s.100)

Yazar, çocukların düşünmesini sağlayacak varoluş sorularıyla felsefe yaparken çocuk okurların da bu yönde yeni sorular sormalarının ve sorgulamalarının kapısını aralamaktadır:

“İnsan olmanın anlamı neydi acaba? Ne için var olmuşlardı? Doğup, büyüüp ölmek için mi? Bu gidişat nereye idi? Hayatın yaratıcısı yüce Allah olduğuna göre O’nun gönderdiği sözcüyü iyi anlamak gerekmez miydi? O sözcü Hz. Muhammed Mustafa’ydı.” (s.100)

“Allah neden peygamberler gönderir?” sorusunun cevabını yazar, çocuk okurlara şu şekilde açıklamaktadır:

“Allah, insanlara doğru yolu göstermeleri için peygamberleri göndermiş Merve... Arap Yarımadası’nın halini gördük. Küçük kızın çığlıkları hâlâ kulaklarımda. Peygamberler olmasaydı insanlar ne hale gelirdi. Her tarafta içki içen, uyuşturucu kullanan, yalan söyleyen, hırsızlık yapan, zorba, kaba, tuhaf insanlar olurdu. Oysa onları tanıdıkça çalışmayı, zararlı şeylerden uzak durmayı, iyi olan her alanda kendimizi geliştirmeyi öğreniyoruz. En önemlisi de birbirimizi ve varlıkları sevmeyi öğreniyoruz.” (s.32)

Yazar, Peygamber mucizesi olan ayın ikiye bölünmesi olayını anlatırken bilimsel bir kanıt sunarak çocukların ilgisini artırmaktadır:

“Bu mucize bilimsel bir çalışmayla da tespit edilmiş biliyor musun? 4 Mayıs 1987’de Florida’daki Cape Kennedy Uzay Üssü’nden fırlatılan “Orbiter 4” uydusundan çekilen ayın fotoğraflarıyla gündeme geldi. Ayda boydan boya düz bir yarık izi bulunduğu tespit edilmiş.” (s.54)

Yazar, Peygamber’in en büyük mucizesinin Kur’an-ı Kerim olduğunu söyleyerek çocuk okurun ilgisini bu yöne çekmektedir:

“En büyük mucizesi şu an her Müslüman’ın evinde, dilinde ve kalbinde bir kitap olan Kur’an-ı Kerim elbette Merve.” (s.187)

Yazar, çocuk okurların mucizeler karşısında şüpheye düşmemesi için kitabın çeşitli yerlerinde mucizelerin gerçek olduğunu şu şekilde izah etmektedir:

“Unutma, yaşanan mucizelerin bir kısmı Kur’an’da geçmiş. Hepsini binlerce kişi görmüş ve günümüze kadar yazılarak ve anlatılarak gelmiş. Üstelik düşmanlardan hiçbiri kalkıp da ‘Hayır o olay öyle olmadı. Bunların hepsi yalandır.’ diyememiş.” (s.84)

“Oysa Peygamberimiz büyü nedir bilmezdi. Bu tür şeyleri sevmezdi. O sadece yüce Allah kendine neyi emrederse onu bildirmekle görevliydi. Yaşadığı onca mucize ise çağında yaşayan bütün insanlar tarafından görülmüştü. Ve hepsi Kur'an-ı Kerim'de yazılarak doğrulanmıştı.” (s.96)

Çevre

Merve ile Fatih İstanbul'un Eyüp ilçesinde otururlar. Hz. Muhammed Mekke'den Medine'ye hicret ettikten sonra Ebu Eyyup el-Ensari'nin evinde konuk olur. Fatih, Merve'ye Ebu Eyyup el-Ensari hakkında bilgi verirken onunla komşu olduklarını söyler. Merve de annesiyle sabah namazı kılmak için oraya gittiğini ve oradan her geçişte ruhuna Fatiha okuduğunu ifade eder.

Dil ve anlatım

Fatih, bu sefer kız kardeşi Merve ile beraber Peygamber'imizin mucizelerine şahit olurken mucizeler ikisinin gözünden anlatılır. Ara ara kardeşlerin mucizeler karşısında duygulanmaları, üzülmeleri, sevinçleri anlatıma eşlik etmektedir. Yalın bir anlatımın hakîm olduğu çocuk kitabında, terim anlamlı kelimelerin anlamları verilerek anlatılan olayın kolay anlaşılması sağlanmaktadır.

Kullanılan deyimlerden örnekler:

*Merve ile Fatih sevinç içinde **göz göze geldiler.** (s.22)*

*Halime evine **eli boş dönmek** istemiyordu. (s.35)*

*Karşılaşacağın mucizeler karşısında **nefesini tutacak, küçük dilini yutacaksın.** (s.38)*

*Bunu **aklım almıyor.** (s.55)*

*Gavres isimli düşman komutanı yerinden **ok gibi fırladı.** (s.56)*

*Fatih onları **dört gözle bekliyordu.** (s.81)*

*Fatih ile Merve'nin **kalbi yerinden fırlayacakmış** gibi çarpıyordu. (s.103)*

*O her zorluğu her sıkıntıyı bu uğurda **göze almıştı.** (s.141)*

*Bu sözler **kulaklarda çınladı.** (s.147)*

*Uhban'ın **gözleri fal taşı gibi açıldı.** (s.152)*

Kullanılan benzetmelerden örnekler:

Mekke tepeleri arasından siyah bir inci gibi parıldayan Kâbe'yi hayran hayran seyretti. (s.18)

Hız. Hatice eşinin koruyucu meleği gibiydi. (s.42)

Aydınlık yüzü ayın on dördü gibi ışıltılı parlıyordu. (s.47)

Dolunayın gümüş ışıkları her tarafı ışıltılı bir tül gibi sarmıştı. (s.51)

Merve gördüğü onca mucizeyi bir film şeridi gibi zihninde sıraladı ve sordu. (s.83)

Bir güneş gibi etrafa ışık, huzur ve mutluluk saçıyordu. (s.97)

Demek ki iman etmek gibi kutsal bir mücevher herkese nasip olmuyordu. (s.112)

Kullanılan ikilemelerden örnekler:

Merve, **katıla katıla** gülerken söylenmeden edemedi. (s.10)

Kız çocukları **diri diri** toprağa gömülüyormuş. (s.15)

Gökten **tek tek** yağmur tanecikleri yağmaya başladı. (s.38)

Diğer kaptaki suyu da elinin üstüne **azar azar** döktürdü. (s.69)

Mescit **tıklımıklım** doluydu. (s.72)

Dini ve Peygamberi uğruna **seve seve** canını verebilirdi. (s.87)

Çaresiz geldiği yollardan **yorgun argın** hayvanlarının başına geri döndü. (s.143)

“Peygamberimizin Mucizeleri” adlı hikâyede yer alan yazım ve noktalama yanlışlıklarından örnekler:

Halime bunu **hissediyor, fakat** kimseye bir şey söyleyemiyordu. (s.36)

Yaratıcı'sıyla baş başa kalmak, onu düşünmek en sevdiği şeydi. (s.45)

Beni örtünüz¹ beni örtünüz! (s.48)

Ona çok **böyük** görev verildi. (s.48)

Merve bütün bunları düşündükçe **pespeşe** sorular sormaktan kendini alamıyordu. (s.55)

Allahım, dilediğin bir tarzda benim için onun hakkından gel. (s.56)

Tam o anda iki omuzunun **arsından** şiddetli bir darbe almış gibi kaskatı kesildi. (s.56)

Peygamberimiz çöl timsahı **keler'e** sevgiyle yaklaştı ve tekrar sordu. (s.157)

Peygamberimizin sevgili eşi **Hız. Esma** ise şöyle diyordu. (s.179)

İki kardeş bu değişik iklimlerin içlerine **sertliği** ümit ışıltılarıyla evlerine döndüler. (s.190)

Eğitsel ve yazınsal özellikler

“Peygamberimizin Mucizeleri / Işık Hızı Yolculuğu” hikâyesi “Peygamberlerin Mucizeleri” kitabının devamı şeklinde oluşturulmuştur. Bu sefer Fatih’in yanında kız kardeşi Merve de var. Hikâye aynı şekilde kurgulanmış, Fatih ve Merve olayların içinde olmayan, olayları anlatan edilgen karakterler olarak yer almaktadır. Hikâyenin sık bir kurguyla anlatılması hikâyeyi sürükleyici olmaktan çıkarmakta, salt Peygamber’in mucizelerini anlatan bir çocuk kitabı izlenimini vermektedir. Oysa zamanlar arasında yolculuk yapılırken karakterlerin teknolojiyi kullanarak bu yolculuğu yapması ve bulunduğu çağdan zaman yolculuğu yaptığı çağın içinde yaşayarak kendi çağı ile içinde bulunduğu çağı karşılaştırması, bunun sonucunda afallaması, şaşırması ve bunu okura hissettirmesi yapılan yolculuğu daha inandırıcı kılacaktır. Yazar her iki hikâyesinde de aynı kurguyu kullanmış ve karakterleri birer anlatıcı yapmıştır. Yazarın amacı Peygamber’imizin ve peygamberlerin mucizelerini çocuk okura anlatarak bilgilenmelerini sağlamaktır. Ayrıca karakterlerin ve olayların bir araç olduğu hikâyelerinde yazar, karakterlerini dindar çocuk karakterler şeklinde oluşturmuş ve çocukların anlatılan olaylara hangi pencereden bakmaları gerektiğini göstererek edilgen olmasına neden olmuştur.

4.9. Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk

4.9.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme

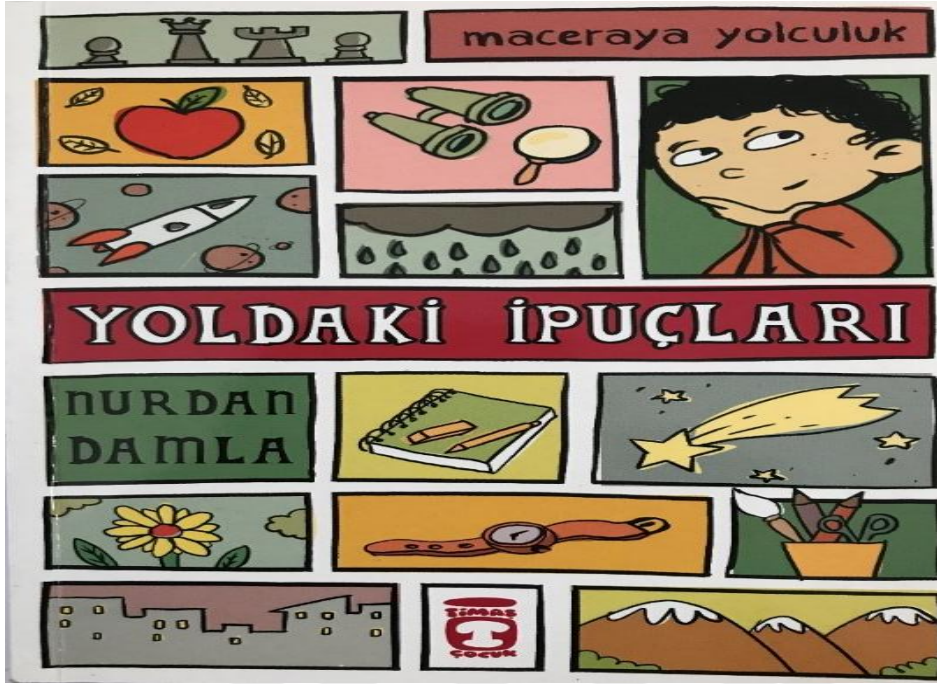
Boyut

Kitap 12,5 x 19,5 cm ölçülerine göre oluşturulmuştur. 9 yaş ve üzeri için yazılmıştır. Çocukların yaş seviyesine göre uygun bir kitaptır.

Kâğıt Cinsi

Kitap sayfaları kitap kâğıdı kullanılarak oluşturulmuştur. Kullanılan kâğıdın kalitesi ve kitaptaki resimlerin renklendirilmeden çizilmesi sayfaların görünümünü olumsuz etkilemiştir.

Kapak-cilt

Resim 17. Yoldaki İpuçları kitabının ön kapağı

Kitapta karton kapak kullanılmıştır. Karton kapak uzun süre dayanıklı kalamayacağından yıpranmaya açıktır. “Yoldaki İpuçları” hikâyesinin kapağında Murat’ın resmiyle beraber faklı figürler, farklı semboller kullanılarak kitabın içeriğindeki anlatılanlara gönderme yapılmaktadır. Arka kapakta, “Macera başlıyor!” diyerek başlayan kitabı tanıtıcı bir yazı ve hangi yaş seviyesine uygun olduğu bilgisi bulunmaktadır.

Kitap, tutkallama tekniği kullanılarak ciltlenmiştir.

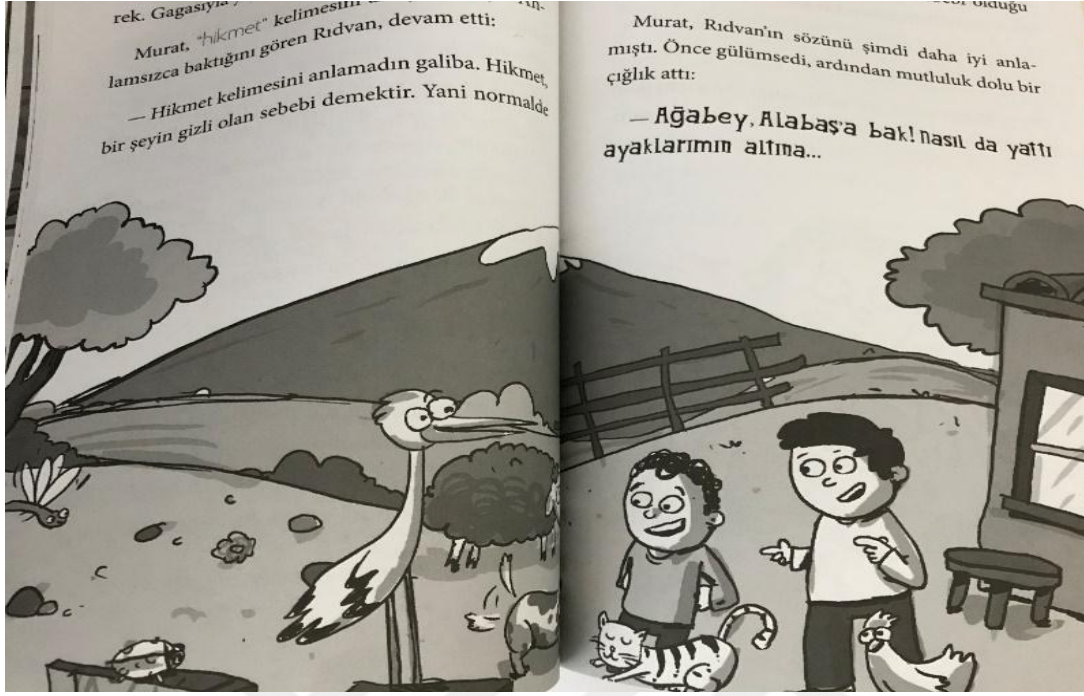
Sayfa düzeni

Kitap yüz yirmi sekiz sayfadır. Sayfa düzeni çocuk okurun rahat bir şekilde okumasını sağlayacak niteliktedir. Kenar boşluklarına dikkat edilmiştir. Bazı bölümlerde siyah zemin üzerine beyaz renkte yazılar yazılmıştır.

Harfler

Farklı yazı karakterlerinin ve puntoların (on iki, on üç ve on beş punto) kullanıldığı kitap, çocukların rahat bir şekilde okuyacağı niteliktedir. Satır aralığına dikkat edilmiştir.

Resimler

Resim 18. Yoldaki İpuçları kitabının sayfa 54-55

“Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk” adlı hikâyeyi resimleyen Murat Acar’dır. Kitap Murat’ın ailesinin resimlerinin yer aldığı ve onların tanıtıldığı bir albümle başlamaktadır. Bu albümde Murat’ın ailesine ve akrabalarına yer verilirken bazı hayvanların ve Gelincik Dağı’nın resmi de bulunmaktadır. Bu albümdekiler Murat’ın hayatında önemli olan varlıklardır. Resimler içerikle uyumludur ancak bir resimde, resim ile içerik uyumsuzdur. Murat Almanya’ya ailesi olmadan gitmiştir. Ancak Almanya’da doktorla beraber çizilen resimde babasının da resmi yer almaktadır. Resimler dindar bir aileyi çağrıştıracak şekilde çizilmiştir. Dede sakallı, baba ve amca bıyıklı, anne, babaanne, yenge ise başları kapalı olarak çizilmiştir. Resimlerde siyah ve gri tonları kullanılmıştır. Resimlerin renklendirilmeden oluşturulması ve hayal dünyasını beslemekten uzak olması estetik zevki zedelemiştir.

4.9.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi

Konu-kurgu

Murat, on iki yaşında doğuştan görme engelli bir çocuktur. Murat ve ailesi köyde yaşarlar. Annesi ve babası Murat’ın görmemesine üzülse de bu durumu tevekkülle

karşılarlar. Murat görmese dahi etrafındaki her şeyi merak eder ve onların ne olduğunu, nasıl olduğunu sorar, öğrenmeye çalışır. Anne ve babası bıkmadan onun sorularına cevap vermeye çalışırlar. Bir gün Murat ve annesi bağa gidip üzüm toplarlar ve o gün çok yorulurlar, erkenden uyurlar. Ancak babasını uyku tutmaz, oğlunun durumuna çok üzülür. Aklına Almanya'daki abisi gelir ve onu arar, içini döker, Murat'ın tedavisinin orada olup olmadığını sorar. Ali abisi durumla ilgilenir ve müjdeli haber Murat ve ailesine ulaşır. Murat'a Almanya yolu gözükür. Murat Almanya'ya gider ve ameliyat olur. Ameliyat başarılı geçmiştir ve Murat artık görmeye başlar. Murat görmeye başladıktan sonra merakı ve öğrenme isteği daha çok artar. Amcasının oğlu Rıdvan ona bir söz vermiştir. Her şeyi ona anlatacağına dair. Artık dönme vakti gelmiştir. Amcası ve ailesi de Murat'la beraber Türkiye'ye gelirler. Murat, daha öncesinde insanların uzuvları hakkında bilgi veren Rıdvan abisinden bu yolculukta güneş hakkında, dünya hakkında çok şey öğrenir ve Allah'ın kudretiyle görevlerini yerine getirdiğini bilir.

Köyüne dönen Murat, ailesiyle hasret giderdikten sonra Rıdvan abisiyle hayvanları daha yakından tanır, onların yaratılışına hayran kalır ve insanların emrine verilmiş varlıklar olduğunu kavrayarak Allah'ın büyüklüğü karşısında şükretmenin güzelliğini hisseder.

Bahar, bütün güzelliğiyle gelmiştir. Sofrasındakileri cömertçe insanlarla paylaşırken güzelliğiyle de insanları büyüler. Murat bunları gördükçe ve Rıdvan abisiyle çiçeklerin, meyvelerin, sebzelerin yaratılışındaki mükemmelliğe şahit oldukça Allah'ın sanatına hayranlığı bir kez daha artar. Başka bir gün Gelincik Dağı'na çıkarlar. Burada Rıdvan abisinden dağların su deposu, zelzelelerin koruyucusu, sel ve afetlerin önleyicisi, havanın süzgeci olduğunu öğrenir. Balıkların acı suyla, yosunla beslendikleri halde nasıl lezzetli olduğunu Rıdvan abisinden dinleyerek Allah'ın hiçbir şeyi sebepsiz yaratmadığını, dünyadaki canlı cansız tüm varlıkları insanların hizmetine sunduğunu görerek insan ve kul olmanın mutluluğunu yaşar.

İzlek

“Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk” adlı hikâyede Allah'ın yarattıklarından Allah'ı tanıma ve bilme izleğine yer verilmiştir. Mükemmel şekilde yaratılan her varlığa yakından bakıldığında müthiş bir sanat eseri görülmektedir. Bu sanat eserini ancak her şeye gücü yeten yüce bir varlık yapabilmektedir. İşte varlıklar âlemi doğru okunduğunda yüce Yaratıcının varlığını da bilir ve tanırız. Murat da Rıdvan abisi vesilesiyle yaratılanlara yakından bakınca Allah'ın varlığını kavrar ve O'nu daha yakından tanır.

“Yüce Yaratıcı, sanatını görmemizi, bilmemizi ve tanımamızı istiyor.” (s.84)

“Her şey mükemmel bir sanat değerinde. Aslında hepimiz renkli ve canlı bir tabloda yaşıyoruz.” (s.41)

Karakterler

Hikâyenin başkarakteri Murat, doğuştan görme engelli on iki yaşında bir çocuktur. Görmemesine rağmen her şeyi öğrenme merakıyla onun gözleri olan anne ve babasından öğrenir. Murat zekidir ve yaşına göre olgun bir çocuktur. Etrafındaki varlıkları, belirgin özellikleriyle ayırt edebilmektedir. Çiçekleri kokusundan, kıvrıcık koyunu yününe dokunarak tanıyabilmektedir. Murat, on iki yaşında bir çocuk olmasına rağmen halinden hiçbir zaman şikâyetçi olmaz; isyan etmez. İçinde bulunduğu durumu sabırla, tevekkülle karşılar.

“Bir gün dahi şikâyet etmemişti halinden annesinden aldığı ümit dolu terbiye ile her varlıkla dost olmuştu. Fakat içinde, varlıklara duyduğu tarifsiz merak hiç sönmemişti.” (s.8)

Murat etrafındaki varlıkları öğrendikçe, tanıdikça merakı artmakta, görme arzusu gittikçe çoğalmaktadır. Çünkü varlıkları tanıdikça ondaki sanatı da keşfetmekteydi.

“Murat’ın dayanılmaz merakıyla dolu görme tutkusu, her geçen gün biraz daha büyüyor, koca bir hasrete dönüşüyordu.” (s.21)

Murat, şanslı bir çocuktur. Ailesi onu çok sevmektedir ve onun için yapamayacakları hiçbir şey yoktur. Ailesinin bilinçli Müslüman olması Murat’ın hayatına ve karakterine de etki eder.

“Ama ona hayatı sevdiren mutlu bir ailesi vardı. O, huzurun sıcaklığını, yüreğine yerleşen derin iman terbiyesinden almıştı. Ailesinin tevekkül sahibi insanlar olması, ona inanç atmosferinin derin lezzetini veriyordu.” (s.19)

Murat’ın gözleri gördükten sonra da öğrenme merakı artar ve varlıkların niçin yaratıldığını öğrendiğinde hiçbirinin sebepsiz yaratılmadığını kavrar. Kavradıkça da varlıkları yaratan Yaratıcıyı daha iyi tanıyarak varoluşun hikmetini öğrenir. İnsan olmanın mutluluğunu yaşar. Murat, yaşından daha olgun olmasına rağmen, yine de yaşından çok büyük şekilde, dünyada var olma amacını kavrar; dünyayı artık farklı bir gözle görür. Bütün varlıklar ona Allah’ı ve sanatını hatırlatır.

“İnsan olmanın tadı başka, hayatı hissederek ve tanıyarak yaşamamanın zevki bambaşkaydı.” (s.78)

“Rabbimizin bu güzel sanatlarını düşününce heyecandan yerimde duramıyorum.”
(s.82)

Murat’ın annesi Zeynep Hanım ve babası Hasan Efendi tek çocukları olan Murat’a çok düşkündür. Onun mutluluğu onların mutluluğudur.

“Çünkü dünyalar tatlısı, sevgi dolu, anlayışlı, bilgili, sabırlı bir annesi; fedakâr, çalışkan, yiğit bir babası vardı. O, bu güzelliklerin farkındaydı.” (s.9)

Murat’ın annesi Zeynep Hanım; iyi kalpli, anlayışlı, sabırlı, narin yapılıdır. Eşine ve çocuğuna karşı sevgi dolu ve saygılıdır. Fedakâr bir köylü kadınıdır. Merhametli, dindar bir kadındır.

Murat’ın babası Hasan Efendi; yiğit, çalışkan, fedakâr bir adamdır. Eşine karşı son derece saygılıdır. Sofra kurmada eşine yardım eden anlayışlı, dindar ve duygusal bir babadır. Ancak içindeki hüznü etrafına yansıtmayacak kadar da dik durmasını bilir. Her insanın bir dayanma gücü vardır. O, çocuğunun içinde bulunduğu durumu ne kadar sabırla, tevekkülle karşılasa da onun görmesini çok ister. Hasan Efendi de dayanamadığı zamanlarda Rabbine sığınarak acizliğini, çaresizliğini ona bildirerek bilinçli bir Müslüman örneğini gösterir.

“Duasını bitirdiğinde o hiç devrilmeyen, eğilmeyen, bükülmeyen yiğidin gözlerinden iki damla yaş aktı. Gırtlığında kocaman bir düğüm vardı. Epey yakardı, sessizce ağladı. O, bazı geceler hep böyle hüznlenirdi. Ama bunu ne Murat’ına ne eşine ne de bir başkasına bildirirdi. Sadece Rabbiyle arasında bir sır, içli bir yakarış olarak kalırdı.”
(s.13)

Rıdvan, Murat’ın amcasının oğludur. Ona Rıdvan ağabey diye hitap eder. Çok bilgilidir, dindardır. Dünyanın yaratılış amacını kavramış, evren kitabını doğru bir şekilde okumuş ve anlamış bir karakter olarak yer alır. Yaşı ve eğitimi hakkında bilgi verilmez. Murat’a gözleri açıldıktan sonra ona her şeyi öğreteceğinin sözünü verir. Murat’ın kâinat kitabını okumasını ve Allah’ın sanatını görmesini sağlayan kişidir.

Diğer karakterler ise Murat’ın dedesi, babaannesi, Ali amcası, yengesı ve amcasının kızı Dilara’dır.

İleti

“Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk” adlı hikâyede “Kâinat kitabını doğru okuyan her insan, Allah’ın varlığını hissederek insan olmanın mutluluğunu yaşar.” iletilisine yer verilmiştir.

“Şu içinde yaşadığımız dünya Rabbimizin yazdığı bir kitap gibidir. O kitabı okumak için akıllı biraz çalıştırmak yetiyor. İşte o zaman satırları su gibi içiyor, kâinat denilen bu yeryüzü kitabına hayran kalıyorsun.” (s.59)

“İnsan olmanın tadı başka, hayatı hissederek ve tanıyarak yaşamamanın zevki bambaşkaydı.” (s.78)

“Rabbimiz bizi ne kadar çok seviyor ve ne kadar da çok düşünüyormuş.” (s.87)

Düşünmesini, görmesini bilene kâinat kitabı çok şey anlatır. Bu kitaptaki varlıklar hal diliyle konuşurlar. Akıl gibi muazzam bir varlık insanlara bahşedilirken aklın bu kitabı okuması istenmiştir. Kitabın sayfaları çevrildikçe perde arkasındaki sırlar görünecek, insan olarak yaratılmanın güzelliği keşfedilecek, kulluk saltanatında var olmanın mutluluğuyla Allah’a ibadet etmenin, sadece onun huzurunda secde etmenin önemi daha iyi anlaşılacaktır, mesajı şu şekildedir:

“Ne güzel şeymiş insan olmak. Görmek, öğrenmek, bütün bunları bilmek, düşünmek; en önemlisi de şükretmek ne güzel şey!” (s.67)

“Hayat ne kadar güzel, dünya ne kadar kıymetli, yaşamak ne kadar anlamlı. Boşa yaratılmış hiçbir şey olmadığı gibi her bir şeyin birkaç görevi var.” (s.87)

“Şu gördüğümüz güzelliklerin hepsi Allah’ın kelimeleridir. Rabbimiz, çiçeklerin diliyle, yıldızların güzelliğiyle bize sanatını anlatıyor.” (s.101)

Her şey bir düzen içinde akıp gitmektedir. Varlığın sırrını kavramış bir Müslüman yeryüzündeki her şeyin gerçek sahibinin Allah olduğunu bilir. Bundan dolayı bir nebze de olsa insanların Allah’a olan kulluk vazifesini yerine getirecek sözler vardır. Bu sözler bilinçli bir Müslüman’ın dilinden düşürmemesi gereken ve Allah’ın hoşnut olduğu sözlerdir, mesajı şu şekilde verilmiştir:

“İlk olarak ‘Bismillah...’ deyip bu nimetin Allah’tan olduğunu hatırlayacağız...” (s.62)

“İkinci olarak onun eşsiz sanatını düşünüp ‘Allahu ekber...’ diyeceğiz.” (s.62)

“Peki, üçüncüsünde ne diyeceğiz ağabey?”

Bu kocaman, güçlü hayvanları bize gerektirdiği gibi hizmet ettirdiği, bizi onlara başkan seçtiği ve ‘insan’ olarak yarattığı için yürekten bir ‘Elhamdülillah!’ dersek belki verilen bunca şeyin ücretini azıcık da olsa ödemiş oluruz.” (s.62-63)

İnsanoğlu daha çok olumsuzluklara odaklanır ve hayatın ona sunduğu güzellikleri görmez. Oysa güzellikleri gördüğünde hayatındaki olumsuzlukların da geçici olduğunu fark eder ve hayattan daha çok lezzet alır, mesajı çocuk okura şu şekilde verilmiştir:

“Her şeyin güzeline bakacaksın. Güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen hayatından lezzet alır.”(s.126)

İnsanın çaresiz kaldığında aslında çarelerin tükenmediğini, Allah’tan umudun hiçbir zaman kesilmediğini bilerek ondan yardım istemenin ve ısrarla dua kapısını çalmanın gerektiğini bildiren, bir anne babanın evladı için yakarışlarının samimiyetini duyumsatan ifadelerle dua etmekten ve umudunu kesmekten asla vazgeçme, mesajı şöyledir:

“Zeynep Hanım da Hasan Efendi de çaresizlik içinde kıvrılırken dua kapısını daha ısrarla çalıyorlardı. Her namazda, her yatışta, her kalkışta duaları Murat’ın gözlerinin açılmasıydı.” (s.21)

Çevre

Çevre, Murat’ın yaşadığı köydür. Ancak bu köy Murat için varlık âleminin fark edildiği, hiçbir varlığın sebepsiz yaratılmadığı, Allah’ın sanatının keşfedildiği yerdir. Murat gözleri gördükten sonra dünyayı yeniden tanımaya başlar. Her varlığın kendi içinde bir sanat eseri olduğunu görür. Bu sanatı görebilmek için çevreye dikkatlice bakmak yeterlidir ve Murat da Rıdvan ağabeyinin yardımıyla çevreye dikkatli bakınca Allah’ın sanatını keşfeder. Hayvanları, bitkileri, doğayı tanıdıkça ve özelliklerini öğrendikçe bir kez daha yaratılmışlara hayran kalır. Bu hayranlık onun Allah’ı tanımaya ve bilmesine vesile olurken kul olmanın, insan olmanın ve bütün varlıklardan üstün yaratılmanın mutluluğunu yaşamasını sağlar.

Dil ve anlatım

“Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk” adlı hikâyede, yalın bir anlatım tercih edilmiştir. Yazar, çocukların anlamayacağı kelimelere çok fazla yer vermezken bazı terim anlamlı kelimelerin açıklamasını ise eserinde belirtmiştir.

Kullanılan atasözlerinden örnekler:

*Demek **birlikten kuvvet doğmuş** anne. (s.21)*

Bakarsan bağ, bakmazsan dağ oluyor. (s.68)

Aklın yolu birdir. (s.69)

*Ne demiş atalarımız, “**Sabreden derviş, muradına erermiş.**” (s.96)*

Kullanılan deyimlerden örnekler:

*Murat **zevkten dört köşe olmuştu.** (s.12)*

*Fakat **uyku tutmadı.** (s.12)*

*Sevinç ve **heyecandan kalpleri duracaktı.** (s.23)*

*Amcası onu **bağrına bastı, öptü.** (s.27)*

*Randevu gününün gelmesini herkes **iple çekiyordu.** (s.28)*

*Murat'ın **gözleri fal taşı gibi açıldı.** (s.46)*

*Yağmur yağacak, ekinleri sulayacak diye neredeyse **bayram ederler.** (s.48)*

***Kurt gibi de acıktım.** (s.71)*

Kullanılan benzetmelerden örnekler:

Kadife gibi kanatları, parlak ve yeşil desenlidir. (s.17)

Büyükanne, içinde bir çığ gibi büyüyen sevincini, dededen önce döktü: (s.22)

Zihnim de gözlerim gibi aydınlanıyor, büyük bir mutluluk duyuyorum. (s.45)

Bu sepet gibi yumurtayı nasıl yapmışlar acaba? (s.53)

Fabrika çarkı gibi ezen dişleriyle otu öğütüp midesine gönderiyor. (s.65)

İğnesini tehlikelere karşı bir silah gibi sallar. (s.75)

Deniz çok uzaklarda, mavi bir elmas gibi ıslıl ıslıldı. (s.106)

Kullanılan ikilemelerden örnekler:

*Murat **kıs kıs** güldü. (s.12)*

*Gecenin koyu karanlığında, gökyüzünün yıldızları **salkım salkımdı.** (s.13)*

*Rabbimiz onları **renk renk, çeşit çeşit** desenlerle işlemiştir. (s.16)*

*Elleriyle **ileri geri** çekti. (s.35)*

*Saatler **tik tak** ilerlemiş, günler geçmiş ve eve dönüş günü gelmişti. (s.38)*

*Bu konuda **az çok** bir şeyler biliyorum fakat hazır havadayken tekrardan dinlemek istiyorum. (s.41-42)*

*Mutluluk **burcu burcu** tütüyordu. (s.51)*

“Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk” adlı hikâyede yer alan yazım ve noktalama yanlışlıklarından örnekler:

Göz kapaklarını açmak istiyor, fakat dünyasını dolduran, karanlığı dağıtan ışık demeti buna izin vermiyordu. (s.30-31)

Top kadar olan şu kafada ne hünerler toplanmış; anlatayım da hayret et. (s.35)

***Güneş'ten Ay'a**, inekten koyuna kadar pek çok şey bize hizmet ediyor, daha doğrusu ettiriliyor. (s.67)*

“Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk” adlı hikâyede şiirlere de yer verilmiştir. Bunlar:

*Bereketli toprağımız
Mutluluktan hamağımız
Türlü çiçek meyve veren
Huzur dolu bağıımız var.*

*Yüreğimiz inanç dolu,
Yuvamızın sevgi yolu
Sarı inek bol süt verir
Peynir, tereyağıımız var.*

*Sağlık, sıhhat huzurumuz
Kuzu, ördek, horozumuz
Görmesem de fark eder mi?
Sevgi tüten bacamız var. (s.19)*

*Koyun, keçi ve inek,
Hizmetçi atlar binek
Kıskanır beni sinek
Ne güzel insan olmak (s.70)*

*Kalmamış gizli bir nokta,
Sanki her şeyi Allah,
Nuruyla aydınlatmış.
Her varlık şu âlemde,
Bizimle konuşan, bize yazılan,
Allah'ın kelimeleridir. (s.100)*

Yazınsal ve eğitsel özellikler

“Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk” adlı çocuk kitabı basit bir olay örgüsü etrafında oluşan, etraftaki varlıklardan yola çıkarak hiçbir şeyin sebepsiz yaratılmadığını, Allah'ın tek ve mutlak yaratıcı olduğunu kanıtlamaktır. Yazar, olayı ve karakterleri birer araç yaparak vermek istediği ya da öğretmek istediği iletiyi çocuklara aktarmaktadır. Yazar, Murat'ın hikâyesinden yola çıkarak çocukların çevrelerine daha dikkatli

bakmalarını istemektedir. Çevresine daha dikkatli bakan çocuk, Allah'ın hiçbir şeyin sebepsiz yaratmadığının farkına varacak ve böylece Allah'ı bilmenin ve kulluk bilincinin farkına varacaktır. Ancak çocukların somut işlemler döneminde olduğu düşünüldüğünde bu farkındalığın ve bilincin ne kadarı gerçekleşir, sorusu yer almaktadır. Çocuğun anlamlandıramayacağı şekilde çocukta kul bilincini oluşturmaya çalışmak, çocuğa taşıyamayacağı yükü kaldırmasını istemek anlamına gelmektedir. Bundan dolayı çocuk kitaplarında yer alan öğreticiliğin dozu çocuğun bünyesine uygun olmalıdır.

Hikâyenin sürükleyici olmaması, Rıdvan abi diye yer alan, yaşı ve eğitimi hakkında bilgi verilmeyen ama her şeyi bilen, dini anlamda kendini tamamlayan ve Almanya'da yetişmesine karşın oradaki kültürden hiç etkilenmeyen karakterin, aşırı idealize şekilde işlenmesi karakterin inandırıcılığını zedelemektedir. Ancak yazar, söylemek istediklerini Rıdvan abi karakteri aracılığıyla söylemekte, bu da yazarın amacını ortaya dökmekte ve öğreticiliği ön plana çıkartmaktadır.

4.10. 365 Günde Sevgili Peygamberim

4.10.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme

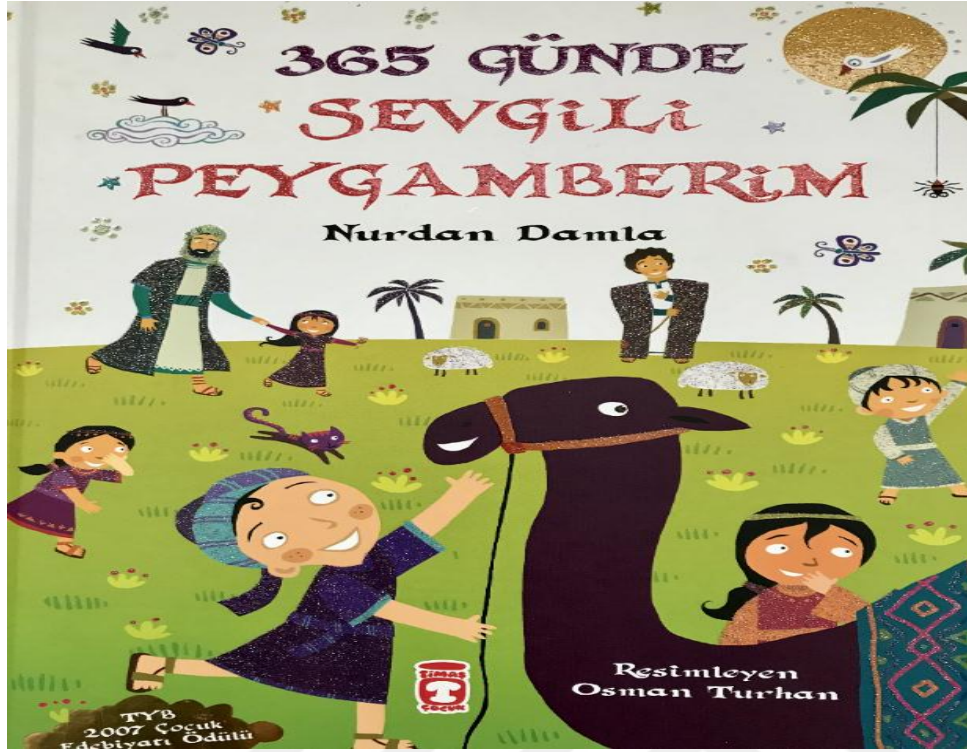
Boyut

Kitap, 20,5 x 28,5 cm ölçülerine göre ve 448 sayfa olarak oluşturulmuştur. 9-10 yaş için yazılmıştır. Çocukların yaş seviyesine göre hacimli bir kitaptır.

Kâğıt cinsi

Kitap sayfaları birinci hamur kâğıdı kullanılarak oluşturulmuştur. Kâğıdın kalitesi renklerin daha güzel görünmesini sağladığından kitabın biçimsel kalitesini artırmıştır.

Kapak-cilt

Resim 19. 365 Günde Sevgili Peygamberim kitabının ön kapağı

Kitapta ciltli kapak kullanılmıştır. Kapak olarak cildin kullanılması kaliteyi ve dayanıklılığı artırdığı gibi kitabın görünümüne de olumlu katkılar sunmuştur. Kapakta kabartmalı yazılar ve simler kullanılmıştır. Bu da çocuğun kitaptan hoşlanmasını ve kitapla olan bağını daha kolay kurmasını sağlayacaktır. Kapak içerikle uyumludur. Özellikle çocuk figürlerle beraber kız çocuklarının mutlu halinin resmedilmesi Peygamber zamanında değerinin arttığına vurgu yapıldığına işarettir. Arka kapakta, Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 2007 yılında Çocuk Edebiyatı Ödülü'ne layık görüldüğü, pek çok dünya dillerine çevrildiği bilgisi yer alırken ilahiyatçı-yazar Fatih Okumuş'un kitap hakkındaki görüşlerine de yer verilmiştir. Hangi yaş grubuna uygun olduğu bilgisi de yer almaktadır.

Sayfa düzeni

Kitap dört yüz kırk sekiz sayfadır. Sayfa düzeni çocuk okurun rahat bir şekilde okumasını sağlayacak niteliktedir. Kenar boşluklarına dikkat edilmiştir. Kitapta yer alan bölümler, aralıklarına dikkat edilerek iç içe geçmeyi önleyecek şekilde oluşturulmuştur.

Harfler

On iki puntunun kullanıldığı kitap, çocuk okurun rahat bir şekilde okuyacağı niteliktedir. Satır aralığına dikkat edilmiştir.

Resimler

Resim 20. 365 Günde Sevgili Peygamberim sayfa 167

“365 Günde Sevgili Peygamberim” adlı çocuk siyerini resimleyen Osman Turhan’dır. Resimler, çocukların düzeyine uygun, anlatılanlarla uyumludur. Resimler çocuk okurların hayal dünyasına seslenirken bilmediği bir çağ ve coğrafya hakkında da bilgilenmesini sağlamaktadır.

4.10.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi

Konu-kurgu

“365 Günde Sevgili Peygamberim” adlı kitap Peygamber Efendimizin hayatını anlatan ve çocuklar için kaleme alınan bir siyer kitabıdır. Peygamber’imizin hayatı 365 başlıkta anlatılmıştır. Kitap, Peygamber doğmadan önceki dünyanın durumu hakkında bilgi vererek başlamaktadır. Fil Vakası anlatıldıktan sonra Peygamber’in doğumu, çocukluğu,

gençliği hakkında bilgi verilir. Peygamber'imizin peygamberlikle müjdelenmesinden sonra yaşadıkları, İslam dinini insanlara tebliği ederken Mekke halkının din karşısındaki tutumu, Medine'ye hicreti ve burada İslam dinini daha rahat bir şekilde yaşadığı ve tebliğ ettiği anlatılmaktadır. Peygamber'imizin yaptığı savaşlar anlatılırken saldıran tarafın asla Müslümanlar olmadığı, kendilerini ve İslam dinini korumak için savaşmak zorunda oldukları belirtilir. Namaz, oruç, zekât ve haccın farz oluşları anlatılırken Peygamber'imizin güzel ahlakıyla insanlara örnek olduğu ifade edilir. Peygamber'imizin eşlerine, çocuklarına ve çocuklara, akrabalarına, dostlarına, arkadaşlarına, çevreye ve hayvanlara karşı davranışları anlatılırken bir Müslüman'ın nasıl olması gerektiği sezdirilir.

İzlek

Dinler, peygamberlerden bağımsız olarak düşünülemez. Bu nedenle peygamber sevgisi dini yaşamada ve anlamada önemli bir etkidir. Yazar, Peygamber'in hayatından bahisle olumlu bir din algısı ve izleği oluşturmaya çalışmıştır.

"365 Günde Sevgili Peygamberim" adlı çocuk siyerinde izlek, İslam dininin güzelliği ve Peygamber sevgisidir. Allah insanları yaratırken onun kodlarına uygun dini de peygamber aracılığıyla insanlara bildirmiştir. İslam dini de insanlar için en uygun din olarak yer alırken Peygamber'in hayatı Müslümanların nasıl yaşaması gerektiğini gösteren canlı bir örnek olarak yer almaktadır. Bundan dolayı Peygamber döneminde İslam dininin insanların hayatına dokunmasıyla yaşadıkları dönüşüm onların gerçek mutluluğu tatmalarını sağlamıştır. Çocuklar da Peygamber'in hayatını öğrendikçe dinin anlam ve önemini kavrayacak, Müslüman yaratılmanın huzurunu, mutluluğunu hissedecektir.

"Bu din en güzel dindir. Hz. Muhammed, en büyük peygamberdir." (s.327)

"Artık dünyada haksızlık, hırsızlık, bencillik ve acımasızlık yavaş yavaş ortadan kalkıyordu. İslam'ın eşsiz güneşi Medine ufuklarından doğmuş bütün dünyayı aydınlatmıştı." (s.394)

Karakterler

"365 Günde Sevgili Peygamberim" adlı çocuk siyerinde Peygamber'in örnek kişiliği ve hayatı anlatılmaktadır. Hz. Muhammed (sav), peygamber olarak gönderilmeden önce Mekke halkının büyük bir saygı duyduğu kişilerden biriydi. İnsanlar onu çok sever, ona çok güvenirlerdi. Mekke'nin örnek insanlarındandı. Adildi, güvenilirirdi, haksızlığa boyun

eğmez, zulme rıza göstermez, muhtaçların yanında yer alırdı. O, insanlığa doğru yolu göstermek ve İslam dinini yaymak için Allah tarafından gönderilmiştir. Peygamberlik görevi sırasında birçok zorluklarla karşılaşmıştır. Ancak o, bu görevin ağırlığının ve zorluğunun farkındaydı. Hiçbir zaman pes etmedi. Asla insanlara kırılmadı, küsmedi. İslam dinini en güzel şekilde yaşadı ve anlattı. İnsanlar onun önderliğinde Allah’a kul olmanın, O’na ibadet etmenin mutluluğunu yaşarken yanında olmanın da güzelliğini tattılar.

İleti

“365 Günde Sevgili Peygamberim” adlı çocuk siyerinde “Peygamber’imiz insanların en hayırlısı, en değerlisi ve İslam dinini en güzel yaşayan kişisidir.” iletilisine yer verilerek onun yaptıklarının ve söylediklerinin insanlar için önemli olduğu ifade edilir. Çünkü Peygamber bir kılavuzdur. Bu kılavuza uyan ancak doğru yolu bulabilir:

“Sevgili Peygamberimiz onlara ‘Bir kimse Allah’ı ve Peygamberi sevmek istiyorsa konuşurken doğru söylesin, güvenilir olsun, komşu haklarını gözet sin.’ dedi. Onun bu sözlerinden sonra oradakiler Peygamberi sevmenin ne demek olduğunu anladılar. Yaşamları boyunca onun gibi doğru sözlü ve güvenilir oldular, komşu haklarını korudular. Çünkü Peygamberimizi seven insan, onun yolundan gitmeli, onun sözlerine uymalı, onun tavsiye ettiği şekilde yaşamalıdır.” (s.324)

Yazar, gece yatmadan önce çocukların yaptığı dua örneğine yer verirken çocuklara nasıl dua etmeleri gerektiği mesajını da vermektedir:

“Küçük çocuklar şöyle dua ettiler:

Yattım sağıma. Döndüm soluma. İman ve Kuran ver Allah’ım bana! İyi bir kul olayım ne olur sana! Peygamberime selam olsun. Rabbim bizi korusun.” (s.420)

Peygamber insandır ve o da diğer insanlar gibi ölümlüdür. Ancak onun yokluğu İslam dinini yaşamaya engel değildir. Çünkü o, insanlara yol gösterecek ve İslam dinini en güzel şekilde yaşanmasını sağlayacak iki şey bırakmıştır, mesajı şu şekildedir:

“Biricik Peygamberimiz, sevgilisine, Allah’a kavuşmuştu. Geride iki şey bırakmıştı. Kuran-ı Kerim ve herkese örnek olacak bir yaşam öyküsü. Bunlara uyanların kurtuluşa ereceğini defalarca müjdelemişti...” (s.444)

365. günde yazar, kitabı dua ederek bitirirken çocuk okura neler yapması ve nasıl davranması gerektiğinin de mesajını vermektedir:

“Allah’ım! Sen onu bize örnek insan olarak gönderdin. Emirlerini onunla bize bildirdin. Yüce Kuran’ını onunla bize tanıttın. Yaşamının güzelliğini onun bildirdikleriyle

gösterdin. Biz ona doyamadık. Ne olur bizi onun nurlu yolundan ayırma! Cennetinde onunla beraber et! Bizi onun sevgi ve şefaatinde uzak bırakma! Bizi onu sevenlerden et! Onun sevgisini bir güneş gibi her an üzerimizde tut. Amin... Amin... Amin... ” (s.444)

Çevre

Çevre Peygamber’in hayatıyla bütünleştirilerek oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak çevrenin betimlenmesinin yetersiz oluşu Peygamber’in nasıl bir çevrede yetiştiği hakkında bilgi verirken yetersiz kalmaktadır. Çünkü çevrenin fiziksel özellikleri insan yaşamını etkilemekte ve şekillendirmektedir. Tarımın yetersiz oluşu, suyun eksikliği insanların geçimlerini farklı yollarla elde etmelerine neden olmuş ve hayat şartlarını zorlaştırmıştır. Bu Peygamber’in hayatında da açıkça görülmektedir.

Peygamber’imizin hayatında iki önemli yer vardır. Biri Mekke, diğeri ise Medine’dir. Doğup büyüdüğü, çocukluğunun, gençliğinin geçtiği ve peygamberliğin kendisine müjdelendiği yerdir Mekke. Ama asıl önemlisi Kâbe’nin burada oluşu onu önemli kılmaktadır. Peygamber’imiz çok sevdiği yurdundan çıkarılırken Mekke’ye dönüp şöyle söylemiştir:

“Vallahi sen Allah’ın yarattığı yerlerin en hayırlısı ve sevimli olanısın. Bana senden daha sevimli ve daha güzel bir yer yoktur. Çıkarılmaya zorlanmamış olsaydım senden asla ayrılmazdım. Başka yerde yurt, yuva tutmazdım.” (s.168)

Peygamber’imiz Medine’ye hicret edince ortamın elverişli olmasından İslamiyet’i burada daha rahat bir şekilde yaşamış ve tebliğ etmiştir. Ancak hiçbir zaman Mekke’yi unutmamıştır. Mekke’yi fethetmesiyle Mekke hasreti son bulsa da o, Mekke’den çıkarıldığında kendisine kucak açan Medinelileri yalnız bırakmamış ve yine Medine’de yaşamaya devam vermiştir.

Dil ve anlatım

“365 Günde Sevgili Peygamberim” adlı çocuk siyeri, çocuk okurun seviyesine uygun bir şekilde yazılmıştır. Kitapta akıcı, sade bir anlatım vardır. Peygamber’imizin hayatı 365 başlık altında anlatılmıştır. Bazı konular bir başlık altında biterken bazı konular ise birkaç başlık altında ele alınmıştır.

Kullanılan deyimlerden örnekler:

*Ebrehe'nin askerlerinin **el koyduğu** mallar arasında Abdülmuttalip'in 200 devesi de vardı. (s.22)*

*Minicik kuşlar, bir anda koca orduyu **yere sermişti.** (s.23)*

*Evine **eli boş dönmek** istemiyordu. (s.27)*

*Hep **el üstünde tutuluyordu.** (s.42)*

*Dedesinden ayrılma düşüncesi **içine oturdu.** (s.44)*

*Davetliler dağılırken o öfkeyle **burnundan soluyordu.** (s.98)*

***Göz gözü görmüyordu.** (s.152)*

*Müşriklerin **gıkı çıkmıyordu.** (s.156)*

*Sevgili Peygamberimize **gönülden bağlıydı.** (s.282)*

*Hepsinin içini bir **korku sarmıştı.** (s.354)*

Kullanılan benzetmelerden örnekler:

Kâbe siyah bir inci gibi uzaktan görünmüştü. (s.22)

Dayısının evinde günler su gibi akıyordu. (s.39)

Kervan altın sarısı kumlara bata çıka ilerlerken gökte, tül gibi ince bulutlar uçuşarak bir araya geldi; kervanı gölgeledi. (s.51)

Adam, eşsiz bir hazineye kavuşmuş gibiydi. (s.134)

Mağaranın ağzına tül den bir perde asılmıştı sanki. (s.164)

Dacin'se Hz. Ayşe kendinden bahsettikçe onu anlıyormuşçasına utangaç bir çocuk gibi başını tüylerinin içine çekip öylece duruyordu. (s.288)

Süslü, gösterişli bir gelin gibi dönüyordu. (s.436)

Kullanılan ikilemelerden örnekler:

*Yeryüzü, **renk renk** çiçekler, **mini mini** böcekler, **çeşit çeşit** yemişlerle süslenmişti. (s.19)*

*Bebek, ak örtüler içinde **mışıl mışıl** uyuyordu. (s.24)*

***Düşe kalka** gelmişlerdi Mekke'ye. (s.27)*

*Ona **tane tane** ve güzel konuşmayı öğretmişti. (s.32)*

*Aldığı emaneti **sağ salim** teslim ettiği için içi rahatı. (s.35)*

*Bilal'in kızgın kayalar altında **inim inim** inlediğini görünce deliye döndü. (s.90)*

***Titreye titreye** gitti. (s.103)*

“365 Günde Sevgili Peygamberim” adlı çocuk kitabında yer alan yazım ve noktalama yanlışlıklarından örnekler:

Haberiniz olsun; Ahmed'in yıldızı bu gece doğdu. (s.24)

Her yeri sevinç sarsa!...

*Hatice Hanım, bu güzel **alış verişten** çok memnun kalmıştı. (s.63)*

***yeni** dine halkı çağırdığın günlerde ben de genç olsaydım. (s.81)*

*Peygamberimize inananların halkası **git gide** büyüyordu. (s.88)*

Hem Müslümanlıkla şereflenmiş, hem de Peygamberimize damat olmuştu. (s.92)

*Aradan **bir kaç** gün geçmişti. (s.95)*

*Onun adını anmadan **hiç bir** iş yapmıyordu. (s.96)*

Duadan ne anlardı?!

*Sevgili Peygamberimizin tek isteği, insanların doğru yolu **bulmasaydı**. (s.105)*

*Her **guruptan** güçlü kuvvetli insanlar seçelim. (s.157)*

*Uhud **savaşından** sonra Medine’de birçok kadın dul, birçok çocuk yetim kalmıştı. (s.281)*

*Sonra anne ve babası onu ya Yahudileştirir ya da **Hristiyanlaştırır**. (s.386)*

Eğitsel ve yazınsal özellikler

“Sire kelimesinin çoğulu olan siyer, sözlükte, iyi ya da kötü tutulan yol, hayat tarzı, gidişat anlamlarına gelir. Hz. Peygamber’in doğumundan vefatına kadar hayatını konu alan ilmin adı siyerdir” (Karaman vd. 2009: 521). Peygamber’in hayatı anlatılırken çocukların gelişimini dikkate alarak anlatmak ve onların seviyesine uygun üslubu yakalamak bu tür kitapların etkileyciliğini artıracaktır. “365 Günde Sevgili Peygamberim” kitabı çocuk düzeyi düşünülerek oluşturulmuş bir siyer kitabıdır. Yazarın özellikle Peygamber’in çocukluğu, çocuklarla kurduğu iletişim ve yaşadığı olaylar, çocukların hayatına dokunmasını ve çocukların özdeşim kurmasını sağlamaktadır. Kitabın konunu uzmanından faydalanarak yazılması verilen bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği açısından ayrıca önemlidir.

4.11. 365 Günde Sevgili Kitabım Kur’an

4.11.1. Biçim özellikleri bakımından değerlendirme

Boyut

Kitap, 19 x 27 cm ölçülerine göre ve 480 sayfa olarak oluşturulmuştur. 9 yaş ve üzeri için yazılmıştır. Çocukların yaş seviyesine göre hacimli bir kitaptır.

Kâğıt cinsi

Kitap sayfaları, birinci hamur kâğıt kullanılarak oluşturulmuştur. Bu da kitabın biçimsel kalitesini artırmış ve resimlerin renklerinin daha güzel görünmesini sağlamıştır.

Kapak-cilt

Resim 21. 365 Günde Sevgili Kitabım Kur'an kitabının ön kapağı

Kitapta ciltli kapak kullanılmıştır. Ciltli kapağın dayanıklı ve albenisinin yüksek olması tefsir kitabının biçim olarak kalitesini artırmıştır. Kapakta simlerin kullanılması çocukların dikkatini çekecek ve beğenisini artıracaktır. Kapağın resmedilmesinde peygamber kıssalarına atıf yapılmıştır. Arka kapakta ise kitabın yazılması sırasında danışmanlık yapan Prof. Dr. Mehmet Emin Ay'a ait "Sevgili Okur" diye başlayan kitabı tanıtıcı bir yazı yer almaktadır.

Sayfa düzeni

Kitap dört yüz seksen sayfadır. Sayfa düzeni çocukların rahat bir şekilde okumasını sağlayacak niteliktedir. Kenar boşluklarına dikkat edilmiştir.

Harfler

On iki puntonun kullanıldığı kitapta, satır aralığına dikkat edilmiş; çocukların rahat bir şekilde okuyacağı nitelikte oluşturulmuştur. “365 Günde Sevgili Kitabım Kur’an” tefsir kitabında ayetler ve açıklamaları farklı renkler kullanılarak yazılmıştır. Bu da çocuklara kolaylık sağlamaktadır.

Resimler

Resim 22. 365 Günde Sevgili Kitabım Kur’an sayfa 450

“365 Günde Sevgili Kitabım Kur’an” adlı tefsir kitabını resimleyen Seval Cevizci’dir. Resimler anlatılanlarla uyumlu, çocuk düzeyine uygun ve kitabın kalitesini artıran unsur olarak yer almaktadır. Resimlerde dinî hassasiyetlere özen gösterilmiştir. Seval Cevizci, bir aile resmi çizerken annenin başını kapalı çizmeyerek başı açık birinin de dinî hassasiyetleri olabileceğini çocuklara göstererek bir farkındalık oluşturmuştur. Semboller kullanılarak çizilen resimler, çocuğun hayal dünyasını beslerken farklı düşünmesine de katkı sağlayacaktır.

4.11.2. İçerik özellikleri bakımından değerlendirilmesi

Konu-kurgu

“365 Günde Sevgili Kitabım Kur’an” adlı çocuk kitabı, çocuklar için yazılmış bir tefsir kitabıdır. Kitap, üç yüz altmış beş başlık altında sunulmuştur. İlk bölüm, ilahi kitapları tanıtan bir yazıyla başlamıştır. Sonrasında ise besmeleden başlamak üzere çeşitli ayetlerin açıklamalarını içeren konularla devam etmiştir. Kur’an’ın tefsirinde ayetlerin iniş sırası ve Kur’an-ı Kerim’deki yerlerine göre ayetler açıklanmamıştır. Fatıha suresinden sonra dünyanın var oluş sürecinden başlayıp, ilk peygamber Hz. Adem’in kıssasından başlayıp, sırayla diğer peygamberlerin kıssalarının yer aldığı ayetlere yer verilerek, bu konularda çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Allah’ın verdiği nimetlere şükür ayetlerinden sonra, insanın elindeki nimetlerin ihtiyaç sahiplerine verilmesi gerektiğini bildiren ayetler takip etmiştir. İman ayetlerinden sonra insanın davranışlarını düzeltecek ayetlerin tefsiri yapılırken Peygamberin bu zorlu süreçte yaşadıkları ve yaşadıkları sebebiyle inen ayetler tefsir edilmiştir.

İzlek

“365 Günde Sevgili Kitabım Kur’an” adlı çocuk tefsirinde Allah, din, Kur’an-ı Kerim ve peygamber sevgisi izleklerine yer verilmiştir. Allah, bilinmek için insanı yaratmıştır. Onlardan sadece kendisine ibadet etmelerini istemiştir. Bunun karşılığında ise sonsuz güzelliklere sahip ve içinde ebedi olarak kalacakları cenneti vaat etmiştir. Ancak insanın aklı ve yeteneği sınırlıdır. Bundan dolayı onların doğru yolu bulmaları için hem peygamber hem de kitap göndermiştir. Ancak dört büyük kitapların üçü tahrif edilmiştir. Tüm insanlığa gönderilen Kur’an-ı Kerim ise Allah’ın koruması altında günümüze kadar tahrif edilmeden gelmiştir. İşte bu yüce kitabın içindekiler insanların kurtuluşu için Peygamberin rehberliğinde gönderilmiştir. Bunun içindir ki Allah’a, Peygambere ve Kur’an-ı Kerim’e gönülden bağlı olanlar yani Allah’ın birliğine inanan, Hz. Muhammed’in (sav) O’nun kulu ve elçisi olduğunu kabul eden ve Kur’an-ı Kerim’in buyruklarına uyanlar kurtuluşa erecektir, izleği çocuk okurlara hissettirilmeye çalışılmıştır.

Karakterler

“365 Günde Sevgili Kitabım Kur’an” adlı çocuk tefsirinde, birçok peygamberin örnek hayatı ayetler eşliğinde sunulmuştur. Peygamberlerin hayatında insanların ibret alacağı, örnek alacağı birçok olaylar yaşanmıştır. Allah’ın en sevdiği kullar olmalarına rağmen en büyük imtihanlara tabi tutulmuşlardır. Peygamberler her şeyden önce insandır. Onların da zaman zaman yaşadığı sıkıntılar olmuştur. Kıskançlık, gurur, çekememezlik, inat gibi huylar onların hayatında da varolmuştur. Bazen bir baba, bazen bir eş, bazen de bir evlat olarak imtihan edilirken sağlam bir karaktere sahip olmaları sayesinde bu zorlu imtihanı başarıyla geçmişlerdir. Hz. Âdem’den itibaren insanlığın var olmasıyla zorlu mücadele başlamıştır. Kıskançlık gibi kötü bir huyun, peygamberin çocukları da olsanız, insanın helakine neden olabileceği Habil ile Kabil olayında yaşanmıştır. İnsanlık artık iyiler ve kötüler olarak bir yol ayırımına girmiş, birçok peygamber de insanları iyi yola sevk etmek için zorlu bir mücadeleye girişmiştir. Ancak insanların inatları onları bu mücadeleyi daha zorlu kılmıştır. Kur’an-ı Kerim, peygamberlerin hayatlarını insanlara anlatırken onların inananlar için en önemli yol gösterici olduğunu söyler. Çünkü onlar zamanının en seçkin, en güzel ahlaklı, en mükemmel insanlarıydı. Onlar peygamber olmadan önce ve peygamber olduktan sonra da yaşadıklarıyla ve söyledikleriyle bir bütünlük oluşturan örnek karakterlerdir. Bundan dolayı inanalar için örnek alınması gereken insanlar, karakterler; peygamberler olarak yer almaktadır.

İleti

“365 Günde Sevgili Kitabım Kur’an” adlı çocuk tefsirinde, “Kur’an-ı Kerim Hz. Muhammed’in (sav) rehberliğinde insanların kurtuluşu için bütün insanlığa gönderilmiştir.” iletilisine yer verilmiştir. İnsanın bu dünyadaki amacı Allah’ı bilmek ve O’na, O’nun istediği gibi kulluk ve ibadet etmektir. Bu nedenle insanların neler yapması gerektiği peygamber rehberliğinde yüce kitaplarda yazılı olarak bildirilmiştir. Zebur, Tevrat ve İncil’in tahrif olmasından dolayı evrensel mesajlarıyla bütün insanlığa gönderilen Kur’an-ı Kerim, Allah’ın koruması altında bin dört yüz yıl bozulmadan mesajını eksiksiz bir şekilde insanlara sunmuştur ve hala sunmaktadır. Ona uyanlar ancak kurtuluşa ereceklerdir. Bu nedenle Kur’an-ı Kerim’in her ayeti insanlar için birer mesajdır.

Çevre

“365 Günde Sevgili Kitabım Kur’an” adlı çocuk tefsirinde çevre, peygamberlerin yaşadığı dönemlerdir. Peygamberler farklı coğrafyalarda insanlara Allah’ın buyruklarını anlatmışlardır. Yaşadıkları dönemlerde bazen ıpıssız bir dünya, bazen yoksullukların kol gezdiği bir çevre, bazen de medeniyetin en ileri safhada olduğu, muhteşem sarayların yer aldığı, herkesin bolluk ve bereket içinde yaşadığı bir ortamda insanları doğru yola çağırmışlardır. İnsanların içinde bulunduğu çevre faktörleri onların inanmalarını da etkilemiştir. Çünkü insanların kendilerini hiçbir şeye muhtaç hissetmemeleri inanç noktasında Allah’ı inkâr etmelerine neden olmuştur.

Dil ve anlatım

“365 Günde Sevgili Kitabım Kur’an” adlı çocuk tefsirinde yazar, çocukların rahat bir şekilde anlayacağı bir anlatım yolunu kullanmıştır. Anlatımda dinî terimler yer alsa da çocuk okurun genelde bileceği kelimelerdir. Ancak Kur’an-ı Kerim’in mealinde yer alan terimler ayetlerin anlaşılmasında çocuk okuru zorlayacaktır. Sayfaların kenarına bazı dinî terimlerin anlamları yazılmıştır. Yazar, ayetlerin tefsirini yaparken çocuk okurun daha rahat anlaması için benzetmeler yoluyla somutlamalar yapmış ve yer yer kullandığı deyimler ve ikilemelerle anlatımı zenginleştirmiştir.

Kullanılan deyimlerden örnekler:

*Huzur ve mutluluk **insanın içine işliyordu.** (s.24)*

*Hz. Musa haksızlığa asla **göz yummazdı.** (s.111)*

*Gözünün yaşına bakmadan yüzlerce kişinin **canına kıyabiliyordu.** (s.121)*

*Hz. Musa ne kadar **dil döktü** ne kadar anlattıysa da onlar isteklerinde ısrar etti. (s.139)*

*Ancak şeytanın aldatmasıyla tekrar **yoldan çıktı.** (s.169)*

*Anlatılanlar Habib-i Neccar’ın **aklına yatmıştı.** (s.194)*

*Bu sular bütün ülkeyi **yerle bir etti.** (s.216)*

*Amcası kendisine yıllar yılı **kol kanat germişt.** (s.254)*

Kullanılan benzetmelerden örnekler:

O, Allah’tan aldığı bilgiyle mahkûmlara nasihatte bulunuyor, yıllar su gibi akıp gidiyordu. (s.87)

Vadi, alabildiğine ıssız bir kum deniziydi. (s.136)

Dağ gibi bulutlardan incecik yağmurları yağıdırıyordu. (s.159)

Hava bir uçan at gibi ona dünyayı gezdiriyordu. (s.165)

İki beyaz bulut sis gibi yeryüzüne inmişti. (s.192)

Dünyayı bir saray gibi donatıp süslemişti. (s.252)

Hz. Muhammed (sav), yıkılmaz bir kale gibi düşman ordusu karşısında dimdik duruyordu. (s.347)

Kullanılan ikilemelerden örnekler:

*Kıskançlık ateşi **alev alev** her yanını sarmıştı. (s.24)*

*Eli **ışıl ışıl** parlıyordu. (s.119)*

*Irmağın kenarında **sere serpe** uzanmış şöyle diyordu: (s.150)*

*Çok sevdiği annesiyle **mutlu mesut** yaşıyorlardı. (s.188)*

*Onu **yaka paça** kralın yanına götürdüler. (s.203)*

***İçten içe** namazlarında oraya yönelmeyi arzu ediyordu. (s.279)*

365 Günde Sevgili Kitabım Kur'an adlı çocuk tefsirinde yer alan yazım ve noktalama yanlışlıklarından örnekler:

*Hakaret etmekle **kalmayın** ona saldırdılar. (s.42)*

***Nuhayetinde** Allah'tan aldığı emirle karar verdi ve Hacer ve İsmail'le yollara düştü. (s.61)*

*Hem eğlenir hem oyun **oyar**. (s.78)*

***biz** yarışmak üzere uzaklaştık; Yusuf'u eşyamızın yanında bırakmıştık. (s.79)*

*Ben senin **Rabbnim!** (s.117)*

*O sana **zara** vermez! (s.119)*

*Yeni dinin **özürlük** anlayışı herkesin çok hoşuna gidiyordu. (s.311)*

*Biliyor musunuz, **cennet'te** de tıpkı buradaki gibi nimetler var. (s.361)*

Eğitsel ve yazınsal özellikler

“Tefsir kelimesi fesr veya sefr kelimesinden türemiştir. Fesr, sözlükte doktorun hastalığı teşhis için suya (idrara, kana, balgama) bakması, bir şeyi beyan etmek, keşfetmek, üzeri kapalı bir şeyi açmak; sefr ise kapalı bir şeyi açmak, aydınlatmak ve keşfetmek anlamlarına gelir. İstılahta; anlamı kapalı olana, manası zor anlaşılan sözden ne kastedildiğini açıklama demektir. Tefsir kelimesi daha çok Kur'an'ın kelime, terkip ve cümlelerinin ne anlama geldiğini

açıklamak, müşkül ve garip lafızları izah etmek, Kur'an'ı yorumlamak anlamında kullanılır” (Karaman vd. 2009: 559).

Çocukluk döneminde çocuklara din konuları anlatılırken çocuklar zihinsel olarak hazırlanmamakta, dini konuları hakkında yeterince bilgilendirilmemekte ve daha çok uygulama üzerinde durulmaktadır. Bu da çocukların dini şekilcilikten ibaret saymalarına neden olmaktadır. “365 Günde Sevgili Kitabım Kur'an” çocuklar için kaleme alınmış bir tefsir kitabı olarak Kur'an'ın anlaşılması bakımından önemli bir adımdır. Çocuklara yönelik tefsir kitabı, çocukların Kur'an'ın Arapça okumalarının yanında okuduklarının anlaşılmasını, kavranmasını sağlamıştır. Yazar, Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerden seçmeler yaparak çocukların anlayabileceği ayetleri yorumlamış ve çocukların okuduklarını anlayabilmesine, yorumlayabilmesine, eleştirel düşünebilmesine katkı sunmuştur. Konunun uzmanı birinden faydalanarak tefsir kitabının hazırlanması konunun doğruluğu ve güvenilirliği açısından da ayrıca önemlidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Araştırmada Nurdan Damla'nın çocuklar için kaleme aldığı dinî içerikli on bir çocuk kitabı incelenmiştir. Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitapları, çocuk kitaplarında bulunması gereken temel ilkelere göre biçim özellikleri ve içerik özellikleri bakımından değerlendirilmiştir.

Biçim bakımından boyut, kâğıt cinsi, kapak, sayfa düzeni, harfler, resimler olarak ele alınmış ve incelenmiştir.

Nurdan Damla, çocuk kitaplarını aynı boyutlarda oluşturmamıştır. Çocuk kitaplarını farklı boyutlarda oluşturarak çocuk okurun farklı boyutlarda kitaplarla karşılaşmasını sağlamıştır. Ancak bazı kitapların boyutları ve sayfa sayıları çocukların yaş grupları düşünüldüğünde birkaç kitabın hacim bakımından uygun olmadığı gözlemlenmiştir. “40 Adımda Muhteşem Peygamberim” 16 x 23,5 cm ve 459 sayfa, “365 Günde Sevgili Kitabım” 19 x 27 cm ve 477 sayfa, “365 Günde Sevgili Peygamberim” 20,5 x 28,5 cm ve 445 sayfa olarak oluşturulmuştur.

Sayfalar okumayı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiştir. Kenar boşluklarına dikkat edilmiş, resim ve yazı dengesine önem verilmiştir.

Kitapların kâğıt kalitesi her kitapta aynı değildir. Bazı kitaplarda kitap kâğıdı, bazılarında ise birinci hamur kâğıt kullanılmıştır.

Kitaplarda genelde çocukların düzeyine uygun puntolar kullanılmış, satır aralıklarına dikkat edilmiş ve dikkat çekmek amaçlı farklı karakter yazılarına yer verilmiştir. Bazı metinlerin yazımında farklı renkler kullanılmış, sayfaların daha canlı görünmesini sağlamıştır.

Kitapların kapakları içerikle uyumlu sayılabilecek niteliktedir. Çocukların dikkatini çekecek figürler kullanılmaya çalışılmış, renklendirmelerde ise canlı renkler daha çok tercih edilmiştir. Karton ve ciltli kapakların kullanıldığı kitaplarda daha çok karton kapakların tercih edildiği gözlemlenmiş, bu da kitabın görünümünü etkilemiştir. Ciltli

kapakların albenisi ve dayanıklılığının uzun sürmesi dış görünüş bakımından avantaj sağlamıştır.

Kitaplardaki resimler farklı sanatçılar tarafından çizilmiştir. Genelde içerikle uyum halinde olan resimler, bazen hikâyeyi tamamlayan unsur olarak kullanılmış, bazen çocuğun hayal dünyasını besleyecek şekilde oluşturulmuş, bazen de estetik zevk uyandıracak şekilde çizilmiştir. Çoğu kitaplarda canlı renklerin kullanılmasına özen gösterilirken “Yoldaki İpuçları / Maceraya Yolculuk, Cennet Nasıl Bir Yer? ve 40 Adımda Muhteşem Peygamberim” adlı kitaplarda resimler renklendirilmeden oluşturulmuştur. Renklerin hikâyede çocuk okuyucunun algısını arttıran unsur olduğu düşünüldüğünde resimlerde renklerin kullanılmaması istenilen dikkatin ve algının oluşmasını önleyecektir. “Cennet Nasıl Bir Yer?” adlı hikâyede resimler hikâyeyi tamamlamada çok yetersiz kalmaktadır. Resimler çizilirken dini hassasiyetlere de özen gösterilmiştir. Peygamberlerin hayatları anlatılırken peygamberlerin ve sahabelerin resimleri çizilmemiş ya da arkadan çizilmiş, bazı resimlerin altına açıklamalar yapılarak yanlış anlamının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Resimler çocukların düzeyine uygun olmakla beraber bazı kitaplarda birbirinin tekrarı sayılabilecek resimler yer almaktadır. Resimler nitelik bakımından aynı özellikte değildir.

Nurdan Damla’nın dinî içerikli çocuk kitaplarının biçim bakımından aynı standart ölçülerde olmadığı, her kitabın kendi içinde farklı özellikler taşıdığı söylenebilir.

İçerik bakımından konu, izlek, karakterler, ileti, çevre, dil ve anlatım olarak ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

Dinî öğretilerin yer aldığı konuları seçen yazar, olayları araç olarak kullanmıştır. Olaylar sırasında çok fazla dinî konularda bilgi verildiği saptanmış, öğreticilik ön plana çıkmıştır.

“Zira bir edebiyat yapıtında açıklanan hakikat, bir bilim kitabında olduğu gibi açıklanırsa ele alınan tez sanat planına geçmiş olmaz. Mesele böyle bir dünya görüşünün ne olduğunu anlatmak değil, böyle bir inanca sahip olmanın ne demek olduğunu, nasıl bir yaşantı olduğunu verebilmektir. Kısacası yapıttaki doktrin yaşantıya dönüşmelidir” (Moran, 2009: 254-255).

Oysa yazar, hikâyelerinde basit olay örgüleri oluşturarak ve edebî zevki örseleyerek dinî konular hakkında bilgi verme yolunu seçmiş, bu da çocuk kitaplarını dinî konularda çocuklara bilgi vermek ve onları eğitmek amacıyla oluşturduğu izlenimini vermiştir

Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitaplarında ön plâna çıkan; Allah sevgisi, Peygamber sevgisi, din sevgisi, cennet sevgisi, iyi bir Müslüman olma, bunlarla beraber korku, hayret, heyecan, yaşama sevinci izlekleridir. Özellikle din tesirinin oluşması istenmiş ve bu minvalde izlekler oluşturulmuştur.

Din konusu anlatılırken çocuk karakterlerin hayatına dokunarak anlatıldığı gözlemlenmiştir. Karakter ya da anlatıcı dinî konularda bilgi sahibi olan ve bunu yaşamına aktarabilen mükemmel bir kişilik olarak yer almakta ya da din konusunda fazla bilgi sahibi olmayan ancak öğrendikçe kişiliğini olgunlaştıran ve dinî bir hayat sürmeye eğilimli kişiler olarak yer almaktadır. Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitaplarında dini yaşayan insanların ya da çocukların mükemmel karakterler olarak yansıtılması gerçek yaşamda ya da çocukların etrafındaki dindar insanlara baktıklarında çelişkiler görmelerine neden olabilir. İnsanlar dindar da olsa hata yapabilecek potansiyele sahiptir. Bundan dolayı karakterlerin gerçek hayatla örtüşmesi daha uygun olacaktır.

“Bazı yazarlar okurun romandan ne anlam çıkartması gerektiğini açıkça belirtir, okurun anlamlandırma işine katılmasına fırsat vermek istemezler. Okur böyle bir romanı okurken edilgendir. Yazarın ne düşündüğünü, karakterlerin nasıl yorumlanacağı, hangi değerlerin savunulduğu hazır olarak önüne konmuştur” (Moran, 2009: 146).

Nurdan Damla da dinî içerikli çocuk kitaplarında, çocukların din algısını olumlu bir şekilde alımlayabileceği açık iletiler oluşturmuştur. Allah'ın, Peygamber'in ve dinin insan hayatının önemli bileşenleri olduğunu; Allah'ı, yarattıklarını, Peygamber'i tanıdıkça ve İslam dinini yaşadıkça gerçek anlamda huzur ve mutluluğun yaşanacağı iletilerine yer vermiştir. Yazar, neden bu dünyada var olunduğunun sebebini çeşitli iletiler eşliğinde vererek çocuklarda bilinçli Müslüman kimliğinin oluşmasını istemektedir. Ayrıca İslam dininin barış, esenlik, huzur, mutluluk getirdiğine vurgu yaparak gerçek dinin nasıl anlaşılması gerektiği üzerinde durmuştur. Böylece yazar verdiği çeşitli iletilerle amacını aktarırken çocukları da edilgen kılmaktadır.

Çevre, bazen kahramanların varlıkları sorgulayabileceği ya da hayatıyla bütünlük oluşturabilecek şekilde yer almaktadır. Karakterler çevreyi sorgularken Allah'ın varlığının delili şeklinde ve nedensiz hiçbir varlığın olmadığı şekilde aktarılmaktadır. Ayrıca çevre ve yaşam arasında bağ kurularak çevrenin insan karakterine ve yaşamına etkisi sezdirilmeye çalışılmıştır. Bazen de çevrenin etkisi hissedilmeyecek şekilde olaylar ele alınmıştır.

Sanatsal bir dilden ziyade konuşma dilini kullanmayı tercih eden yazar ele aldığı dinî konuları çocuğun seviyesine uygun olarak anlatmış ancak öğreticiliğin çok fazla olmasından dolayı eserlerinde bazen didaktik bir dile kaydığı görülmüştür. Genelde kısa cümleler tercih edilirken uzun cümleler de yer almaktadır. Yer yer ikilemelere, deyimlere, benzetmelere başvurularak dilin incelikleri sezdirilmeye çalışılmıştır. Dinî terimlerin çok fazla yer aldığı ve bazen açıklamalara başvurularak aktarıldığı tespit edilmiştir. Sık sık ayet ve hadislerle yer verilmiştir. Bazı çocuk kitaplarında şiirlere, bilmeceleere yer verilerek çocuk okurun farklı duygularına seslenilmiş bu da anlatımı renklendirmiştir. Ayrıca yazım ve noktalama yanlışlıkları eserlerini olumsuz etkilemiştir.

Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitapları çocuk kitaplarında bulunması gereken temel ilkelere göre incelenmiş ve inceleme sonucunda biçim bakımından çocuk kitaplarının temel ilkelerine genelde uyduğu, içerik bakımından incelendiğinde ise öğreticiliğin ön plana çıkarak edebî zevki ikinci planda tuttuğu saptanmıştır. Çocuk kitapları çocukları eğlendirdiği kadar eğittiği göz ardı edilemez. Belli bir misyonla yazan yazarın, yazma amacına uygun bir şekilde kitaplarını kaleme aldığı söylenebilir. Ancak edebiyat eserlerinde aranan, çocuklar için yazılsa dahi, öncelikle edebî zevktir.

5.2. Tartışma

Dinî içerikli çocuk kitapları, son dönemlerde revaçta olan kitaplar arasında yer almaktadır. Bunda özellikle ailelerin çocuklarına dinî ve ahlaki bir eğitim vermek istemeleri etkili olmaktadır. Çocukların fitraten inanmaya yatkın olmaları onlara küçük yaşlardan itibaren dinî bir eğitim verilmesi gerektiği inancını ortaya koymaktadır. Bundan dolayı dinî içerikli çocuk kitaplarında da bu eğilim ortaya çıkmaktadır.

Edebî türlerden yararlanarak çocuk kitapları yazmak onu edebî bir metin haline getirmez. Edebiyatın bazen işlevsiz hale getirilerek onun anlatım türlerinden yararlanıp çocuk kitapları yazmak ve bu kitapları edebiyat adı altında servis etmek, onları edebî metinler yapmaktan ziyade başka bir şey yapmaktadır. Her şeyden önce anlatılan konu ne olursa olsun ve hangi yaş grubuna yazılırsa yazılsın çocuk kitaplarında da edebiyat kurallarının işletilmesi gerekmektedir.

Şirin (2019b) Türk çocuk edebiyatında çocuğun, dinin ve edebiyatın araçsallaştırıldığı en zayıf yayın türünün dinî içerikli kitaplar olduğunu söyler. Bunun temel nedenini, dinin çocuk edebiyatına nasıl yansıtacağı üzerinde düşünülmemiş olmasını

ve çocuğa bakışı olan yetkin yazar ve sanatkârların bu alana yönelmemiş olmasından kaynaklandığını belirtir.

Çocuk kitapları çocuk küçümsenmeden yazılmalıdır. Çünkü çocuk, edebiyatın ayak seslerini okuduğu kitaplarda duymak isteyecektir. Öğreticiliği esas alan bir kitap çocuğun nazarında ders kitabından farklı olmayacaktır. Bundan dolayı din gibi hassas bir konu çocuk kitabına konu olurken yazarların tutumu ve konuyu işleyişleri çok önemlidir.

“Dinî içerikli çocuk kitaplarında en çok rastlanan sorunların çocuğa görelikle ilgili olduğundan bahsetmek mümkündür. Çocuğa bir bilgi anlatma telaşında olan kitapların, bu bilgiyi bütüncül bir biçimde aktarmaktan dolayı, çocuğa göre olmayan detayları barındırması söz konusu olmaktadır” (Turanalp, 2018: 414).

Bu tarz kitapların geneli, çok fazla bilgi barındırmasından dolayı kurguları zayıf ve sürükleyici olmaktan da uzaktır. Dil ve anlatımdaki kusurlar, çocuğa bilgi vermenin öne geçmesinden dolayı terim anlamlı kelimelerin çok fazla yer alması, bazen çocukların anlamlandıramayacağı ifadelerle yer vermesi bu kitapları sıkıcı bir nesne konuma getirmektedir. Karakterlerin sığ ve idealize şekilde işlenmesi çocuğun karakterle özdeşim kurmasını zorlaştırdığı gibi gerçek hayatla da uyuşmaması çocuğun hayal kırıklığına uğramasına sebep olacaktır. İletilerin çoğunlukla açık bir şekilde verilmesi mesaj kaygısının ön planda olduğunu kanıtlarken özellikle resimlerin çoğu çocuklara estetik zevk vermekten de uzaktır.

Günümüzde bazı çocuk edebiyatı yazarları, dinî konuları işlerken eskiye oranla biraz daha çocuğa yaklaşan bir anlayışla eserlerini kaleme aldıkları söylenebilir ancak çoğu hala din konusunu öğretmekle görevli bir öğretmen gibi hareket etmektedir. Belki bu yaklaşımı benimsemelerinde dindar kimliklerinin yanında, İslam dininin ruhunda olan dini anlatma ve benimsetme duygusu ve toplumun beklentileri etkili olmuş olabilir. Dinî içerikli çocuk kitapları yazan yazarların çift kimlikle yazmaları aslında edebiyatı içselleştirmediklerini ortaya koymaktadır. Bu konuda çocuk kitapları yazan yazarların çocuk edebiyatçısı kimliğiyle edebiyat tarafını seçmedikçe dinî içerikli edebî eserlerin nitelikli olarak ortaya çıkması zordur.

5.3. Öneriler

Araştırma sonucunda çocuk edebiyatı alanında öneri niteliğinde şunlar söylenebilir:

Çocuk, doğduğunda dinî değerlerin var olduğu bir dünyaya gözlerini açar. Bu değerlerin çocuğa aktarımı ailenin dünya görüşüyle paralel bir seyir izler. İleriki yıllarda sahip olduğu dinî değerler çerçevesinde hayatını temellendirmeye çalışır. İster inançlı ister inançsız bir hayat yaşasın, çocuğun din hakkında doğru bilgi sahibi olması sadece kendi yaşamı için değil; diğer insanları anlamak adına da önemlidir. Toplumdaki kutuplaşmanın, hoşgörüsüzlüğün, bencilliğin nedenlerinden biri sahip olunan değerlerin kişi için öneminin anlaşılmaması ve doğru anlatılamamasıdır. Oysa çocuğun dinî gelişim aşamasına uygun bir şekilde dinle ilgili bilgiler, değerler doğru anlatılsa toplum daha sağlıklı bir şekilde iletişim kurma imkânına sahip olacaktır. Bundan dolayı çocuğa verilen dinî eğitim önemlidir.

Toplumun bir kesimi, sahip olduğu dinî değerleri diğer kuşaklara anlatmak ve taşımak ister. Çocuklarını bu yönde yetiştirmek için farklı kaynaklara başvururken bunların içinde çocuğun ruh ve düşünce dünyasına dokunacak olan dinî içerikli çocuk edebiyatını tercih eder. Bu tercihleri esnasında ailelerin nitelikli olan, din bilgisinin doğru bir şekilde anlatıldığı, çocuğun ruhunu ve düşünce dünyasını zedelemeyecek eserleri tercih etmesi gerekmektedir. Nurdan Damla, bazı çocuk kitaplarını konunun uzmanı olan kişilerin danışmanlığında yazdığı için bilgilerinin doğruluğu ve çocuk düzeyine uygunluğu açısından ailelere önerilebilir.

Okul hayatının vazgeçilmez olduğu günümüzde çocukların ders kitaplarının dışında zihinlerini besleyecek ve hayatı tanımlarına fırsat verecek eserlerle buluşmalarını sağlayacak kişiler ailelerden sonra öğretmenlerdir. Nurdan Damla'nın din ve edebiyat kavramlarını buluşturmaya çalıştığı dinî içerikli çocuk kitapları, özellikle din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin çok rahat bir şekilde başvuracağı ve dinî bilgileri çocuğu sıkmadan verebileceği bir kaynak olarak yer almaktadır. Türkçe öğretmenleri çocuğun ilgisine göre Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitaplarını öğrencilerine önerebilir.

Çocukların yazın Kur'an-Kerim'i öğrenmek ve dinî bilgiler konusunda kendilerini yetiştirmek için gittikleri Kur'an kurslarında çocuklara din bilgisi verilirken hem sıkmadan hem de din algısını olumlu bir şekilde aşlamak önemlidir. Bu bağlamda Kur'an kursu hocalarına Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitapları önerilebilir.

Kitap fuarları, imza günleri, yazarlarla yapılan söyleşiler, kitapların çocuk okurlarda iz bırakmasını sağlarken bilinçli bir okur olma yolunda önemli bir adım olmaktadır.

Bundan dolayı çocuk okurları bu etkinliklerden mahrum bırakmamalı, onların gelişimine katkı sunacak eylemlerde bulunmak gerekmektedir.

Hayata farklı bakılmasını sağlayan olgulardan biri dindir. Çocuk edebiyatı yazarları da din konusunu işlerken çocuğun zihinsel gelişimini ve dini algılamadaki yeteneğini göz ardı etmeden, edebî zevki önceleyerek çocuklar için eserlerini oluşturmaları gerekmektedir. Kur'an-ı Kerim'de defalarca tekrarlanan "akletmez misiniz?" ifadesinden de anlaşılacağı üzere öğreticiliği esas almadan, sorgulayan, düşündüren, hayata farklı açılardan bakmasını sağlayan bir din algısı, çocuk okurda daha olumlu sonuçlar doğuracaktır. Kendi kararlarını verebilen, özgür düşünen birey ancak dini anlamada ve yaşamada bilinçli bir Müslüman kimliği kazanacaktır. Çocuk edebiyatı içinde sunulan dinî konular, dayatmacı, öğretici bir anlayıştan ziyade niteliğe önem verilerek, çocuk edebiyatı ilkelerine uygun; çocuk okura sezdirilerek, duyumsatılarak verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ahşap, N. (1999). Çocuk Edebiyatı ve Din. Çocuk Edebiyatı Derneği Üç Aylık, 24 (1), 1-3.
- Akyüz, M. (2014). Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi, Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Al-Dulamı, M. (2018). Nurdan Damal'nın Romanları Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altaş, N. ve Arıcı, İ. (2018). "Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci", Mustafa Köylü ve Nurullah Altaş (Ed.) Din Eğitimi (ss. 48-80) İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Anaz, Z. (2018). Mavisel Yener'in Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Dil Özellikleri, Söz Varlığı, Anlatım Teknikleri ve Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi, Doktora Tezi. Hatay: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Arslan, A. Şimşek, T. ve Yakar, M. Y. (2018). "Çocuk Edebiyatı Tarihi", Taceddin Şimşek (Ed.) Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı (ss. 43-68) Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ateş, M. (2005). Ziya Gökalp ve Çocuk Edebiyatı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (14), 95-114.
- Bacanlı, H. (2011). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Pegem Akademi.
- Bilgin, B. (2001). Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi. Ankara: Gün Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

- Çalışkan, A. (2001). İslami Çocuk Edebiyatı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12 (13), 409-435.
- Çer, E. (2019). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Göre Olmasını Sağlayan Başat Bir Değişken: Eğitsel Özellikler. Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi, 3 (1), 1-11
- Deniz, E. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları. Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları, 3 (2), 46-64.
- Dilidüzgün, S. (2018). Çağdaş Çocuk Yazını. Ankara: Tudem Yayınları.
- Doğan, Ç. (2015). Sevim Ak'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Yönünden İncelenmesi ve Türkçe Eğitimine Katkısı, Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Günay, V. D. (2017). Metin Bilgisi. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Hamidullah, M. (2003). İslam Peygamberi II. Ankara: İmaj Yayınları.
- İpek Karakurt, G. (2019). Nur İçöz'ünün Romanlarının Çocuk Romanlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bağlamında İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karaman, F., Karagöz, İ., Paçacı, İ., Canbulat, M., Gelişgen, A. ve Ural, İ. (2009). Dinî Kavramlar Sözlüğü. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Karatay, H. (2018). “Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler”, Taceddin Şimşek (Ed.) Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı (ss.79-125) Ankara: Grafiker Yayınları.

- Kayabaşı, B., Yılmaz, M. ve Doyumgaç, İ. (2016). Mustafa Ruhi Şirin Hikâyelerinin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi. Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 6 (2), 323-343.
- Kıymaz, M. S. (2019). Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Roman: Dönemeç Romanında Kahramanların Yaşadığı Dönüşümler. Turkish Studies Language and Literature, 14 (2), 625-642.
- Kıymaz, M. S., Gürlek, E. (2021). “Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Yaş Gruplarına Göre Seviyelendirilmesi”, Muhammed Tunagür ve Mehmet Nuri Kardaş (Ed.) Çocuk Edebiyatı (ss. 233-248) Ankara: Pegem Akademi.
- Köse, A. ve Ayten, A. (2014). Din Psikolojisi. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kurt, A. (2016). Din Sosyolojisi. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- MEB, (2013). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Çocuk Edebiyatına Giriş. Ankara: MEB.
- MEB, (2021). Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği. mevzuat.meb.gov.tr (Erişim Tarihi: 11/01/2022)
- Mertaş, M. A. (2019). Seza Kutlar Aksoy’un Çocuk Romanlarının Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Moran, B. (2009). Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Neydim, N. (1998). Çocuk ve Edebiyat. İstanbul: Bu Yayınları.
- Neydim, N. (2003). Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Bu Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2013). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Oğuzkan, F. (1987). Dünya Çocuk Edebiyatının Ana Çizgileri. Çocuk Edebiyatı Yıllığı. (Haz.: Mustafa Ruhi Şirin). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Özbay, M. (2014). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II. Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir, E. (2018). Eleştirel Okuma. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Öztürk Karakuş, H. (2017). Çocukluğun tarihsel gelişimi üzerine düşünceler. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (13), 253-276.
- Selçuk, M. (1990). Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Sever, S. (2007). Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 04-06 Ekim, Ankara.
- Sever, S. (2015). Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü. Ankara: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2019). Çocuk ve Edebiyat. Ankara: Tudem Yayınları.
- Sınar, A. (2006). Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 4, (7), 175-225.
- Süreya, C. (1987). Çocuk Edebiyatı Yıllığı. (Haz.: Mustafa Ruhi Şirin). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Şimşek, T. (2014). Çocuk Edebiyatı Tarihine Ön Söz. Türk Dili Dergisi, CVII (756), 15-58.
- Şimşek, T. ve Yakar, Y. M. (2018). “Çocuk ve Edebiyat”, Taceddin Şimşek (Ed.) Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı (ss. 13-42) Ankara: Grafiker Yayınları.

Şirin, M. R. (15/05/2019b). “Dini İçerikli Çocuk Edebiyatının Neresindeyiz”
<https://www.yenisafak.com> (Erişim Tarihi: 08/06/2022)

Şirin, M. R. (2000). 99 Soruda Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Şirin, M. R. (2007). Çocuk Edebiyatı Kültürü. Ankara: Kök Yayıncılık.

Şirin, M. R. (2015a) Çocuğa Adanmış Konuşmalar I. İstanbul: İz Yayıncılık

Şirin, M. R. (2015b) Çocuğa Adanmış Konuşmalar II. İstanbul: İz Yayıncılık

Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı, Edebiyatın Amacı ve İşlevi. Türk Dili Dergisi. CX (780), 12-31.

Şirin, M. R. (2019a). Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış. İstanbul: Uçan At Yayınları.

Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda Kitap Okuma Alışkanlığına Genel Bir Bakış. Aile ve Toplum, 6 (22), 30-39.

Tanrıkulu, F. (2021). Ortaokul Çocuk Kitaplarının İçerik Özelliklerine İlişkin Türkçe Öğretmeni Adaylarının Görüşleri: Dil ve Anlatım, Söz Varlığı. Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi, 4 (2), 121-137.

Tekin, E. (2017). Süleyman Bulut’un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Temizyürek, F., Şahbaz, N.K., Gürel, Z. (2016). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Tıgılı Başeğmez, H., (2014). Miyase Sertbarut’un Çocuk Kitaplarının Çocuk edebiyatı Öğelerine Göre İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turan, İ. (2010). Bazı Batı ve Türk Klasiklerinde Dini ve Ahlaki Değerler. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 10 (1), 171-194.

Turanalp, F. (2018). Çocuk Kitaplarında Dinî İçerik. Hece Dergisi Özel Sayısı 104-105, 412-415.

Yalçın, A. ve Aytaş G. (2012). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yanık, Z. (2019). Ayla Kutlu'nun Çocuk Kitaplarının Çocuk edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yasa, M. (2012). Mevlâna İdris Zengin'in Masal Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Zengin, S. Z. (2018). “Başlangıçtan Cumhuriyet Dönemine Din eğitimi”, Mustafa Köylü ve Nurullah Altaş (Ed.) Din Eğitimi (ss. 23-47) İstanbul: Ensar Neşriyat.

Nurdan Damla'nın İncelenen Çocuk Kitapları

Damla N. (2013). *Besmele Hazinesi*. İstanbul: Nesil Çocuk Yayınları.

Damla N. (2019). *Cennet Nasıl Bir Yer*. İstanbul: Foliant Yayınları.

Damla, N. (2015). *Peygamberimizin Mucizeleri*. İstanbul: Nesil Çocuk Yayınları.

Damla, N. (2017). *Bizim Evde Ramazan*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.

Damla, N. (2017). *Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları

Damla, N. (2017). *Yoldaki İpuçları/Maceraya Yolculuk*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.

Damla, N. (2018). 365 Günde Sevgili Kitabım Kuran. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.

Damla, N. (2018). 40 Adımda Muhteşem Peygamberim. Ankara: Çilek Kitaplar.

Damla, N. (2019). Peygamberlerin Mucizeleri. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.

Damla, N. (2020). 365 Günde Sevgili Peygamberim. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.

Damla, N. (2020). Biricik Dinim İslam. Ankara: Çilek Kitaplar.

